

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Türkiye'de Kentleşme (1935-1980)

Yabancı Ülkelerdeki
Büyük Kentsel Merkezleri

H. Yüksel Dinçer

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE'DE KENTLEŞME

(1935-1980)

YABANCI ÜLKELERDEKİ BÜYÜK KENTSEL MERKEZLER

H. YÜKSEL DİNÇER

MİMAR YÜ-MF

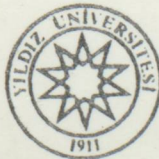
ŞEHİR PLANLAMA

YÜKSEK LİSANS BİTİRME TEZİ - A/27

Tez Yürütücüsü: Öğr. Gör. Necdet VİDİNLİOĞLU

Jüri Üyesi : Prof. İrfan BAYHAN

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Rıfık ARSLAN



YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANESİ

Kayıt numarası: 43748

Demirbaş numarası: 41876

Kot numarası: R 151
88

Ek:

MÜHÜR

+

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ - SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK FAKÜLTESİ - ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ



xcomp-
TÜRKİYE'DE KENTLEŞME
(1935-1980)

**YABANCI ÜLKELERDEKİ
BÜYÜK KENTSEL MERKEZLER**

H. YÜKSEL DİNÇER
MİMAR YÜ-MF

ŞEHİR PLANLAMA

YÜKSEK LİSANS BİTİRME TEZİ - A/27

Tez Yürütücüsü: Öğr. Gör. Necdet VİDİNLİOĞLU
Jüri Üyesi : Prof. İrfan BAYHAN
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Rıfki ARSLAN



İSTANBUL - 1983



İÇİNDEKİLER

I

SUNUŞ

BÖLÜM I. GİRİŞ-----	7
A. DÜNYA TOPLAM NÜFUSU GELİŞMESİ -----	4
B. DÜNYA TOPLAM KENTSEL NÜFUSU GELİŞMESİ -----	13
BÖLÜM II. DÜNYA BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMELERİ -----	22
A. GELİŞMİŞ ÜLKELERDEKİ NÜFUS GELİŞMESİ GELİŞMİŞ ÜLKE BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ -----	22
1. JAPONYA'DA KENTSEL GELİŞMELER VE JAPON BÜYÜK KENTLERİNİN NÜFUS GELİŞMELERİ (BÜYÜK KENTLER: KOBE, KYOTO, NAGOYA, OSAKA, SAPPORA, TOKYO, YOKOHAMA, KİTAKYUSHU) -----	23
2. DİĞER GELİŞMİŞ ÜLKELERDE KENTLİ NÜFUS GELİŞMELERİ VE BÜYÜK KENTLER -----	27
a. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: CHICAGO, DETROİT, LOS ANGELES, NEW YORK, PHILADELPHIA) -----	27
b. AVRUPA KITASINDAKİ BÜYÜK KENTLERDEKİ VE ÜLKELERDEKİ NÜFUS GELİŞMELERİ -----	30
ba. İNGİLTERE'DE KENTSEL-GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: BİRMİNGHAM, LONDRA) -----	31
bb. İTALYA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: MİLANO, NAPOLİ, ROMA, TORİNO)-----	32
bc. POLONYA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: VARŞOVA) -----	33
c. SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: GORKY, KHARKOV, KİEV, KUİBYSKEV, LENİNGRAD, MOSKOVA, NOVOSİBİRSK, ODESSA, OMSK, SVERDLOVSK, TAŞKENT, TİFLİS) -----	35

B. AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE NÜFUS GELİŞMESİ	
AZ GELİŞMİŞ ÜLKE BÜYÜK KENTLERİ -----	39
1. AFİRİKA KİTASI NÜFUS GELİŞMESİ -----	41
a. AFİRİKA TOPLAM NÜFUSU -----	42
b. AFİRİKA'DA KENTLEŞME EĞİLİMLERİ -----	47
c. AFİRİKA KİTASINDAKİ BÜYÜK KENTLER VE ÜLKELERİNDEKİ NÜFUS GELİŞMELERİ -----	49
ca. ETYOPYA, ETYOPYA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: ADDİS-ABEBA)-----	50
cb. FAS, FAS'TA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: KAZABLANKA) -----	53
cc. G. AFİRİKA CUMHURİYETİ, G. AFİRİKA CUMHURİYETİ'NDE KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: JOHANNESBURG, LE CAP) -----	57
cd. MİSİR, MİSİR'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: KAHİRE, İSKENDERİYE, GAZZE)-----	61
ce. NİJERYA, NİJERYA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: LAGOS)-----	66
cf. ZAIRİ, ZAIRİ'DE KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: KİNŞASA) -----	72
d. AFİRİKA KİTASINDAKİ KENTLEŞME VE BÜYÜK KENTLERİN GELİŞMESİ -----	76
2. LATİN AMERİKA'DA NÜFUS GELİŞMESİ -----	80
a. LATİN AMERİKA TOPLAM NÜFUSU -----	80
b. LATİN AMERİKA'DA KENTLEŞME EĞİLİMLERİ -----	84
c. LATİN AMERİKA'DA BÜYÜK KENTLER VE ÜLKELERİNDEKİ NÜFUS GELİŞMELERİ -----	88
ca. MEKSİKA, MEKSİKA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: MEXİCO-CITY, QUADALAJARA, MONTERREY) -----	89
cb. VENEZUELA, VENEZUELA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: KARAKAS) -----	95
cc. PERU, PERU'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT LİMA)-----	101

d. NÜFUSU BİR MİLYONU AŞMIŞ DİĞER LATİN AMERİKA	
KENTLERİNİN NÜFUS GELİŞMELERİ-----	106 142
da. ARJANTİN, (BÜYÜK KENT: BUENOS AIRES) -----	106
db. KOLOMBİYA: (BÜYÜK KENTLER: BOGOTA, MEDELLİN)----	108 142
dc. BREZİLYA, (BÜYÜK KENTLER: BRASİLIA, BELO	
HORIZONTE, FORTALEZA, NOVA IGUACU, PORTOALEGRE,	146
REFİCE, RİO DE JANEIRO, SAO PAULO, SALVADOR)---	110

3. ASYA VE ORTA DOĞU'DA NÜFUS GELİŞMESİ

a. ASYA'DA TOPLAM NÜFUS VE KENTSEL NÜFUS GELİŞMESİ----	115 177
b. ORTA DOĞU'DAKİ BÜYÜK KENTLER VE ÜLKELERİNDEKİ	
NÜFUS GELİŞMELERİ-----	118 203
ba. İRAK, İRAKTA, KENTSEL GELİŞMELER	
(BÜYÜK KENT: BAĞDAT) -----	120
bb. SURİYE, SURİYE'DE KENTSEL GELİŞMELER	
(BÜYÜK KENT: ŞAM) -----	121
bc. İRAN, İRAN'DA KENTSEL GELİŞMELER	
(BÜYÜK KENT: TAHRAN) -----	123
c. DİĞER ASYA ÜLKELERİNDE NÜFUS GELİŞMESİ VE BÜYÜK	
KENTLER -----	125
ca. KORE CUMHURİYETİ (GÜNEY KORE) KORE CUMHURİYETİNDE	
KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: PUSAN, SEOUL,	
TEAGU)-----	125
cb. BURMA (BURMANYA), BURMA'DA KENTSEL GELİŞMELER	
(BÜYÜK KENT: RANGOON)-----	128
cc. ENDONEZYA, ENDONEZYA'DA KENTSEL GELİŞMELER	
(BÜYÜK KENTLER: BANDUG, JAKARTA, SURABAJA)-----	129
cd. FİLİPİNLER, FİLİPİNLER'DE KENTSEL GELİŞMELER	
(BÜYÜK KENT: MANİLA) -----	131
ce. SİNGAPUR VE TAYLAN, SİNGAPUR VE TAYLAN'DA	
KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: SİNGAPUR,	
BANGKOK)-----	132
cf. HİNDİSTAN VE PAKİSTAN, HİNDİSTAN VE PAKİSTAN'DA	
KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: AHMEDABAD,	
BENGALOR, BOMBAY, KALKUTA, DELHİ, HAYRARABAD,	
KANPUR, MADRAS, POONA-----	135

C. TÜRKİYE'DE NÜFUS GELİŞMESİ

SUNUS	TÜRKİYE BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ -----	142
-------	--	-----

Günümüzde, ülkelerin nüfus hareketleri, gelişmişlik düzeylerinin	1. TOPLAM NÜFUS GELİŞMESİ -----	142
--	---------------------------------	-----

nüfus içindeki	2. TÜRKİYE'DE BÜYÜK KENTLERİN NÜFUS GELİŞİMLERİ (BÜYÜK KENTLER: İSTANBUL, ANKARA, İZMİR)-----	146
----------------	--	-----

BÖLÜM III. SONUÇ	-----	160
------------------	-------	-----

EKLER	-----	177
-------	-------	-----

KAYNAKLAR	-----	203
-----------	-------	-----

Çalışmanın amacı, dünya nüfus hareketleri ve nüfus gelişmelerinin incelenmesidir. Bununla birlikte, nüfus hareketlerinin, ülkesel nüfus gelişmesi içindeki payları ve ülkelerin nüfus gelişmeleri de belirli kesitlerde verilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda nüfus hareketlerinin hedefi olan büyük kentlerde izlenen gelişmeler, özellikle demografik ölçütler yardımı ile yorum getirilmeye çalışılacaktır. Bizim büyük kentlerinin gösterdikleri nüfus gelişmeleri de aynı ölçütler doğrultusunda incelenmiştir. Çalışmanın diğer bir amacı, ülkemizdeki büyük kentlerin dünya büyük kentleri sıralaması içindeki konumlarının belirlemektir.

Çalışmada, önce bölümünde dünya nüfusunun gelişmesi ve dünya toplam kent-
sel nüfusunun gelişmesi incelenmiş, ikinci bölümde ise dünya büyük kentleri nüfus gelişmesi irdelemesi yapılmıştır. Dünya büyük kentleri kıtalara göre ayrı ayrı ve 1950 yılı başlangıç kabul edilerek nüfus gelişmelerinin genel hatları verilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ayrıca Türkiye büyük kentlerinin de nüfus gelişmesi, incelenen diğer kentlerle karşılaştır-

SUNUS

Günümüzde, ülkelerin demografik özellikleri, gelişmişlik düzeylerinin tanımlanmasında önemli bir ölçüt olarak kabul edilmektedir. Bu ölçüt, toplam nüfus içindeki kentli nüfus oranı ve toplam nüfus büyüme oranının saptanması ile birlikte, diğer demografik analizleri de kapsamaktadır. Demografik ölçütlerin, politik, sosyal ve ekonomik ölçütlerle beraber yorumlanması özellikle ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin saptanması açısından belirleyici olmaktadır.

Bu çalışmada demografik ölçütler, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün İstatistik servisinde yayınlanan yıllıklardan alınan bilgilerden elde edilmiş olup, politik, sosyal ve ekonomik ölçütler derinlemesine incelenmemiştir. Dünya nüfusunun hızlı bir kentleşme sürecine girmiş olması, kentlerin nüfus büyümelerini pompalamakla birlikte, ülkesel ve hatta ülkelerarası plattformda önemli nüfus hareketlerinin doğmasına da neden olmaktadır. Bu nüfus hareketlerinin sosyal, ekonomik ve politik boyutlarının önemi, ülkelerde yaşanan kentleşme sürecinin niteliği ile büyük oranda paralellik göstermektedir. Bu anlamda, yapılan çalışmada yukarıda açıklanan ölçütler sonuçların oluşturulmasında dikkate alınmıştır.

Çalışmanın amacı, dünya büyük kentlerinin nüfus girişimlerinin incelenmesidir. Bununla birlikte, incelenen kentlerinin, ülkesel nüfus gelişmesi içindeki payları ve ülkelerin nüfus gelişmeleri de belirli kesitlerde ve rilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda nüfus hareketlerinin hedefi olan büyük kentlerde izlenen gelişmelere temelde demografik ölçütler yardımı ile yorum getirilmeğe çalışılacaktır. Ülkemiz büyük kentlerinin gösterdikleri nüfus gelişmeleri de aynı ölçütler doğrultusunda incelenmiştir. Çalışmanın diğer bir amacı ülkemizdeki büyük kentlerin dünya büyük kentleri sıralaması içindeki konumlarını belirlemektir.

Çalışmada: Giriş bölümünde dünya nüfusunun gelişmesi ve dünya toplam kent- sel nüfusunun gelişmesi incelenmiş, ikinci bölümde ise dünya büyük kentleri nüfus gelişmesi irdelenmesi yapılmıştır. Dünya büyük kentleri kıtalara göre ayrıştırılmış ve 1950 yılı başlangıç kabul edilerek nüfus gelişmelerinin genel hatları verilmeğe çalışılmıştır. Bu bölümde ayrıca Türkiye büyük kentlerinin de nüfus gelişmesi, incelenen diğer kentlerle karşılaştır-

malara olanak vermesi amacı ile aynı ölçütler yardımı ile verilmeğe çalışılmıştır. Sonuç bölümünde dünya büyük kentleri nüfus büyüklüğü gelişmesi, toplam nüfus ve kentsel nüfus paralelinde verilmiş ve gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerin bu gelişme içindeki konumları irdelenmiştir.

Nüfus gelişmesinin irdelenmesinde temel ölçütler olarak:

- o Ülkenin, toplam ve kentsel nüfus büyüme oranı,
- o Toplam ve kentsel nüfusun incelenen dönem arasında gösterdiği artışın dönemler itibarı ile oluşma oranı, (Bu oran büyüme oranının kullanılması sırasında ortaya çıkan bazı yorum zorluklarına karşı kolaylık olması açısından kullanılmıştır)
- o Büyük Kentler Metropoliten Alan nüfusları ve kent bütünü nüfusları,
- o Büyük kent nüfuslarının toplam ve kentsel nüfusa oranı
- o Büyük kent nüfuslarının dönemler arasındaki farklarının, aynı dönemler arasında toplam ve kentsel nüfus farklarına oranı, kullanılmıştır.

Bu oranların elde edilmesinde kullanılan temel veriler olan nüfus büyüklükleri sağlıklı olarak elde edilememiştir. Bunun nedeni, ülkelerde nüfus sayımlarının belirli ve sürekli olarak saptanmaması ve genelde örnekleme-ler ve kestirimler sonucu söz konusu verilerin elde edilmiş olmasıdır. Bu durumda özellikle karşılaştırma yapmak tartışmalı hale gelmektedir. Ancak daha boyutlu bir araştırmayla paralellik kurulması ile bu zorluklar sosyal ve ekonomik veri desteği ile aşılabılırler. Çalışmada yine de bazı karşılaştırmalara gidilmiş ve eldeki verilerin elverdiği ölçüde sağlıklı bazı sonuçlara varılmaya çalışılmıştır.

GİRİS

Milattan önce üç bin yıllarına kadar kent veya kentsel topluluk, yerleşme tarihi içinde görülmektedir. Bu tarihlerden sonra genellikle toplama ekonomisinin dağıtım alanları olarak gelişmeye başlayan veya toprakla ilişkisini arttıran göçerilerin yarı göçer konumundaki köylerin sürekli hale gelmesi ile oluşan yerleşme alanları, kent karakterini taşıyan yerleşmeler, yani ilk tipler olmuştur. M.Ö. 3000'den Yunan-Roma devirlerine kadar ilk yerleşme tiplerinde nüfusu 100.000'i aşmalarına Çin'deki bazı örnekler istisna olmakla birlikte, Yunan-Roma devirlerinde ise nüfusu 100.000'i aşan kentler çıkabilmiş iki kent görmekteyiz. Bunlar Konstantinopolis ve Roma'dır.

BÖLÜM - I

GİRİS

Bu sonraları günümüz kent ve yerleşme olgusunun başlangıç aşaması olan Endüstri Devrimi sürecine girilmiştir. Bu dönem; nüfus artışının karşısında topraktan geçirebildikleri gittikçe zorlaştığı, ulusun teknolojisindeki gelişmeler paralelinde girilen kırsal ve toplumsal bir madde zenginliklerinin aktarılmasına başladığı ve üretim teknolojisi içinde buhar gücünün seri üretim olarak sağlayan bir gelişme gösterdiği dönem olarak belirlenir ve sonuçta kırsal kesimden bu uğraşların yitirildiği alanlara doğru nüfus hareketleri başlamıştır. Bu hareket aynı zamanda kapalı ekonomiden kent ekonomisine geçişin de başlangıcı olmuştur.

Bu yeni ekonomik yapı Endüstri Devrimi süreci içindeki ülkelerde yeni sosyal organizasyonları da beraberinde getirmiş ve "kendi içinde gösterdiği ayrı ve çeşitlenme bir yana bırakılırsa "kent", bir yerleşme ve topluluk türü, bir toplumsal-ekonomik biçimlenme olarak insan topluluğunun gelişme süreci içinde son aşamada ortaya çıkan çağdaş bir olgu olmuştur. (1).

Günümüzde -özellikle Endüstri Devrimi süreci içinde- ekonomilerini hızla geliştiren ülkeler ana kent ekonomisi sürecini de yaşamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde de büyük kentler ortaya çıkmış olmakla birlikte bu kentlerde ekonomik yapı özel bir nitelik kazanmamıştır.

Kent ekonomisi içindeki seri üretime dayalı sektör giderek önem kazanmış, üretilen maddelerin ülke içinde ve/veya ülkeler arası pazarlarda tüketiciye ulaştırılması ve yeni hammadde ihtiyaçlarının karşılanması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların çözümü için de GİRİŞ bir sektör gelişmiştir. Günümüzde hizmet sektörü olarak tanımlanan bu sektörün (-kesimin) kentsel alga içinde yer almaya başlaması ile

Milattan önce üç bin yıllarına kadar kent veya kentsel topluluk, yerleşme tarihi içinde görülmemektedir. Bu tarihlerden sonra genellikle toplama ekonomisinin değiş-tokuş alanları olarak gelişmeğe başlayan veya toprakla ilişkisini arttıran göçerlerin yarı göçer konumdaki köylerin sürekli hale gelmesi ile oluşan yerleşme alanları, kent karakterini taşıyan yerleşmeler için ilk tipler olmuşlardır. M.Ö. 3000 den Yunan-Roma devirlerine kadar bu yerleşme tiplerinde nüfusu 100.000'i aşanlarına Çin'deki bazı örneklerinin dışında rastlanmamaktadır. Yunan-Roma devirlerinde ise nüfusu milyonun üzerine çıkabilmiş iki kent görmekteyiz. Bunlar Konstantinopolis ve Roma'dır.

Daha sonraları günümüz kent ve kentleşme olgusunun başlangıç aşaması olan Endüstri Devrimi sürecine girilmiştir. Bu dönem; nüfus artışının karşısında topraktan geçinebilmenin gittikçe zorlaştığı, ulaşım teknolojisindeki gelişmeler paralelinde girilen kıtalar ve toplumların hammadde zenginliklerinin aktarılmaya başlandığı ve üretim teknolojisi içinde buhar gücünün seri üretime olanak sağlayan bir gelişme gösterdiği dönem olarak belirmiş ve sonuçta kırsal kesimden bu uğraşların yürütüldüğü alanlara doğru nüfus hareketleri başlamıştır. Bu hareket aynı zamanda kapalı ekonomiden kent ekonomisine geçişin de başlangıcı olmuştur.

Bu yeni ekonomik yapı Endüstri Devrimi süreci içindeki ülkelerde yeni sosyal organizasyonları da beraberinde getirmiş ve "kendi içinde gösterdiği evrim ve çeşitlenme bir yana bırakılırsa "kent", bir yerleşme ve topluluk türü, bir toplumsal-ekonomik biçimlenme olarak insan toplumlarının gelişme süreci içinde son aşamada ortaya çıkan çağdaş bir olgu" olmuştur (1).

Günümüzde -özellikle Endüstri Devrimi süreci içinde- ekonomilerini hızla geliştiren ülkeler ana kent ekonomisi sürecini de yaşamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde de büyük kentler ortaya çıkmış olmakla birlikte bu kentlerde ekonomik yapı özel bir nitelik kazanamamıştır.

Kent ekonomisi içindeki seri üretime dayalı sektör giderek önem kazanmış, üretilen maddelerin ülke içinde ve/veya ülkeler arası pazarlarda tüketiciye ulaştırılması ve yeni hammadde ihtiyaçlarının karşılanması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların çözümü için de yeni bir sektör gelişmiştir. Günümüzde hizmet sektörü olarak tanımlanan bu sektörün (=kesimin) kentsel olgu içinde yer almaya başlaması ile kentsel sektörel dağılımı içinde tarım sektörünün payı daha da azalmıştır. Bu sektör günümüzde kent tanımları için önemli bir nitelik taşımaktadır. Kentsel yaşamdaki bu gelişmeler kentlerin çekiciliğini arttırırken kentlerdeki nüfus yığılmalarının ortaya çıkardığı yeni sorunlar, endüstrileşme sürecindeki ülkeler için önemli boyutlara varmıştır. Bu ülkeler sorunu, ekonomik gelişimden alınan payın arttırılması, kent olanaklarının tüm ülke düzeyinde yaygınlaştırılması ve sosyal farklılaşmanın azaltılması ile kültürel alanda yapılan etkin çalışmalar sonucu eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve nüfus artışının minimize edilmesi gibi çözümlerle ortadan kaldırılabilmiştir.

Nüfus artışının minimize edilmesi, gelişmiş ülkelerde işgücü arzı ile talebi arasında belirli bir paralellik kurulmasına olanak sağlamış, ayrıca üretim sektörünün desantralizasyonu karşısında ülkenin her yöresinde üretim tesislerinin oluşması ile birlikte kentlere ve özellikle oluşmuş anakentlere (Metropolitan Alanlara) doğru olan nüfus hareketleri, daha evvelden gelenleri de kimi zaman içine alarak yön değiştirmiştir.

Bugün birçok gelişmiş ülke metropolitan alanlarında çok düşük nüfus gelişmelerine tanık olunurken bir çoğunda ise nüfus kaybı gözlenmektedir.

Betimlenen bu kentleşme sürecine az gelişmiş ülkelerde aynı niteliklerde raslanmamaktadır. Çalışmada Afrika ve Latin Amerika kıtalarında nüfusu milyonun üzerinde olan metropolitan alanlara sahip ülkeler ve bu alanlardaki oluşum ve gelişim süreçlerinin incelenmesi olanakların elverdiği ölçüde yapılmaya çalışılacaktır.

Ayrıca, sunuş bölümünde de açıklandığı gibi gelişmiş ülkelerdeki büyük kentlerden örnekler alınmış ve bu kentlerin ve ülkelerinin nüfus gelişmeleri ayrıntıya girilmeden verilmeğe çalışılacaktır. Amac, az gelişmiş ülkeler ve büyük kentleri ile gelişmiş ülke ve büyük kentleri arasında yalnızca nüfus ölçütü yardımı ile sınırlı ve yetersizliğini kabul ederek bir karşılaştırma yapmaktır.

İnsanlık tarihi içinde erişilen bu nüfus ve nüfus artışı düzeyi başka hiçbir dönemde raslanmadığı kadar büyük ve (aynı zamanda) ırkılıktır. Dünyamızın insan için gerekli kaynaklarının sınırlı olması, değişik etkenlerin altında bu kaynak kullanımının eşit dağılımının gerçekleştirilememesi, ayrıca sosyo-kültürel ve ekonomik farklılaşmanın gittikçe keskinleşmesi nüfus artışı sorununun ve onu engelleme mekanizmalarının kısır bir döngü içine girmeleri sonucunu doğurmaktadır.

Dünya nüfusunun özellik gösterdiği üç farklı dönem gösterilmektedir (2).

- o İlkel toplum veya avcı ve toplayıcı topluluklar,
- o Tarım toplumları,
- o Endüstri toplumları.

İlk iki dönem hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olunmamakla birlikte arkeolojik araştırmaların sonucunda varsayımlara dayanan demografik bilgiler üretilmektedir. Örneğin, paleolitik topluluklarda ölüm oranının son derece yüksek olduğu, ancak aynı zamanda da çok yüksek bir doğurganlığa sahip oldukları söylenmektedir. Yine yapılan varsayımlarda bu devirlerde dünya nüfusu yoğunluğunun km^2 'ye 1 kişiye nadiren vardığı ve bu hesaba tarım dönemi öncesi toplam nüfusun 20 milyondan fazla olamayacağı belirtilmektedir. Bu devirlerde nüfus gelişmesinin tümü ile besin kaynaklarına ve doğa koşullarına bağımlı olduğu görülmektedir (3).

Tarım toplumlarında ise nüfus değişik bir nitelik alarak ekonomik açıdan olduğu kadar, savunma için de gerekli bir öğe haline gelmiştir. İnsanlığın geçirdiği gelişim süreçleri, nüfus artışı, en önemli iki bileşeni olan "doğum oranı" ve "ölüm oranı" teorinde aynı zaman dengeleyici, kimi zaman da kurulu dengayı bozucu etkilere sahiptir. Ancak bu dönemde tüm toplumlarda nüfus gelişmesi;

A. DÜNYA TOPLAM NÜFUSU GELİŞMESİ

Birleşmiş Milletler İstatistik Servisince yayımlanan verilerden edinilen bilgiler ışığında 1980 dönemi kestirimlerine göre Dünya toplam nüfusu 4.413 milyonu bulduğu görülmektedir. (Tablo 1).

İnsanlık tarihi içinde erişilen bu nüfus ve nüfus artışı düzeyi başka hiçbir dönemde raslanmadığı kadar büyük ve (aynı zamanda) ürkütücüdür. Dünyamızın insan için gerekli kaynaklarının sınırlı olması, değişik etkenlerin altında bu kaynak kullanımının eşit dağılımının gerçekleştirilememesi, ayrıca sosyo-kültürel ve ekonomik farklılaşmanın gittikçe keskinleşmesi nüfus artışı sorununun ve onu engelleme mekanizmalarının kısır bir döngü içine girmeleri sonucunu doğurmaktadır.

Dünya nüfusunun özellik gösterdiği üç farklı dönem gösterilmektedir (2).

- o İlkel toplum veya avcı ve toplayıcı topluluklar,
- o Tarım toplumları,
- o Endüstri toplumları

İlk iki dönem hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olunmamakla birlikte arkeolojik araştırmaların sonucunda varsayımlara dayanan demografik bilgiler üretilmektedir. Örneğin, paleolitik topluluklarda ölüm oranının son derece yüksek olduğu, ancak aynı zamanda da çok yüksek bir doğurganlığa sahip oldukları söylenmektedir. Yine yapılan varsayımlarda bu devirlerde dünya nüfusu yoğunluğunuk km²'ye 1 kişiye nadiren vardı ve bu hesaplara tarım dönemi öncesi toplam nüfusun 20 milyondan fazla olamayacağı belirtilmektedir. Bu devirlerde nüfus gelişmesinin tümü ile besin kaynaklarına ve doğa koşullarına bağımlı olduğu görülmektedir (3).

Tarım toplumlarında ise nüfus değişik bir nitelik alarak ekonomik açıdan olduğu kadar, savunma için de gerekli bir öge haline gelmiştir. İnsanlığın geçirdiği gelişim süreçleri, nüfus artışının önemli iki bileşeni olan "doğum oranı" ve "ölüm oranı" üzerinde kimi zaman dengeleyici, kimi zaman da kurulu dengeyi bozucu etkiler yapmaktadır. Ancak bu dönemde tüm toplumlarda nüfus gelişmesi;

- o % 35 ila % 55 arasında değişen yüksek bir doğum oranı ve
- o % 30 ila % 40 arasında değişen -ancak doğum oranlarının altında kalan- yine yüksek bir ölüm oranının güdümü altında kalmıştır.

Yüksek doğum oranının yüksek ölüm oranı ile dengelenmesi nüfus artışının önemli boyutlara ulaşmasını engellemiştir.

Bu devirlerde ölüm oranını yükseltici önemli öğeler, salgın hastalıklar ve kıtlıklardır. Savaşları da üçüncü, ancak daha az etkin bir öğe olarak eklemek gerekir.

İlkel topluluklarda bu etkenler, nüfus yoğunluğunun çok az olması ve beraber yaşayanların çok küçük gruplar halinde olmaları ve gruplar arasında iletişimin yok denecek kadar az olmasından ötürü büyük kitleleri etkileyememiştir.

Tarım toplumu döneminde ise, topluluklar arasındaki ilişkilerin artması ile birlikte, kıtlık ve salgın hastalıklara karşı koruyucu sağlık hizmetlerinin eksikliği ve gerekli önlemlerin alınamaması nedeniyle ölüm oranı yüksek değerlere ulaşmıştır. İlkel toplumlarda lokal etkileri olan bu öğelerin tarım toplumlarında çok geniş alanları etkilediği görülmektedir.

Yüksek doğum oranı ve ölüm oranı, tarım toplumlarında 0-15 yaş arası nüfus grubundaki büyük yığılma ile görüntülenmekte idi. Nüfusun 1/3 - 1/2 si bu grupta toplanmış bu durumda da bağımlılık oranı yüksek değerlere ulaşmıştır (4).

Endüstri devrimi süreci üçüncü dönemi oluşturmaktadır. Bu dönemde ülkelerin gerçekleştirebildikleri ekonomik gelişme ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sosyal değişimler toplumlar arasında önemli yapısal farklılaşmanın temelini oluşturmaktadır. Tütengil'in az gelişmişlik ve gelişmişlik ayrımının betimleyicisi öğelerin (5) sonuncusu ancak belki de en önemli olarak üzerinde durduğu bu toplumsal yapı değişikliği az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkelerde oluşan farklı ekonomik yapının da temel nedeni olmaktadır (6).

Avrupa'da başlayan bu süreç, üretimin kitlesel, çabuk, ucuz ve daha çeşitli olmasını sağlamıştır. Bununla birlikte Avrupa'da oluşan bu yeni üretim biçimi hammadde ve pazar gereksinmesinin karşılanması açısından Endüstri Süreci içine girmiş ülkeleri yayılımcı politikalar izlemeğe yöneltmiştir.

Avrupa'da sanayileşme süreci içine giren ülkelerde görülen toplumsal değişimler, ölüm ve doğum oranları, üzerinde büyük etkiler yapmış, nüfus dengeleyici öğelerden salgın hastalıklara ve kıtlığa karşı koruyucu sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve etkin önlemlerin alınması ölüm oranlarının düşmesine neden olmuştur. Ölüm oranlarının düşmesi ile birlikte Avrupa'da hızlı bir nüfus büyümesi görülmeye başlanmıştır. Ölüm oranını düşürmek amacı güden çalışmalar diğer ülkelere yayıldıkça dünya nüfusu hızlı bir büyümenin içine girmiştir.

1750'lerde Avrupa'nın nüfusu 145 milyon olarak (Avrupa Rusya'sı da dahil) tahmin edilmekteydi. Bu nüfus 1850'de 265 milyona 1900'de 4000 milyona 1950'de de 500 milyona yükselmiştir. Ancak bu değerlerin Avrupa'daki nüfus patlamasının gerçek değerleri olduğu söylenemez. Başta Kuzey Amerika olmak üzere, Avustralya, Latin Amerika ve Afrika hatta güney Asya ülkelerine büyük miktarlarda Avrupalı göç etmiştir. (1846 - 1890 arasında yılda 380.000, 1891 - 1920 arasında yılda 900.000 ve 1921 - 1929 arasında ise yılda 360.000 kişi kadar)(7).

Bu yayılmanın sonucunda, endüstri devrimini çeşitli nedenlerden ötürü izleyememiş toplumlarda, endüstriyel gelişmeye ivme kazandıracak bir burjuvazinin Avrupa'lılarca oluşturulması ve ticaret kârlarının bu azınlık elinde toplanması ile birlikte siyasi bağımlılığın artması olgusu doğmuştur (8). Oluşan bu burjuvazi; elinde tuttuğu kapitali ya kendi ülkesine aktarmış ya da kısa dönemde kâr sağlayacağı ticaret sektörüne yatırmıştır (9).

Avrupalılar gereksinme duydukları pazarları ve tüketici toplumları yaratmak uğrunda, bu ülkelere önemli altyapı yatırımları yapmışlardır. Bunlar arasında, limanlardan ülke içlerine kadar uzanan demiryolları, kanallar, yeni kentler ve büyük kapasitelerde liman tesisleri kurmak gibi oldukça

büyük altyapı tesislerini sayabiliriz. Gelişmiş ülkelerce az gelişmiş bölgelere yapılan yardımlar sonucunda, bu bölgelerdeki ölüm oranı azalmaya başlamış ancak, "az gelişmiş ülkeler, Sanayi Devriminin getirdiği, özellikle doğum kontrolü ile (ilgili) kültür değişmelerine henüz hazır bulunmadıkları için, ölüm oranının birden bire düşmesi, doğum ve ölüm oranları arasındaki "demografik açığı" çok büyük çapta genişlemesine sebep olmuştur" (10).

Az gelişmişlik sürecini yaşayan ülkeler, içinde bulundukları toplumsal değişim sürecinin koşulları altında geleneksel karakterinden kurtularak gelişmiş toplum yapısına kavuşma çabalarını göstermektedirler (11). Ancak bu toplumlarda, gelenekçiliğin rasyonalist ve layık tutumla beraber işlemesi önemli çelişkilerin oluşmasına neden olmaktadır. Az gelişmiş ülkeler bünyelerindeki bu çelişkiler ile birlikte "ya hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirme, ya da nüfus artış hızını azaltma gibi bir seçenekle karşı karşıya bulunmaktadır" (12).

Az gelişmiş ülkeler genelde bu iki seçeneği de gerçekleştirememişlerdir. Ancak Japonya ve Sovyetler Birliği bu genellemenin dışında, teknoloji, ithal ederek gelişmelerini gerçekleştirmişlerdir (13). Geleneksel toplumdan, gelişmiş topluma geçiş süresi kırsal kesimdeki hareketsiz nüfusa hareket kazandırmış ve azgelişmiş ülkeler önüne geçmekte büyük sorunlar ve caresizlikler içinde kaldıkları göçlerle karşılaşmışlardır.

Bu demografik hareketlilik kentleşme olarak önem kazanmakla birlikte yapılan kent ve kentli nüfus tanımlarına uymayan birçok örneğin üremesine de neden olmuştur.

Günümüzde kentleşme olgusunun, somut görüntüsü olan kentler genel çizgileri ile incelendiğinde iki farklı oluşumla karşılaşmaktadır;

- o Nitelik ve nicelikleri açısından sağlıklı boyutlara varmış, toplumsal organizasyonlarının oluşumu tamamlanmış ve işlerlik kazanmış, bölgesel, ülkesel ve ülkelerarası yerleşim ve gelişim politikaları içinde belirli bir işlevi yüklenmiş gelişmiş ülke metropolleri ve kentleri,
- o Her alanda yoğun bir marjinalitenin hüküm sürdüğü ve ülkesel nüfus yığıl-

malarının tek hedefi durumundaki az gelişmiş ülke kentleri.

Bu iki farklı kent görüntüsü en genel anlamı ile kentleşme olgusunda gözlenen iki farklı gelişmenin göstergesidir.

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
DÜNYA TOPLAMI	2.513	2.745	3.027	3.344	3.678	4.033	4.415
AFRİKA	219	244	275	311	354	406	469
Batı Afrika	62	69	79	90	104	121	141
Doğu Afrika	61	68	76	87	100	115	134
Kuzey Afrika	52	58	65	73	83	94	109
Orta Afrika	29	31	34	38	41	47	53
Güney Afrika	16	18	20	22	25	29	33
KUZEY AMERİKA	116	182	199	214	226	236	246
G. AMERİKA	164	187	215	247	283	323	368
Tropikal Ame.	86	99	115	134	154	177	204
Orta Amerika	36	42	49	57	67	79	93
G.A.O.K EÖL.	25	28	31	33	38	38	41
Karaibler	17	19	20	23	25	28	31
ASYA	1.380	1.514	1.683	1.878	2.091	2.319	2.558
Doğu Asya	673	738	816	899	981	1.063	1.136
Çin	557	614	682	754	826	895	957
Japonya	84	90	94	99	104	112	116
Diğerleri	33	34	39	45	51	57	63
Güney Asya	706	775	867	979	1.111	1.255	1.422
Orta Güney A.	486	530	590	664	750	845	956
Güney Doğu A.	177	196	221	251	286	325	368
Güney Batı A.	43	49	57	65	74	85	98
AVRUPA	392	408	425	445	460	474	484
Batı Avrupa	122	128	135	143	148	152	153
Güney Avrupa	109	113	118	123	128	134	139
Doğu Avrupa	89	93	97	100	103	106	110
Kuzey Avrupa	72	74	76	79	80	82	82
OKYANUSYA	12.6	14.2	15.8	17.5	19.3	21.2	22.8
Avustralya ve Y. Zelanda	10.1	11.4	12.7	14.0	15.4	16.7	17.8
Malezya	1.8	2.0	2.2	2.5	2.8	3.1	3.6
Mikronezye ve Polonezya	0.7	0.8	0.9	1.0	1.2	1.3	1.5
S. BİRLİĞİ	180	196	214	231	246	254	267

Tablo 1. DÜNYA TOPLAM NÜFUSUNUN KITALARA GÖRE DAĞILIMI (1950-1980)

DÜNYA TOPLAMI	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
TOPLAM NÜFUS	2.513	2.745	3.029	3.344	3.678	4.033	4.415
EDEKS	100.	109.23	120.45	133.06	146.35	160.48	175.68
T.NÜFUS FARKI	232	284	315	334	355	382	
EDEKS	100.	122.41	135.77	143.96	153.02	164.65	
ARTIŞ YÜZDESİ	9.23	10.34	10.39	9.98	9.65	9.47	

Tablo 2. DÜNYA NÜFUSU GELİŞİMİ (1950-1980)

Tablo 1'de Dünya Toplam nüfusunun kıtalara göre dağılımı verilmiştir. Tablo 2'de ise Dünya toplam nüfusunun irdelemesi yapılmıştır. Buna göre,

- Dünya toplam nüfusu 1950 den 1980'e dek 1,75 kat artarak 4415 milyona varmıştır. Bu artışın yıllık ortalaması % 25'dir. (1975 - 1980 dönemleri arası yıllık artış % 18 dolayındadır.

- Nüfus farkları incelendiğinde 1950 - 1980 dönemleri arasında gittikçe artan değerler gözlenmektedir.

- Nüfus artış oranında ise % 9.23 ile % 10.39 arasında değişen değerler izlenmektedir. (% 10.39 1960 - 1965'te, % 9.23 ise 1950 - 1955 dönemlerinde saptanmıştır) (Tablo 2).

Dünya nüfusunun kıtalara göre dağılımı incelendiğinde ise, dünya toplam nüfusunun % 50 sinden fazlasının Asya kıtasında yaşadığı görülmektedir. (S.S.C.B. hariç). Asya'yı sırası ile Avrupa ve Güney Amerika % 20 lik paylar ile izlemektedir. (Tablo: 3 ve 4).

Dünya nüfus farklarına kıtaların dönemler itibarı ile katkıları açısından ilk sırada ve en büyük oranda Asya kıtasını görmekteyiz. Tablo: 5 ve 6 izlendiğinde gelişmiş ülkelerin çoğunluğunun oluşturduğu Avrupa ve K.Ame-rika kıtalarındaki nüfus gelişmesini gelişmişlik olgusu ile nedenli bir

paralellik gösterdiği kolayca septanabilir. Bunun aksine Latin Amerika, Asya ve Afrika ise gelişmekte olmanın doğurduğu karakteristik nüfus artışları ile özellik kazanmaktadırlar.

KITALAR	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
DÜNYA	100.000	100.	100.	100.	100.	100.	100.
01 AFRIKA	8.714	8.888	9.079	9.300	9.624	10.066	10.622
02 G.AMERİKA	6.526	6.812	7.098	7.386	7.694	8.008	8.335
03 K.AMERİKA	4.616	6.630	6.596	6.399	6.144	5.851	5.571
04 ASYA	54.914	55.154	55.562	56.160	56.851	57.500	57.938
05 AVRUPA	15.598	14.863	13.469	13.307	12.506	11.753	10.962
06 OKYANUSYA	0.501	0.517	0.521	0.523	0.524	0.525	0.516
07 S.BİRLİĞİ	7.162	7.140	7.065	6.907	6.688	6.298	6.047

Tablo 3. KITA TOPLAM NÜFUS / DÜNYA TOPLAM NÜFUSU (1950-1980)

Tablo 4. KITA TOPLAM NÜFUS FARKI / DÜNYA TOPLAM NÜFUS FARKI (1950-1980)

		KITA TOPLAM NÜFUSU		DÜNYA TOPLAM NÜFUSU		SIRALAMASI	
Sıra no	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
1	54.91 04	55.15 04	55.56 04	56.16 04	56.85 04	57.50 04	57.93 04
2	15.59 05	14.86 05	13.46 05	13.30 05	12.50 05	11.75 05	10.96 05
3	8.71 01	8.88 01	9.07 01	9.30 01	9.62 01	10.06 01	10.62 01
4	7.16 07	7.14 07	7.09 02	7.38 02	7.69 02	8.00 02	8.33 02
5	6.52 02	6.81 02	7.06 07	6.90 07	6.68 07	6.29 07	6.04 07
6	4.61 03	6.63 03	6.56 03	6.39 03	6.14 03	5.85 03	5.57 03
7	0.50 06	0.51 06	0.51 06	0.52 06	0.54 06	0.52 06	0.51 06

Tablo 4. KITA TOPLAM NÜFUSU / DÜNYA TOPLAM NÜFUSU SIRALAMASI (1950-1980)

paralellik gösterdiği kolayca saptanabilir. Bunun aksine Latin Amerika, Asya ve Afrika ise gelişmekte olmanın doğurduğu karakteristik nüfus artışları ile özellik kazanmaktadırlar.

DÜNYA TOPLAM NÜFUS FARKI	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
DÜNYA	100.	100.	100.	100.	100.	100.
01 AFRIKA	10.775	10.915	11.428	12.874	14.647	16.492
02 G.AMERİKA	9.913	9.859	10.158	10.778	11.267	11.780
03 K.AMERİKA	28.448	5.985	4.761	3.592	2.816	2.617
04 ASYA	57.758	59.507	61.904	63.772	64.225	62.565
05 AVRUPA	6.896	5.985	6.349	4.491	3.943	2.617
06 OKYANUSYA	0.689	0.563	0.539	0.538	0.535	0.418
07 S.BİRLİĞİ	6.986	6.338	5.396	4.491	2.253	3.403

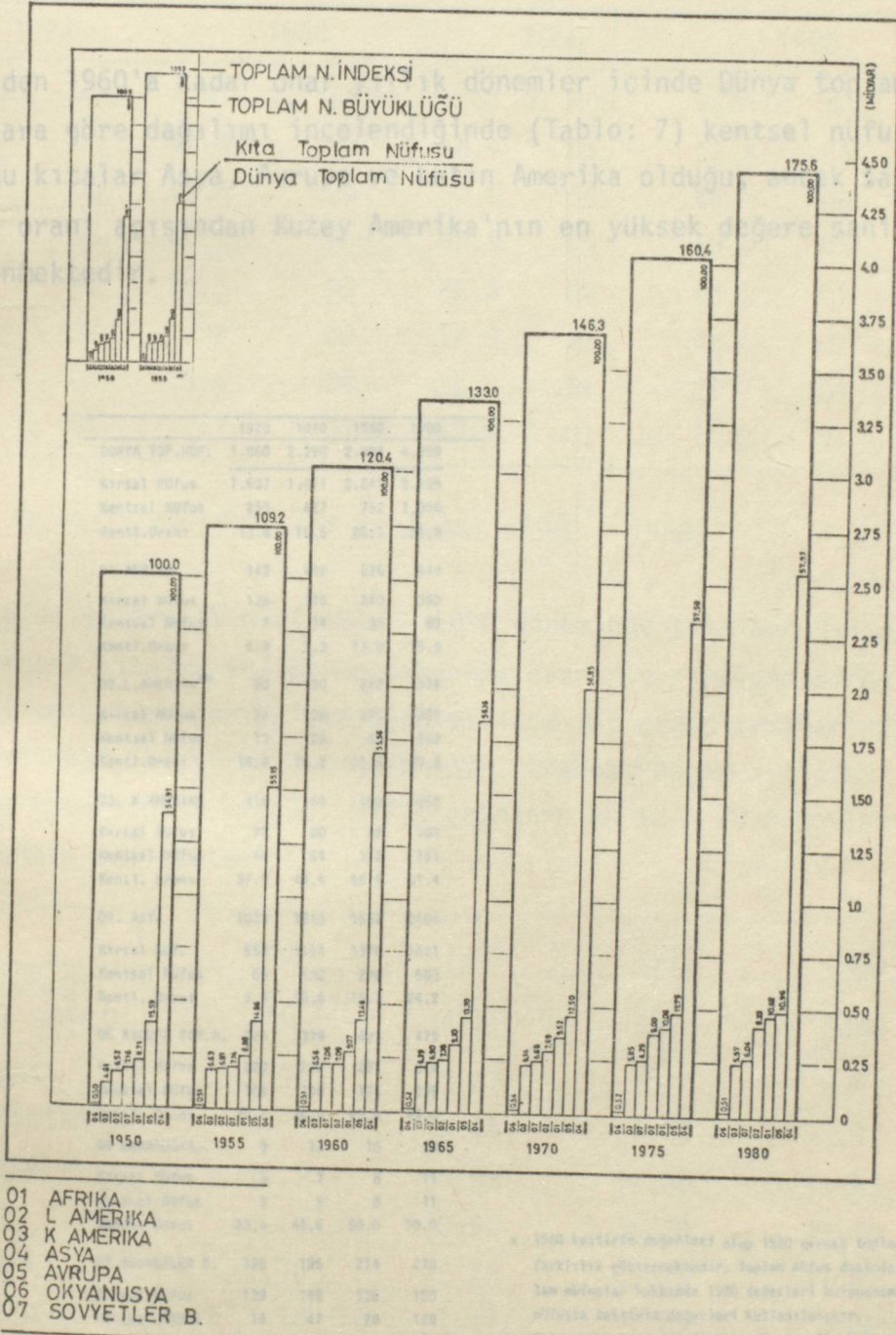
Tablo 5. KITA TOPLAM NÜFUS FARKI / DÜNYA TOPLAM NÜFUS FARKI (1950-1980)

Sıra No:	1950-1955	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
1	57.75 04	59.50 04	61.90 04	63.77 04	64.22 04	62.56 04
2	28.44 03	10.91 01	11.42 01	12.87 01	14.64 01	16.49 01
3	10.77 01	9.85 02	10.15 02	10.77 02	11.26 02	11.78 02
4	9.91 02	6.33 07	6.34 05	4.49 05	3.94 05	3.40 07
5	6.89 05	5.98 02	5.39 07	4.49 07	2.81 03	2.61 03
6	6.89 07	5.98 05	4.76 03	3.59 03	2.25 07	2.61 05
7	0.68 06	0.56 06	0.53 06	0.53 06	0.53 06	0.41 06

Tablo 6. KITA TOPLAM NÜFUS FARKI / DÜNYA TOPLAM NÜFUS FARKI -1980)
SIRALAMASI (1950 - 1980)

Dünya toplam nüfusunda 1950 - 1980 dönemlerinde gelişim ve bu gelişim içinde kıtaların konumları Grafik 1'de özetlenmiştir.

1960 yılına kadar Dünya toplam kentsel nüfusu üzerinde oldukça ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Ancak 1970 ve 1980 dönemleri itibarı ile bu bilgiler devamlı oluşturmamak mümkün olmamıştır.



Grafik 1. DÜNYA TOPLAM NÜFUSU - KITALARA GÖRE DAĞILIMI (1950-1980)

B. DÜNYA TOPLAM KENTSEL NÜFUSU GELİŞMESİ

1960 yılına kadar Dünya toplam kentsel nüfusu üzerinde oldukça ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Ancak 1970 ve 1980 dönemleri itibari ile bu bilgileri devamını oluşturmak mümkün olmamıştır.

1920'den 1960'a kadar onar yıllık dönemler içinde Dünya toplam nüfusunun kıtalara göre dağılımı incelendiğinde (Tablo: 7) kentsel nüfusun en fazla olduğu kıtalar Asya, Avrupa ve Latin Amerika olduğu, ancak saptanan kentleşme oranı açısından Kuzey Amerika'nın en yüksek değere sahip olduğu gözlenmektedir.

	1920	1940	1960	1980
DÜNYA TOP. NÜF.	1.060	2.298	2.994	4.269
Kırsal Nüfus	1.607	1.871	2.242	2.909
Kentsel Nüfus	253	427	752	1.360
Kentl. Oranı	13.6	18.5	25.1	31.8
01 AFRIKA	143	192	276	449
Kırsal Nüfus	136	178	240	360
Kentsel Nüfus	7	14	36	89
Kentl. Oranı	4.9	7.3	13.0	19.8
02 L. AMERİKA**	90	130	213	374
Kırsal Nüfus	77	105	145	222
Kentsel Nüfus	13	25	68	152
Kentl. Oranı	14.4	19.2	31.9	40.6
03 K. AMERİKA	116	144	190	262
Kırsal Nüfus	72	80	86	101
Kentsel Nüfus	44	64	112	161
Kentl. Oranı	37.9	44.4	56.6	61.4
04. ASYA	1023	1246	1652	2404
Kırsal Nüfus	957	1114	1376	1821
Kentsel Nüfus	66	132	276	583
Kentl. Oranı	6.4	10.6	16.7	24.2
05 AVRUPA TOP. N.	324	379	425	479
Kırsal Nüfus	220	239	251	244
Kentsel Nüfus	104	140	174	235
Kentl. Oranı	32.1	36.9	40.9	49.0
06 OKYANUSYA...	9	12	16	23
Kırsal Nüfus	6	7	8	11
Kentsel Nüfus	3	5	8	11
Kentl. Oranı	33.4	41.6	50.0	50.0
07 SOYİYETLER B.	155	195	214	278
Kırsal Nüfus	139	148	136	150
Kentsel Nüfus	16	47	78	128
Kentl. Oranı	10.3	24.1	36.4	46.0

x 1980 kestirim değerleri olup 1980 gerçek toplam nüfus değerleri ile farklılık göstermektedir. Toplam nüfus dışında kentsel ve kırsal toplam nüfuslar hakkında 1980 değerleri bulunamamıştır. Bu yüzden toplam nüfusta kestirim değerleri kullanılmıştır.

xx Çalışmanın başından itibaren G. Amerika kıtası olarak tanımlanmakla birlikte kaynakların ve genel kullanımın gerektirmesi yüzünden veriler Latin Amerika genelinde sürdürülecektir.

Tablo 7. DÜNYA NÜFUSUNUN KITALARA GÖRE DAĞILIMI (1920 - 1980)

1920 - 1960 döneminde de kentleşme oranları değerlerine göre Dünya sıralamasında 1920, 1940, 1960 ve 1980 (projeksiyon değerleri itibarı ile) de K.Amerika en yüksek değerleri göstererek ilk sırada yer alırken, aynı dönemde Afrika son sırada görülmektedir (Tablo: 8).

1920		1940		1960		1980	
KENT. O.	KOD	KENT. O.	KOD	KENT O.	KOD	KENT O.	KOD
37.9	03	44.4	03	56.6	03	61.4	03
33.4	06	41.6	06	50.0	06	50.0	06
32.1	05	36.9	05	40.9	05	49.0	05
14.4	02	24.1	07	36.4	07	46.0	07
10.3	07	19.2	02	31.9	02	40.6	02
6.4	04	10.6	04	16.7	04	24.2	04
4.9	01	7.3	01	13.0	01	19.8	01

Tablo: 8. KITALAR KENTLEŞME ORANLARI (1920 - 1980)

Tablo 8'de izlendiği gibi 1920 - 1980 döneminde kıtalardaki toplam kentsel nüfusun kıtalar toplam nüfuslarına oranının sıralanmasında Sovyetler Birliği ve Latin Amerika'nın 1940 yılında yer değiştirmelerinden başka sıralama değişikliği gözlenmemektedir. Oransal değer artışları sonunda 1980'de kıtalardaki kentsel nüfus oranının en az % 20 düzeylerinde oluşacağı tahmin edilmektedir.

	1920	1940	1960	1980(*)
DÜNYA TOPLAM KENTSEL NÜFUSU	253	427	752	1360
01 AFRIKA	2.76	3.27	4.78	6.54
02 L.AMERİKA	5.13	5.85	9.04	11.17
03 K.AMERİKA	17.39	14.98	14.89	11.83
04 ASYA	26.08	30.91	36.70	42.86
05 AVRUPA	41.10	32.78	23.13	17.27
06 OKYANUSYA	1.18	1.17	1.06	0.80
07 S.BİRLİĞİ	6.32	11.00	10.37	9.41

Tablo: 9. DÜNYA TOPLAM KENTSEL NÜFUSU İÇİNDEKİ KITA PAYLARI (1920-1980)
(*) Tahmini

KITALAR	1920	1920-1940		1940-1960		1960-1980		1980 ^(*)	
41.10	05	32.78	05	36.70	04	42.86	04		
26.08	04	30.91	04	23.13	05	17.27	05		
17.39	03	14.98	03	14.89	03	11.83	03		
6.32	07	11.00	07	10.37	07	11.17	02		
5.13	02	5.85	02	9.04	02	9.41	07		
2.76	01	3.27	01	4.78	01	6.54	01		
1.18	06	1.17	06	1.06	06	0.80	06		

(*) Tahmini

Tablo: 10. KİTA PAYLARI SIRALAMASI (1920 - 1980)

Kıtaların Dünya-toplam kentsel nüfusundan aldıkları paylar kıtalardaki kentsel nüfusun niteliği ve gelişmesi açısından daha açıklayıcı olmaktadır. (Tablo: 9).

Asya toplam kentsel nüfusu 1980 ve 1940'taki % 26.08 ve % 30.91'lik değerleri ile, 2., 1960 ve 1980 de ise % 36.70 ve % 42.86'lık oranlar ile ilk sırada yer alırken, tüm dönemlerde % 1 dolayındaki oranı ile Okyanusya en son sırada yer almaktadır. Bu nedenle Okyanusya'nın % 50 lere varan kentli nüfus oranının, kıtadaki toplam nüfusun azlığına bağlamakta yarar vardır. Ancak görece olarak yine de oldukça gelişmiş bir değer olduğunu kabul etmek gerekir. (1980 değerleri ile Okyanusya toplam nüfus yoğunluğu 3 kişi/km²'dir (15)).

1920, 1940 ve 1960 da 4. ve 5. sıralarda yer alan Sovyetler Birliği ve Latin Amerika 1980 de yer değiştirmişler, Sovyetler Birliği % 9.41'e düşerken Latin Amerika % 11.17'e yükselmiştir. (Tablo: 10).

Kıtalarındaki kentsel nüfusların Dünya toplam kentsel nüfus gelişmesi içindeki katkıları, kıtalar kentsel nüfusunun gelişmesi açısından diğer önemli bir göstergesi olmaktadır.

KITALAR	1920-1940	1940-1960	1960-1980
01 AFRİKA	4.02	6.77	8.71
02 L. AMERİKA	6.89	13.23	13.81
03 K. AMERİKA	11.49	14.77	8.06
04 ASYA	37.93	44.30	50.49
05 AVRUPA	20.67	10.46	10.03
06 OKYANUSYA	1.15	0.92	0.49
07 S.BİRLİĞİ	17.81	9.53	8.22

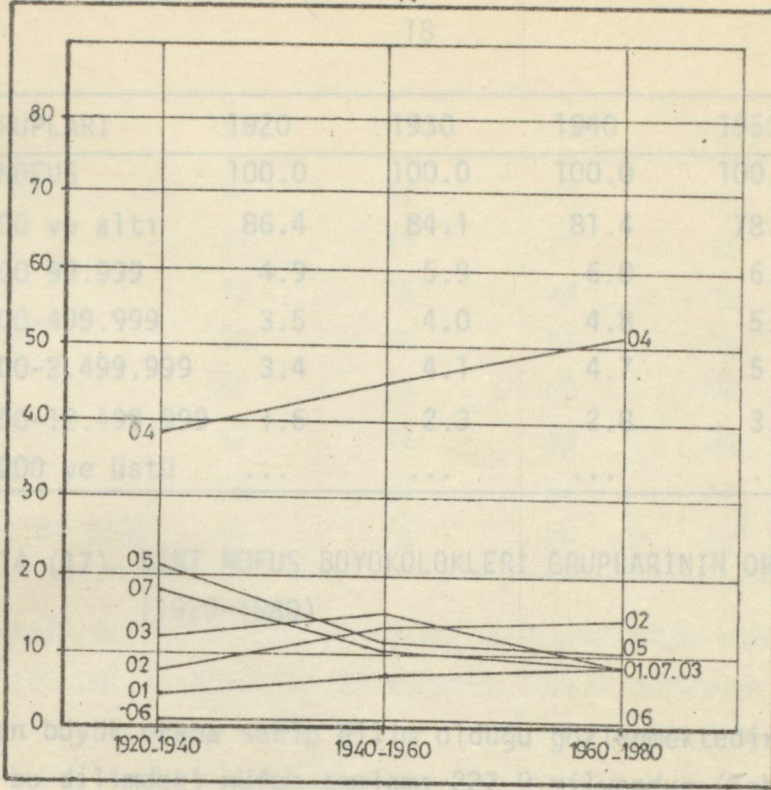
Tablo: 11. KITA KENTSEL NÜFUS FARKI / DÜNYA KENTSEL NÜFUS FARKI
(1920 - 1980)

Sıra No.	1920-1940		1940-1960		1960-1980	
1	37.93	04	44.30	04	50.49	04
2	20.69	05	14.77	03	13.81	02
3	17.81	07	13.23	02	10.03	05
4	11.49	03	10.46	05	8.71	01
5	6.89	02	9.53	07	8.22	07
6	4.02	01	6.77	01	8.06	03
7	1.15	06	0.92	06	0.49	06

Tablo: 12. KITA KENTSEL NÜFUS FARKI / DÜNYA KENTSEL NÜFUS FARKI
SIRALAMASI (1920 - 1980)

Tablo 11 ve 12'de dönemler itibarı ile kıta kentsel nüfusunda oluşan nüfus farklarının Dünya toplam kentsel nüfusu farkı içindeki payları görülmektedir. Dönemler itibarı ile kıtalarda oransal değişimler incelendiğinde (Grafik: 2).

- Asya, Afrika ve Latin Amerika'da yükselmeler,
- Kuzey Amerika'da 1940-1960 döneminde % 13.23 oranına yükselme ve daha sonraki dönemde % 8.06 oranına düşme,
- Avrupa, Sovyetler Birliği ve Okyanusya'da ise sürekli bir değer kaybı görülmektedir.



Grafik: 2

DÜNYA TOPLAM KENTSEL NÜFUSUNUN KENT NÜFUS BÜYÜKLÜKLERİ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (1920 - 1960)

Dünya toplam nüfusunun yerleşme büyüklüklerine göre dağılımında 20.000 ve altında nüfusa sahip yerleşmelerde yaşayan nüfusun büyük bir oran tuttuğu, bunun yanında orta büyüklükteki (20.000 ile 100.000 arası) kent- sel yerleşmelerdeki nüfusun % 7.6 (1960 değeri) ile kentsel yerleşmeler

NÜFUS GRUPLARI	1920	1930	1940	1950	1960
Toplam Nüfus	1.860.2	2.069.3	2.296.9	2.516.8	2.994.4
20.000 ve altı	1.607.3	1.741.2	1.869.9	1.985.3	2.241.0
20.000 ve üstü	252.9	328.1	427.0	531.5	753.4
100.000 ve üstü	160.0	216.6	287.6	360.0	525.5
500.000 ve üstü	94.9	133.6	175.8	224.4	351.6
2.500.000 ve üstü	30.3	48.8	66.8	84.3	139.4
12.500.000 ve üstü	...	...	...	...	27.7*

Tablo: 13 (16). DÜNYA TOPLAM KENTSEL NÜFUSUNUN KENT NÜFUS BÜYÜKLÜKLERİ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (1920-1960).

x) New-York (New Jersey hariç) ve Tokyo (Yokohama hariç) Metropolitan Alanları.

NÜFUS GRUPLARI	1920	1930	1940	1950	1960
TOPLAM NÜFUS	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
20.000 ve altı	86.4	84.1	81.4	78.9	74.8
20.000 99.999	4.9	5.9	6.0	6.8	7.6
100.000-499.999	3.5	4.0	4.8	5.4	5.8
500.000-2.499.999	3.4	4.1	4.7	5.5	7.0
2.500.000-12.499.999	1.6	2.3	2.8	3.3	3.7
12.500.000 ve üstü	...	...	...	...	1.0

Tablo: 14 (17). KENT NÜFUS BÜYÜKLÜKLERİ GRUPLARININ ORANSAL DEĞERLERİ (1920-1980)

içinde en büyük orana sahip dilim olduğu gözlenmektedir (Tablo: 14).

1960'da bu dilimdeki nüfus toplamı 227.9 milyondur (Tablo: 13).

500.000 ve daha fazla nüfuslu kentlerde yaşayan nüfusun Dünya toplam nüfusuna oranı ise yaklaşık % 12.'dir.

500.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin toplam nüfuslarının kıtalar ölçeğinde dağılımında en büyük oran 1920'de % 50 ile, 1930'da % 53 ile, 1940'ta % 57 ile, 1950'de % 60 ile ve 1960'ta da % 64 ile Kuzey Amerika'da görülmektedir. (Oranlar 500.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusunun 20.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusuna oranlarıdır) (Tablo: 15 ve 16).

KİTALAR	1920	1930	1940	1950	1960
DÜNYA TOPLAMI	94.9	133.6	175.8	224.4	351.6
. ARFİKA	0.9	1.8	2.9	6.0	10.8
. L.AMERİKA	5.4	8.4	11.8	19.6	35.2
. K.AMERİKA	21.8	31.0	36.4	50.0	72.0
. ASYA	19.3	29.5	47.8	70.3	128.8
. AVRUPA	43.9	54.6	60.7	62.2	72.7
. OKYANUSYA	1.7	2.1	2.4	3.0	5.2
. SOVYETLER BİRLİĞİ	1.9	6.2	13.8	13.3	26.9

Tablo: 15. 500.000 VE DAHA FAZLA NÜFUSLU KENTLERİN KİTALARA GÖRE TOPLAM BÜYÜKLÜKLERİ (1920 - 1980)

KİTALAR	1920	1930	1940	1950	1960
DÜNYA TOPLAMI	38	41	41	42	47
. AFRIKA	13	19	21	28	30
. L.AMERİKA	42	46	43	48	52
. K.AMERİKA	50	53	57	60	64
. ASYA	55	59	69	76	91
. AVRUPA	42	44	43	42	42
. OKYANUSYA	54	55	54	51	62
. SOVYETLER BİRLİĞİ	12	26	29	27	34

Tablo: 16. KİTALARA GÖRE (500.00 +) NÜFUSLU KENTLERİN TOPLAM NÜFUSLARININ
(20.000 +) NÜFUSLU YERLEŞMELER TOPLAM NÜFUSUNA ORANLARI (1920-1980)

500.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin kıta toplam nüfusuna oranla - rında ise Kuzey Amerika yine ilk sırada yer almaktadır. Kuzey Amerika'nın ardından Avrupa ve Latin Amerika, Kıta toplam nüfusuna olan oranları açısından önem taşıyan kıtalar olmaktadır. Bu sıralama içine Okyanusya, daha önce açıklandığı gibi % 31 lik bir orana sahip olmasına karşın katılmamıştır. (Tablo: 17).

KİTALAR	1920	1930	1940	1950	1960
DÜNYA TOPLAMI	5	6	8	9	12
. AFRIKA	1	1	2	3	4
. L.AMERİKA	6	8	9	12	17
. K.AMERİKA	19	23	25	30	36
. ASYA	4	5	7	10	16
. AVRUPA	14	15	16	16	17
. OKYANUSYA	18	19	21	22	31
. SOVYETLER BİRLİĞİ	1	3	7	7	13

Tablo: 17. (500.000 +) NÜFUSLU KENTLERİN, KİTA TOPLAM NÜFUSUNA ORANI
(1920 - 1980)

Asya'da büyük kentler nüfusu, toplam kentsel nüfusunun % 91'ini oluştururken, toplam nüfusunun ancak % 16 sı kentsel nüfustur (1960 yılı). Yine, L. Amerika'da büyük kentlerin toplam kentsel nüfusa oranı olarak yüksek bir değer gözlenirken, toplam nüfusa olan oranı açısından % 17 lik bir oran gö-

KITALAR	1920	1930	1940	1950	1960
DÜNYA TOPLAMI	38	41	41	42	47
. AFRIKA	13	19	21	28	30
. L.AMERİKA	42	46	43	48	52
. K.AMERİKA	50	53	57	60	64
. ASYA	55	59	69	76	91
. AVRUPA	42	44	43	42	42
. OKYANUSYA	54	55	54	51	62
. SOVYETLER BİRLİĞİ	12	26	29	27	34

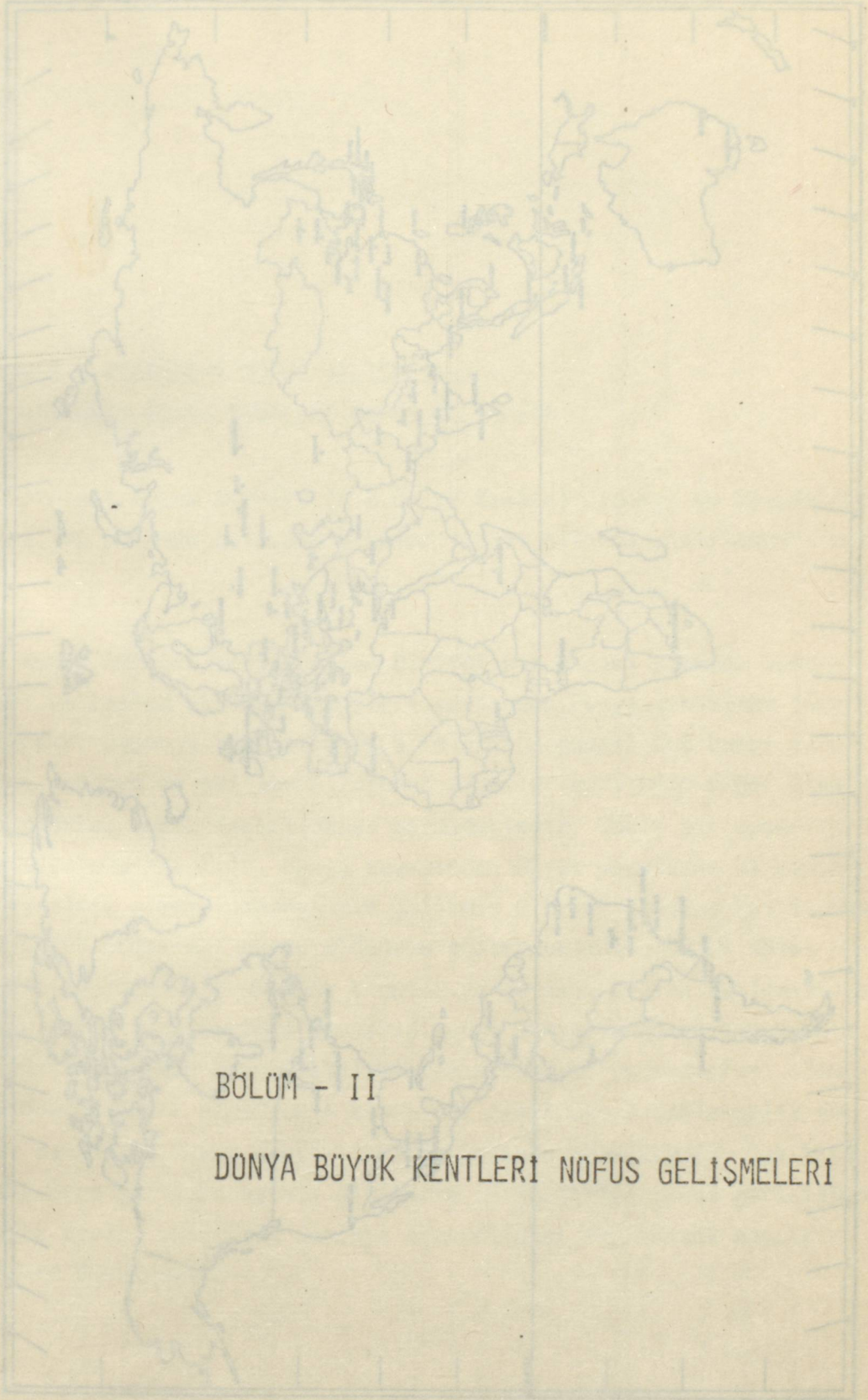
Tablo: 16. KITALARA GÖRE (500.00 +) NÜFUSLU KENTLERİN TOPLAM NÜFUSLARININ
(20.000 +) NÜFUSLU YERLEŞMELER TOPLAM NÜFUSUNA ORANLARI (1920-1980)

500.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin kıta toplam nüfusuna oranla -
rında ise Kuzey Amerika yine ilk sırada yer almaktadır. Kuzey Amerika'nın
ardından Avrupa ve Latin Amerika, Kıta toplam nüfusuna olan oranları açısın-
dan önem taşıyan kıtalar olmaktadır. Bu sıralama içine Okyanusya, daha
önce açıklandığı gibi % 31 lik bir orana sahip olmasına karşın katılmamış-
tır. (Tablo: 17).

KITALAR	1920	1930	1940	1950	1960
DÜNYA TOPLAMI	5	6	8	9	12
. AFRIKA	1	1	2	3	4
. L.AMERİKA	6	8	9	12	17
. K.AMERİKA	19	23	25	30	36
. ASYA	4	5	7	10	16
. AVRUPA	14	15	16	16	17
. OKYANUSYA	18	19	21	22	31
. SOVYETLER BİRLİĞİ	1	3	7	7	13

Tablo: 17. (500.000 +) NÜFUSLU KENTLERİN, KITA TOPLAM NÜFUSUNA ORANI
(1920 - 1980)

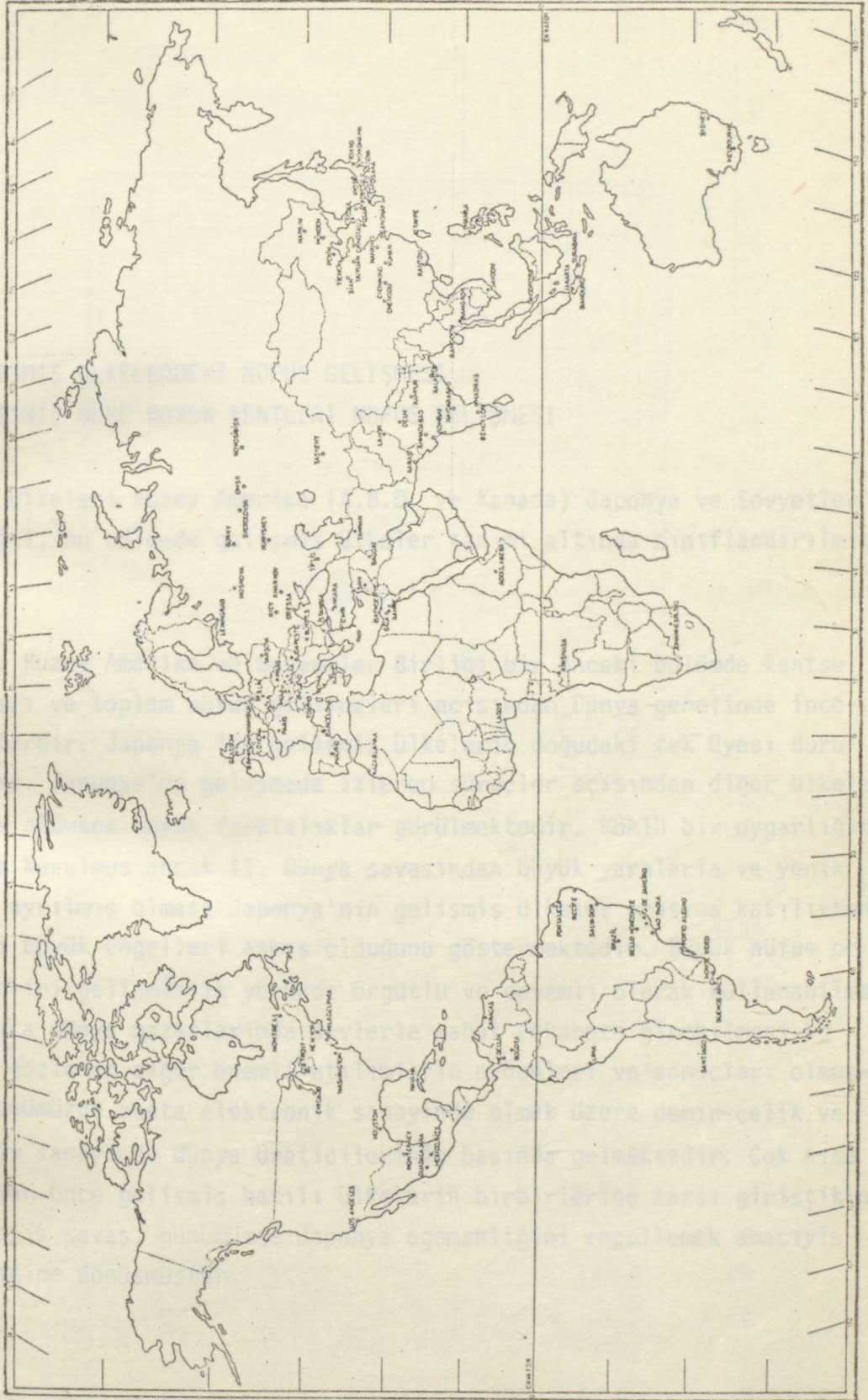
Asya'da büyük kentler nüfusu, toplam kentsel nüfusunun % 91'ini oluşturur-
ken, toplam nüfusunun ancak % 16 sı kentsel nüfustur (1960 yılı). Yine,
L. Amerika'da büyük kentlerin toplam kentsel nüfusa oranı olarak yüksek bir
değer gözlenirken, toplam nüfusa olan oranı açısından % 17 lik bir oran gö-



BÖLÜM - II

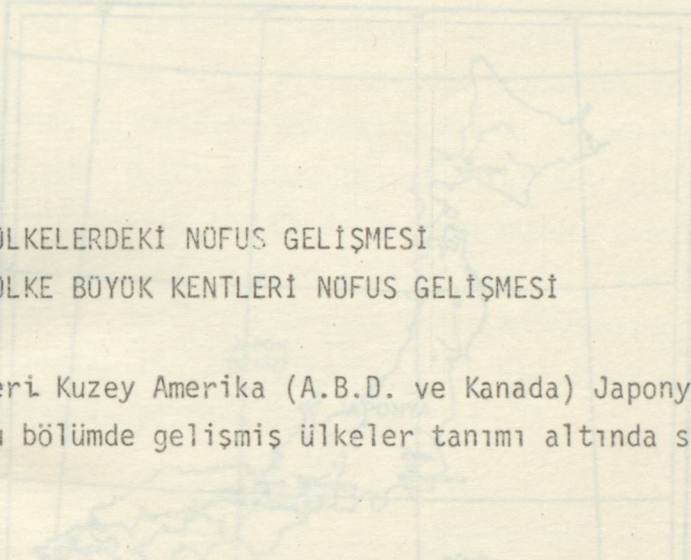
DÜNYA BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMELERİ

HARİTA: I. Dünya Büyük Kentleri.



HARİTA: 1. Dünya Büyük Kentleri.

1. JAPONYA'DA KENTSEL GELİŞMELER VE JAPON BÜYÜK KENTLERİNİN NÜFUS GELİŞMELERİ (BÜYÜK KENTLER: KOBE, KYOTO, NAGOYA, OSAKA, SAPPORA, TOKYO, YOKOHAMA, KITAKYUSHU)



A. GELİŞMİŞ ÜLKELERDEKİ NÜFUS GELİŞMESİ
GELİŞMİŞ ÜLKE BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ

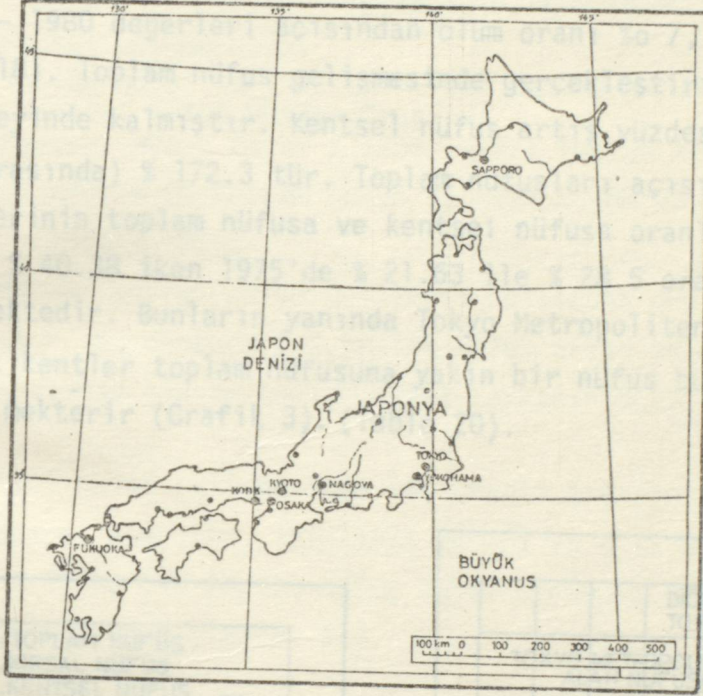
Avrupa ülkeleri Kuzey Amerika (A.B.D. ve Kanada) Japonya ve Sovyetler Birliğini, bu bölümde gelişmiş ülkeler tanımı altında sınıflandırılmıştır.

Avrupa, Kuzey Amerika ve Sovyetler Birliği bir önceki bölümde kentsel nüfusları ve toplam nüfus gelişmeleri açısından Dünya genelinde incelenmişlerdir. Japonya ise gelişmiş ülkelerin doğudaki tek üyesi durumdadır. Japonya'da gelişmede izlenen süreçler açısından diğer ülkelere göre oldukça büyük farklılıklar görülmektedir. Köklü bir uygarlığın üzerine kurulmuş ancak II. Dünya savaşından büyük yaralarla ve yenik olarak ayrılmış olması Japonya'nın gelişmiş ülkeler arasına katılırken nedenli büyük engelleri aşmış olduğunu göstermektedir. Büyük nüfus potansiyelini gelişmişlik yönünde örgütlü ve devamlı olarak kullanabilmesi ayrıca dünya pazarlarında devlerle rahat rekabete girebilmesi bu ülkede gözlenen diğer önemli atılımların nedenleri ve sonuçları olmuştur. Günümüzde başta elektronik sanayinde olmak üzere demir-çelik ve otomotiv sanayinde dünya üreticilerinin başında gelmektedir. Çok kısa bir zaman önce gelişmiş batılı ülkelerin birbirlerine karşı giriştikleri teknolojik savaş, günümüzde Japonya egemenliğini engellemek amacıyla işbirliğine dönüşmüştür.

	1.59	1.93	2.03	2.07	2.09
Osaka	1.25	1.38	3.01	3.15	2.93
Sappora	3.31	0.42	0.52	0.79	1.01
Tokyo	0.27	7.86	3.63	10.87	11.40
Yokohama	0.95	1.14	1.37	1.73	2.34

Tablo 20. JAPONYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ, JAPONYA BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

1. JAPONYA'DA KENTSEL GELİŞMELER VE JAPON BÜYÜK KENTLERİNİN NÜFUS GELİŞMELERİ BÜYÜK KENTLER: KOBE, KYOTO, NAGOYA, OSAKA, SAPPORA, TOKYO, YOKOHAMA, KITAKYUSHU)

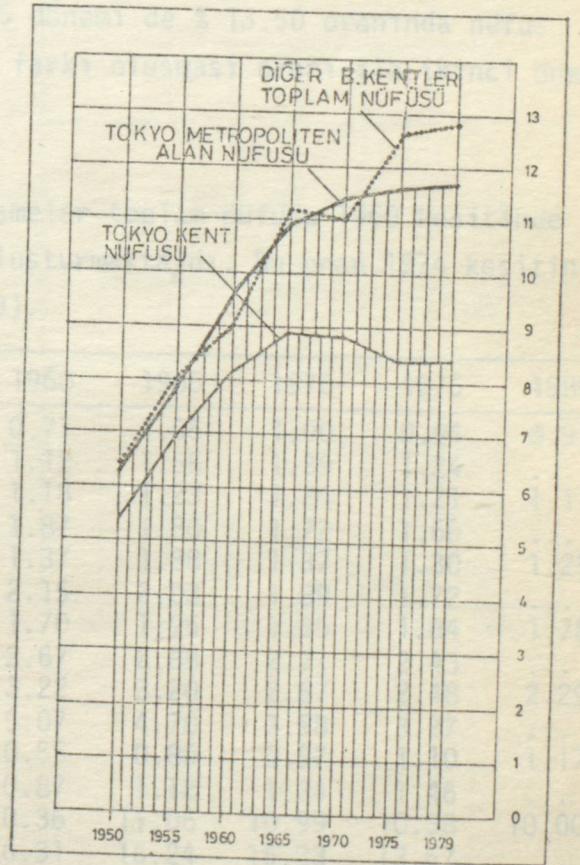
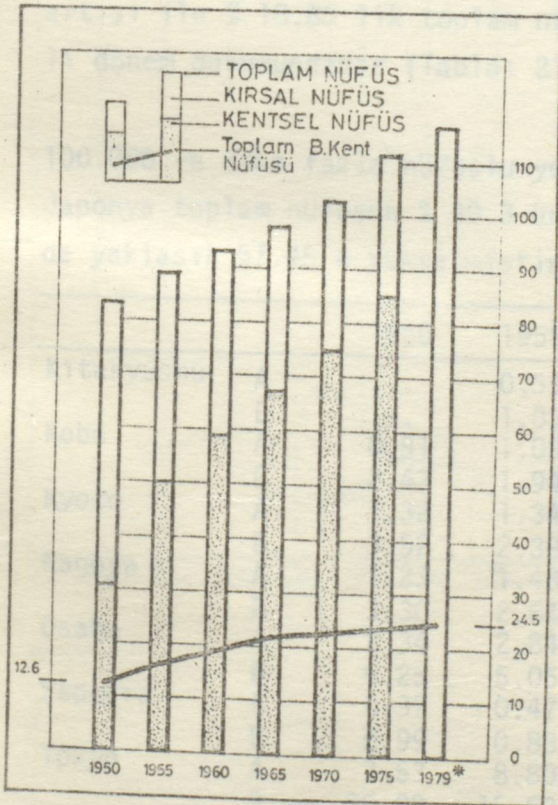


Harita: 2. JAPONYA BÜYÜK KENTLERİ

JAPONYA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Top. Nüf.	83.19	89.27	93.42	98.27	103.72	111.94	116.78
Kent. Nüf.	31.20	50.29	59.33	66.92	74.85	84.96	...
Kentl.Oranı	37.5	56.3	63.5	68.1	72.2	75.9	...
Kitakyushu	...	0.53	0.67	1.04	1.04	1.06	1.07
Kobe	0.76	0.98	1.11	1.21	1.29	1.36	1.37
Kyoto	1.10	1.20	1.28	1.36	1.42	1.46	1.46
Nagoya	1.03	1.33	1.59	1.93	2.03	2.07	2.09
Osaka	1.95	2.54	3.01	3.15	2.98	2.78	2.68
Sappora	0.31	0.42	0.52	0.79	1.01	1.24	1.37
Tokyo	6.27	7.86	9.68	10.87	11.40	11.62	11.68
Yokohama	0.95	1.14	1.37	1.79	2.24	2.62	2.76

Tablo: 20. JAPONYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ, JAPONYA BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980).

1950'deki 83.19 milyonluk toplam nüfusu 1980'de 1.4 kat artarak 116.78 milyona erişirken Japonya toplam kentsel nüfusu 1950'den 1975'e 2.72 kat artarak 53.76 milyonluk bir kentsel nüfus farkı oluşmuştur. Bu nüfus farkı toplam nüfusta yıllık yaklaşık % 1.34'lük artışa eşit iken toplam kentsel nüfus farkında yıllık artış % 6.9 civarlarındadır. Japonya'da 1975 - 1980 değerleri açısından ölüm oranı % 7, doğum oranı da % 15'dir (18). Toplam nüfus gelişmesinde gerçekleştirilen artış yüzdesi % 40.37 düzeyinde kalmıştır. Kentsel nüfus artış yüzdesi ise (1950-1975 dönemleri arasında) % 172.3'tür. Toplam nüfusları açısından Japonya'nın büyük kentlerinin toplam nüfusa ve kentsel nüfusa oranları 1950'de % 15.24 ile % 40.38 iken 1975'te % 21.63 ile % 28.5 oranlarında değerler göstermektedir. Bunların yanında Tokyo Metropolitan Alanının nüfus olarak büyük kentler toplam nüfusuna yakın bir nüfus büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir (Grafik 3). (Tablo 20).



Grafik: 3. JAPONYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ - JAPONYA BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1979)

* 1979 Yılı Japonya toplam kentsel nüfusu bulunamamıştır.

JAPONYA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	7.30	4.64	5.19	5.54	7.92	4.32
B	18.10	12.35	14.43	16.22	24.47	14.40
C	61.18	17.97	12.79	11.84	13.50	...
D	35.51	16.81	14.12	14.72	18.80	...

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Toplam Nüfus Farkı / 1950-1980 Toplam Nüfus Farkı

C: Toplam Kentsel Nüfus Büyüme Oranı

D: Dönem Kentsel Nüfus Farkı / 1950 - 1975 Toplam Kent Nüfus Farkı

Tablo: 21. JAPONYA'DA TOPLAM NÜFUS VE KENTSEL NÜFUS GELİŞME ORANLARI
(1950 - 1980)

1970-1975 dönemi toplam nüfus gelişmesi açısından Japonya için en önemli dönem olmuştur. Bu dönemde % 7.92 lik nüfus artış yüzdesi ile 1950-1980 dönemleri arasında oluşan toplam nüfus farkının % 24.47 si oluşmuştur.

Toplam kentsel nüfus gelişmesinde ise önemli artışın sağladığı dönem 1950-1955 dönemi olmuştur. 1970-1975 dönemi de % 13.50 oranında nüfus artışı ile % 18.80 lik toplam nüfus farkı oluşması oranı ile ikinci önemli dönem durumundadır (Tablo: 21).

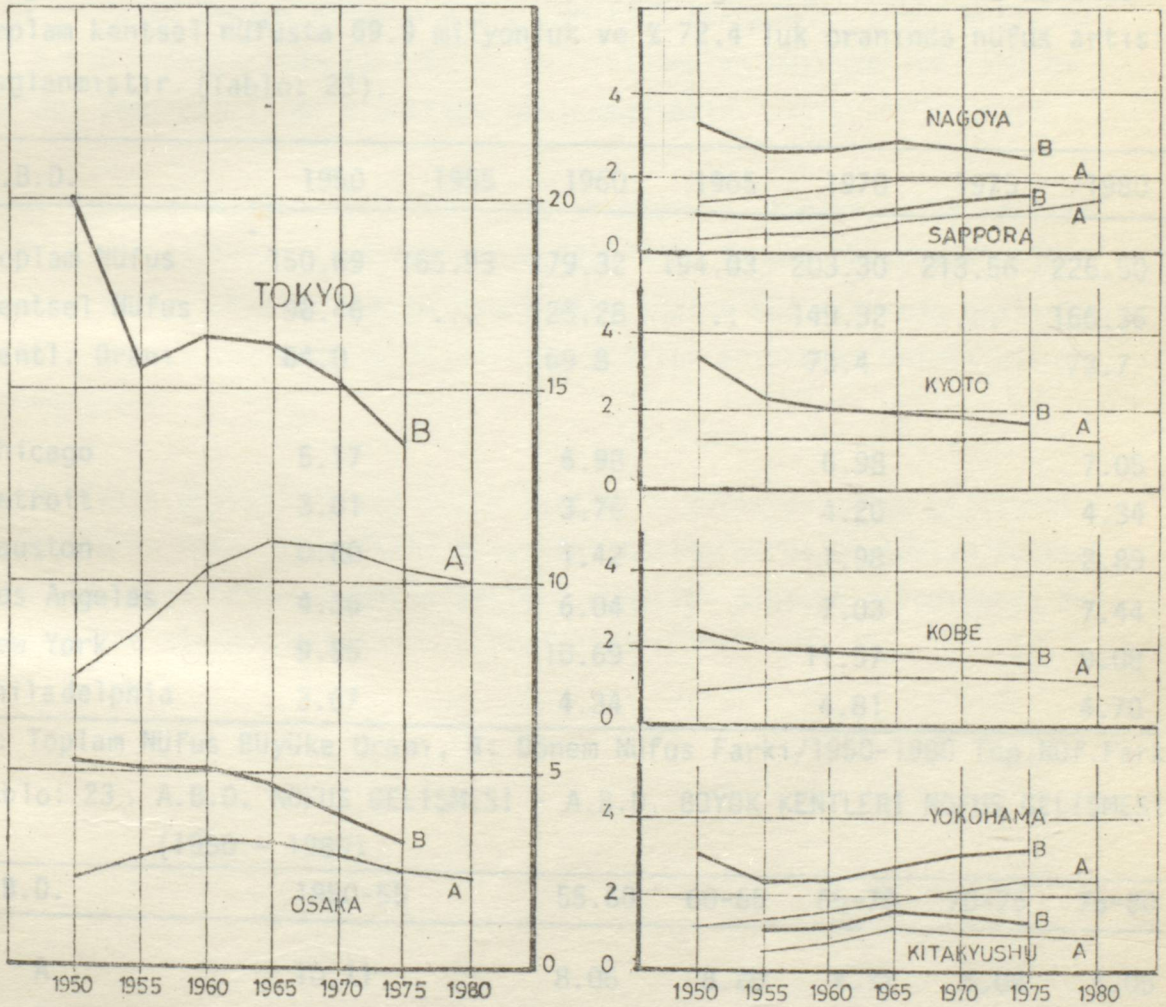
100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusu 1960 kesitinde Japonya toplam nüfusun % 40.3 ünü oluşturmaktaydı. Bu oran 1974 kesitinde yaklaşık 57.45 e yükselmiştir (19).

		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Kitakyushu	A	...	0.59	0.71	1.05	1.00	0.94	0.91
	B	...	1.05	1.12	1.55	1.39	1.24	...
Kobe	A	0.91	1.09	1.18	1.23	1.24	1.21	1.17
	B	2.43	1.94	1.87	1.80	1.72	1.60	...
Kyoto	A	1.32	1.34	1.37	1.38	1.37	1.30	1.25
	B	3.52	2.38	2.15	2.03	1.89	1.72	...
Nagoya	A	1.23	1.48	1.70	1.96	1.95	1.84	1.78
	B	3.30	2.64	2.67	2.88	2.71	2.43	...
Osaka	A	2.34	2.84	3.22	3.20	2.87	2.48	2.29
	B	6.25	5.05	5.07	4.70	3.98	3.27	...
Sappora	A	0.37	0.47	0.55	0.80	0.97	1.10	1.17
	B	0.99	0.83	0.87	1.18	1.34	1.46	...
Tokyo	A	7.53	8.80	10.36	11.06	10.99	10.38	10.00
	B	20.09	15.62	16.31	16.24	15.23	13.67	...
Yokohama	A	1.14	1.27	1.46	1.82	2.16	2.34	2.36
	B	3.04	2.26	2.31	2.67	2.99	3.08	...

A: Ülke Toplam Nüfusuna Oranı, B: Toplam Kentsel Nüfusa Oranı

Tablo: BÜYÜK KENTLER NÜFUS GELİŞME ORANLARI (1950-1980)

Tablo 22 ve Grafik 4 izlendiğinde Japonya'da büyük kentlerin toplam nüfus ve toplam kentsel nüfus içindeki paylarının 1950-1955 döneminde büyük değer kaybına uğradıkları daha sonra 1965 - 1970 döneminde yeniden değer kazandıkları ancak daha sonra yeniden değer kaybına devam ettikleri görülmektedir. Bu gelişime son dönemlerde gösterdiği devamlı artış ile Yokohama uymamakla birlikte, son yıllarda Tokyo megalopolisinin önemli bir metropolü olarak nüfus gelişmesinde 1975-1980 döneminde dengeye ulaşmış gibi gözükmektedir.



Grafik: 4..

2. DİĞER GELİŞMİŞ ÜLKELERDE KENTLİ NÜFUS GELİŞMELERİ VE BÜYÜK KENTLER

a- AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE KENTSEL GELİŞMELER

(BÜYÜK KENTLER; CHİCAGO, DETROİT, LOS ANGELES, NEW YORK, PHİLEDELPHİA)

A.B.D. toplam nüfus gelişmesi olarak 1950 den 1980'e yaklaşık 75.81 milyonluk ve % 50.3'e varan bir nüfus artışı göstermektedir. Bu dönemde toplam kentsel nüfusta 69.9 milyonluk ve % 72.4'luk oranında nüfus artışı sağlanmıştır. (Tablo: 23).

A.B.D.	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	150.69	165.93	179.32	194.03	203.30	213.56	226.50
Kentsel Nüfus	96.46	...	125.28	...	149.32	...	166.36
Kentl. Oranı	64.0		69.8		73.4		73.7
Chicago	5.17		6.98		6.98		7.05
Detroit	3.01		3.76		4.20		4.34
Houston	0.80		1.42		1.98		2.89
Los Angeles	4.36		6.04		7.03		7.44
New York	9.55		10.69		11.57		9.08
Philadelphia	3.67		4.34		4.81		4.70

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı, B: Dönem Nüfus Farkı/1950-1980 Top.Nüf.Farkı

Tablo: 23. A.B.D. NÜFUS GELİŞMESİ - A.B.D. BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

A.B.D.	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	10.11	8.06	8.20	4.77	5.04	6.06
B	20.10	17.66	19.40	12.22	13.53	17.06

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı, B: Dönem Nüfus Farkı/1950-1980 Toplam Kent. Nüfus Farkı.

Tablo: 24. A.B.D. TOPLAM NÜFUS GELİŞME ORANLARI (1950 - 1980).

A.B.D.	1950 - 1960	60 - 70	70 - 80
A	29.87	19.19	11.41
B	41.23	34.39	24.37

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı, B: Dönem Nüfus Farkı/1950-1980 Topl.Kent.Nüf.Farkı

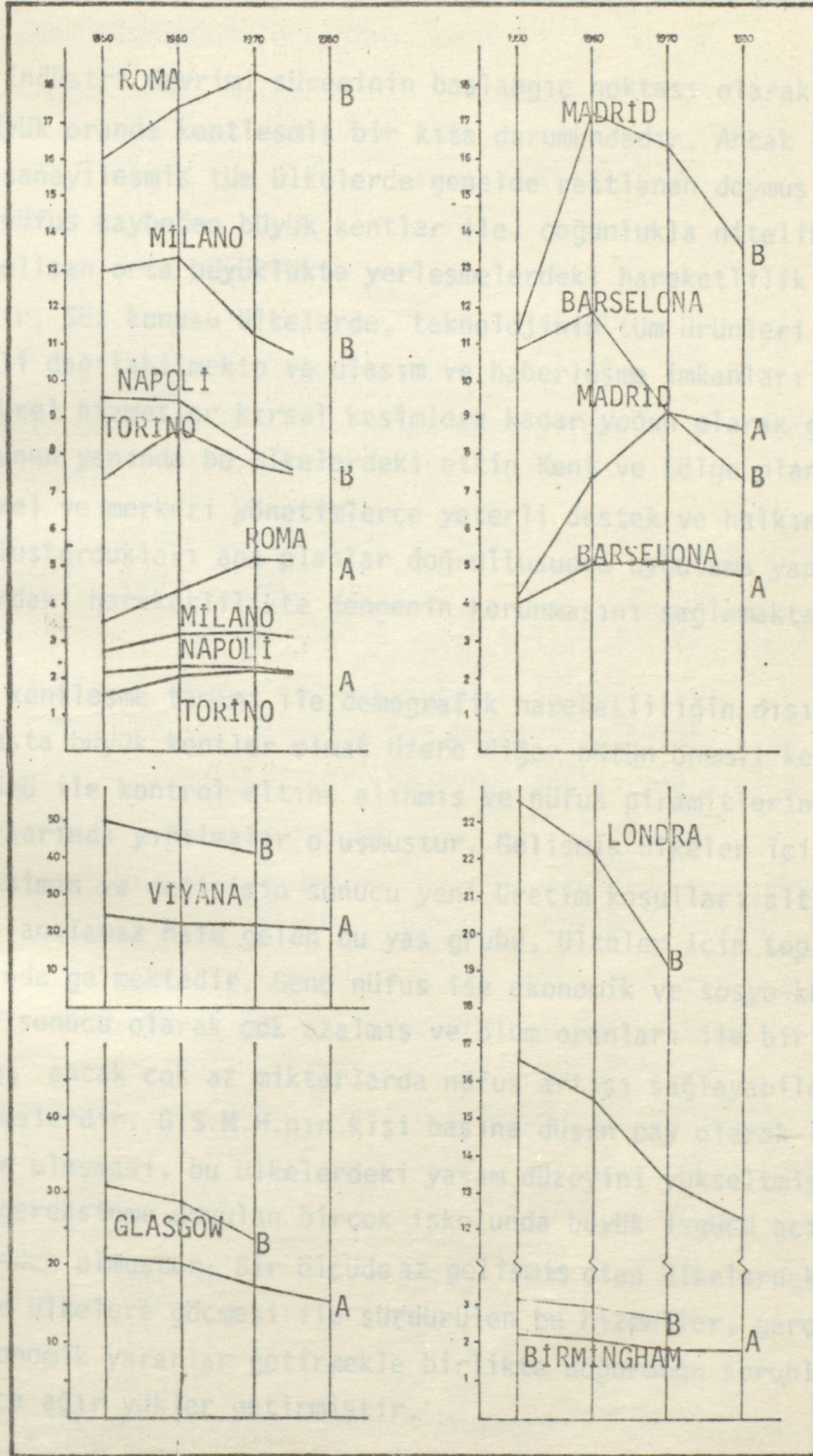
Tablo: 25. A.B.D. KENTSEL NÜFUS GELİŞME ORANLARI (1950 - 1980)

Tablo 24 ve 25'te toplam nüfusun A.B.D.'de 1965 kesitinden sonra artış yüzdesinin % 5-6 dolaylarında kaldığı ve kentsel toplam nüfusun ise 1950'de % 29.87'den 1980 de % 11.41'e düştüğü gözlenmektedir.

Yine aynı tablolarda 1950-1980 döneminde oluşturulan toplam nüfus farklarının dönemler itibarı ile dağılımında 1950-1955 dönemi en yüksek değerleri içermektedir. Genelde tüm gelişmiş ülke toplam nüfuslarında gözlenen % 5-6 lık artışlar gelişmiş ve azgelişmiş ülkeler açısından önemli bir ölçüt olmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde büyük kentlerde gözlenen nüfus gelişmesi ise bu kentlerin nüfus kapasitesi açısından toplam nüfus ve toplam kentsel nüfustan aldıkları paylarda gösterdikleri düşüşler dikkate alındığında belirli dengelere ulaşmış oldukları söylenebilir.(Grafik:5)





Grafik 5.

b. AVRUPA KITASINDAKİ BÜYÜK KENTLERDEKİ VE ÜLKELERDEKİ NÜFUS GELİŞMELERİ

Avrupa kıtası Endüstri devrimi sürecinin başlangıç noktası olarak, sanayileşmiş ve büyük oranda kentleşmiş bir kıta durumundadır. Ancak kentleşme bu kıtada, sanayileşmiş tüm ülkelerde genelde rastlanan doymuş büyük kentler hatta nüfus kaybeden büyük kentler ile, çoğunlukla nitelik olarak kentleşen ve gelişen orta büyüklükte yerleşmelerdeki hareketlilik olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu ülkelerde, teknolojinin tüm ürünleri ülke yüzeyine dengeli dağılabilmekte ve ulaşım ve haberleşme imkanları ile sosyal ve kültürel hizmetler kırsal kesimlere kadar yoğun olarak götürülebilmektedir. Bunun yanında bu ülkelerdeki etkin Kent ve Bölge planlama kurumlarının, yerel ve merkezi yönetimlerce yeterli destek ve halkın yüksek katılımı ile oluşturdıkları ana planlar doğrultusunda uygulama yapmaları kentsel alanlardaki hareketlilikte dengenin korunmasını sağlamaktadır.

Bu ülkelerdeki kentleşme tamamı ile demografik hareketliliğin dışında gelişmektedir. Başta büyük kentler olmak üzere diğer bütün önemli kentlerde nüfus artışı tümü ile kontrol altına alınmış ve nüfus piramitlerinde gelişmiş yaş gruplarında yığılmalar oluşmuştur. Gelişmiş ülkeler için hızlı teknolojik gelişimin ve değişimin sonucu yeni üretim koşulları altında kısa sürede kullanılamaz hale gelen bu yaş grubu, ülkeler için toplumsal sorunların başında gelmektedir. Genç nüfus ise ekonomik ve sosyo-kültürel değişiminin bir sonucu olarak çok azalmış ve ölüm oranları ile birlikte doğum oranları da ancak çok az miktarlarda nüfus artışı sağlayabilecek bir düzeye düşmüşlerdir. G.S.M.H.nın kişi başına düşen pay olarak oldukça yüksek değerlere ulaşması, bu ülkelerdeki yaşam düzeyini yükseltmiş bu da, sosyal hayatta gereksinme duyulan birçok işkolunda büyük işgücü açıklarının doğmasına neden olmuştur. Bir ölçüde az gelişmiş olan ülkelerdeki fazla iş gücünün bu ülkelere göçmesi ile sürdürülen bu hizmetler, gerçekte bu ülkelere, ekonomik yararlar getirmekle birlikte doğurduğu sorunlar açısından oldukça ağır yükler getirmiştir.

Bu bölümde incelenecek olan büyük kentler ve ülkeleri sadece toplam nüfusları ve kentsel nüfuslarının gelişmeleri açısından ele alınacak ve bu ülkeler hakkında ayrıntılı sosyal, ekonomik ve kentsel gelişim süreçleri, nedenleri ve sonuçlarına değinilmeyecektir. Buna neden en kısa şekli ile bile oldukça geniş bir araştırma konusu olmalarıdır.

ba. İNGİLTERE'DE KENTSEL GELİŞMELER
(BOYUK KENTLER; BIRMINGHAM, LONDRA)

İLGİLTERE	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Top. Nüf.	50.22	51.20	52.71	52.60	55.35	55.89	55.89
Kent. Nüf.	35.36	...	36.87	37.79	38.42	...	...
Kentl.Oranı	80.8	...	79.9	79.1	78.4	...	...
Birmingham*	1.12	...	1.10	1.10	1.01	1.05	1.03
Londra	8.35	...	8.18	8.18	7.38	7.02	6.87

* Sadece kent nüfusedir. Metropolitan Alan Nüfusu 1950: 2,23, 1960: 2.34, 1965: 2.38 milyondur.

Tablo: 26. İNGİLTERE'DE NÜFUS GELİŞMESİ - İNGİLTERE BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

İngiltere toplam nüfusu 1950'den 1980'e ancak % 11.3'lük bir artış göstermiştir. Buna göre yıllık nüfus artışı ancak % 0.37'dir.

Kentsel nüfusta ise 1950'den bilgilerini bulabildiğimiz 1970 yılına kadar % 8.65'lik bir artış sağlanabilmektedir. Bu nüfus artışı ise yıllık % 0.43 oranına eşittir. (Tablo: 26).

İNGİLTERE	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	1.94	2.95	-0.21	5.22	0.97	-0.0
B	17.28	26.63	-1.76	48.50	9.52	0.0

A : Ülke Toplam Nüfus Büyüme Oranı, B: Dönem Nüfus Farkı/1950-1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 27.

İNGİLTERE	1950-60	60-70
A	4.27	4.20
B	49.35	50.65

A: Toplam Kentsel Nüfus Büyüme Oranı, B: Dönem Nüfus Farkı / 1950-1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 28. İNGİLTERE TOPLAM NÜFUS GELİŞME ORANLARI (1950-1970)

İngiltere toplam nüfusunda 1960-1965 döneminde, nüfus kaybı görülmektedir. 1975-1980 döneminde ise nüfus negatif yönde 1975 toplam nüfusuna eşit kalmıştır. (Tablo: 27).

Kentsel nüfusta ise 1950-1960 dönemi ile 1960-1970 döneminde sabite ya-
kın bir artış gözlenmektedir. % 4.2 civarlarında kalan bu nüfus artışı
toplam nüfus artışından elde edilen oranlardan büyük sapmalar gösterme-
mekte, beşer yıllık periodlarda ortalama % 2.1 düzeylerinde kalarak ki-
mi zaman toplam nüfus artışının altına düşmektedir. (Tablo: 28).

b.b. İTALYA'DA KENTSEL GELİŞMELER

(BOYUK KENTLER; MİLANO, NAPOLİ, ROMA, TORİNO)

İtalya toplam kentsel nüfusu hakkında dönemler itibari ile veri bulmak
mümkün olmamıştır. Ancak 1950-1980 dönemlerinde 100.000 ve daha fazla
nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusları saptanabilmıştır. (Tablo: 29).

İTALYA	1950	1955	1960	1965	1970	1975
100.000+	9697054	11027630	11729313	13522718	15278749	16071282

Tablo: 29. İTALYA'DA (100.000 +) NÜFUSLARI KENTLERİN TOPLAM NÜFUSLARI
(1950 - 1980)

İtalya toplam nüfusu 1950-1975 dönemleri arasında toplam 8.67 milyonluk
nüfus artışını gerçekleştirmiştir. Oransal olarak artış % 18.38 dir.
Yıllık yaklaşık % 0.73 nüfus artışı, İngiltere yıllık nüfus artışının
çok az üstünde olmasına karşın yüzde birin altında olması gelişmiş ülke-
lerde gözlenen gelişmenin paralelinde bir nüfus gelişmesini belirlemektedir.
(Tablo: 30).

100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin toplam nüfusunda ise 1950-75
döneminde % 65.73 lük bir artış gözükmektedir. Bu değerin de yıllık kar-
şılığı % 2.6 civarındadır. 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin
toplam nüfus artışının İtalya toplam nüfus artışından aldığı pay 1950-1975
döneminde % 64.4 tür. (Tablo: 31-32).

b.c. POLONYA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BOYUK KENT; VARŞOVA)

Doğu Bloku ülkelerinden biri olan Polonya 1950-1975 döneminde 10 milyo-
na varan bir nüfus artışı göstermiştir. Yaklaşık % 2.50 düzeyinde olu-
şan bu nüfus artışı diğer Avrupa ülkeleri içinde yüksek bir değer olarak kabul edilebilir. Aynı dönemlerde toplam kentsel nüfus
büyüme oranı % 122 civarındadır. (Tablo: 33).

İTALYA	1950	1955	1960	1965	1970	1975
Toplam Nüfus	47.16	48.06	49.90	52.43	53.74	55.83
Kentsel Nüfus*	9.70	11.03	11.73	13.52	15.28	16.07
Kentleşme Oranı *	20.5	22.9	23.5	25.8	28.4	28.8
Milano	1.26		1.57	1.66	1.72	1.73
Napoli	0.92		1.11	1.21	1.23	1.22
Roma	1.55		2.04	2.42	2.80	2.86
Torino	0.71		1.02	1.11	1.18	1.20

* 100 000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusu ve toplam nüfus içindeki payı.

Tablo: 30. İTALYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ - İTALYA BÜYÜK KENTLERİ NÜFUSLARI GELİŞMESİ (1950 - 1975).

İTALYA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75
A	1.90	3.82	5.07	2.49	3.89
B	10.38	21.22	29.18	15.11	24.10

A: Ülke Toplam Nüfus Büyüme Oranı, B: Dönem Nüfus Farkı/1950-1975 Toplam nüfus Farkı.

Tablo: 31. İTALYA TOPLAM NÜFUS GELİŞME ORANLARI (1950 - 1975)

İTALYA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75
A	13.60	6.44	15.26	13.01	5.17
B	20.86	11.01	28.13	27.55	12.44

A: Toplam Kentsel Nüfus Büyüme Oranı,

B: Dönem Nüfus Farkı/1950-1975 Toplam Kentsel Nüfus Farkı

Tablo: 32. İTALYA KENTSEL NÜFUS GELİŞME ORANLARI (1950-1975)

bc. POLONYA'DA KENTSEL GELİŞMELER
(BÜYÜK KENT; VARŞOVA)

Doğu Bloğu ülkelerinden biri olan Polonya 1950-1980 döneminde 10 milyona varan bir nüfus artışı göstermiştir. Yaklaşık % 40 düzeylerinde oluşan bu nüfus artışı diğer Avrupa ülkeleri içinde yıllık % 1.3 le yüksek bir değer olarak kabul edilebilir. Aynı dönemlerde toplam kentsel nüfus büyüme oranı % 122 civarlarındadır. (Tablo: 33).

POLONYA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Topl. Nüf.	25.00	27.28	29.73	31.50	32.60	34.02	35.01
Kent. Nüf.	9.08	...	14.20	15.60	17.23	18.81	20.18
Kentl.Oranı	36.3	...	47.7	49.5	52.8	55.2	57.7
Varşova	0.80	...	1.14	1.32	1.32	1.45	1.54

Tablo: 33. POLONYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ - POLONYA'DA BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

1950 - 1980 döneminde toplam kentsel nüfusun toplam nüfus artışı içindeki payı % 110.89 olduğu görülmektedir. Bu değer in açıklaması kırsal nüfus kaybıdır.

Tablo: 34 ve 35'te Polonya toplam nüfusu ve toplam kentsel nüfusu gelişimleri verilmektedir.

POLONYA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	9.12	8.98	5.95	3.49	4.35	2.91
B	22.80	24.50	17.70	11.10	14.20	9.90

A: Ülke Toplam Nüfus Büyüme Oranı.

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 34. POLONYA TOPLAM NÜFUS GELİŞME ORANLARI (1950 - 1980)

POLONYA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	28.20*	28.20*	9.86	10.45	9.17	7.28
B	23.06*	23.06*	12.61	14.68	14.23	12.34

A: Toplam Kentsel Nüfus Büyüme Oranı.

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Kentsel Nüfus Farkı

* Tahmini

Tablo: 35. POLONYA KENTSEL NÜFUS GELİŞME ORANLARI (1950-1980)

Tablo: 36. SOYVETLER BİRLİĞİ'NDE NÜFUS GELİŞMESİ - SOYVETLER BİRLİĞİ BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

c. SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE KENTSEL GELİŞMELER

(BÜYÜK KENTLER: GORKY, KHARKOV, KİEV, KÜİBYSKEV, LENİNGRAD, MOSKOVA, NOVOSİBİRSK, ODESSA, OMSK, SVERDLOSK, TAŞKENT, TİFLİS)

Sovyetler Birliği toplam nüfus gelişmesi olarak 1950'den 1980'e yaklaşık olarak 86 milyonluk bir nüfus artışı ve % 32.2 oranında bir büyüme göstermektedir.

Sovyetler Birliği kentsel nüfusu bilgileri 1970 yılından başlamaktadır. 1970'te 140.42 milyon olan kentsel nüfus toplam nüfusun % 57.3'ünü oluşturmaktadır. 1975 de bu nüfus 153.52 ye ve oranı % 60.3'e, ve 1980 de de 163.55 ile % 62.3'e ulaşmıştır. (Tablo: 36)(Grafik 6).

SOVYETLER BİRLİĞİ	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
	(1)			(1)			(1)
Toplam Nüfus	181.0	196.0	208.8	229.1	241.7	254.4	267.0
Kentsel Nüfus	...	...	...	...	140.4	153.5	163.5
Kentsel Oranı	...	...	...	...	57.3	60.3	62.3
Gorky	1.0 ⁽²⁾	...	...	1.08	1.17	1.30	1.35
Kharkov	0.83	...	...	1.07	1.22	1.38	1.46
Kiev	0.84	...	...	1.33	1.63	2.01	2.19
Kuibyshev	0.39	...	...	0.95	1.04	1.18	1.22
Leningrad	3.19 ⁽²⁾	...	3.32 ⁽²⁾	3.64 ⁽²⁾	3.95 ⁽²⁾	4.37	4.63 ⁽²⁾
Moskova	4.13	...	6.04 ⁽²⁾	6.42 ⁽²⁾	7.06 ⁽²⁾	7.73 ⁽²⁾	8.09 ⁽²⁾
Novosibirsk	0.40	...	...	1.03	...	1.28	1.32
Odessa	0.60	...	...	0.73	...	1.02	1.03
Omsk	0.28	...	...	0.72	...	1.00	1.02
Sverdlovsk	0.42	...	...	0.91	1.02	1.71	1.22
Taşkent	0.53	...	...	1.09	1.38	1.64	1.81
Tiflis	0.52	...	...	0.80	...	1.03	1.08

(1) Tahmini

(2) Metropoliten Alan Nüfusu

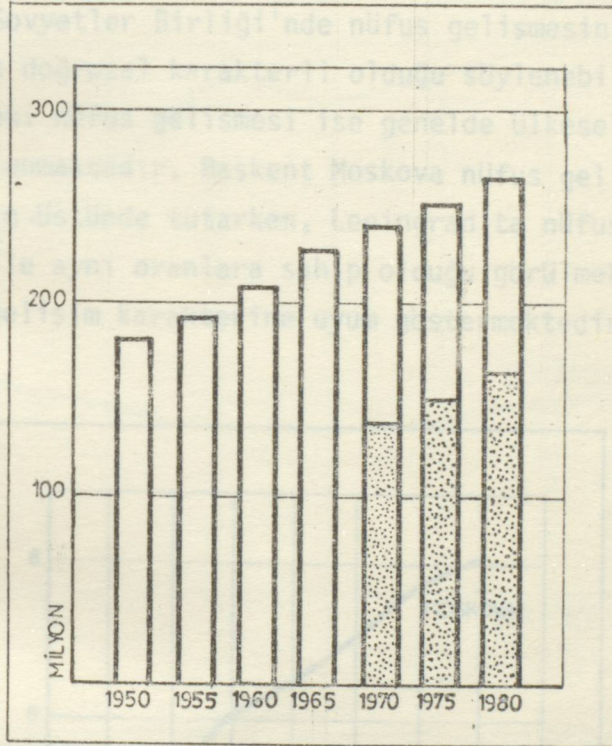
Tablo: 36. SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE NÜFUS GELİŞMESİ - SOVYETLER BİRLİĞİ BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980).

Sovyetler Birliği	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	8.29	6.12	10.09	5.24	5.42	5.10
B	17.44	13.95	24.41	13.95	15.11	15.11

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950-1980 Toplam Nüfus Farkı.

Tablo: 37. SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE NÜFUS GELİŞME ORANLARI (1950-1980)



Grafik: 6.

Sovyetler Birliği	1970 - 75	1975-80
A	9.33	6.51
B	56.7	43.3

A: Toplam Kentsel Nüfus Büyüme Oranı

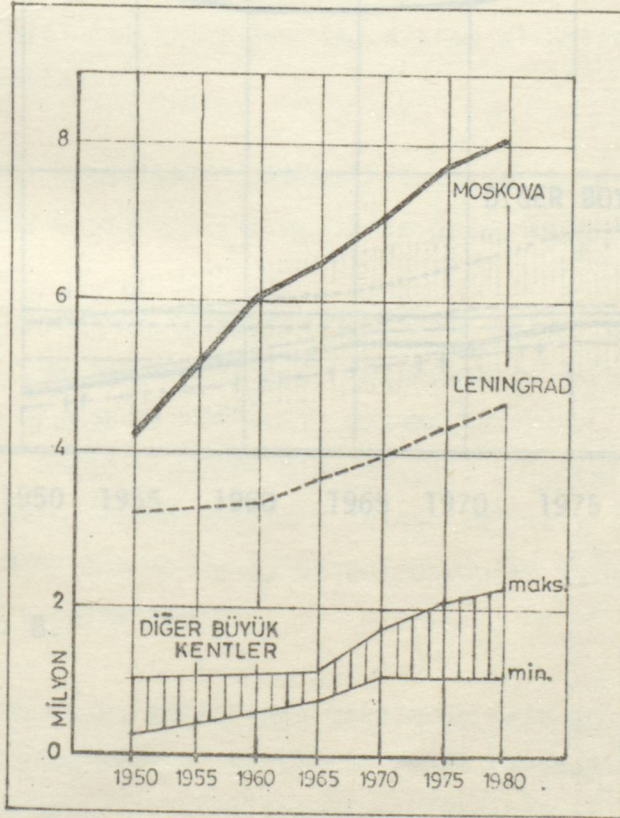
B: Dönem Nüfus Farkı / 1970 - 1980 Toplam Kent Nüfus Farkı.

Tablo: 38. SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE KENTSEL NÜFUS GELİŞMESİ (1970-1980)

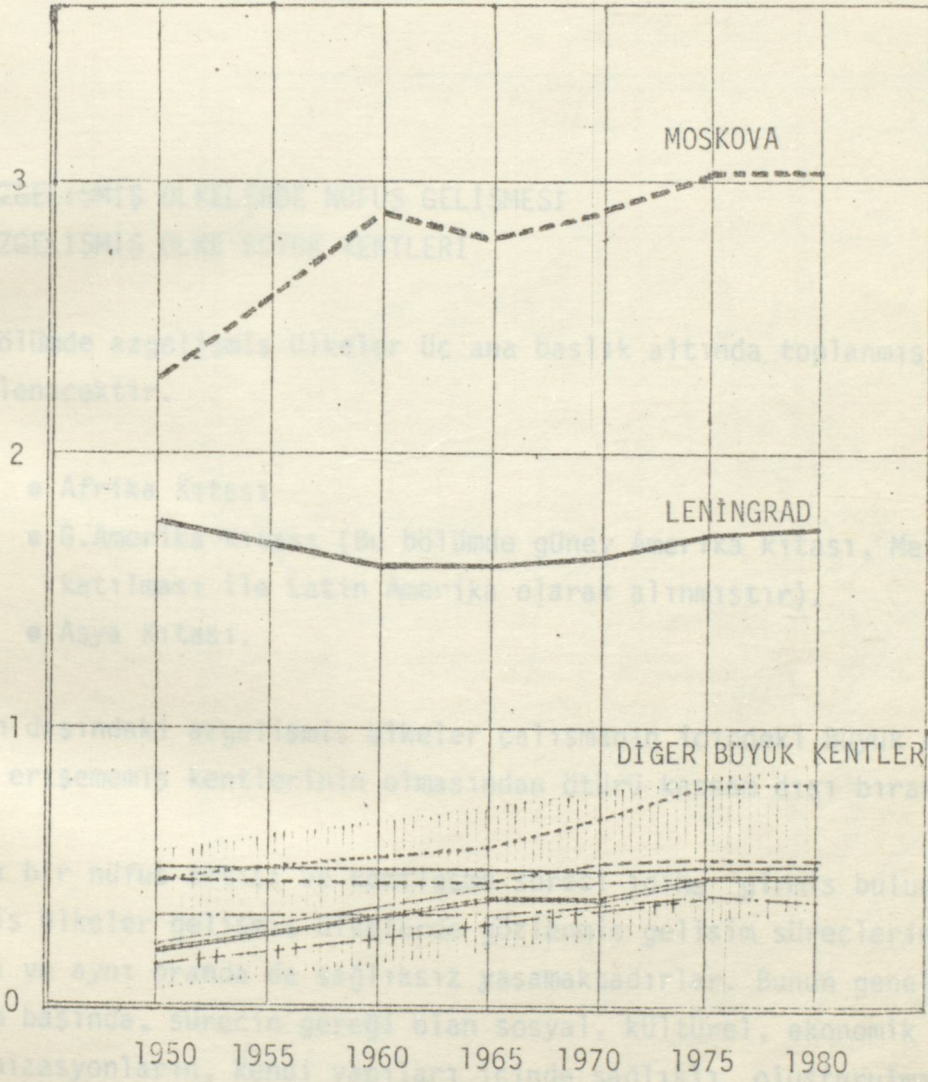
Grafik: 7.

Tablo: 37 de toplam nüfus büyüme oranının 1950-55 döneminde % 8.29 ve 1960 - 1965 döneminde % 10.09 olduğu diğer dönemlerde ise % 5-6 düzeyinde kalmıştır. Bunun yanında kentsel nüfus büyüme oranında 1970-75'te % 9.33, 1975-1980 de ise % 6.51 olduğu gözlenmektedir. Gelişmiş ülkelerde kentsel nüfusta gözlenen azalan büyüme oranı, Sovyetler Birliği'nde izlenmektedir (Tablo: 38).

Aynı tablolardan en önemli nüfus gelişmesinin 1960-1965 döneminde oluşmuştur. Ancak Sovyetler Birliği'nde nüfus gelişmesinin büyük aşamalar göstermediği ve doğrusal karakterli olduğu söylenebilir. Büyük kentlerdeki nüfus gelişmesi ise genelde ülkesel nüfus gelişmesinin paralelinde bulunmaktadır. Başkent Moskova nüfus gelişmesini toplam nüfus gelişmesinin üstünde tutarken, Leningrad'ta nüfus gelişmesinin, ülke toplam nüfusu ile aynı oranlara sahip olduğu görülmektedir. Büyük kentler de bu iki gelişim karakterine uyum göstermektedir (Grafik: 8).



Grafik: 7.



Grafik: 8.

Bu bölümde amaçlanan, az gelişmiş ülkelerde izlenen kentleşme sürecini ve bu süreç içinde gelişen kentlerin genel görünümünü verebilmek ve gelişmelerinin karşılaştırmalara olanak tanımak açısından, tek boyutlu bir analiz (lineer analiz) yapılmıştır. İrdelemesini yapmaktır.

B. AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE NÜFUS GELİŞMESİ AZGELİŞMİŞ ÜLKE BOYOK KENTLERİ

Bu bölümde azgelişmiş ülkeler üç ana başlık altında toplanmış şekli ile incelenecektir.

- Afrika Kıtası
- G.Amerika Kıtası (Bu bölümde güney Amerika kıtası, Meksika'nın katılması ile Latin Amerika olarak alınmıştır).
- Asya Kıtası.

Bunun dışındaki azgelişmiş ülkeler çalışmanın içindeki Büyük Kent tanımına erişememiş kentlerinin olmasından ötürü kapsam dışı bırakılmışlardır.

Hızlı bir nüfus artışı ve kentleşme süreci içine girmiş bulunan azgelişmiş ülkeler gelişmiş ülkelerde gözlenmiş gelişim süreçlerini çok hızlı ve aynı oranda da sağlıklı yaşamaktadırlar. Bunun genel nedenlerinin başında, sürecin gereği olan sosyal, kültürel, ekonomik ve politik organizasyonların, kendi yapıları içinde sağlıklı oluşturulmasının oldukça zor ve uzun olması ve bu organizasyonlar için yeterli kaynaklardan yoksun olmaları gelmektedir.

Bu bölümde amaçlanan, azgelişmiş ülkelerde izlenen kentleşme sürecini ve bu süreç içinde gelişen kentlerin genel görünümelerini verebilmek ve gelişmelerinin karşılaştırmalara olanak tanımak açısından, tek boyutlu olsa da (nüfus gelişmesi), irdelemesini yapmaktır.

1. AFRIKA KITASINDA NÜFUS GELİŞMESİ

Dünya toplam nüfusunun 1950 den bu yana yaklaşık 2 milyarlık bir artış göstermesi, bu hızlı artışın devamı ile birlikte, güncel sorunların daha da yoğunluk kazanacağı görünümünü kuvvetlendirmektedir. Nüfus artışının doğurduğu çok boyutlu sorunlarla karşı karşıya olan ve bu sorunların çözümünde diğer ülkelerinde katkısına ihtiyaç duyan Afrika Kıtasının (Çalışmamızda başlangıç tarihi olarak kabul edilen) 1950 yılından bu yana toplam nüfusu yaklaşık 2,14 katına çıkmış ve 219 milyondan 469 milyona ulaşmıştır. Bu yaklaşık olarak % 114'e varan bir artıştır.

Afrika'da gözlenen gelişmeler, öncelikle kentleşme olgusunda, tamamen demografik olmaktadır. Bu çarpıklığın sebebini kıtada yakın geçmişlere kadar ve hatta günümüz dahi, gelişmiş ülkelerce sürdürüle gelen politikalarda aramakta veya en azından bu politikaların Afrika'ya bıraktıkları bir miras olarak bakmakta fayda vardır.

Balta girmemiş ormanların uzun süre Avrupalı merhantalistlerin ulaşabilirliğini engellediği Afrika kaynakları daha sonraları tamamı ile Avrupalıların eline geçmiş ve kıta kuzeyinden güneyine tamamı ile sömürgecilerin paylaşmakta birbirleri ile yarıştıkları ve hatta savaştıkları bir alan olmuştur.

Bu durum Afrika'daki ülkelerin uzun seneler sömürge olarak kalmalarını ve ellerindeki zengin (20) kaynakları kendi ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmelerinde kullanamamalarına sebep olmuştur. Ayrıca merkantalist dü-şüncenin doğal bir sonucu olarak sömürgeci ülkelerin zengin birer pazarı olarak da bu ülkelerin gelişmişlik düzeylerini yükseltmişlerdir. Bugün genelde çok fakir ülkeler arasında bulunan Afrika ülkeleri gelişmelerini sömürgelelikten kurtulabildikten sonra göstermektedirler. Ancak bu yeni dönem yani bağımsızlıklarını kazanmaları ile başlayan geçiş dönemi çoğunlukla bu ülkelerde politik ve sosyal çalkantıların, karışıklıkların ve toplumsal huzursuzlukların arttığı dönem olarak dikkati çekmektedir. Irkçı tutumdan kaynaklanan Güney Afrika Cumhuriyetindeki olaylar, Çad'taki darbe girişiminin sonucunda ortaya çıkan iktidar kavgaları, Etyopya ile somali arasındaki sınır çatışmaları, yine Etyopya'da yaklaşık 20 yıldır süregelen Eritre halkının bağımsızlık mücadelesi, yukarı Volta'daki 1960

tan bu yana gerçekleştirilen 5. hükümet darbesi, Zimbabwe'deki hükümet ile karşıtı gerillalar arasındaki çatışmalar, sonuçlanamadığı için artık unutulmaya başlananlar ve her an patlak vermesi beklenen yenileri, nedenleri incelendiğinde genelde toplumsal yapı ve sömürgeciliğin sonuçlarının doğurduğu ekonomik ve politik istikrarsızlıkların üzücü belgeleri durumundadırlar.

Genelde, Afrika'da gözlenen fakir ülke ekonomilerinin ve toplumsal yapının gereği olarak ortaya çıkan bu durumun nedenlerini kısaca;

- Ekonomik açıdan; Dünya ekonomisi içinde gelişmelerini bir düzene ve düzeye kavuşturmak amacı ile aldıkları dış borçları ödeyemedikleri için daha kötü bir duruma düşmeleri ve kaynak yetersizliği içinde hareketsiz kalmaları, (21),
- Toplumsal yapı olarak; derin etnik ve dinsel farklılıkların asiretleri ve reislerini sürekli çatışmalar içine itmesi ve gelişme için gereksinme duyulan toplumsal ortamın sağlanamaması, (22) olarak açıklamak olasıdır.

Bu genel görüntüyü bozan bir kaç Afrika ülkesinden en önemlisi Nijerya olarak gözükmektedir. Bunun da en önemli nedeni bu ülkenin petrol gelirlerinin ekonomisinde yarattığı ferahlama ve politik düzeyde sürekli denebileceği bir demokrasinin oluşturulabilmiş olmasıdır. Gerçi son senelerde petrol fiyatlarındaki gerileme bu ülkedeki ekonomik gelişme sürecine önemli engeller çıkarmaktadır. Ancak yine de demokratik düzen işlerliğini sürdürebilmektedir.

a. AFRIKA TOPLAM NÜFUSU

1950 yılında Dünya toplam nüfusunun % 8.7 sinin Afrika katısında yaşadığı saptanmıştır. Afrika kıtası bu oranla Avrupa kıtasının % 15.59 luk değerinden sonra Dünya toplam nüfusu içinde üçüncü sırada yer almaktadır.

1980 yılında ise kıtadaki toplam nüfusun 469 milyona çıktığı tahmin edilmektedir (23). Bu nüfus büyüklüğünün, aynı tahminler doğrultusunda değerlendirildiğinde, Dünya toplam nüfusu içinde % 10.62 lik bir orana vardığı

gözlenmektedir. Bu oran Avrupa kıtasının % 10.96 lık değerine oldukça yakındır. 1980 yılında kıtalar arasında, Afrika kıtası, nüfus büyüklüğü olarak üçüncü sıradaki yerini korumaktadır (Tablo: 4).

1950 - 1980 dönemi dikkate alındığı zaman Afrika kıtasındaki toplam nüfus büyüme oranı % 114 lük bir değer göstermektedir. Aynı dönemler arasında Avrupa kıtası toplam nüfus büyüme oranı ise ancak % 23.5 te kalmaktadır.

1950 - 1980 dönemi beşer yıllık aralıklarda incelendiğinde, Tablo da gezlenebileceğigibi, Afrika toplam nüfus büyüme oranı 1950-1955 döneminde % 11.4, 1955-1960 döneminde % 12.7, 1960-1965 döneminde % 13.1 1965-1970 döneminde % 13.8, 1970-1975 döneminde % 14.7 ve 1975-1980 döneminde ise % 15.5 lik değerler göstermektedir. Nüfus büyüme oranındaki bu artış Afrika kıtasının nüfus gelişmesinin yakın senelerde hız kazandığını belirginleştirmektedir. Bu değerler aynı dönemlerdeki Dünya toplam nüfusu büyüme oranının üzerinde.

Aynı aralıklarda Afrika kıtası nüfusunun Dünya toplam nüfusu içindeki payı, 1950 yılındaki, % 8.7 den, 1955'te % 8.8'e, 1960 ta % 9.0'a, 1965'te % 9.3'e, 1970'de % 9.6 ya, 1975'de % 10.0'a ve 1980'de de % 10.6'ya yükselmiştir.

Dünya toplam nüfusu farklarından aldığı paylar incelendiğinde ise 1950-1955 döneminde kıtadaki 25 milyonluk nüfus farkının, Dünya toplam nüfus farkının % 10.7 sini, daha sonraki dönemlerde ise 31 milyonla % 10.9'unu, 36 milyonla % 11.4'ünü, 43 milyonla % 12.8'ini, 52 milyonla % 14.6 sı ve son dönemde yani 1975-1980 döneminde ise 63 milyonluk bir nüfus farkıyla Dünya toplam nüfus farkının % 16.5 unu oluşturduğu gözlenmektedir. (Tablo: 5). Bu oranlar dikkate alındığında, 1950-1955 döneminde üçüncü sırada iken, 1955-1960 döneminde ikinci sıraya yükselmiş ve ikinci sıradaki yerini değer artışları göstererek 1975-1980 döneminde de korumaktadır (Tablo: 6).

Tablo: 5. DÜNYA TOPLAM NÜFUS FARKI VE KİTİ NÜFUS FARKI (1950-1980)

Tablo: 39. 1950 - 1980 döneminde Batı ve Doğu Afrika nüfus farkları, toplam Afrika nüfus farkına oranları açısından paralellik göstermekle birlikte 1975

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
AFRİKA	219	244	275	311	354	406	469
Batı Afrika	28.2	28.3	28.8	29.0	29.5	29.8	30.0
Doğu Afrika	27.7	27.9	27.7	28.2	28.4	28.3	28.6
Kuzey Afrika	23.6	23.7	23.8	23.5	23.5	23.1	23.1
Tropikal Afrika	13.2	12.7	12.4	12.2	11.6	11.6	11.3
Güney Afrika	7.3	7.4	7.3	7.1	7.0	7.1	7.0

Tablo: 39. BÖLGE TOPLAM NÜFUSU/KITA TOPLAM NÜFUSU (1950 - 1980)

1950 - 1980 dönemi içinde Afrika kıtasının farklı yörelerindeki nüfus gelişmesi gözlemlendiğinde; (Tablo: 39)

- Batı Afrika'nın toplam Afrika Kıtası nüfusunun % 30 unu oluşturduğu,
- Doğu Afrika'nın % 28.6,
- Kuzey Afrika'nın % 23,
- Orta veya Tropikal Afrika'nın % 12,
- Güney Afrika'nın ise % 7 lik değere sahip olduğu görülmektedir.

Aynı bölgelerin kıta nüfus artışından aldığı payları da, toplam nüfus farklarının, kıta toplam nüfusuna oranını izleyerek saptamak mümkündür. (Tablo: 40).

	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
AFRİKA	25	31	36	43	52	63
Batı Afrika	29.16	33.34	30.55	32.55	32.07	31.25
Doğu Afrika	29.16	26.67	30.55	30.23	28.30	29.68
Kuzey Afrika	25.0	23.33	22.22	23.25	20.75	23.43
Tropikal Afrika	8.34	10.0	11.11	6.97	11.33	9.37
Güney Afrika	8.34	6.66	5.55	6.97	7.55	6.25

Tablo: 40. BÖLGE NÜFUS FARKI / KITA NÜFUS FARKI (1950-1980)

GÜNEY SIRALAMASI (1950 - 1980)

1950 - 1955 döneminde Batı ve Doğu Afrika nüfus farkları, toplam kıta nüfus farkına oranları açısından paralellik göstermekle birlikte 1975-1980 döneminde Batı Afrika'nın payı % 31.2 ye çıkmış, Doğu Afrika ise % 29.6 lık bir pay alabilmiştir.

Kuzey Afrika 1950-1955 döneminde % 25 lik bir orana sahip iken 1975-1980 döneminde bu değer % 23.4'e düşmüştür.

Orta veya Tropikal Afrika ile güney Afrika da 1950-1955 döneminde % 8.34 lük bir paya sahip iken Tropikal Afrika 1975-1980 döneminde bu payını % 9.37 ye çıkarmış ancak Güney Afrika aynı dönemde yalnızca % 6.25 lik bir paya sahip olabilmıştır.

	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
AFRİKA	11.4	12.7	13.1	13.8	14.7	15.5
01 Batı Afrika	11.3	14.5	13.9	15.5	16.3	16.5
02 Doğu Afrika	11.4	11.7	14.4	14.9	15.0	16.5
03 Kuzey Afrika	11.5	12.0	12.3	13.7	13.2	15.9
04 Tropikal Afrika	6.9	9.6	11.7	7.9	14.6	12.7
05 Güney Afrika	12.5	11.1	10.0	13.6	16.0	13.8

Sıra No:	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
1	12.5 05	14.5 01	14.4 02	15.5 01	16,3 01	16,5 01
2	11.5 03	12.0 03	13.9 01	14.9 02	15.0 02	16,5 02
3	11.4 02	11.7 02	12.3 03	13.7 03	16.0 05	15.9 03
4	11.3 01	11.1 05	11.7 04	13.6 05	14.6 04	13.8 05
5	6.9 04	9.6 04	10.0 05	7.9 04	13.2 03	12.7 04

Tablo: 41. AFRİKA KİTASI TOPLAM NÜFUSU BÜYÜME ORANLARI (BÖLGELERE GÖRE SIRALAMASI (1950 - 1980)

Afrika kıtasının bu beş önemli bölgesinde gözlenen nüfus büyüme oranları ise; (nüfus büyüklüklerine göreli olarak) (Tablo: 41).

1975 - 1980 döneminde Batı ve Doğu Afrika % 16.5 lik bir büyüme oranına sahiptirler. Ancak geriye gidildiğinde Batı Afrika'daki büyüme oranında iniş ve çıkışlar gözlenirken, Doğu Afrika nüfus büyüme oranı olarak daha düzenli bir grafik çizmektedir. 1950-1955 döneminde ise Batı ve Doğu Afrika'daki değerler birbirlerine yakındır. (Batı Afrika % 11.3, Doğu Afrika % 11.4). 1950-1955 döneminde Kuzey Afrika ilk iki bölgeye oranla biraz daha yüksek bir nüfus büyüme oranına sahiptir (% 11.5) ancak 1975-1980 dönemine gelinceye dek bu oranı (% 15.9) yükselmiştir.

1950 - 1955 döneminde Tropikal Afrika'daki % 6.9 luk nüfus büyüme oranı 1975-1980 döneminde % 12.7 ye ulaşmıştır.

Güney Afrika ise 1950-1955 döneminde kıta içindeki en yüksek değeri göstermektedir. Bu değer 1970-1975 döneminde % 16.0'a kadar yükselmişse de bir sonraki dönemde (1975-1980) % 13.8 düşmüştür.

Nüfus büyüme oranlarının daha açıklayıcı olması açısından 1975-1980 döneminde Güney Afrika'da elde edilen % 13.8 lik değer 4 milyonluk bir nüfus artışına eşdeğer olduğu ancak aynı nüfus artışının Batı Afrika'da sadece % 3.30 luk bir değere karşılık geldiğini belirtmekte fayda vardır. Bu durumda büyüme oranlarını bölgeler içinde yorumlamak sonuç açısından daha gerçekçi olmaktadır.

Sahil plan yerleşmeler olarak sınıflama yapılmaktadır (26).

400 milyon civarındaki toplam nüfusu içinde 75 milyon kentli nüfusu ile Afrika kıtası, kıtalar arasında en düşük kentli nüfusa sahip olan kıta durumundadır. Bu oran Güney Amerika'da yaklaşık 3/35 ve Asya genelinde ise 3/35 civarındadır. Batı Avrupa'da ise toplam nüfusun 3/75 den fazlası, Amerika Birleşik Devletleri'nde ise yine toplam nüfusun 3/70 i kentli nüfus tarafından oluşturmaktadır. Ancak kıta kentleşme süreci yavaş gidiyor ve devleşmekte olan birkaç kentteki yığılmalar ve kentli nüfustaki artış ritmi olarak özel bir konuma sahip bulunmaktadır (27).

b. AFRIKA'DA KENTLEŞME EĞİLİMLERİ

Kentli nüfus Afrika kıtasında, 1975 senesi tahmini olarak % 20 lik bir orana sahiptir. Bu oran diğer kıtalardaki kentleşme oranlarına kıyasla Dünya genelinde en düşük kentli nüfusu belirlemektedir (24). Bu nüfus ki yaklaşık 75 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir (25) sadece 20.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşayanları kapsamaktadır.

Genelde Afrika kıtası kentlerindeki görünüm kentsel düzenden uzaktır ve gerçek anlamı ile bir kent tanımlaması yapıldığında bu oranın çok daha düşük olacağı kesindir. Gerçekte 20.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin kent tanımı için temel kriter olarak alınması Birleşmiş Milletlerce kabul edilen ve karşılaştırmalarda kolaylık olması açısından benimsenen bir kriterdir. Afrika'nın değişik ülkelerindeki kent tanımları ise çok büyük niteliksel ve niceliksel farklılıklar göstermektedir. Örneğin;

- Etiyopya'da 2000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler kent olarak tanımlanmaktayken,
- Gana'da 5000,
- Senegal'de 10.000 nüfus en düşük değer olarak kabul edilmektedir.
- Moritanya'da kentsel merkez olan yerleşmeler tanımı getirilmişken, Fas'ta merkez olarak kırsal karakterli bir kent veya kentsel bir yoğunluk alanına sahip olan tüm belediyelerin bünyesindeki nüfus kentli olarak tanımlanmaktadır.
- Güney Afrika Cumhuriyeti'nde bu tanımlara beyaz nüfus önemli bir öge olarak sokulmuşken,
- Sudan'da yönetsel birimlerin yoğun olduğu veya ticari karaktere sahip olan yerleşmeler olarak sınıflama yapılmaktadır (26).

400 milyon civarındaki toplam nüfusu içinde 75 milyon kentli nüfusu ile Afrika kıtası, kıtalar arasında en düşük kentli nüfusa sahip olan kıta durumundadır. Bu oran Güney Amerika'da yaklaşık % 35 ve Asya genelinde ise % 25 civarlarındadır. Batı Avrupa'da ise toplam nüfusun % 75 den fazlası, Amerika Birleşik Devletlerinde ise yine toplam nüfusun % 70 i kentli nüfus tarafından oluşturulmaktadır. Ancak kıta, kentleşme süreci içine girmiş ve devleşmekte olan birkaç kentteki yığılmalar ve kentsel nüfustaki artış ritmi olarak özel bir konuma sahip bulunmaktadır (27).

1920 yıllarında Birleşmiş Milletler İstatistik Servisi'nce, 20.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşayanlar olarak, yapılan sayımlarda, kentsel nüfus Tropikal Afrika'da 2 milyon, Güney Afrika'da 1.2 milyon, Kuzey Afrika'da ise özellikle Akdeniz kıyılarında olmak üzere 3.7 milyon, toplam 7 milyon civarında bulunmakta idi. II. Dünya Savaşı sonrası bu değerler sırası ile 5, 3 ve 7 milyona yükselmiş ve toplam 15 milyona erişmiştir. 1975 yılında Afrika kentleri 75 milyon civarındaki bir nüfusu barındırmakta idi. Bunun 25 milyondan fazlası Sahra ile Kuzey Afrika arasında bulunan ülkelerin kentlerinde ve dörte birinden fazla bir kısmı Nijerya'da, 15 milyonu Güney Afrika Cumhuriyeti ve Rodezya'da ve 30 milyondan fazlası ise Mısır, Fas, Tunus ve Cezayir (Mağrip Bölgesi) de bulunmaktadır (28). Bu durumda yaklaşık 55 yıllık bir dönemde Tropikal Afrika'da % 500,-Kuzey Afrika'da % 400, ve Güney Afrika'da ise % 300 lük bir kentsel nüfus büyümesi olmuştur (29).

Afrika kıtasındaki kentleşme sürecinin başlatılmasında sömürgeciliğin etkileri tartışılmaz, ancak bu kentleşme Afrika'da; özellikle hızlı nüfus artışlarının izlediği ülkelerde, demografik olmuştur. Kentlerdeki nüfus artışı, birkaç bölgedeki, sömürgeciliğin önemli limanları veya ürün toplama depolama durumunda olan kentsel alanlarda büyük nüfus yığınlarının oluşmasına neden olmuştur.

Özellikle sömürgecilikten kurtulduktan sonraki dönemler, sosyal ve ekonomik yaşamda çıkan bunalımlar ile birlikte, kentlerin altyapı ve nitelik olarak gelişmelerini engellemiştir. Günümüzde Afrika kentleri genç nüfusun çoğunlukta olduğu barınma gereksiniminin en düşük düzeyde gerçekleştirilebildiği, işsizliğin oldukça kabarık değerlerle ölçüldüğü ve hızlı nüfus artışına sahip alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Baskenti Addis-Abeba günümüzde Afrika Birliği Organının da merkezidir.

Genelde ekonomisi Yohannaga'da üretilen kahvenin üzerine kurulmuştur. Bu ürün Etiyopya dış satımının yarısından çoğunu oluşturmaktadır. Diğer önemli ürünler arasında yağ çıkartılan ürünler, meyva, sebze, et ve deri sayılabilir. Bir miktar altın ve kaya tuzu çıkarılmaktadır. Başlıca sanayi kentleri Addis-Abeba ve Asmara'dır. 1975 değerleri ile G.S.M.H'nin 100 dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir (32).

c. AFRIKA KITASINDAKİ BÜYÜK KENTLER VE ÜLKELERİNDEKİ NÜFUS GELİŞMELERİ

1930'da Afrika'da nüfusu milyonu aşan bir kent bulunuyordu (1). Bu sayı 1945 senelerine kadar değişmemiştir. Afrika'nın tek milyonluk kenti olarak 1955 lere kadar da bu durumunu koruyan kahire'nin 1930'larda 1.060.000 (30) 1945'lerde ise 1.397.422 (31) lik bir nüfus büyüklüğüne sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan kent nüfuslarını veri olarak kabul ettiğimiz çalışmada 1975 senesi değerleri ile milyonu aşan kentler saptanmış ve bu kentlerin nüfus gelişmeleri kaynakların elverdiği ölçüde 1950 senesinden günümüze en yakın tarihlere kadar getirilmeye çalışılmıştır.

1955 senelerinde Johannesburg ve İskenderiye'nin milyonu aşan ikinci ve üçüncü kent olarak ortaya çıktığı gözlenmektedir. Daha sonra sırası ile 1965 lerde 1.200.000 tahmini nüfusu ile Kazablanka, 1970 de 1.107.763 kişilik nüfusu ile Cape Town ve 1.288.122 kişiyle Kinshasa (eski Leopoldville) ile 1975 döneminde de 1.476.837 kişi ile Lagos, 1.246.713 kişi ile Gazze ve 1.083.420 kişi ile Addis-Abeba milyonun üzerine çıkan diğer kentler olmuşlardır.

a) ETYOPYA(Eski Habeşistan) (01.01)

Afrika'nın en eski devletlerinden biri olan Etyopya, Saba Melikesi Belkiz ile Hz. Süleyman soyundan geldiklerini ileri süren ve içlerinde Haile Selasiye'nin de bulunduğu imparatorlar tarafından idare edilmekte idi. M.S. 300 den sonra Hristiyanlığın önemli bir gelişim bölgesi olan Etyopya 1400 lerde Avrupalıların ilgisini çekmiştir.

Başkenti Addis-Abeba günümüzde Afrika Birliği Örgütü'nün de merkezidir.

Genelde ekonomisi Voinadaga'da üretilen kahvenin üzerine kurulmuştur. Bu ürün Etyopya dış satımının yarısından çoğunu oluşturmaktadır. Diğer önemli ürünler arasında yağ çıkartılan ürünler, meyva, sebze, et ve deri önemlidir. Bir miktar altın ve kaya tuzu çıkarılmaktadır. Başlıca sanayi kentleri Addis-Abeba ve Asmara'dır. 1975 değerleri ile G.S.M.H.nın 100 dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir (32).

Halk karışıktır. Azınlıkta olan Abisinyalılar Hristiyanlardır, Müslümanlar Kuolla bölgesinde yaşamaktadırlar. Nüfusun yarısı Sami dillerini konuşurlarken Güneydoğu'da Kuşi, Güneybatı'da ise Nil dilleri konuşulmaktadır.

Okuma yazma oranının % 10 civarında olduğu tahmin edilmektedir (33).

ca. ETYOPYA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: ADDİS-ABEBA)

Etyopya, önemli ticaret akımlarının canlandığı bir kentsel nüfusa sahne olmuştur, ancak, krallıkların ve hazinelerin kısa ömürlü olmaları ve hükümdarların hareketliliği hiç bir kente büyüme ve gelişme imkanı tanımamıştır. Bu hareketlilik içinde "Parlak" seneler geçirmiş olanlar da bugün "sönmüş" ve kale duvarları ile saray yıkıntılarıyla yaşamaktadırlar.

1887'de Addis-Abeba'nın kurulmasından önce Etyopya'nın ona yakın başkenti olmuştur. Kısaca zengin bir kentsel mirasa sahip olmasına rağmen özellikle kolonizasyon döneminde önemli hiçbir kente sahip olamamıştır (34).

1950 yıllarında 15 milyon olduğu tahmin edilen Etyopya nüfusu 1980 yılında yaklaşık 31.06 milyona ulaşmıştır. (Tablo: 42). 30 sene içinde nüfusu iki katına çıkan ülkede 1965 yılında saptanan kentli nüfus 1.525 milyon civarındadır. Bu nüfus 1980 'de 4.225 milyona çıkmıştır. Bu iki kesit arasında toplam nüfus % 37.5 luk bir büyüme gösterirken kentsel nüfus % 177 lik bir büyüme oranı göstermektedir.

ETYOPYA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Top.Nüfus	15.0	19.1	20.7	22.6	24.6	27.4	31.0
Kent.Nüfus	...	...	...	1.25	2.39	3.27	4.22
Kentleşme O.	...	...	...	6.8	9.7	11.9	13.6
ADDİS-ABEBA	0.40	0.43	0.45	0.48	0.64	1.08	1.28

Tablo: 42. ETYOPYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ - BÜYÜK KENT ADDİS-ABEBA (1950-1980)

Tablo: 42 izlendiğinde, Etyopya toplam nüfusu, kentli nüfus ve kentleşme oranı ile birlikte Addis Abeba'nın nüfus gelişiminin belirli ve büyük sayılabilecek sıçrama yaptığı gözlenmektedir. Öyle ki toplam nüfusta 1950 - 1955 döneminde yaklaşık 4.1 milyonluk bir artış gözlenmekte ve bu büyüme 1970-1975 döneminde yaklaşık 3 milyonluk ve 1975-1980 de ise

yaklaşık 4 milyonluk bir nüfus artışı ile devam etmektedir. Kentse1 nüfus ise 1965 yılından bu yana sürekli olarak her dönemde milyonun üstünde artışlar göstermektedir. Bu iki nüfus büyüklüğü içinde Addis Abeba 1950 den 1965'e kadar durgunluk göstermektedir. 1965-1970 döneminde yaklaşık iki yüz binlik bir nüfus artışı gözlenmektedir. Ancak daha sonraki 1970-1975 döneminde bu artış yaklaşık beş yüz bine çıkmıştır. 1980 nüfusu ise 1950 nüfusunun üç katına eşittir.

ADDİS-ABEBA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	2.60	2.25	2.16	2.10	2.61	3.90	4.10
B	...	...	...	31.14	26.93	33.05	41.90

A: Addis-Abeba Nüfusu/Ülke Toplam Nüfusu

B: Addis-Abeba Nüfusu / Toplam Kentse1 Nüfus

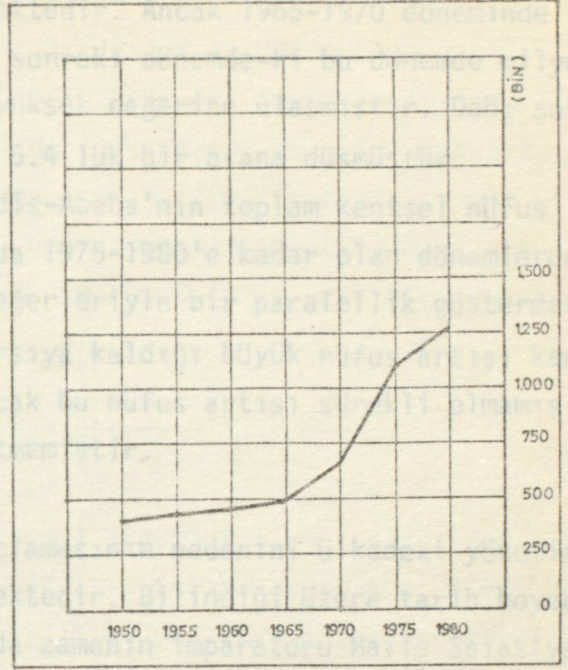
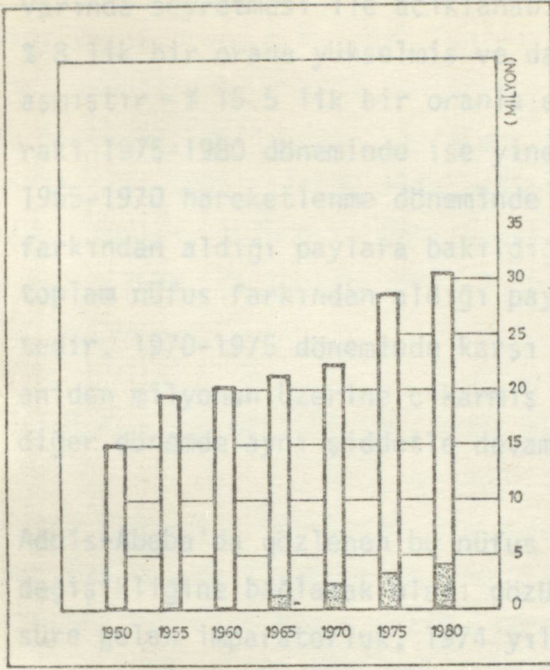
Tablo: 43. ADDİS-ABEBA NÜFUSUNUN ÜLKE TOPLAN VE KENTSEL NÜFUSUNA ORANI (1950-80)

Addis-Abeba Etyopya'daki en büyük şehir olması ile birlikte barındırdığı nüfus ülke toplam nüfusunun % 4.10'unu geçmemektedir. Ancak kentse1 nüfus açısından bakıldığında durum değişmektedir. 1965 döneminden başlarsa bu oran üçte bire, 1970 de dörtte bir civarlarına, 1975 te ise yeni bir artış göstererek, üçte bir oranına ve 1980 de de beşte ikilik değere yükselmektedir. Önemli ikinci kent olan Asmara'nın (1975 yılı nüfusu 317.950 (35)) toplam nüfusun % 1.15 ve kentse1 nüfusun da ancak % 9.67 sini oluşturduğu görülmektedir. 1975 yılı değerleri ile 1.874.630 kişinin nüfusu oldukça düşük kentlerde yaşadığı gözlenmektedir. Buradan da Etyopya'daki kentleşme olgusu içinde Addis-Abeba'nın tek büyük kent olarak çekiciliğini gittikçe arttıracakı söylenebilir.

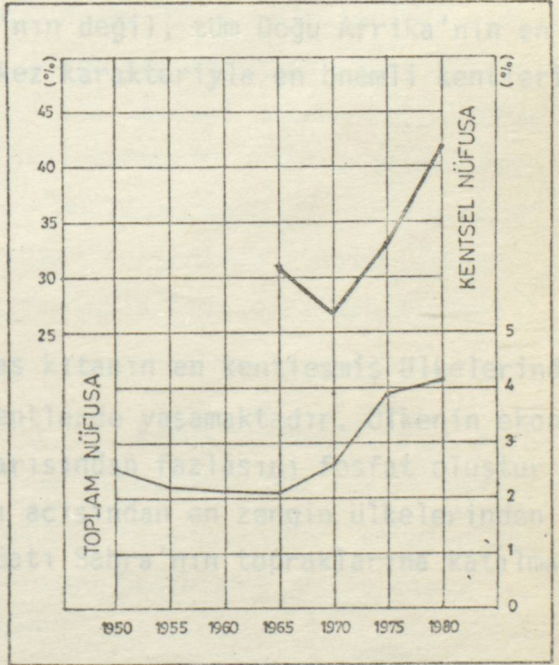
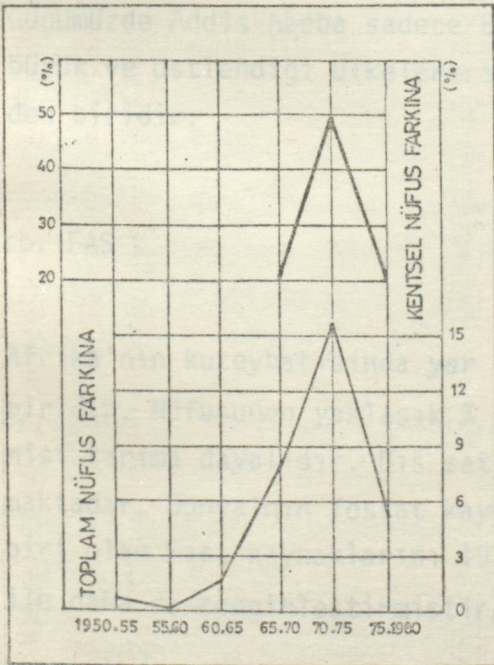
ADDİS-ABEBA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
Toplam Nüf.Farkı payı						
A	0.7	0.1	1.7	8.0	15.5	5.4
Kentli Nüf.Farkı payı						
B	...	...	...	20.34	49.60	20.46

Tablo: 44. ADDİS-ABEBA'NIN NÜFUS BOYOMESİNİN TOPLAN NÜFUS BOYOMESİ İLE KENTSEL NÜFUS BOYOMESİNE ORANI

1965 yılına kadar gösterdiği durgunluk, dönemler arasındaki nüfus farkının toplam nüfus farkı içindeki payının % 0'lar ve yaklaşık % 2'ler ci-



Grafik: 9. ETYOPYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ VE ADDİS-ABEBA (1950-1980)



Grafik: 10. ADDİS-ABEBA NÜFUSUNUN VE FARKLARININ, TOPLAM NÜFUS İLE KENTSEL NÜFUSA VE FARKLARINA ORAN (1950-1980)

varında seyretmesi ile açıklanabilmektedir. Ancak 1965-1970 döneminde % 8 lik bir orana yükselmiş ve daha sonraki dönemde-ki bu dönemde milyonu aşmıştır - % 15.5 lik bir oranla en yüksek değerine ulaşmıştır. Daha sonraki 1975-1980 döneminde ise yine % 5.4 lük bir orana düşmüştür. 1965-1970 hareketlenme döneminde Addis-Abeba'nın toplam kentsel nüfus farkından aldığı paylara bakıldığında 1975-1980'e kadar olan dönemlerde toplam nüfus farkından aldığı pay değerleriyle bir paralellik göstermektedir. 1970-1975 döneminde karşı karşıya kaldığı büyük nüfus artışı kenti aniden milyonun üzerine çıkarmış ancak bu nüfus artışı sürekli olmamış ve diğer dönemde aynı şiddetle devam etmemiştir.

Addis-Abeba'da gözlenen bu nüfus patlamasının nedenini ülkedeki yönetim değişikliğine bağlamak olası gözükmemektedir. Bilindiği üzere tarih boyunca süre gelen imparatorluk, 1974 yılında zamanın imparatoru Haile Selasiye'nin askerlerin baskısı ile tahtan çekilmesi ile sona ermiş ve ülke Demokratik Halk Cumhuriyeti haline gelmiştir. Ayrıca önemli bir başka neden olarak 1973'te ortaya çıkan kuraklıktan sonra açlık tehlikesinin başgöstermesi de eklenebilir (36).

Günümüzde Addis-Abeba sadece Etyopya'nın değil, tüm Doğu Afrika'nın en büyük ve üstlendiği ülkelerarası merkez karakteriyle en önemli kentlerinden biridir.

cb. FAS

Afrika'nın kuzeybatısında yer alan Fas kıtanın en kentleşmiş ülkelerinden biridir. Nüfusunun yaklaşık % 38'i kentlerde yaşamaktadır. Ülkenin ekonomisi tarıma dayalıdır. Dış satımın yarısından fazlasını fosfat oluşturmaktadır. Dünya'nın fosfat kaynakları açısından en zengin ülkelerinden biri olan Fas, kaynaklarını 1976'da Batı Sahra'nın topraklarına katılması ile daha da zenginleştirmiştir.

Fas halkının büyük bir çoğunluğu Arap kökenlilerce oluşturulur. Kentlerde yaşayanların çoğu Fransızca ve İspanyolca bilir. Eskiden Fas'ta % 70 i Fransız olan 500.000 Avrupalı yaşamaktaydı. 1971 nüfusu sonuçlarına göre ülkedeki yabancı sayısı 146.000'e inmiştir.

Okur yazar oranı % 5 'dir. Fas'ın yakın tarihinde yer alan önemli olaylar; ondokuzuncu yüzyıl sonlarında topraklarının bir kısmının İsyanyollarca işgal edilmesi, daha sonraları 1912 de geri kalan yerlerin Fransızlarca işgali, 1956 yılında elde edilen bağımsızlık, 1963'te patlak veren Cezayir savaşı, 1976'daki Batı Sahra'nın ülke topraklarına katılması ile ortaya çıkar. Polisario gerilla örgütünün hareketleri olarak özetlenebilir (37).

FAS'TA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: KAZABLANKA)

Afrika kıtasının kentleşme açısından en iyi organize olmuş bölgesinde yer alan Fas'ta, kentleşmede görülen ilk teknik ve şehir kavramları (sivil ve dini güçlerin korunması (kale, saray, tapınak) pazar ve sanat merkezleri gibi), hemen tamamı ile Greklerin ve Romalıların eserleridir. Fas bu kentleşme süreci içinde hem her yönüyle olgunlaşmış kentlere sahip olurken (Marakeş ve Fez gibi) hem de kentle, "souk-rural" arasında kalan (souk-Arap pazarı) yerleşim alanlarının da olduğu bir ülke olmuştur (38).

Görüldüğü gibi Fas'taki kentsel yaşam tüm Kuzey Afrika ülkelerinde olduğu gibi oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Ancak aradan geçen zaman içinde kentsel yaşam kendine özgü yaşam türleri ile kentsel toprak kullanımlarını da sürdürmüştür. (Kale duvarları, dinsel merkezler, ilk önceleri tapınaklar daha sonraları Cami ve Medreseler- Müslüman halk'ın oturduğu Medine, ticaret alanları, "Souk", diğer "ırkları" barındıran alanlar, yahudi "hara"ları, Hristiyan mahalleleri, ve çoğunlukla kale dışı mahalleleri "Faubourg"lar), (39).

Daha sonraki "Sömürgecilik" döneminde Fas'ta, Rabat'ta 58.000 olan nüfusun 8.000 ini ve Kazablanka'da 101.000 olan nüfusun 37.000 ini Fransızlar oluşturmaktaydılar. Bu dönemde Kazablanka Fas'ın en Avrupai şehri olmuştur (40). (37.000 kişilik bir Fransız nüfusun Kazablanka'yı ne denli "Avrupai " yaptığı yoruma açık bir konudur.)

Fas 1950 yıllarında yaklaşık 8.95 milyon toplam nüfusa sahipti, bu nüfus büyüklüğü 1975 yılında 17.3 milyona erişmiş ve 1980 de ise 20.2 milyonluk bir nüfusa sahip olduğu tahmin edilmektedir. 1950 den 1975'e kadarki 25 senelik dönemde Fas toplam nüfusu yaklaşık iki misline çıkmıştır. Bu dö-

nem içinde (1950 den 1980'e kadar) nüfus büyüme oranı ortalaması % 14.61 dir (41). (Tablo: 45).

FAS	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Top.Nüfus	8.95	9.72	11.62	13.32	15.38	17.30	20.24
Kent.Nüf.	...	...	3.41	3.98	5.49	6.62	...
Kentl.Or.	...	...	29.3	29.9	35.1	38.2	...
Kazablanka	0.68	0.75	0.96	1.20	1.56	1.75	...

Tablo: 45. FAS'TA NÜFUS GELİŞMESİ - BÜYÜK KENT: KAZABLANKA (1950-1980)

Tablo izlenebileceği gibi Fas toplam nüfusu 1950 - 1980 dönemi içindeki (1980 tahmini nüfusuna dayalı olarak) (42) toplam 11.29 milyonluk nüfus artışına % 26.84 lük bir oranda 1975-1980 dönemindeki nüfus artışı katkıda bulunmaktadır. Bunun dışında 1965-1970 dönemindeki nüfus artışı 11.29 milyonluk toplam nüfus artışının % 18.24 ünü oluşturmaktadır.

1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
6.82	16.82	15.05	18.24	17.0	26.84

Tablo: 46. DÖNEM NÜFUS FARKI / 1950-1980 TOPLAM NÜFUS FARKI (1950-1980)

*) Bu tablo her dönemdeki nüfus farkının 1950 - 1980 toplam nüfus farkına bölünmesiyle oluşturulmuştur. Nüfus artış hızı değerlerinde ortaya çıkabilen yanıltıcı değerleri karşılamak amacı ile kullanılacaktır. 1950-1980 dönemi içinde nüfus artış hızı olarak hesaplanan değerler Tablo X de verilmiştir.

1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
8.60	19.54	14.62	15.46	12.48	16.99

Tablo: X

Tablo X görüldüğü gibi 1955-60 dönemindeki nüfus artış hızı % 19.54 le en yüksek değerdir. Ancak bu dönemdeki nüfus artışı 1.9 milyon iken 1975-1980 dönemindeki 3 milyonluk nüfus artışı, 16.99 lık bir nüfus artış hızı değeri vermektedir.

Kazablanka 1950-1980 dönemi içinde Fas'ın tek milyonu aşan kenti durumundadır. Bu dönemler arasında Kazablanka ülke toplam nüfusuna olan oranını 1950'de % 7.59 dan 1975'de % 10.11'e yükseltmiştir (Tablo: 47).

KAZABLANKA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Ölke Nüfus Oranından aldığı pay %	7.59	7.71	8.26	9.00	10.01	10.11	...
Kentsel Nüfustan aldığı Pay %	...	...	28.15	30.15	28.41	26.43	...

Tablo: 47. KAZABLANKA KENT NÜFUSUNUN TOPLAM VE KENTSEL NÜFUSU ORANI (1950-1980)

1950 den 1975'e kadar beşer yıllık dönemler itibarı ile Kazablanka'nın ülke toplam nüfusundan aldığı paylara bakıldığında, 1960, 1965 ve 1970 yılları dikkati çekmektedir. 1960 yılında Kazablanka'nın nüfusu 965.000 civarındadır. 1965'te ise kent, milyonun üzerine çıkmıştır. Bu nüfus büyüklüğü bir dönem sonraki % 10.01 lik ülkesel nüfus payına ulaşmak için önemli bir nokta durumundadır. 1975'te görülen % 10.11 lik oran 1950 - 1960 dönemi arasındaki oransal artış paralelindedir. Bu durumda kentin 1960, 1965 ve 1975'te nüfus yüklenmesiyle karşılaştığı söylenebilir.

Kentin nüfus gelişmesinde önemli olduğunu açıklamaya çalıştığımız bu dönemleri bir kez daha vurgulamak amacı ile aşağıdaki Tablo: 48 düzenlenmiştir.

KAZABLANKA		1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
Ölke nüfus fark. aldığı pay %	A	9.09	11.05	14.11	17.47	9.40	...
Kentsel nüfus fark. aldığı pay %	B	...	...	42.10	23.84	16.81	...

Tablo: 48. KAZABLANKA KENT NÜFUSU FARKLARININ TOPLAM VE KENTSEL NÜFUS FARKLARINA ORANI (1950-1980).

Ölke toplam nüfus farklarına ve ülke toplam kentsel nüfus farklarına, kentin nüfus farklarının oranları yukarıda vurgulamaya çalıştığımız 1960, 1965 ve 1970 yıllarının önemini ortaya koymaktadır.

cc. GÜNEY AFRIKA CUMHURİYETİ

Güney Afrika ülkesi 1920 yılında oluşturulmuştur ve 1961'de bir Cumhuriyet haline gelinceye değin İngiliz Uluslar topluluğunun bir üyesi olarak kalmıştır. Çeşitli ırklardan insanların oluşturduğu Güney Afrika, nüfusunun % 17.5'i (1970 yılı değerleri ile) Avrupa kökenlidir. (Beyazlar olarak bilinir) Ülke yönetimi ve ekonomisi bunların denetimindedir. 1948'den beri Güney Afrika'da şiddetli bir "apartheid - (ırk ayrımı politikası) uygulanmaktadır. Bu politika dünyanın birçok ülkesi tarafından devamlı tepki görmektedir. Ancak söz konusu düşmanlığa karşın ülke hızla kalkınmış ve günümüzde kıtanın en sanayileşmiş ve yeraltı kaynakları (petrol dışında) bakımından en zengin ülkesi durumundadır. Bu gelişme genel hatları ile üç aşamada gerçekleşmiştir. 1870 den önce bir tarım ülkesi olan Güney Afrika'da 1867 de elmas, 1886 da ise altın bulunması ile madencilik ön plana çıkmıştır. 1. Dünya savaşından sonra ise imalat sanayi giderek büyümüştür. 1973 de ülke üretiminin % 23 ünü imalat sanayii, % 13 ünü madenler, ve % 8 ini orman ürünleri oluşturmakta idi.

Çeşitli ırklardan oluşan ülke toplumunu dört ana gruba ayırmak mümkündür.

- Beyaz'lar 1970 nüfusu itibarı ile % 17.5 luk, bir orana sahiptirler ve sayıca en çok beyazın yaşadığı Afrika ülkesi burasıdır.
- Bantu'lar, nüfusun % 70.2 sini oluştururlar,
- Melezler, % 9.4 ünü,
- Asya'lılar da % 2.9'unu oluşturmaktadırlar.

Beyazlar için ilk öğretim zorunludur. Bunun dışında, zenci Afrikalılar arasında okuma-yazma oranının % 60, Melezler ve Asyalılar arasında da okuma yazma oranı % 75 ve % 85 olduğu saptanmıştır (49).

GÜNEY AFRIKA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT:JOHANNESBURG- LE CAP)

Güney Afrika'da, İngiliz ve Hollanda'lı Kolonizasyon, kıtanın kuzeyindeki ile benzer ancak, göç eden nüfusun kökenleri ve bunların ekonomik ve sosyal yapıları bakımından ve de zengi nüfus tarafından (Bantous) oluşan yerli halk ile olan ilişkiler açısından farklılıklar gösteren yeni bir toplum yaratmıştır.

Zengin yeraltı kaynaklarının keşfedilmesi, teknik adamların dışında, aralarında, farklı amaçları olmakla birlikte, Hollanda'lı çiftçilerinde bulunduğu ve genelde ortadoğu (Suriye ve Lübnan) ve Avrupa'dan gelen Maceracı beyazları da bu ülkeye yönlendirmiştir. Yüzyılımızın başlarında, 200 000 civarındaki nüfusunun 120.000 ilâ 130.000 ini beyazların oluşturduğu büyük liman şehri Le Cap ki daha sonraları denizci maceraperestler tarafından oluşturulmuş kozmopolit bir kitleyi de kendine çekmiştir, (Malezyalılar, Çinliler, Araplar ve Hintliler gibi), nüfusun yarısını Avrupa kökenlilerin oluşturduğu sanayi kenti Johannesburg, güney Afrika'daki iki önemli kentsel kutup durumunda idi. Pretoria ise temelde Avrupalılarca oluşturulmuş ve yönetim birimlerini barındıran bir kent durumundaydı.

Mevcut Avrupalı nüfus, altın ve elmas madenlerinin gelişmeleriyle birlikte zenginleşmiş ve İngiliz mahalleleri ve büyük binaları ile oldukça ilerlemiş bir kentleşme düzeyini Güney Afrikaya uyarlamışlardır.

1. Dünya Savaşı sıralarında Güney Afrika kentleri genelde, buralara taşınmış kozmopolit çalışanları ile Avrupa kentleri görünümünde idi. Yerli halk daha küçük yerleşim alanlarında ve genelde kırdan yaşamakta idi. Bir milyonun üzerindeki Beyaz Le Cap ile madencilik alanı olan Transval arasında yaşamaktaydı. Bu dönemlerde Durban Hindistan'dan getirilmiş çalışanları ile özellik göstermektedir.

Bugün ise Güney Afrika'da kentsel görünüm, tüm ekonomik, sosyal ve yönetim birimlerini ellerinde tutan beyaz azınlık ile, işgücünü oluşturan ve kırsal nüfus kaynaklarından devamlı beslenen yerli nüfusun yaşadığı Avrupa kentleri tablosudur. Kısaca Güney Afrika'da içinde Afrikalıların çalıştığı Avrupa kentleri, kentsel yaşamın geliştiği alanları oluşturmaktadır (50).

Güney Afrika Cumhuriyeti 1950 yılında yaklaşık olarak 12.67 milyonluk bir nüfus büyüklüğüne sahipti. 1975'te ise bu nüfus 22.98 milyona erişmiş ve 1980 tahmini değerleri ile 29.28 milyondur. 1980 tahmini değerlerinden hareketle Güney Afrika Cumhuriyetinde nüfusun 1950-1980 dönemi arasında yaklaşık 2,3 katına çıktığı söylenebilir. Bu nüfus büyümesi beşer senelik dönemlerde incelendiğinde (Tablo: 49) dönemler arasındaki nüfus büyüme oranında bir hızlanma gözlenmektedir.

G.AFRIKA C.	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	12.67	14.06	16.00	17.86	21.49	25.47	29.28
Kentsel Nüfus	5.40	...	7.48	...	10.28	...	...
Kentleşme O.	42.5	...	46.7	...	47.8	...	...
Johannesburg	0.88	1.00	1.09	...	1.44	...	...
Cape Town (Le Cap)	0.63	0.68	0.80	...	1.10	...	...

Tablo: 49. GÜNEY AFRIKA CUMHURİYETİNDE NÜFUS GELİŞMESİ BÜYÜK KENTLER
JOHANNESBURG - LE CAP (1950-1980)

1955 - 1965 döneminde yaklaşık 2 milyonluk artışlar gösteren Güney Afrika Cumhuriyeti toplam nüfusu 1965 ten sonra yaklaşık 4 milyonluk artışlar göstermeye başlamıştır. Bu hızlanmada önemli bir öğe 1961'den sonraki sömürge-
likten kurtulma ve bir anlamda kalkınmış bir ekonominin sağladığı avan-
tajlardan daha fazla faydalanma olmuştur. Bu dönemdeki nüfus artışına daha
çok Afrikalı yerli halkın nüfus artışı olarak bakmak gereklidir. Sömürge-
cilikten kurtulma bir oranda Avrupalıların ülkeyi terketmesini doğurmuş
ve özellikle kentlere olan göç artmıştır. Bu genelde tüm Afrika'da sömür-
ge-lik sonrası görülen demografik bir davranışı karakterize etmektedir.

1950-1955 döneminde, 1950-1980 döneminde görülen nüfus büyüme oranının en
alt değeri izlenmektedir. Yaklaşık % 10.97 lik nüfus büyüme oranı toplam
nüfus farkının % 8.36 lık bir bölümünü oluşturabilmiştir. 1950-1980 döne-
mindeki beşer senelik nüfus gelişmesi Tablo: 50'de verilmiştir.

G.AFRIKA CUM.	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
Nüfus Artış Hızı	A 10.97	13.79	11.62	20.32	14.95	27.41
Top.Nüf.F. Aldığı Pay	B 8.36	11.68	11.20	21.85	22.93	37.92

A: Nüfus Büyüme Oranı, B: Dönem Nüfus Farkı / 1950-1980 Nüfus Farkı

Tablo: 50. GÜNEY AFRIKA CUMHURİYETİNDE NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

Tablo 50'de izlenildiği gibi 1970-75 döneminde görülen % 14.95 lik nüfus
büyüme oranı nüfus artışında bir gerileme olduğu izlenimini vermesine
rağmen bu dönemdeki nüfus farkının toplam nüfus farkına olan oranına bakıl-
dığında % 22.93 lük bir değer taşıdığı görülmektedir. Bu değer bir dönem

evvelki % 21.85 değerle karşılaştırıldığında nüfus artışındaki gelişme daha kolay yorumlanmaktadır. Bunun dışında önemli görülen ikinci bir dönem 1960-1965 dönemi olmaktadır. Bu dönemde her iki kriterden elde edilen değerler bir evvelkileri ile karşılaştırıldığında nüfus gelişmesinde bir duraklama hatta az da olsa bir gerileme olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu dönem sömürgelelikten kurtulma dönemidir.

Ülkesel nüfus gelişmesi içinde kentsel nüfus gelişmesine bakıldığında, eksik olan değerlere rağmen daha 1970 döneminde iki katına varmış bir kentsel nüfusla karşılaşmaktadır.

1950 yılında 5.4 milyon olarak saptanan kentsel nüfus 1970 te 10.2 milyona yükselmiştir. Bu da % 42.5 ve % 47.8 gibi Afrika kıtası için oldukça yüksek kentleşme oranları vermektedir. 1980 için kentleşme oranının % 50 nin üzerine çıkmış olabileceğini rahatlıkla söylemek mümkündür.

1970 te milyonun üzerinde bir nüfusa sahip olduklarını saptayabildiğimiz Johannesburg ve Le Cap (= Cape Town, Kapstad) hakkında tüm dönemler için bilgi bulunmamaktadır. Ancak eldeki bilgiler doğrultusunda aşağıda Tablo 51 ve Tablo: 52 oluşturulmuştur.

JOHANNESBURG	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Topl.Nüfus Or.	6.94	7.11	6.81	...	6.70	...	...
Kentsel. N.Or.	16.29	...	14.67	...	14.00	...	...

Tablo: 51. JOHANNESBURG KENT NÜFUSUNUN TOPLAM VE KENTSEL NÜFUSA ORANI (1950-1980)

LE-CAP	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Top.Nüfu.Or.	4.97	4.83	5.0	...	5.11	...	...
Kentsel N f.O.	11.67	...	10.76	...	10.70	...	...

Tablo: 52. LE-CAP KENT NÜFUSUNUN TOPLAM VE KENTSEL NÜFUSA ORANI (1950-1980)

Johannesburg ve Le Cap nüfusları içinde sömürgeci Avrupalı nüfusun 1960 lara kadar ne denli önemli bir pay oluşturduğu toplam nüfus ve toplam kentsel nüfus içindeki paylarına bakılınca ortaya çıkmaktadır. Özellikle 1960 yılındaki Johannesburg'un % 14.67 lik ve Le Cap % 10.76'lık değer-

leri elimizdeki bilgiler doğrultusunda saptadığımız oranların en yüksekleridir. Bu durum Güney Afrika Cumhuriyeti'nin en önemli iki kenti olduklarını da vurgulamaktadır. Bir karşılaştırma yapabilmek açısından Paris ve Moskova'nın ülke toplam nüfuslarına olan oranlarına bakmak açıklayıcı olmaktadır. (Paris % 6.12, Moskova % 2.35, bu oran Rio de Janeiro'da ise aynı dönemde % 4.5 civarındadır.)

Günümüzde, nüfus değerleri hakkında bilgi olmasa da Güney Afrika Cumhuriyeti'nin en önemli sanayi kentleri durumunda bulunan Johannesburg ve Le Cape nüfuslarının iki milyona çok yaklaştığı tahmin edilmektedir. Bu da Kahire, İskenderiya ve Kinshasa'dan sonra Johannesburg ve Le Cape'in Afrika kıtasının en büyük kentleri durumunda oldukları sonucunu doğurmaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Afrika genelinde en yüksek kentleşme oranına sahip ülke olduğunu bir kez daha vurgulamakta fayda vardır.

cd. MISIR

Asya - Afrika kıtaları arasındaki tek geçiş alanı olarak önemli bir konuma sahip olan Mısır, tarihin en erken devirlerinden bu yana güçlü uygarlıklar tarafından yurt olarak kullanılmış ve önemli merkezlere sahip olmuştur. Nüfusun yoğun olarak yaşadığı alan Nil havzası ve deltasıdır.

Ekonomisi tarıma ve Nil'e dayalı olan ülke, Nil'in taşıdığı alüvyonlu toprak üzerinde yapılan pamuk ekimi ile önemli dış satım olanakları bulmuştur.

Süveyş kanalı çevresinde ve Sina yarımadasında çıkarılan petrol diğer petrol üreticisi ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça zayıftır, ancak son zamanlarda bu üretimde bir artış görülmektedir.

Nüfusun hemen hepsi Nil vadisinde ya da deltasında ve vahalarda yaşar. Ülkedeki hristiyanların nüfusu yaklaşık 1 milyonu bulmaktadır. Ülkedeki okuma - yazma bilmeyenlerin oranı yaklaşık % 65 civarındadır. Bu oran son yıllarda bu konuda yapılan yoğun çalışmalar sonucunda % 85 civarlarından indirilmiştir. Ülkenin tarih boyunca değişik milletlerce işgal edildiği görülmektedir. Bu ülkelerden en sonuncusu olan İngiltere Süveyş ka-

nalı yapımı sırasında Mısır'ın borçlanması ve daha sonraları da geri ödeyememesini işgal nedeni olarak kullanmıştır. 1958 tarihinde Suriye ile birleşip Birleşik Arap Cumhuriyeti kurulmuş ancak 1961 yılında Suriye'nin çekilmesiyle bu ortaklık son bulmuştur. Yakın tarihimizde İsrail ile olan ilişkileri ile devamlı olarak uluslararası platformda gündemde bulunan Mısır özellikle askeri üretim sanayii olarak oldukça önemli atılımlar yapmaktadır (43).

MISIR'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: KAHİRE, İSKENDERİYE, GAZZE)

Değişik kralların farklı başkentleri olması Mısır'da hareketli bir yaşam yaratmıştır. Genelde kutsal yapıların çevresinde oluşan toprak evlerden kurulu zayıf makaleler Mısır'daki kentlerin stabilitesini geciktirmiştir. Önemli yapıların etrafında oluşan ve gelişen mahalleler kentlerin kuruluşundan sonra günümüz kentlerine geçişte önemli roller oynamışlardır. Mısır'daki en eski kentler grek kökenlidir. (Mısır'da yapılan arkeolojik kazılardan anlaşıldığı üzere kutsal kral mezarlarının yapımı sırasında çalışan çok sayıda insanın barınmak üzere oluşturduğu geçici yerleşik alanlar bulunmaktaydı. Ayrıca halk kralın oturduğu ve yönetimi sürdürdüğü merkezin etrafında yerleşme durumundaydı. Bu konutlar genellikle toprak ve pişmiş topraktan yapırlardı. Çatıları düz, boşluklar çok azdı. Avlu çok kullanılan bir öğeydi. Günümüzde bu konut alanlarından çok az belge ve kalıntı vardır. Onlar da genellikle temel niteliğinde olan kalıntılardır (44). Grek kökenli olan en önemli kent İskenderiye'dir. Adından da anlaşılacağı üzere Büyük İskender tarafından kurulmuş olan şehir günümüzde Mısır'ın Kahire'den sonra en büyük kenti durumundadır. Kahire ise tamamen Araplarca kurulmuş yeni bir kenttir (X.yy).

Tüm bu gelişmelere ve uygarlık tarihi içindeki önemine rağmen XIX yy'a kadar Mısır köyler ülkesi olarak kalmıştır. Ancak ilişkilerin gelişmesi ve demografik zorlamalar modern kentleşme eğilimlerini arttırmış ve kentsel nüfusun yarısına yakın bir kısmı iki büyük kentte, Kahire ve İskenderiye'de toplanmaya başlamıştır. Bugün İskenderiye'nin de önemli bir nüfusu barındırmasına rağmen, Kahire'de Mısır toplam kentsel nüfusunun % 43.50 si yaşamaktadır (45).

Bütün Afrika'da süregelen yüksek düzeydeki merkeziyetçi tutumun (=hyper-centralisation) sonucu olarak karakterize olan, büyük kentlere yığılma

beraberinde getirdiği sorunların çözümünde başarısız kalınmasına neden olmaktadır. Başkentlerin veya aynı düzeyde olmasa da liman kentlerinin karşılıklıya kaldıkları bu kentleşme sorunları geniş vadeli önlemler alınmadığından bu az gelişmiş ülkelerde sorunlara yeni sorunlar katmaktadır.

1950 - 1980 döneminde Mısır toplam nüfusu 20.46 milyondan 41.99 milyona ulaşmıştır. Bu nüfus artışı Fas'ta, Etyopya'da ve Güney Afrika Cumhuriyeti toplam nüfuslarında görülen artışla paraleldir. Yaklaşık 2 katının üstünde bir büyüme gösteren Mısır toplam nüfusu 1950-1980 yılları arasında beşer yıllık dönemlerde incelendiğinde (Tablo: 53) 1965 ile 1980 ilgi çekmektedir. Bu kesitlerde nüfus yaklaşık 4.09 milyonla, yine yaklaşık 5.34 milyonluk artışlar göstermektedir.

MISIR	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Top.Nüfus	20.46	22.99	25.98	30.07	33.33	36.65	41.99
Kent.Nüfus	...	...	9.86	12.23	14.01	16.09	18.09
Kent. Oranı	...	...	37.9	40.6	42.0	43.9	44.2
Kahire	2.10	...	3.34	4.22	4.96	5.07	...
İskenderiye	0.92	...	1.51	1.80	2.03	2.31	...
Gazze	...	...	0.26	0.57	0.71	1.24	...

Tablo: 53. MISIR'DA NÜFUS GELİŞMESİ, MISIR BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950-1980)

Yukarıda açıklandığı gibi 1965 ve 1980' nüfus artışında önemli basamaklar olmaktadır. Bu dönemlerde toplam nüfus büyümesinin % 10.97 si ile % 26.01'i oluşmuştur. Bu dönemlerdeki nüfus büyüme oranı değerleri ise sırası ile % 15,74 ve % 14.57'dir. (Tablo: 54).

MISIR	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	11.75	13.88	18.99	15.14	15.42	26.01
B	12.36	13.00	15.74	10.97	9.96	14.57

A: Dönemler itibarı ile nüfus artışının toplam nüfus artışına oranı % olarak,

B: Nüfus artış hızı $\left(\frac{N_1 - N_0}{N_0} \right) \times 100.$

Tablo: 54. MISIR'DA TOPLAM NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

1965-1975 dönemindeki büyümesindeki durgunluk ve nüfus büyüme oranındaki gerilemede, bu dönem içinde patlak veren Arap-İsrail savaşının yarattığı ortamın önemli rolü vardır.

1950-1980 döneminde Mısır'ın en büyük üç kenti olan, Liman kenti İskenderiye, Başkent Kahire ve Kahire yakınındaki Gazze'nin nüfus gelişmeleri incelendiğinde (1950 ve 1955 dönem değerleri Birleşmiş Milletler İstatistiklerinde bilgi bulunmamakla birlikte diğer bir kaynaktan) 1950 yılında Kahire'nin 1.200.500 İskenderiye'nin ise 985.081 kişilik nüfusları bulunduğu saptanmıştır (46).

Kahire Afrika kıtasının en büyük kentidir. Son verilere göre yaklaşık 7 milyonluk metropoliten alan nüfusu ile (47) son zamanların en büyük kentleri arasındadır. (Sadece kent nüfusu 1975 değerleri ile 5.074.016 dır.) (48).

7 milyonluk metropoliten alan nüfusu alındığında Kahire ülke toplam nüfusunun % 19.10'unu, toplam kentsel nüfusunun ise % 43.50 sini oluşturmaktadır. 1975 yılı değerleri ile İskenderiye ve Gazze'de aynı oranlar % 6.30 ile % 3.39 ve kentsel nüfus oranları ise % 14.40 ile % 7.74 dür. (Tablo: 55).

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Kahire	10.37	...	12.85	14.07	14.88	13.81	...
İskenderiye	4.54	...	5.81	5.98	6.09	6.29	...
Gazze	...	...	1.00	1.89	2.13	3.37	...

	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
Kahire	...	...	23.96	22.69	33.13	...
İskenderiye	...	...	7.09	7.05	8.43	...
Gazze	...	...	7.57	4.29	15.96	...

Tablo: 55. KENTLERİN TOPLAM NÜFUSA VE TOPLAM NÜFUS FARKINA ORANI
(1950-1980).

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Kahire	...	...	33.87	34.50	35.40	31.56*	...
İskenderiye	...	...	15.31	14.71	14.48	14.38	...
Gazze	...	...	2.63	4.66	5.06	7.72	...

	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
Kahire	...	...	37.13	41.57	5.28	...
İskenderiye	...	...	12.23	12.92	13.46	...
Gazze	...	...	13.08	7.86	25.48	...

Tablo: 56. KENTLERİN KENTSEL NÜFUSA VE KENTSEL NÜFUS FARKINA ORANLARI
(1950 - 1980)

Tablo: 56'da, Kahire, İskenderiye ve Gazze'nin toplam nüfus ve toplam kentsel nüfus büyümesindeki payları verilmektedir.

1970 yılından sonraki yıllarda Kahire nüfus büyümesinin toplam nüfus ve toplam kentsel nüfus büyümesine olan oranının düşmesi, bu yıllarda Kahire'nin metropoliten alan nüfusunun artış göstermesinden ve buna karşılık kent nüfusunun duraklamasından kaynaklanmaktadır. Kahire, İskenderiye ve Gazze'nin metropoliten alan nüfuslarının bulunamamış olmasından, sadece kent nüfusları ile yorum yapılmasına çalışılmıştır.

1955 yılı nüfuslarının bulunamamış olması 1950-1955 ve 1955-1960 dönemleri için değerler verilememesini getirmiş olmakla birlikte 1950-1960 döneminde Kahire ve İskenderiye'nin toplam nüfus farkından aldıkları payların bir % 22.46 ile % 10.68 civarında olduğu söylenebilir.

Bu değerlerin de ortaya koyduğu gibi 1970 döneminden sonra Kahire artık metropoliten alan olarak nüfusunu geliştirmektedir. Bu da kentin etrafında hızla gelişen yeni yerleşim alanları demektir. Kahire kent merkezinde nüfus gelişmesinin gittikçe azalması özellikle gelişmiş ülke metropollerinde çoklukla rastlanan bir davranışla paralellik göstermektedir.

Kahire'nin kentsel gelişimi ayrıntıda incelendiğinde kentteki sosyal yaşam ve kentleşme sorunlarının nedenleri ve oluşumları daha açık ortaya konabilir. Son zamanlarda Kahire'nin hızlı nüfus artışının önüne geçebilmek amacı ile

bazı kısıtlayıcı ve caydırıcı önlemler uygulanmaktadır. Bunun yanında başka Afrika ülkelerinde olmayan dengeleyici kentler Mısır'da bulunmaktadır. Ancak herşeye rağmen yukarıda da açıklandığı gibi merkezizetçilik (hypercentralisation) Kahire'nin nüfus çekiciliğini sürdürmesinin nedeni olmaktadır.

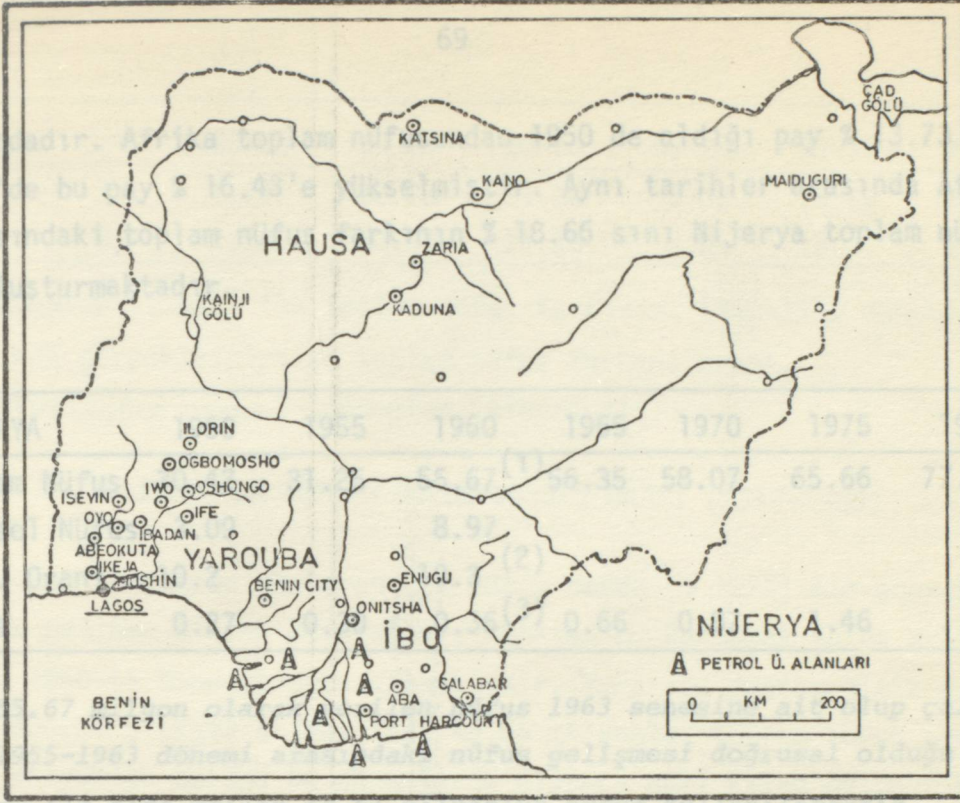
Diğer yandan 1960 dan bu yana Iskenderiye'nin ülke toplam nüfusundan aldığı payda bir azalma gözlenirken, toplam nüfus farklarına olan nüfus farkı oranında bir artış vardır (Tablo: 56). Mısır'ın ve Orta doğunun önemli bir limanı olan Iskenderiye Kahire'nin yönetim merkezi olarak denize açılımı ve dışalım ile dışsatım limanı olarak ta ticari ünitelerin odaklandığı bir kent olarak gelişmektedir.

Ülkesel yerleşme düzeninde görülen dağılımda Gazze'nin Kahire ile beraber yaşadığı kabul edilebilir.

ce. NİJERYA 100.000 NÜFUSLU YERLEŞMELER

Yüzölçümü olarak Afrika'da ondördüncü sırayı almakla birlikte barındırdığı insan sayısı bakımından diğer Afrika ülkelerine oranla daha kalabalıktır. Ülkenin gelişmeye çok elverişli bir potansiyeli vardır. 1958 yılında ülke topraklarında petrolün bulunması, Nijerya ekonomisinin hızla gelişmesini sağlamıştır. Petrol dışsatımı Nijerja için gerekli büyük yatırımların oluşturulmasında parasal kaynak olmuş, ve önemli ve büyük projeler başlatılmıştır (51). Dünya Petrol üretimi ve satımında önemli bir konumda bulunan Nijerya Dünya enerji krizinden payını almış ve dışsatım gelirini bir ara 26 milyar dolara çıkartmıştır. Ne var ki son iki yılda, petrol piyasasındaki bunalım sonucunda, Nijerya bir dar boğaza girmiştir. Dış ödemeler dengesi bozulmuş, yatırımlar durmuş ve işsizlik artmıştır (52).

En büyük kenti durumunda idi (53). Ancak daha sonraki gelişmeler Lagos'un gelişmesinde etkili olmuş ve bugün Ibadan (1975 tahmini nüfusu olarak) 847.000 kişilik bir nüfusa erişebilmiştir. Bu gelişmelerde Lagos'un liman kenti plase Nijerya'nın dışsatım merkezlerinden biri olmasının da yanında, yönetim merkezi olmasında payı büyüktür. Nijerya'da Petrol dışsatımından elde edilen gelirin ekonomik hayatta yarattığı gelişmeler (G.S.N.B. 800 dolar ciğerlerine kadar yükselmiştir) kentsel yaşamda özellikle Lagos'taki gelişmelerde ortaya çıkmaktadır.



Harita.3

- 100.000 NÜFUSLU YERLEŞMELER
- 20.000 - 100.000 NÜFUSLU YERLEŞMELER

NİJERYA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BOYOK KENT LAGOS)

XIX. yüzyıl'a kadar tamamen kırsal topluluklar tarafından yerleşilen Tropikal Afrika'da Orta çağdan bu yana devamlı olarak yerleşilmiş tek alan Nijerya'daki "Yarouba" havzası olmuştur (Harita: 3). Bu alanda ortaya çıkan kentler diğer alanlardakilere oranla daha sağlam ve daha organize olmuştur. Nijerya'daki kentsel oluşumda gözlenen bu süreklilik daha sonraki sömürgecilik döneminde Avrupa'lı sömürgecilerin yeni kentler kurma zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. 1920'lerde Nijerya'da en büyük kent yaklaşık 400.000 kişilik nüfusu ile İbadan olarak gözükmemektedir. İbadan bu dönemlerde yalnız Nijerya'nın değil tüm Tropikal Afrika'nın en büyük kenti durumunda idi (53). Ancak daha sonraki gelişmeler Lagos'un gelişmesinde önemli olmuş ve bugün İbadan (1975 tahmini nüfusu olarak) 847.000 kişilik bir nüfusa erişebilmiştir. Bu gelişmelerde Lagos'un liman kenti olan Nijerya'nın dışsattım merkezlerinden biri olmasının da yanında, yönetim merkezi olmasında payı büyüktür. Nijerya'da Petrol dışsattımından elde edilen gelirin ekonomik hayatta yarattığı gelişmeler (G.S.M.H. 800 dolar civarlarına kadar yükselmiştir) kentsel yaşamda öncelikle Lagos'taki görünümde ortaya çıkmaktadır.

larındadır. Afrika toplam nüfusundan 1950 de aldığı pay % 13.73 iken, 1980'de bu pay % 16.43'e yükselmiştir. Aynı tarihler arasında Afrika kıtasındaki toplam nüfus farkının % 18.66 sını Nijerya toplam nüfus farkı oluşturmaktadır.

NİJERYA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	30.42	31.25	55.67 ⁽¹⁾	56.35	58.07	65.66	77.08
Kentsel Nüfus	3.09		8.97				
Kent. Oranı	10.2		19.3 ⁽²⁾				
Lagos	0.27	0.30	0.36 ⁽³⁾	0.66	0.87	1.46	...

(1) 55.67 milyon olarak verilen nüfus 1963 senesine ait olup çalışmada 1955-1963 dönemi arasındaki nüfus gelişmesi doğrusal olduğu varsayımı ile elde edilen 46.51 milyonluk nüfus kullanılacaktır.

(2) % 19.3 lük kentleşme oranı 46.51 milyonluk tahmini nüfusa göre elde edilmiş yine tahmini bir değerdir.

(3) 663.246 1963 deki değer olup 1965 değeri için yukarıdaki varsayımdan hareketle 723.866 değeri kullanılacaktır.

Tablo: 57. NİJERYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ - NİJERYA BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950-1980)

1950-1980 arasında Nijerya toplam nüfusu incelendiğinde, 1955-1960 döneminde nüfus büyüme oranının en yüksek değere yükseldiği görülmektedir.

Bu dönem Nijerya'da politik ve sosyal yaşamda İngiltere'ye karşı bağımsızlığın kazanılması ile doruk noktasına ulaşmıştır. 1960 yılı için kullanılan değerlerin yanılgılara neden olmaması için incelenen kesit 1955 - 1965 yıllarına genişletilmiş ve bu yeni dönemde nüfus büyüme oranının % 53.79'a ulaştığı saptanmıştır. 1955 - 1965 dönemini takip eden 1970-1980 döneminde ise nüfus büyüme oranı % 40.74 olmuştur.

1950-1980 dönemi arasında oluşan 46.66 milyonluk nüfus artışının dönemlerde oluşturulma oranı ve toplam nüfus büyüme oranı Tablo: 58'de verilmiştir.

NIJERJA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	1.77	32.70	21.08	3.68	16.26	24.47
B	2.72	48.83	21.15	3.05	13.07	17.39

A: Dönemler itibarı ile toplam nüfus farkının, 1950-1980 dönemleri arasında gerçekleştirilen toplam nüfus farkına oranı.

B: Nüfus büyüme oranı (dönemler itibarı ile)

Tablo: 58. NİJERYA'DA TOPLAM NÜFUS BÜYÜME ORANI (1950-1980)

1950-1955 döneminde gözlenen çok küçük değer (% 1.77) bir sonraki dönemde bir patlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu büyük nüfus artışı aynı güçle 1960-65 döneminde de sürmektedir. Yukarıda değindiğimiz gibi 1955-1965 dönemi dikkate alındığında 46.66 milyonluk toplam nüfus artışının 25.1 milyonluk bölümü bu dönemlerde oluşmuş geri kalan bölümünün ise 11.42 milyonluk bir nüfus artışı ile 1975-1980 döneminde oluşmuştur. Bu son dönem Nijerya ekonomisinin güçlü dönemleri olarak görülmektedir. Ayrıca G.S.M.H. da elde edilen önemli artışlar, sosyal yaşam şartlarının düzelmesi ve ölüm oranlarının azalması bu nüfus artışının sağlanmasında önemli faktörler olarak gözlenmektedir. Politik yaşamda ekonomik alanda elde edilen gelişmeler doğrultusunda kurulabilmiş olan Demokratik yaşam, Nijerya'yı diğer Afrika ülkelerine oranla gelişme çabalarında sonuca ulaşmak açısından daha avantajlı kılmaktadır.

Nijerya'daki kentsel nüfus hakkında son dönemleri kapsayan bilgiler yoktur. Ancak Birleşmiş Milletler İstatistik servisinde hazırlanan dökümanlardan elde edilen ve gruplanarak verilen kentlerin 1963 1975 yıllarında nüfuslarının toplamı Nijerya'daki kentsel nüfus gelişmesini, ayrıntıda olmamakla birlikte, açıklayacak niteliktedir.

İçlerinde Lagos ve İbadan'ında bulunduğu 27 kentin toplam nüfusu 1963 te 4.983.086 iken 1975 de (tahmini olarak) 7.341.000'e ulaşmıştır. 1963 deki kentsel nüfusa, bu kentlerin oranı yaklaşık % 55.52 dir. (Bu oranların 1980 döneminde de sabit kaldığı varsayılırsa yaklaşık 13.22 milyonluk bir kentsel nüfus ve % 17.15 değerinde kentleşme oranı saptanabilir).

Nijerya'nın en büyük kenti olan Lagos'un 1950-1980 dönemi nüfus gelişmesi Tablo: 63 de verilmiştir.

LAGOS	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	0.89	0.96	0.78	1.17	1.50	2.24	...
B	2.52	5.04	30.25	12.60	49.57		

A: Ülke toplam nüfusundan Lagos'un aldığı pay.

B: Dönemler itibarı ile 1950-1975 dönemi toplam nüfus farkının oluşumu yüzdesi.

Tablo: 59. LAGOS KENT NÜFUSUNUN BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

Tablo: 59 da 1955 - 1960 dönemindeki ülke nüfusu artışının Lagos'ta aynı oranda görülmediği izlenmektedir. Lagos'taki önemli nüfus artışı bir dönem sonra yani 1960-1965 döneminde gerçekleşmiştir. Daha sonraki dönemde oluşan nüfus farkı oranı % 12.6 civarında kalmıştır. Ancak 1970-1975 döneminde Lagos'ta bir nüfus patlaması olmuş ve 1950-1975 döneminde ulaşılan 1.19 milyonluk nüfus artışının % 49.57'si bu dönemde oluşmuştur. 1980 değerleri ile Lagos metropoliten alanı nüfusunun 3 milyona vardığı tahmin edilmektedir (56). (Bu nüfus, tablolarımızda kullandığımız bilgilerin kent nüfusları olmasından ötürü kullanılmamıştır). 3 milyonluk Lagos, % 3.9 luk bir ülkesel nüfus payına erişmiş durumdadır.

Petrol kaynaklarının kullanıma açılmaları ve üretime geçilmesi, bu kaynakların bulunduğu İbo havzasının kırdan kaynaklanan nüfus hareketi için oldukça çekici olabileceği tahmin edilebilir. Gerçekten de son yıllarda bu havzadaki 6 önemli kentte nüfus artışı, 1963 toplamalarına oranla % 67 oranına ulaşmıştır. (Beş kentin 1963 nüfusları toplamı 712.749, 1975 nüfusları toplamı ise 1.063.000 dir)(57).

Az gelişmiş ülkelerin genelinde yaşanan büyük kentlere yığılma bu kentlerdeki kentsel görüntüde önemli çelişkilerle karakterize olmuştur.

Lagos'ta da, modern, yüksek ve ileri teknolojinin ürünü yapıların hemen yanında, gecekondu mahalleleri ve bir gecekondu içinde telefonla konuşan bir çocuk veya yeni inşa edilmiş bir köprü'nün altında kanlılar içinde yolcu ve mal taşıyanlar bu çelişkilerin birkaçı olarak karşımıza çıkmaktadır (58).

cf. ZAİRE

Günümüzde Zaire olarak tanınmasına karşın 1960'akadar Belçika Kongo'su 1960'tan 1971'e kadar ise Kongo olarak anılan ülke, Tropikal Afrika'da, Afrika yaylasının çöküntü alanı üzerinde yer almaktadır.

Halkının % 70 i tarımla uğraşan ülkede, yeraltı ve hidroelektrik potansiyelleri çok geniştir. Tarım sektöründe Kahve, Pamuk ve Kaucuk, madencilikte ise Şaba (Eski Katanga) eyaletinden çıkartılan bakır, elmas, kobalt ve çinko en önemli ürünlerdir. Dışsatımın % 20 sinden fazlasını bakır oluşturur. Çok çeşitli etnik gruplardan oluşan sosyal bir yaşamı vardır. Bu çok sayıdaki etnik gruplar ulusal birliğin sağlanmasında önemli engeller oluşturmaktadırlar. Ülkedeki okur yazar oranı % 40 civarlarındadır. 1884 Berlin konferansı tarafından Belçika Kralı'na verilen ülke 1908'te Koloni statüsüne geçirildi. 1960 tarihe kadar Koloni olarak kaldı ve bu tarihten itibaren bağımsızlığına kavuştu. Ancak bu tarihten sonraki dönemlerde iç karışıklıklar çıkmaya başladı. Birleşmiş Millet Örgütü 'nce de sonuçlandırılmaya çalışılan etnik gruplar arasındaki çatışmalar 1965 ten sonra iktidara gelen General Mabutı tarafından bastırılmıştır (59).

ZAİRE'DE KENTSEL GELİŞMELER (BOYUK KENT KINSHASA)

Demiryollarının kurulması, hatların sürekli olmamasına rağmen, bu kesintilerin de yardımıyla, bazı bölgelerin önemini arttırmış ve bu alanlarda yeni kentlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özellikle Kongo nehri boyunca, nehir yolu taşımacılığı ile demiryolunun kesiştiği noktalarda yeni kentler kurulmuştur.

Bu terminaller ve kavşak noktalarında, üretimin toplandığı noktalar olarak, ihracat limanlarında gelişen temel kentsel fonksiyonlara gereksinme duyulmaya başlandığı yerleşmeler ortaya çıkmaktadırlar.

Bu yerleşimler ve ihracat limanları, kent karakterini kolaylıkla üstlenebilmektedirler. Buralarda ortaya çıkan paraya dayalı ekonomi, geleneksel (değiş tokuşa dayalı) ekonomiyi ortadan kaldırmış, bu olgu ise kırdan yerleşmelere doğru başlayan göçte yönetimin yarattığı çekicilikten daha önemli bir unsur olmuştur.

Kentleşme süreci yalnızca Katanga bölgesinde farklılıklar göstermektedir. Bu ayrılıklar genelde, bu bölgedeki madencilik çalışmalarını yürüten, kendi hizmetleri ile bütünleşmiş, bir miktar Avrupa'lı teknisyenin, kırdan getirilmiş işçi topluluğu ile karışmasından ortaya çıkmaktadır.

1920-1940 döneminde özellikle Avrupa'lıların zorlaması ile kurulmuş kentlere gelen halkta (Elizabethville ve Johannesburg) tümü ile kırdan kopma eğilimi izlenmiştir. Kırdan kentlere göçün artması, (özellikle madencilik alanlarındaki kentlere) kentlerde kurulmaya başlanan işçi bürolarının ve işçi taşımacılığının bu kentlerin altyapı hizmetleri arasında anılmaya başlanmasını doğurmuştur.

Zaire'deki ve genelde tüm Tropikal Afrika'da gözlenen kentleşme olgusu, sömürgeci ülkelere ve bu ülkelerin kültürlerine bağıntılı olarak farklılıklar göstermektedir (60).

1950 - 1980 döneminde Zaire'nin toplam nüfusu 11.25 milyondan 28.29 milyona çıkmıştır. Yaklaşık 2.51 kat artan nüfus, gelişme olarak Afrika geneli ile paraleldir.

Bu dönemdeki nüfus büyüme oranı % 151 olarak gerçekleşmiştir. Alan olarak Afrika ülkeleri arasında üçüncü sırada bulunan Zaire nüfus yoğunluğu olarak km²'ye 12 kişi (1980 nüfusu değerleri ile) düşmektedir ve Afrika ülkeleri içinde alt sıralarda yer almaktadır.

ZAİRE	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	11.25	12.73	14.13	17.57	21.69	24.90	28.29
Kentsel Nüf.	...	2.80	...	...	4.70	6.91	8.00*
Kent. Oranı	...	21.2	...	...	21.6	27.7	30.3 *
Kinshasa	0.29	0.30	0.40	0.90	1.28	2.24	...

* 8 milyonluk kentsel nüfus 1977 dönemine aittir. % 30.3 luk kentleşme oranında 1977 yılı değerleridir. Bu yıllarda toplam nüfus 26.37 milyondur (61). 1980'de kentsel nüfusun 8.72 milyon, kentleşme oranının da % 30.87 olduğu 1975-1977 döneminde gözlenen artışın 1980'e kadar doğrusal olduğu varsayımı ile tahmin edilmiştir.

Tablo: 60. ZAİRE'DE NÜFUS GELİŞMESİ - ZAİRE BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

Zaire toplam nüfusu 1950-1980 döneminde izlendiğinde, bu dönemde 17.04 milyonluk bir nüfus artışının olduğu görülmektedir.

1955 de 2.8 milyon olarak saptanan kentsel nüfus ise 1977 de 8.00 milyona çıkmış 1980 de ise 8.72 milyona yükseldiği tahmin edilmektedir.

1977 yılı değerleri ile 1955'ten bu yana 5.2 milyon, 1980 tahmini değerlerine göre ise 5.92 milyonluk kentsel nüfus artışı olmuştur.

1960-1965 dönemi ile ilgili kentsel nüfus değerlerinin bulunamamış olması genelde tüm Afrika ülkelerinde görülen önemli sıçramaların saptandığı dönemlerde Zaire kentsel nüfusunun gelişmesini yorumlama olanağını ortadan kaldırmıştır. Ancak 1970'ten itibaren elde edilen kentsel nüfus değerleri Zaire'de kentsel alanda önemli nüfus gelişmelerinin olduğunu göstermektedir.

Zaire	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	8.68	8.21	20.18	24.18	18.83	19.89
B	13.15	10.99	24.34	23.44	14.79	13.61

A: Dönemler itibarı ile nüfus farkının 1950-1980 dönemi toplam nüfus farkına oranı (%)

B: Nüfus artış oranı (%)

Tablo:61. ZAIRE'DE TOPLAM NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

Tablo; 61 de izlendiği gibi Zaire'de önemli nüfus farkı 1965-1970 döneminde oluşmuştur. Bu dönem ülkedeki çatışmaların durdurulduğu ve bir ölçüde siyasi devamlılığın sağlandığı dönemdir. % 24.18 lik değerden sonra 1960-1965 dönemine ait % 20.18 lik oran, nüfus artışının 1960 lardan başlayarak 1970 lere kadar yüksek bir tempoda oluşmuş ancak daha sonra 1970-1975 ve 1975-1980 dönemlerinde % 18 ile % 19 civarlarında kalmıştır.

1975-1980 dönemindeki % 13.61 lik nüfus büyüme oranı da 1950-1955 dönemindeki nüfus büyüme oranına yaklaşıktır. Ancak 1975-1980 dönemindeki % 19.89 luk payın nüfus artış hızları arasındaki bu paralellikte göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Zaire'deki toplam kentsel nüfusun dönemlerde izlenen gelişimi (bilgiler yetersiz olmasına rağmen); 1955-1970 döneminde 1.90 milyonluk nüfus farkı

olmasına karşın 1970-1975 dönemi arasındaki beş yılda bu fark 2.21 milyon olarak oluştuğu görülmektedir. Beş yılda oluşan bu fark 1955-1960 döneminde elde edilen 1.9 milyonluk farkla karşılaştırıldığında Zaire'deki kentleşme olgusunun demografik karakteri tanımlanabilmektedir. % 30 luk kentsel nüfus oranı da aslında Afrika genelinde oldukça önemli bir orandır.

1950-1980 döneminde Zaire'nin başkenti olan Kinshasa'nın (eski Leopoldville) nüfus gelişmesi 1970 te bir sıçrama göstermektedir. 1950'de 0,29 milyon civarında kentsel ve 0,36 milyonluk yoğunluk alanı nüfusuna sahip olan kent 1975'te 2.42 milyonluk nüfusu ile Kahire ve İskenderiye'den sonra Afrika'nın üçünü büyük kenti durumuna gelmiştir. 1950'den sonraki dönemlerde yoğunluk alanı nüfusu hakkında güvenilir değerlerin bulunmamasından ötürü gerçek nüfusu bilinmemektedir (Tablo 62).

KINSHASA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	2.57	2.35	2.83	5.12	5.90	8.99	...
B	0.67	7.14	34.72	9.22	29.90	...	...

A: Kinshasa kent nüfusunun Zaire toplam nüfusuna oranı %

B: Kinshasa kentsel nüfus farkının Zaire toplam nüfus farkına oranı %

Tablo: KINSHASA'DA TOPLAM NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

Bugün Kinshasa'daki nüfusun yarısından fazlası kente 10 yıl evvel gelenlerce oluşturulmaktadır. Zaire'de yeni kurulan kentlerde ve özellikle Kinshasa'da 20 yıldır nüfus hem cinsiyet dağılımı hem de yaş grupları olarak büyük çarpıklıklar göstermektedir.

Kinshasa'da 1973 deki nüfus 15-55 yaş grubu ve 0-15 yaş grubu tarafından oluşturulmaktadır. 55 yaş ve yukarısı ancak % 2 lik bir oranı oluşturmaktadır. Çalışan nüfusun çalışabilir nüfusa oranı ise % 40 civarlarındadır. Bu oran toplam nüfusun % 18.23 ünü geçmemektedir. Çalışan nüfusun sektörel dağılımı ise; yönetim sektöründe ve serbest mesleklerde çalışanlar % 20, Ticaretle ve resmi olarak zanaatlarla uğraşanlar % 25, % 10 'u ise değişik hizmet alanlarında çalıştıklarını göstermektedir. Ancak tanımlanamayan mesleklerde marjinal olarak çalışan nüfusun saptanması oldukça güçtür.

Yapılan araştırmalarda marjinal kesim için saptanan değerlerde abartma veya ihmalden ötürü güvenilirlik azdır.

Kinshasa kentsel ekonomisi çalışabilir nüfusun ancak yarısını hatta yarıdan da azını geçindirebilecek durumdadır. Bunun üzerine birde nüfusun yarısına yakınıni oluşturan çocuk nüfusu katılınca, kadınların çalışmamasının ve hatta % 10 luk bir işsizlik payı ile çalışabilir erkek nüfusunda boşa kalması gerçeği ortaya çıkmaktadır.

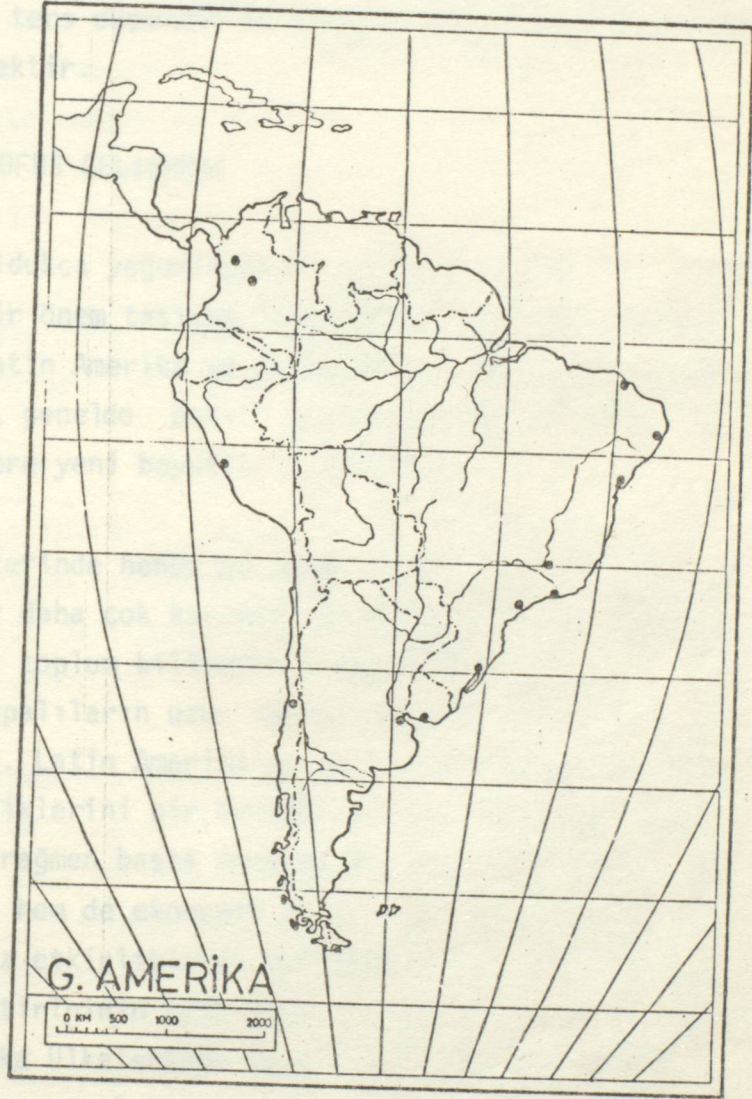
d.AFRİKA KITASINDAKİ KENTLEŞME VE BÜYÜK KENTLERİNİN GELİŞMESİ ÜZERİNE

Afrika kıtasındaki kentleşme akımının giderek çoğalmasının yarattığı sorunlar karşısında, bu akımın kaynağını ve yapısını iyice tanımlamadan önemli başarılar sağlanabileceği oldukça kuşkuludur (61)

Ayrıca tek kente yığılmanın önüne geçmek kentsel nüfus gelişmesi açısından sorunları azaltıcı bir önlem olarak gözükmektedir. Bunun için ise Afrika ülkelerinde bölgesel merkezler olabilecek nitelikte yerleşmeler bulunmaktadır. (Örneğin Zaire'de Kanaga, Elizabethville Lubumbashi ve Stanley pool (Kisangani) gibi)

Genel tanımıyla Afrika ülkelerinin, politik yaşamlarında ve ekonomik oluşumlarındaki merkeziyetçiliği kentsel oluşumlarında da kullanmaları sorunların büyümesi açısından önemli bir etken olmuştur.

Sosyal yaşamda ortaya çıkan büyük kentte yaşamak tutkusu (kırdaki yaşamlarından daha sefil olmasına rağmen), kentlere (aslında kente) olan akımı körükleyen unsurların başında gelmektedir.



2. GÜNEY AMERİKA'DA NÜFUS GELİŞMESİ

Dünya nüfus gelişmesinin incelendiği 1. bölümde Güney Amerika kıtası değerleri kullanılmış olmakla birlikte, dünya toplam kentsel nüfusu gelişmesinin incelendiği bölümde bu tanımın Latin Amerika olarak değiştirilmesi zorunlu olmuş idi, bu bölümde de Latin Amerika tanımı kullanılmaya dünya literatürüne ters düşmemek ve anlatım bütünlüğünü sağlayabilmek için, devam edilecektir.

LATİN AMERİKA'DA NÜFUS GELİŞMESİ

1970 ler sonrası oldukça yoğunlaşan ve en genel tanımı ile az gelişmiş ülkeler için büyük bir önem taşıyan "dependence" (bağımlılık) teorisinin oluşum yeri olan Latin Amerika ve bu teoriyi ortaya koyan Latin Amerika'lı toplum bilimcileri, genelde batılı toplum bilimciler tarafından yapılan tüm değerlendirmelere yeni boyutlar katmışlardır.

Afrika kıtası ülkelerinde henüz bu yönde önemli bir kısırdanma hissedilmemekte ve sorunlar daha çok kurumsal boyutlarda tanımlanmaktadır. Bu yönüyle kara Avrupası toplum bilimcileri tarafından asırlardır savunulan kurumcu tutum, Avrupalıların uzun süreler egemen oldukları kıta'da bugün de sürdürülmektedir. Latin Amerika'ya geri döndüğünde, günümüzde Avrupalıların artık etkiliklerini bir evvelki asıra oranla hemen hemen tümü ile kaybetmelerine rağmen başta Amerika Birleşik Devletleri, ardından Kanada hem politik, hem de ekonomik ve askeri açıdan bu kıtadaki ülkeler üzerinde tartışılmaz etkinliklerde bulunmuşlardır. Özellikle 20. yüzyılda Monroe (62) doktrininin açık uygulamaları ile yapılan askeri müdahaleler Latin Amerika ülkelerinde önemli tepkiler doğurmaktadır (63). Amerika'lı Modernizasyoncuların tersine, Latin Amerika'lı bağımlılıkçı- lar gelişmişlik ve gelişmekte olmak olgularını ülkelerinde gelişmiş ülkelerce izlenen politika ve baskılar doğrultusunda ve tarihsel süreç içinde daha gerçekçi bir tanımlamada bulunmaktadırlar. Kısaca açıklanırsa gelişmiş ülkelerin, gelişmiş olmalarının nedeni az gelişmiş ülkelerin varlığıdır. Az gelişmiş ülkeler hiçbir zaman gelişmiş ülke olamayacaklardır. Çünkü gelişme için gerekli olan süre içinde gelişmiş ülkeler daha da gelişeceklerdir. Yani gelişmiş ülkeler ile az gelişmiş ülkeler ara-

sındaki mesafe hiçbir zaman kapanmayacaktır. Bu mesafenin az gelişmiş ülkeler lehine azaltılması gerçekte gelişmiş ülkelerin tüm ekonomik sistemlerini sarsacağından bu ülkelerce de engellenecektir. Bunun karşıtı olarak modernizasyoncular ise "gelişmekte" olan ülkelerdeki istatistiksel değerleri ile kendi değerlerini karşılaştırmakta ve "gelişmiş ülkelerdeki değerlere yaklaşan ülkeler gelişme sürecine girmişlerdir" demektedirler. Bu ülkelerde ortaya çıkan tüm sosyal ekonomik ve politik sorunları ise "gelişmiş" ülke olma yönünde kendilerinin de karşı karşıya kaldıkları sorunlar olarak nitelemekte ve çözüm önerisi olarak yine kendi çözümlerini sunmaktadırlar. Bu öneriler ile şimdiye kadar hiçbir "gelişmekte" olan ülke sorunlarını çözememiştir.

Latin Amerika ülkelerinde, çoğunlukla büyük farklılıklar gözlenmekle birlikte genelde sömürgecilik ve doğurduğu sorunlar tek ortak nokta olarak gözükmemektedir.

Ekonomik, sosyal ve kültürel sonuçları ile tüm Latin Amerika ülkelerinde, günümüz görüntülerinin nedeni olan sömürgecilik, bu ülkelerdeki nüfus hareketlerinde görülen patlamalar ve sonucunda kentlere olan yığılmada ve kentlerdeki örgütlenmede de etkin olmaktadır.

Sömürgecilik ve devamında günümüz çok uluslu şirketlerine kadar varan politikalar karşısında direnmeye çalışan ülkelerde gözlenen önlemlerde genel kural: "insan doğa ve para kaynaklarını tekelleştirmek", genel politika: "dış veya iç borçlanma yolu ile kurum veya yerel yönetimlerin tüm ülke içinden kaynaklanan karşı koymalara rağmen, bu işlevi üstlenmeleri"dir (64). Sonuç ise "Alt yapı, araç, işgücü ve sosyal değerlerin maliyetinin en yüksek düzeyde gerçekleşmesi"dir.

Sistemin genel çizgileriyle:

- Yönetimlere çok az paralar ödeyerek, çok uluslu kuruluşlar aracılığı ile hammaddeyi sanayileşmiş ülkelere aktarmak,
- Bu hammaddeler sanayileşmiş ülkelerde mamul madde haline geçirildikten sonra tekrar geri dönmektedir. Bu da Latin Amerika sanayilerinin gelişmesini engellemekte, dışa bağımlılığı arttırmakta ve tüketime dönük bir ekonomi yaratmak (65) üzere kurulmuştur.

Sonuçta:

Sistemin ilk ayağı köylünün toprağını terk etmesine,

ikincisi ise işsizlik ve sefalet içinde kentsel alanlarda kalmalarını doğurmakta, ve her türlü sağlık koşullarından uzak altyapı ve hizmetlerden yoksun, hiçbir yapısal niteliklere sahip olmayan derme çatma barakalarda yaşamalarını zorunlu kılmaktadır.

a. LATİN AMERİKA TOPLAM NÜFUSU

1950'de Dünya toplam nüfusunun % 6.52 sini oluşturan Latin Amerika toplam nüfusunun 164 milyonluk bir büyüklüğe sahip olduğu görülmektedir. Sovyetler Birliği'nin ardından Dünya sıralamasında (1950 yılında) 5.sırada bulunan Latin Amerika, hemen bir dönem sonra Dünya toplam nüfusunun aldığı payı % 6.81'e çıkarmış ve 1960'da % 7.09 payı ile Sovyetler Birliği'ni geçerek 4. sıraya çıkmıştır. Bu sıradaki yerini 1980'e kadar oransal artışlar sağlayarak korumuştur. 1980'de 368 milyona ulaşmış olduğu tahmin edilmektedir (66). Bu nüfus büyüklüğü 1950'den bu yana % 124'lük bir nüfus büyüme oranının oluştuğunu göstermektedir (Tablo: 63).

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
TOPLAM NÜFUS	164	187	215	247	283	323	368
ENDEKS	100	114.02	131.09	150.61	172.56	196.95	224.39
NÜFUS FARKI	23	28	32	36	40	45	
ENDEKS	100	121.74	139.13	156.52	173.91	195.65	
ARTIŞ YÜZDESİ	14.02	14.97	14.88	14.57	14.13	13.93	

Tablo: 63. LATİN AMERİKA'DA TOPLAM KENTSEL NÜFUS GELİŞMESİ (1950-1980)

1950-19680 döneminde elde edilen % 124'lük nüfus büyüme oranı Afrika kıtasında aynı dönemde elde edilen % 114'lük değerden daha büyük olmasının yanında, Dünya nüfusundan aldıkları paylar ve Dünya toplam nüfusu farklarından nüfus farklarının aldığı paylar olarak bakıldığında Latin Amerika'nın Afrika kıtası değerlerinin altında kaldığı izlenmektedir (Tablo:3-4-5-6).

L. AMERİKA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-1980
L. AMERİKA	14.02	14.97	14.88	14.57	14.13	13.93
01 Tropikal Amerika	15.11	16.16	16.52	14.92	14.93	15.25
02 Doğu Amerika	16.67	16.67	16.32	17.54	17.91	17.72
03 Güney A. Orta Kuşak Bölgesi	12.0	10.71	6.45	9.09	5.55	7.89
04 Karaibler	11.76	5.26	15.0	8.69	12.0	10.71

SIRA NO:	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-1980
1	16.67 02	16.67 02	16.52 01	17.54 02	17.91 02	17.72 02
2	15.11 01	16.16 01	16.32 02	14.92 01	14.93 01	15.25 01
3	12.0 03	10.71 03	15.0 04	9.09 03	12.0 04	10.71 04
4	11.76 04	5.26 04	6.45 03	8.69 04	5.55 03	7.89 03

-Tablo: 64. LATİN AMERİKA'DA BÖLGELERİN TOPLAM KİTA NÜFUSUNA ORANLARI (1950 - 1980)

LATİN AMERİKA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
NÜFUS FARK TOP. PAYI	11.27	13.72	15.68	17.64	19.60	22.05

Tablo: 65. DÖNEM NÜFUS FARKI / 1950-1980) TOPLAM NÜFUS FARKI

1950-1980 döneminde Latin Amerika toplam nüfus gelişmesi, beşer yıllık kesitlerde incelendiğinde, (Tablo: 64), toplam nüfus büyüme oranı 1975'e kadar % 14'ler civarında kaldığı ve 1980'de ise % 13.93'e düştüğü görülmektedir. Nüfus büyüme oranı Latin Amerika toplam nüfusu gelişmesini açıkça ortaya koymaktan uzaktır. Bu durumda 1950-1980 döneminde oluşan 204 milyonluk farktan hareket edilerek toplam nüfus farkının hangi dönemlerde hangi oranlarda oluştuğuna bakmak daha açık yorumlar yapılması açısından faydalıdır. (Tablo: 65). 1950-1955 döneminde bu oranın % 11.27 olduğu gözlenmektedir. Aynı dönemdeki nüfus artış yüzdesi ise % 14.02 dir. 1975-1980 döneminde ise nüfus artış yüzdesi olarak % 13.93 lük bir değer oluşurken nüfus farklarının oluşmasında % 22.05 lik bir oranla karşılaşılmaktadır. Bu oran 1950-1955 döneminde elde edilen % 11.27 lik oranın hemen hemen iki katıdır.

1950 - 1980 döneminde Dünya toplam nüfusundan aldığı payların değişimi ele alındığında ise 190'deki % 6.52 lik payın 1980 de % 8.33'e yükseldiği ve beşer yıllık aralarda ise bu oranda devamlı bir artışın olduğu gözlenmektedir.

Dünya toplam nüfus farkından aldığı paylarda da 1955-60 döneminde görülen % 9.85 lik pay dışında, devamlı bir artış izlenmektedir. Bu artışta son dönemlerde izlenen hızlanma, Latin Amerika nüfusunun gelişme eğilimlerini daha açıklıkla ortaya koymaktadır.

BÖLGE TOPLAM NÜFUSLARI	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
KITA TOPLAM NÜFUSU							
LATİN AMERİKA	164	187	215	247	283	323	368
Tropikal Amerika	52.4	52.9	53.5	54.2	54.4	54.8	55.4
Orta Amerika	21.9	22.4	22.8	23.1	23.6	24.4	25.2
G.A.O.K BÖL.	15.2	14.9	14.4	13.3	12.7	11.7	11.1
Karaibler	10.3	10.1	9.3	9.3	8.8	8.6	8.4

Tablo: 66. BÖLGE TOPLAM NÜFUSLARI / KITA TOPLAM NÜFUSU

GÜNEY AMERİKA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
TOPLAM NÜFUS FARKI	23	28	32	36	40	45
Tropikal Amerika	54.16	59.25	59.37	57.14	54.76	57.44
Orta Amerika	25.0	25.92	25.0	28.57	28.57	29.78
G.A.O.K BÖL.	12.50	11.11	6.25	8.57	4.76	6.38
Karaibler	8.33	3.10	9.37	5.71	7.14	6.38

SIRA NO:	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
1	54.16 01	59.25 01	59.37 01	57.14 01	54.76 01	57.44 01
2	25.0 02	25.92 02	25.0 02	28.57 02	28.57 02	29.78 02
3	12.50 03	11.11 03	9.37 04	8.57 03	7.14 04	6.38 03
4	8.33 04	3.70 04	6.25 03	5.71 04	4.76 03	6.34 04

Tablo: 67. BÖLGE NÜFUS FARKI / KITA TOPLAM NÜFUS FARKI SIRALAMASI
(1950 - 1980)

Latin Amerika toplam nüfusunu altbölgeler ölçeğinde ele alındığında: Tropikal Amerika bölgesinin toplam nüfusa oranının 1950'de % 52.4, 1980 de ise % 55.4 olduğu gözlenmektedir. (Tablo: 66). Latin Amerika'da büyük oranda nüfus barındıran Tropikal Amerika Bölgesi toplam nüfus farklarından aldığı paylar olarak 1950 de % 54.16 1980'de % 57.44 değerleri ile en önemli bölge özelliğindedir (Tablo: 67).

Orta Amerika ise toplam nüfusa olan oranını (1960 de % 21.9) 1980'de % 25.2'ye çıkarabilmiş (Tablo: 66), nüfus farklarının Latin Amerika toplam nüfus farklarına oranın da ise % 25.0 den, % 29.78'e ulaşmıştır (Tablo: 67).

Orta Kuşak Bölgesi ise toplam nüfustan 1950 de % 15.2 lik bir pay alırken 1980 de bu oran % 11.1'e düşmüştür. Aynı şekilde 1950 - 1955 döneminde Orta Kuşak Bölgesi nüfus farkının toplam nüfus farkına olan oranı % 12.5 iken aynı oran 1975-1980 döneminde % 6.38'e kadar düşmüştür.

Karaibler ise nüfus olarak en düşük değerlere sahip olan bölgedir. 1950 de toplam nüfusa olan oranı % 10.3 iken 1980'de % 8.4 dir. (Tablo: 66). Latin Amerika toplam nüfusu farklarından aldığı paylar olarak 1950-1955 döneminde % 8.33 oranına sahip olurken, ufak kıyırdalanmalar haricinde değer kaybederek 1975-1980 döneminde % 6.38 oranında bir nüfus farkı oluşabilmiştir (Tablo: 67).

Alt bölgeler olarak 1950-1980 döneminde incelenen nüfus gelişmeleri arasında, Latin Amerika toplam nüfus farklarından aldıkları payların değişimi açısından, Tropikal Amerika bölgesi 1955-1960 ve 1960-1965 dönemlerinde en yüksek değerlere ulaşırken, Orta Amerika 1965-1970 döneminde önemli bir sıçrama yapmıştır. Orta Kuşak Bölgesi ise 1970-1975 döneminde % 4.76 lık en küçük değerine inerken, Karaibler 1960-1965 döneminde %9.37 lik en yüksek değerine sahip olmuştur (Tablo: 67).

b. LATİN AMERİKA'DA KENTLEŞME EĞİLİMLERİ

Latin Amerika genel görünümü başlığı altında açıklanan bağımlılık ve ilişkileri tüm kıta ülkelerinde ortaya çıkan her çeşit eğilimin anahtarı niteliğindedir. Bu yönde yapılan çözümlemelerde gelişme yönünde yaratılacak alternatifler, bu ilişkilerin etkinliği ortadan kaldırılmadıkça, başarı - sızlıkla sonuçlanmaya mahkûm gözükmektedir.

Tarihsel gelişimi içinde incelendiğinde, Latin Amerika ülkelerinin Dünya kapitalist sistemi içine girmeleri daha doğru tanımı ile sokulmaları ve bu işlemin niteliği, ülkelerdeki geleneksel üretim mekanizmasında bozulmalara, yıpranmalara hatta yok olmalara neden olmuştur. Yeni sistem, zorunlu kıldığı ve her yönü ile gelişmesini kontrolü altına aldığı yeni üretim teknolojisi ve organizasyonları ile ülkeler için çözülemez duruma gelen önemli bunalımların nedeni olmaktadır (67).

Latin Amerika ülkeleri çözmekte doğal olarak yetersiz kaldıkları bu bunalımların faturalarını sosyal yaşantılarında ortaya çıkan ve yeni sorunlar beraberinde getiren iki önemli ögenin oluşumlarında ödemektedirler. Bunların ilki kırdan kente ve özellikle önemli bir veya bir kaç kentte yığılmaları doğuran göç eğilimleri, ikincisi ise kırdan ve topraktan kopan nüfusun artan bir marjinalizasyon olgusu içinde kentlerde direnmeye çaba göstermeleridir. Latin Amerika büyük kentlerinde gözlenen üçüncü sektördeki orantısız gelişme bu eğilimlerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır (68).

"Hypercentralisation" (yoğun merkeziyetçilik) olarak tanımlanan kentleşme eğilimi, sömürgecilik dönemi ve sonrasında süreç içinde tüm üretim, hizmetler ve anapara birikimlerinin, dağılımlarının yapıldığı ve genelde "Bayaz"larca geliştirilmiş kentsel alanlara doğru akmasına neden olmuştur. Bu akım ise az gelişmiş ülkeler genelinde ve Latin Amerika ülkeleri özelinde, "vahşi" olarak tanımlanan kentsel yerleşmeleri veya doğru deyimi ile metropolleri ortaya çıkarmıştır.

Bu metropollerdeki başta konut arzı ve talebi dengesizliği olmak üzere, marjinalizasyonlar (her boyutu ile) ve denetlenemeyen kent sınırları, yapılan ve yapılacak tüm planlama çalışmalarının sonuç açısından şanssız olmaları gerçeğini ortaya koymaktadır.

Birleşmiş Milletler istatistik servisinde yapılan tahminlere göre Latin Amerika'da ki büyük yerleşmelerde yıllık nüfus büyüme oranı en az % 12 olmaktadır (69)(1970 - 1973 dönemi değerleri ile) (Bu değer Venezuela'da elde edilmiştir) yaklaşık olarak, Latin Amerika'da 10.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşayan toplam nüfusun % 50 si büyük kentlerde toplanmışlardır. Karakas'ta görülen % 45 (70) lik oran Latin Amerika genelindeki en düşük değerdir (71).

Büyük kentlerde yaşayanların oda başına oranları veya imar düzenlerine aykırı yapılarda ve alanlarda yaşayanların sayısı ve bu kentlerdeki kişi başına düşen GSMH değerleri ve daha birçok veri ile batılı kentleşmenin normatif kriterleri ve yaşam düzeyi ile yine aynı kriterler doğrultusunda, kazanç arasındaki korelasyonu saptamak ve karşılaştırmak ilginç sonuçlar verecektir (72).

Sömürgeciliğin de etkisi ile, yakın geçmişte kentleşmeye aksettirdikleri açısından önemli olan üretim patlamaları kaydedilmiştir. Ancak en önemli patlamalar, Şeker kamışı üretiminde Antiller'de, Kahve üretiminde Guatamala'da, Kauçuk üretiminde Brezilya'da, Petrol üretiminde Venezuela'da, et üretiminde Arjantin'de ve bakır ve guano (deniz kuşu gübresi) üretiminde Şili ve Peru'da gözlenmiştir. Bu patlamalar her defasında gelişmeleri ile terk edilmeleri bir olan birçok yoğunluk alanının, kentlerin ve hatta metropollerin oluşmasına neden olmuştur.

Bu oluşma, Orinoko (37) devrinde küçük bir kasaba haline dönüşmeden evvel 18.yy. boyunca 500.000 kişilik bir nüfusu barındıran ve Meksika'nın önemli bakır üretim merkezlerinin başında gelen San Louis Potosi, 20.yy. başlarında kauçuk üretimindeki patlamanın merkezi durumunda olan ve hemen birkaç yıl sonra 25 bin civarlarına düşen Manaus örnek olarak gösterilebilir (74).

Bu oluşumlara hızlı nüfus göçünün yarattığı üçüncü bir örneği'de vermek yerinde olacaktır. Meksika'da bugün önemli dördüncü kent olarak tanımlanabilecek bir büyüklüğe erişmiş olan, Mexico-City yakınlarındaki, Netzohualcoyotl oluşumu ve sosyal yaşantısı bakımından tüm Latin Amerika'da görülen benzerleri hakkında oldukça açıklayıcıdır.

Cuidad Netzahualcoyotl Texcoco gölü kuruduktan sonra, bataklık bir alan görünümü almıştır. Bu, yerleşmeye uygun olmayan alan 1962 tarihinden sonra marjinal kesimi oluşturan nüfus tarafından işgal edilmeğe başlamıştır. Bu alanın bir gazeteci tarafından yapılan ilginç bir tanımlamasında "sayımdan (1965 sayımı) sonra orada 640.000 kişi yaşamaktadır. Ve tahminen sayımı yapılamamış veya Cuidad Netzahualcoyotl da göçebe olarak yaşayan en az 200.000 kişi daha vardır.

Konutların büyük bir çoğunluğu sıkıştırılmış toprak bir taban döşemesine sahiptir. Bir kısmında ise sadece çok ince bir çimento şapı bulunur. Konutların içi görece olarak daha temizdir. Ancak etrafı büyük çöp yığınları ile doludur. Sağlık personeli yoktur, tuvaletler tanımlanamaz durumdadırlar. Kartondan, fosseptiksiz ve konutların birkaç metre uzağında bulunurlar. Tahmin edilebileceği gibi ne akan temiz su nede elektrik şebekesi vardır. Yağmur suyu kullanıma yetişmemekte üstelik salgın hastalıkların kaynağını oluşturmaktadır. 4 çocuktan üçü küçük yaşlarda ölmektedir. Tüm alanda ne tek bir ağaca ne de başka bir bitkiye raslamak mümkün değildir. Yaşayanların çoğu anne kızlar veya çok kalabalık ailedir.

Kırka yakın çete Netzahualcoyotl de konumun yapıcılarıdır.

Burada kullanılan en berbat şeyse ayakkabıcı tutkalıdır. Bu nefes yolları ile vücuda giren beyinsel merkezleri felç eden ve akciğer hastalıklarına yol açan çok tehlikeli bir maddedir.

Cuidad Netzahualcoyotl Latin Amerika'nın en büyük gecekondu şehri olmakla birlikte ne Bağımsız Eyaletin ve ne de Meksika'nın tek ve en fazla büyüyenidir.

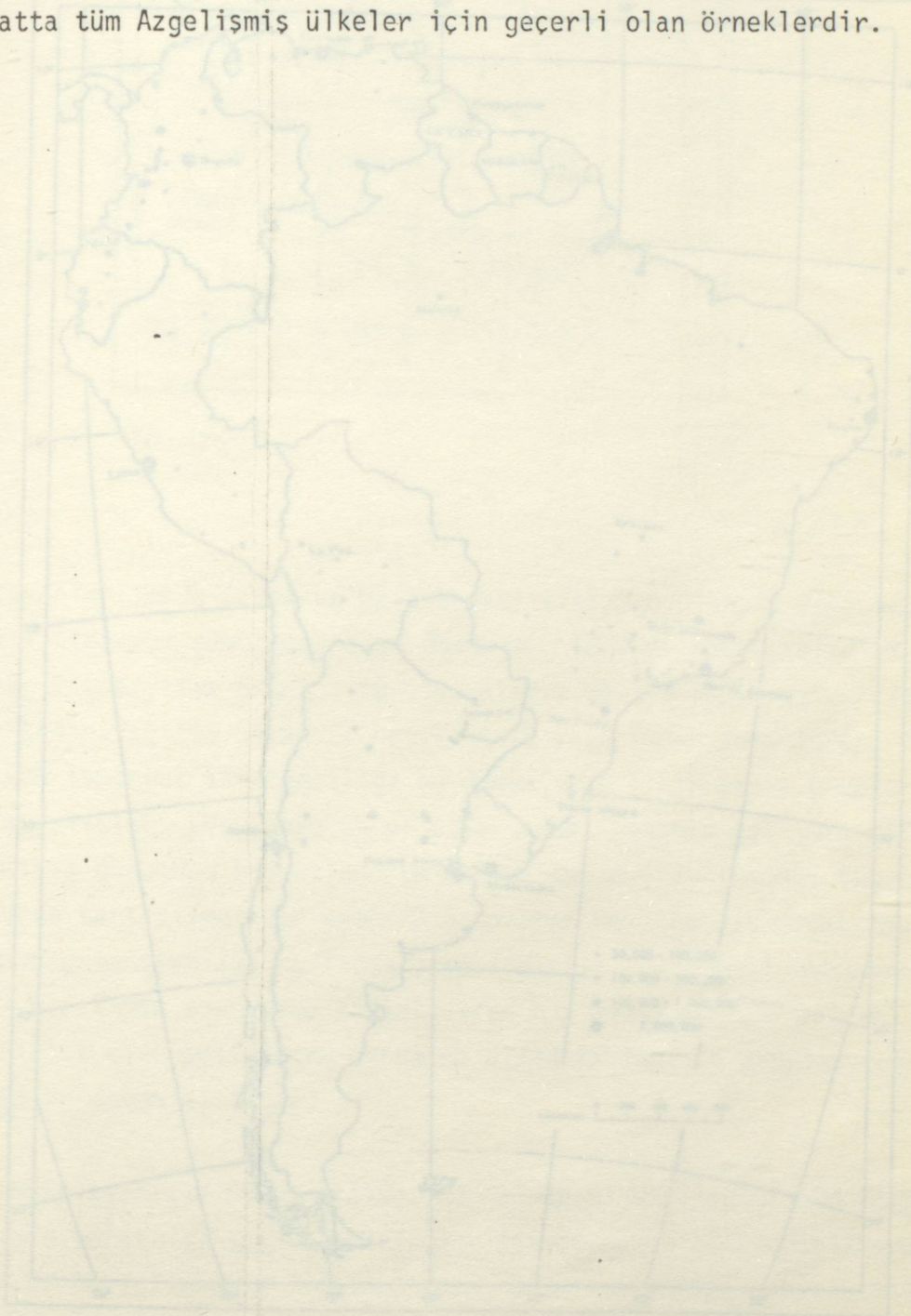
Cuidad Netzahualcoyotl her gün, yok olmaktan yana hiçbir kaygısı olmaksızın, büyümesine devam etmektedir. Ve eğer Mexico-City ile sadece bir hava alanı ile ayrılırlar) Meksika'nın önemli 4 şehri durumundadır"(75), denilmektedir.

Latin Amerika'da kentsel nüfusun artış oranı olarak en çok dikkati çeken üç ülke Meksika, Venezuela ve Peru olmaktadır.

Bu ülkelerde kentsel nüfusun gelişmesi doğum oranlarının karesine yakın bir değerdedir (76). 1940'tan 1970'e kadar, Meksika kentlerinin nüfusu 5.420.000 den 28.000.000 civarlarına çıkarken yaklaşık 5 katına ulaşmıştır (bu dönemde kırsal nüfus % 80 oranında bir artış göstermiştir).

Karakas örneğinde ise son 40 yıl süresince nüfus 10 katına çıkarken, 250 binden 2,5 milyona ulaşmıştır. (1970 değerleri ile). 1980 de ise Karakas nüfusunun 2.8 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Meksika, Venezuela ve Peru, kentsel sorunları açısından tüm Latin Amerika ve hatta tüm Azgelişmiş ülkeler için geçerli olan örneklerdir.

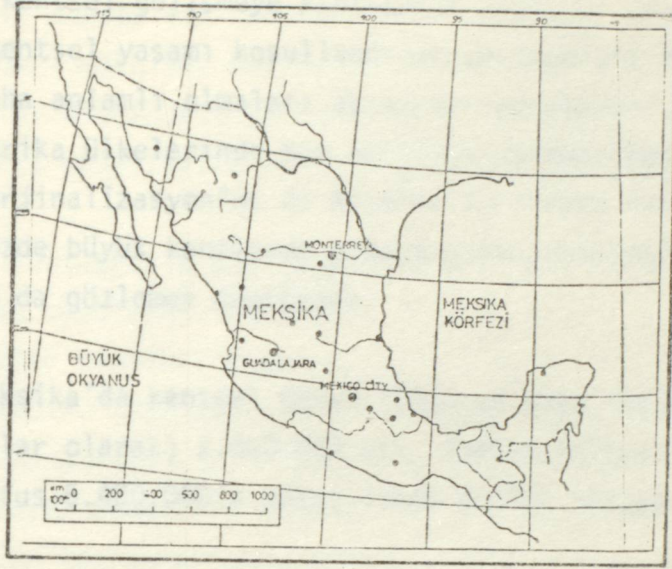


c. LATİN AMERİKA'DA BÖYÖK KENTLER VE ÖLKELERİNDEKİ NÖFÜS GELİŞMELERİ



Harita: 3

ca. MEKSİKA



Harita: 4.

Bir zamanlar Büyük Aztek ve Maya uygarlıklarının ülkesi, daha sonra da 300 yıl İspanyol sömürgesi olan Meksika 1821 de bağımsızlığını kazanmıştır. Okuma yazma oranı % 48 olan ülkede 40 tan fazla üniversite bulunmaktadır. Eğitim parasız, Layık ve 15 yaşa kadar zorunludur. 1519 tan başlayan İspanyol sömürgeciliği bu dönemlerde ilkin etnik gruplar arasındaki ayrılıkları körükleyerek ve ellerindeki zamanın gelişmiş silahları yardımıyla durumunu kuvvetlendirmiş daha sonra ise ülkedeki tüm önemli alanlarda tartışılmaz bir egemenlik kurarak Meksika'nın doğal, ekonomik ve insan potansiyelini kullanmaya başlamıştır. 1821 deki bağımsızlık bir sosyal birikimin sonucunda patlak veren bir ayaklanma ile gelmiş ancak bağımsızlık elde edildikten sonra da ülkedeki değişik gruplar arasında çatışmalar devam etmiştir.

Bugün Meksika, hızlı nüfus artışı, her alandaki marjinalite ve çarpık ekonomisinin yarattığı sosyal bunalımlar içinde sorunlarına yanıt aramaktadır. A.B. Devletlerinin Tijuana sınırına yerleştirdiği üstün elektronik ve yoğun askeri kontrole rağmen, kaçak işçi olarak çalışmak ve zor koşullarda yaşamak durumunda kalacaklarını bilmelerine rağmen birçok Meksika'lı Birleşik Devletler tarafına geçmektedir.

MEKSİKA'DA KENTSEL GELİŞMELER, MEXİCO-CİTY, QUADALAJARA, MONTERREY

Meksika'daki kentsel gelişmeye kantitatif değerler olarak bakmadan önce bu ülkedeki kentsel yaşamı koşullandıran gelişmelere bakmak, kantitatif değerlerin daha anlamlı olmaları açısından gereklidir. Bu arada hemem tüm Latin Amerika ülkelerinde her sektörde vazgeçilmez unsur olarak ortaya çıkan "marjinalizasyon"nu da Meksika açısından tanımlamak gerekmektedir. Günümüzde büyük kentlerde ortaya çıkan marjinalite'yi Meksika da kırsal alanda da gözlemek mümkündür.

1900'lerde Meksika'da kentsel nüfus (5000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşayanlar olarak) 2.560.000 dir. Toplam nüfusa oranı ise % 19 dur. 1940'da bu nüfus 5.420.000'a yükselirken toplam nüfusa oranı % 27'ye çıkmıştır (78).

19. yyıl sonu ile 20. yyıl başlarında Avrupalı azınlıklar, sınırları ve sayıları kısıtlı olmakla birlikte birçok defalar işçi kentleri kurmuşlardır. Bunlar ile Meksika'da aynı zaman içinde olagelen olaylarla bir paralellik kurmak doğru olacaktır (79). Avrupalı azınlık tarafından yaratılan bu kentler "Avrupa liberal burjuazisinin positivist sosyal fikirlerinin (ki bu fikirler Juarez zamanında Amerika'lı ve Fransızlara ve de Kilise'ye karşı savaşan Meksika burjuvazisinin ideolojik kaynağını oluşturmaktaydı) egzotik çekiciliğinin" eseridir (80).

1950 lerden itibaren Meksika'da kentleşme bunalımının ortaya çıkmasıyla birlikte, birkaç devlet kuruluşu, Meksika ekonomisinin anahtarı ve tek milli sektörü olan konut sektörü için planlama çalışmaları yapılmışlardır (81). Ancak koordinasyon eksikliği bu konuların ellerindeki büyük fonların planlandığı gibi kullanılmadan yok olmasına neden olmuştur (82). Bu kuruluşlar tarafından 1954 ten 1972 tarihine kadar 12.000 dolaylarında konut inşa edilmiştir (83).

Ayrıca yürürlükte olduğu halde günün gereklerine cevap veremeyen imar kanunları da Meksika'da kentsel bunalımlarda önemli rol oynamaktadırlar. Bunlardan ilki ve en önemlisi konutun işveren tarafından işçiye verileceğini bildiren kanundur. Bu kanun çoğunlukla uygulanmamış, uygulandığı çok az örnekte ise, çok sınırlı, sembolik ve politik ağırlıklı olmuştur (84).

Yine önemli bir kanun ise, toprakların kamulaştırılarak çiftçi gruplarına ekilmek üzere devredilmesidir. Ancak bu kanun da amacına ulaşamıştır. Ayrıca Villa ve Zapata'nın "toprak üzerinde çalışanındır" sloganı ile bu topraklar özel mülkiyet haline dönüştürülmüş ve kentsel alanların kırsal topraklar üzerindeki gelişmeleri durdurulamaz hale geldiği andan itibaren de arsa politikalarına yeni boyutlar kazandırmıştır (85).

Bugün Meksika kentlerinin genişlemesi bloke olmuş durumdadır. Yukarıda açıklanan kanun uygulaması sırasında oluşturulan ve "ejidos" statüsünde bulunan topraklar kentleri çevrelemiştir. Çoğunluğu yasal sahiplerinin de elinde değildir. 1952 de Mexico - City'de ifraz yasaklanmış ve mevcut büyük alanlar korunmaya çalışılmıştır. Bu Mexico-City'deki kentsel marjinalizasyonun büyük boyutlara ulaşmasının başlangıcıdır. Bu marjinalizasyon ile birlikte tüm sorunlar büyük boyutlara varmış, arsa spekülâtörleri ve başkalarının arsaları üzerine konutlarını yapanların sayısı artmaya başlamıştır (86).

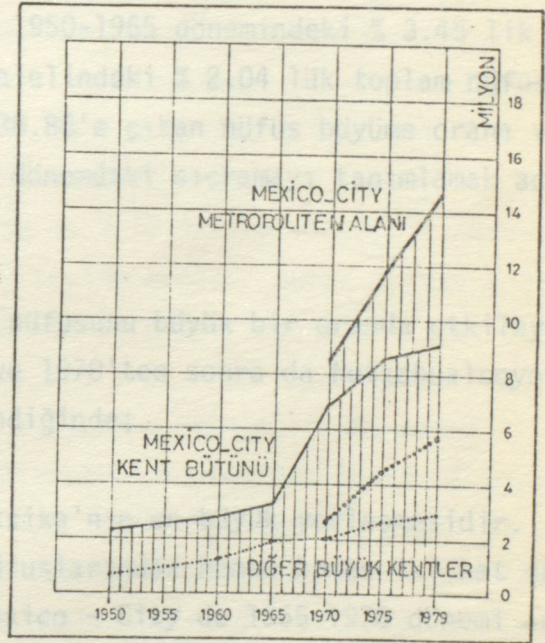
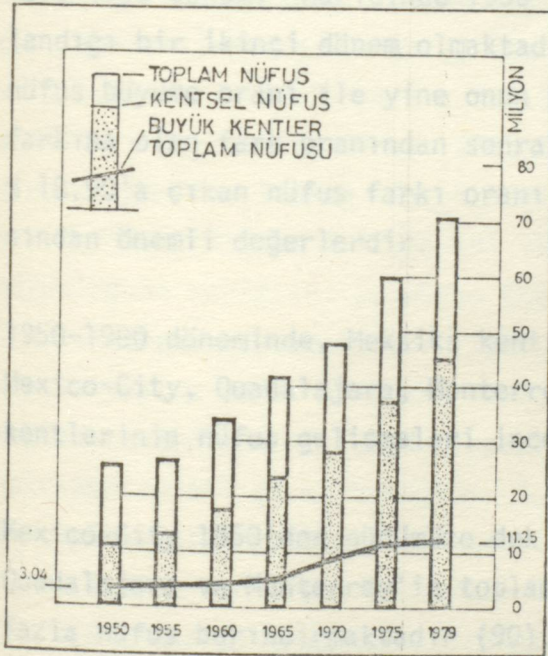
1942'de Meksika hükümeti tüm sosyal sorunları kiralara bağlamış ve kiraları dondurmaya karar vermiştir. Bu ise tüm Meksika'da çok hızlı bir kademelenmeye neden olmuştur. Sahiplerinin yanlış ve çok yüksek değerlerle ortaya koydukları kent merkezindeki konut alanları çok kısa sürede terk edilmeye başlanmıştır. Daha sonra ise bu alanlar çok sayıda göçmenin istilasına uğramıştır.

Günümüzde Mexico-City kent merkezinin çok yakınlarında öten horozlar veya inek sesleri duymak olasıdır (87).

Meksika'da 1900'lerde 2.560.000 olan kentsel nüfus 1940'ta 5.420.000'a yükselmiş ve bununla birlikte kentleşme oranı da % 19 dan % 27'ye çıkmıştır. (5000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusu olarak) 1950 ise (2500 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusu olarak) 10.983.482 kişi kentli olarak tanımlanmaktadır (88). Bu yıllarda kentleşme oranı % 42.6 olarak gerçekleşmiştir. 1980'de ise Birleşmiş Milletler İstatistik servisinde yapılan tahminlerde toplam kentsel nüfusun 45.795.644 kentleşme oranının ise % 66.0 olduğu görülmektedir. Bu gelişim 1900'lerden bu yana, kentsel nüfusun 18 kat artarak, % 1688 oranına varan bir büyümeyi göstermektedir. Kentsel nüfus artışı 1950'den başlayarak incelendiğinde ise 1950-1980 döneminde kentli nüfusun 4.5 kat büyüyerek 10.983.483'ten 45.795.644'e vardığı izlenmektedir (89) (Tablo:68) (Grafik:11).

MEKSİKA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	25.79	26.68	34.92	42.96	48.38	60.14	69.38
Kentsel Nüfus	10.98	13.00	17.70	23.68	28.38	37.74	45.79
Kentl. Oranı	42.5	48.7	50.6	55.1	58.7	62.8	66.0
Quadalajara	0.38	0.56	0.74	1.10	1.45*	2.07*	2.46*
Mexico-City	2.33	3.16	...	3.28	8.59	14.94	14.75*
Monterrey	0.33	0.53	0.60	0.85	0.86	1.72*	2.02*
Netzahualcoyotl	-	-	-	-	0.51	...	2.33

Tablo: 68. MEKSİKA'DA NÜFUS GELİŞMESİ, BÜYÜK KENTLER: QUADALAJARA, MEXİCO-CITY, MONTERREY, NETZAHUALCOYTL



Grafik: 11

Grafik 11 de izlenebileceği gibi 1950-1955 döneminde Meksika nüfusu hemen hemen sabit kalmış ancak 1960'tan başlayarak hızlı bir artış göstermiş ve 69.38 milyona ulaşmıştır. Bu dönemlerden 1960 dönemi kentsel nüfus ile kırsal nüfusun dengelendiği dönem olarak dikkati çekmektedir.

1960 - 1980 döneminde toplam nüfusun gelişmesi incelendiğinde ise; (Tablo: 69).

MEKSİKA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	3.45	30.83	23.02	12.61	24.30	15.36
B	2.04	18.90	18.44	12.43	26.97	21.19

A: Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950-1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 69. MEKSİKA'DA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

1970-1975 dönemi en büyük nüfus farkının olduğu dönem olarak görülmektedir. Bu dönemde kentsel nüfus 28.38 milyondan 37.74 milyona çıkarak 1950-1980 döneminde kaydedilen en büyük kentsel nüfus artışını sağlamıştır.

1975-1980 dönemi -haricinde 1955-1960 dönemi önemli nüfus artışının sağlandığı bir ikinci dönem olmaktadır. 1950-1955 dönemindeki % 3.45 lik nüfus büyüme oranı ile yine onun paralelindeki % 2.04 lük toplam nüfus farkına olan fark oranından sonra % 38.88'e çıkan nüfus büyüme oranı ve % 18.90'a çıkan nüfus farkı oranı bu dönemdeki sıçramayı tanımlamak açısından önemli değerlerdir.

1950-1980 döneminde, Meksika kentsel nüfusunu büyük bir oranda etkileyen, Mexico-City, Quadalajara, Monterrey ve 1970'ten sonra da Netzahualcoyotl kentlerinin nüfus gelişmeleri incelendiğinde;

Mexico-City 1950'den günümüze dek Meksika'nın en büyük yerleşmesidir. Quadalajara ve Monterrey'in toplam nüfuslarından hemen hemen iki kat daha fazla nüfus barındırmaktadır (90). Mexico - City de 1965-1970 dönemi arasında görülen ani nüfus artışı diğer iki kentte görülmemektedir.

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Mexico-City	9.03	11.84	...	7.63	17.75*	19.85*	21.25*
Quadalajara	1.47	2.09	2.12	2.56	2.99*	3.44*	3.54*
Monterrey	1.28	1.98	1.72	1.97	1.77	2.85*	2.91*
Netzahualcoytl	-	-	-	-	1.05	...	3.35

(*) Metropoliten alan nüfusları itibarı ile elde edilen oranlar (91).

Tablo: 70. BÜYÜK KENTLER BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Mexico-City	21.22	24.30	...	13.85	17.75 ^x	31.63 ^x	32.21 ^x
Quadalajara	3.46	4.30	4.18	4.64	2.99 ^x	5.48 ^x	5.37 ^x
Monterrey	3.03	4.07	3.39	3.59	1.77	4.55	4.41 ^x
Netzahualcoytl	-	-	-	-	1.05	...	5.09

(x) Metropolitik alan nüfusları itibarı ile elde edilen oranlar (92)

Tablo: 71. BÜYÜK KENTLER BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

Toplam ülke nüfusunda aldıkları paylar olarak irdelendiğinde, 1950'de Mexico-City % 9.03 lük bir orana sahip iken bu oran 1955'te % 11.84'e yükselmiştir. Aynı dönemlerde kentsel nüfusa oranı ise % 21.22 ile % 24.30 dur. Quadalajara ve Monterrey ise aynı dönemlerde toplam nüfustan % 1.47 ve % 1.28 ile % 2.09 ve % 1.98'lik bir pay almaktadır. Kentsel nüfustan aldıkları paylar ise sırası ile, % 3.46 ve % 3.03 ile % 4.30 % 4.07 dir. (Tablo: 70-71). Toplam olarak Mexico-City, Quadalajara ve Monterrey, toplam nüfusun 1950'de % 11.78 ini 1955'te de % 15.91 ine varan bir nüfus büyüklüğüne sahiptir. Bu nüfus toplamı toplam kentsel nüfus içinde % 27.71 lik bir oranı kapsamaktadır. 1980 değerleri ile bakıldığında ise bu üç kentin toplam nüfus içindeki toplam payları % 27.7'de kalmakla birlikte, toplam kentsel nüfus içindeki payları % 41.99'a çıkmıştır. Bu orana Netzahualcoytl'da eklendiğinde % 47.08 değerine ulaşılmaktadır ki toplam kentsel nüfusun yaklaşık yarısının bu dört yerleşim alanında yaşadığı görülmektedir. Bunlardan özellikle Netzahualcoytl'un kent olarak tanımı Latin Amerika'da kentleşme hareketleri başlığı altında verilmiştir. 1965 lerden bu yana 2 milyonun üzerinde bir nüfusun barındığı alan görünüm olarak sadece nüfusun çok yoğun olduğu bir toprak parçası olmaktan öte değildir.

1970'ten itibaren ise metropolitik alan nüfuslarının kent nüfuslarının çok üstünde artışlar göstermesi, bu kentlere olan göçlerin, kent dışındaki alanlarda yoğunlaştığı ve bu alanlarda ki sağlıksız yaşam koşulları altına girdiklerini göstermektedir. Bu alanlar, genelde türdeş süreçleri yaşayan tüm Latin Amerika ülkeleri gibi Meksika için de, sosyal bunalımların odaklandığı ve yaygınlaştığı alanlar olarak kalacaklardır.

cb. VENEZUELA

Petrol rezervlerinin zenginliği, petrol üretici ülkeler içinde Venezuela'yı beşinci büyük üretici durumuna getirmiştir. Güney Amerika'nın en zengin ülkelerinin başında gelen Venezuela'nın GSMH'nin dörtte biri ve ülke gelirinin % 80'i petrol'den sağlanmaktadır. Petrol'den sonra başlıca dış-satım ürünleri, demir, kahve, kakao, pirinç, pamuk, çelik ve şekerdir. Petrol ve endüstriyel yatırımların çoğu yabancı sermaye (A.B.D. Kanada v.b.) yatırımı durumundadır.

Ülke nüfusu İspanyol sömürgecilerinin ve Kızılderililerin torunları ile İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İtalya, Portekiz ve İspanya'dan gelen göçmenlerden oluşmaktadır. Okuma yazma oranı % 80'in üzerindedir. Eğitim parasız ve zorunludur. 1821'e kadar İspanyol egemenliği altındaki Venezuela ulusal kahraman olarak anılan Simon Bolivar önderliğinde 1821 de bağımsızlığına kavuşmuştur. Politik devamlılığın bugün dahi yeterince sağlanamadığı Venezuela'da etkin gruplar arasında veya bu gruplarla hükümet arasında çatışmalar sürmektedir (93).

VENEZUELA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: KARAKAS)

Venezuela'ya ayak başan İspanyollar, burada merkantalist felsefenin ihtiyac duyduğu hiçbir unsuru bulamamışlardır. Venezuela yerlileri küçük topluluklar halinde yaşamakta ve ne demografik özellikleri, ne herhangi bir düzen, ne de örneğin Meksika'lı, Peru'lu veya Guatemala'lı teokrasi ile en ufak bir ilişkiler bulunmamakta idi. Aynı şekilde Meksika'da veya Texas'ta kurulu kentlerle de bir yakınlıkları yoktu ve Venezuela yerlileri İspanyol merkantalistlerine ciddi olarak karşı koyacak durumda da değildiler.

İspanyollar Venezuela'da kent denebilecek bir yerleşmeyle de karşılaşmadılar. Ancak yerli halk tarafından kurulmuş ve içinde bir üretimin veya bir ekonomik hareketliliğin olması anlamında olan kentler merkantalizmin işleyip gelişmesi için en önemli öğelerdir. Bu durum da, İspanyol'lar sosyal ve politik organizasyonları oluşturabilmek ve o veya bu şekilde politik kontrollerini sağlamak için hammadde toplama odaklarında bazı kentlerin oluşumunu gerçekleştirme çabalarına girişmişlerdir. Bu çabaların gerçekleşmesi için daha evvel oluşturulması gereken unsurlar tarım sektörünün can -

landırılması ve buna paralel olarak da kültürel ve sosyal gelişmenin sağlanmasıdır. Ancak bu şekilde merkantalizmin çarkları çalışabilir olmaktadır.

Tarım sektöründeki patlama, çok uygun iklim şartları altında ve yerli halkın çalıştırılması ile kolayca gerçekleştirilmiştir.

Büyük tarımsal işletmelerin gelişmesi ile ortaya çıkan işgücü eksikliği ise kölecilikle kapatılmıştır.

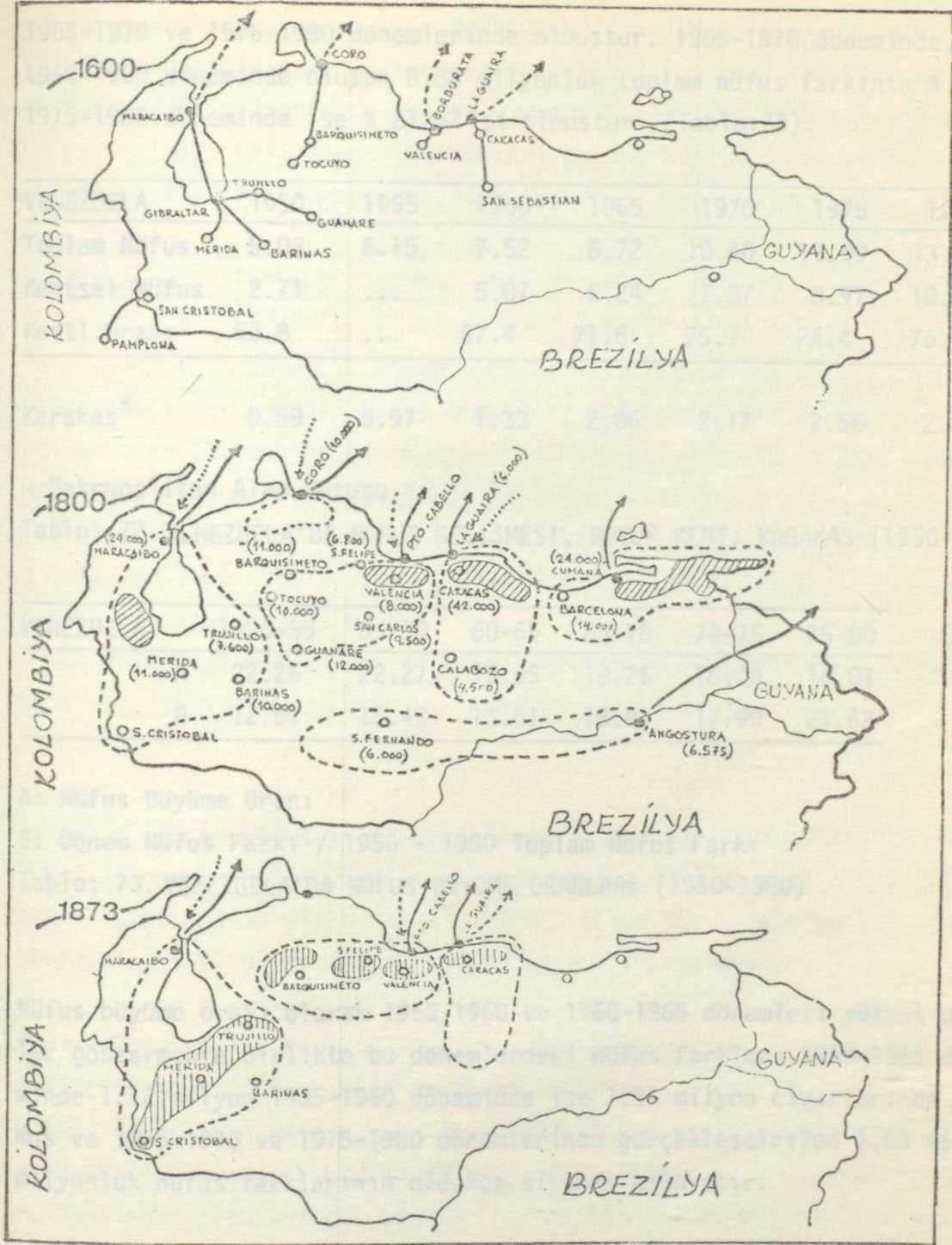
Sömürgecilik, tarımsal üretimin sömürge ülkeye ve başka alanlara aktarılması için limanlara gereksinme göstermektedir. Bu limanlar herhangi bir ikmal veya diğer ülkelerin saldırısı durumunda sömürgeci ülke için önemli savunma noktaları olarak ta kullanılmakta idi. Ayrıca, bu limanlar, tarımsal üretimin çıkış noktası idiler ve bu ürünlerin toplanmadığı ve tarım sektöründeki sosyal düzenlemelerin yürütüldüğü önemli alanlar olarak işlevlerini sürdürmekteydiler. Bu durumda her liman dağıttığı maddenin dış pazar içindeki yerine göre yaşamını sürdürmekte idi.

1600 ve 1873 arasında Venezuela'daki kentlerin sistem olarak günümüz modern kent sistemi karakterini taşıdıkları görülmektedir (Harita: 5). Daha sonraki dönemlerde, İspanya'nın hem politik açıdan hem de ekonomik açıdan dünya sistemleri içindeki öneminin azalması ve Bolivar yanlıları ile girilen iç savaşların etkisi ile ülkenin iç taraflarındaki üretim alanları ile kıyıdaki yerleşimler arasında kurulmuş olan bağlantılar kopmuş ve sistem bozulmuştur. Harita 5 'te de görüleceği gibi bugün en büyük ve en önemli kent olan Karakas, tamamı ile Kakao üretim alanlarının merkezi olmaktan başka, Venezuela kent sistemi içinde büyük bir önem taşımaktadır (94).

Venezuela toplam nüfusu 1950'de 3.03 milyon civarlarında bulunmaktadır. Bu nüfus 1980 değerleri 13.91 milyona yükselmiştir. Kentleşme oranı ise 1950'de % 53.8, 1980'de ise % 76.1 oldukça yüksek değerler göstermektedir.

1950-1980 döneminde oluşan bu nüfus büyümesi yüzde olarak 176.5 gibi yüksek bir değeri belirlemektedir.

Bu dönemde Venezuela toplam kentsel nüfusu ise 2.71 milyondan 10.58 milyona yükselmiş ve yine yüzde olarak 290.4 değerinde bir büyüme oluşmuştur.



Harita: 5.

Kentleşme oranı olarak bakıldığında % 53.8 den % 76.1'e ulaşıldığı göz - lenmektedir (Tablo: 72).

Ülke nüfusunun göreceli büyüklüğü yanında, kentsel nüfus oranı olarak oldukça yüksek değerlere sahip olan Venezuela'da en önemli nüfus sıçramaları

1965-1970 ve 1975-1980 dönemlerinde olmuştur. 1965-1970 döneminde, 1950-1980 döneminde oluşan 8.88 milyonluk toplam nüfus farkının % 18.91'i, 1975-1980 döneminde ise % 21.62'si olmuştur. (Tablo:73).

VENEZUELA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	5.03	6.15	7.52	8.72	10.40	11.99	13.91
Kentsel Nüfus	2.71	...	5.07	6.24	7.87	8.91	10.58
Kentl.Oranı	53.8	...	67.4	71.6	75.7	74.4	76.1

Karakas*	0.69	0.97	1.33	2.06	2.17	2.56	2.85
----------	------	------	------	------	------	------	------

* Metropoliten Alan Nüfusu

Tablo: 72. VENEZUELA'DA NÜFUS GELİŞMESİ, BÜYÜK KENT: KARAKAS (1950-1980)

VENEZUELA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	22.26	22.27	15.95	19.26	15.28	16.01
B	12.61	15.42	13.51	18.91	17.90	21.62

A: Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 73. VENEZUELA'DA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

Nüfus büyüme oranı olarak 1955-1960 ve 1960-1965 dönemleri yüksek değerler göstermekle birlikte bu dönemlerdeki nüfus farkları 1950-1955 döneminde 1.12 milyon 1955-1960 döneminde ise 1.37 milyon civarlarında oluşmuş ve 1965-1970 ve 1975-1980 dönemlerinde gerçekleştirilen 1.68 ve 1.92 milyonluk nüfus farklarının oldukça altında kalmıştır.

Toplam nüfus gelişmesi olarak genelde Latin Amerika toplam nüfus gelişmesinin paralelinde bulunan Venezuela, 1980 dönemi değerleri ile toplam kentsel nüfusun yaklaşık üçte birine sahip bulunan Karakas başta olmak üzere kentlere doğru, hızı ve yoğunluğu gittikçe artan bir göç olgusu yaşamaktadır. Yıllık nüfus artışının % 3.0 (95) olduğu 1975-1980 döneminde, kırsal nüfus 3.074.384 ten 3.329.687 ye çıkarken % 1.66 lık bir nüfus artışı sağlayabilmiştir.

Kentsel nüfusun gelişmesi ise, toplam nüfusta olduğu gibi 1965-1970 ve 1975-1980 dönemlerinde hız kazandığı ve bu dönemlerde 1950-1980 döneminde oluşan 7.87 milyonluk nüfus farkının % 20.71'i ile % 21.22 sinin gerçekleştirildiği izlenmektedir (Tablo: 74). Kentsel nüfusun 1975-1980 döneminde yıllık artış oranı % 3.74 olmuştur.

VENEZUELA	1950-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	87.08*	23.07	26.12	13.21	18.74
B	29.99*	14.86	20.71	13.21	21.22

* 1955 döneminde kentsel nüfus değerleri bulunamamıştır

verilen oran 10 senelik bir artışa karşılık gelmektedir ve 1955 nüfusunun ortalama olarak 3.89 olduğu kabul edilirse nüfus artış hızı olarak % 43.54 ve toplam kentsel nüfus farkına oranı olarak % 14.99 değerleri bulunabilir. Bu değerler 1950-1955 ve 1955-1960 dönemleri için ortalama değerlerdir.

A: Kentsel Nüfus Büyüme Oranı,

B: Dönem Kentsel Nüfus Farkı / 1950-1980 Toplam Kentsel Nüfus Farkı

Tablo: 74. VENEZUELA'DA KENTSEL NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)



Venezuela'nın en büyük kenti olan Karakas incelendiğinde, kentteki gelişim süreci içinde belirli dönemler belirginleşir; 1983'de kentin 250.000 civarlarındaki nüfusundan hareketle 2000 yılında bir milyon nüfusa erişeceği varsayımı ile oluşturulmuş bir plan üzerine oturtulmuştur.

1950 yıllarında ise Karakas'ın nüfusu 700.000'e varmış ve plan hedeflerinin ara dönemleri zamanından evvel aşılmıştır.

Karakas için "ithalatın yerleştirilmesi" dönemi ve Perez Jimenez iktidarının başlangıcı olmuştur. bu dönemde Perez Jimenez, kentsel yenilemede uygulanılacak planları tek sorumlu olarak şekillendirmiş ve uygulamıştır. İktidardan düştüğü 1950 yılına kadar, çok geniş kapsamlı çalışmalar başlatmış ve bunların birçoğu bugün dahi bitirilememiş ve çoğunlukla terk edilmiştir.

Bu dönemde Jimenez, Lima'da devamlı konuşulan ancak bir türlü gerçekleştirilemeyen sadece sosyal sorunlarla ilgilenecek bir polis teşkilatını kurmuş ve işlerliğe kavuşturmuştur. bu teşkilatın yardımı ile birçok gecekondü (bidonvilles, Suburbs) alanını ortadan kaldırmış ve bu alanlara

zorla da olsa, içlerine yeniden yerleştirilenlerin "ranchito vertical" adını taktıkları sosyal konutlar yapmıştır.

1959'da petrol gelirlerinin daha adil dağıtılmasını sağlamak istemi ile Jimenes iktidarına son verilmiş ve Karakas'ta yaşayanlara yapılan devlet yardımı, konut alanlarındaki sosyal ve ekonomik düzeye bakılarak verilmeğe başlanmıştır. Bu gelişmeye tarım sektöründeki durgunlukta eklenince 1950 ile 1960 döneminde Karakas'ın nüfusu iki katına çıkmıştır.

1961 yılında bu defa kırsal alana dönük tarımsal reformlar yapılmış ancak bu reformları da tam anlamı ile karşıt reformlar izlemiştir:

1961'den 1971'e kadar kırsal nüfus 2.5 milyon civarında kalırken kentsel nüfus 5 milyondan 8 milyona çıkmış ve tarım reformunun hiçbir iyileştirici etkisi görülmemiştir. Ancak, bu reformların ortaya çıkardığı yeni görüntü, kırdan kente göçenlerin ellerindeki toprakları yok pahasına satmaları ve ülke topraklarının büyük bölümünün belirli sayıda kişinin eline geçmesi olmuştur. Bunun sonucunda ise tarım reformlarında ortaya konulan kredi sistemi tekelleşmiştir.

Ortaya çıkan yeni sosyal düzen Karakas gecekondü mahallelerinde görüntülenecektir.

1957'de Jimenez planının uygulanmasından hemen evvel bu alanlar 526 hektar civarında bulunmaktaydı, ancak 1959'da iktidar değişikliğinin ardından 1100 hektara çıkmış ve 253.000 civarında insanı barındırır olmuştur. (Karakas nüfusunun yaklaşık % 20'si) 1971'de ise 3000 hektara yayılmış barakalarda, 900 000'e yakın insan oturmakta ve Karakas nüfusunun % 40'ını ve toplam alanın % 26'sını oluşturmaktadır.

Karakas'ın üzerine kurulduğu alan topografik zorluklar karşısında ancak vadilerde genişlemeye izin vermektedir. Ancak bu vadiler dar ve uzunlaşmasına yarıklarla bölünmüş ve inşaat yapımında büyük altyapı harcamaları gerektirmektedir. Toprak arzı azaldıkça biraz daha ileriye ve daha zor ulaşılabilecek alanlara doğru gidilmektedir. Bu koşullarda oluşturulan her baraka daha pahalıya mal olmakta ve marjinal dahi olsa pazarında değerini arttırırken göçler sonucu Karakas'a gelen yeni göçmenlerin barınma koşullarını ağırlaştırmaktadır (96). 1990 yıllarında Karakas'ta bu barakalarda yaşayanların oranının, kentleşme hızında büyük bir değişiklik olmaz ise, % 70 civarına çıkabileceği tahmin edilmektedir.

1959-1971 döneminde sağlıklı yapı ve alanlarda yaşayan nüfusun gelişmesi (Tablo: 75) de verilmiştir.

BÖLGE NO	1959				1971			
	ALAN ha	NÜFUS	KONUT ADETI	YOĞUNLUK	ALAN ha	NÜFUS	KONUT ADETI	YOĞUNLUK
1	146,55	37 087	7 145	253	192,75	111 654	20 806	600
2	62,04	28 816	5 173	464	120,00	48 816	8 848	407
3	75,45	15 110	2 817	200	170,00	47 116	8 125	277
4	54,11	48 650	8 845	900	293,75	100 883	17 003	343
5	90,00	18 856	3 380	210	433,50	159 369	27 723	368
6	42,43	12 095	2 201	285	57,75	60 307	11 342	1 044
7	50,76	7 955	1 599	157	53,25	25 455	4 743	478
8	40,95	8 272	1 477	202	63,00	18 321	3 319	291
9	32,29	2 690	684	83	175,00	13 807	2 600	79
10	218,74	28 436	5 577	130	413,00	90 840	16 165	220
11	79,42	11 852	2 130	149	333,00	61 983	11 311	186
12	68,10	4 289	804	63	178,00	27 365	4 906	154
13	32,25	6 101	1 232	173	100,00	25 361	4 534	254
14	17,49	4 751	867	272	216,00	38 575	6 401	179
18	53,80	17 956	3 244	334	76,20	16 828	3 033	221
19	—	—	—	—	47,50	7 892	1 479	166
20	—	—	—	—	50,00	8 347	1 504	167
	1 067	252 916	46 658	237	2 972,00	866 919	153 862	292

Tablo: 75.

cc. PERU

Güney Amerika'nın üçüncü büyük ülkesi olan Peri İnka İmparatorluğunun anayurdu olmuştur. Zengin maden kaynaklarına sahip olan ülkede kurşun, gümüş, altın ve petrol en önemli yeraltı kaynaklarını oluşturur. Tarım sektörü halkın ana uğraşısıdır. Pamuk, pirinç, kahve ve şeker dışsattırım mallarının başında gelmektedir.

İnka'lar Peru nüfusunun % 40'ını oluşturmaktadır. Geri kalan bölümü ise Avrupa'lı ve Kızılderili karışımı olan Mestizo'lardır.

Tarihindeki önemli olaylara bakıldığında: 1531'de İspanyolların sömürgesi olması, 1820-1824 tarihlerinde Jose ve San Martin öncülüğünde ayaklanarak bağımsızlığını kazanması, 186'da Cumhuriyetin ilanı, 1879 dan başlayarak 1929'6a kadar süren Şili savaşı ve 20 yy. başlarında önem kazanan ve halen süren siyasal kargaşalıklar önemli noktalar olarak dikkati çekmektedir (97). Okuma yazma oranı % 60'dır.

PERU'DA KENTSEL GELİŞİMLER (BÜYÜK KENT: LİMA)

Peru'da, planlı kentleşme hareketleri genelde kırsal yerleşmelerdeki ve kentlerdeki sıhhileştirme çabalarına yönelik olmaktadır. Gerçekte, tüm umudunu hammadde dışsatımına bağlayan Peru, sanayi altyatırımlarının eksikliği, siyasal yaşamdaki çalkantılar ve kendiliğinden gelişen kentleşmeden dolayı her alanda "kişisel serbestliğin" hüküm sürdüğü bir ülke durumundadır. Genelde tüm Latin Amerika ülkeleri için de geçerli olan bu "kişisel serbestlik", sosyal yaşam organizasyonlarında ortaya çıkardığı sorunlar açısından bu ülke iktidarlarınca aşılması en zor ve en pahalı engelleri oluşturmaktadır.

Çalışmada incelenen örneklerde insanların, politik güç, üretim ve ticaret için kaçınılmaz unsur olan kentleri oluşturmalarındaki maharet açık olarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu olguya en önemli örnek, Cerro de Pasco'dur (98). 19 yüzyıl sonlarına kadar bu olgunun içinde ne kent planlılığı ne de mimarlık kavramları görülmemektedir. Çünkü bu özel uzmanlık dallarına ihtiyaç duyulmamaktadır.

Latin Amerika'da bu dallardaki gelişim genelde iki aşamalı olmuştur.

- 1- Kent burjuvazisinin oluşumu ile ortaya çıkan yeni işbölümünde, yaşanan fiziksel mekanın düzenlenmesi üstlenecek kişilere ihtiyaç duyulmuştur.
- 2- İlkinden çok daha sorunsal olarak, kırdan kente olan yoğun göçlerle gelen ve yavaş yavaş kentteki çoğunluğu oluşturan "kalabalık"ın hem kendi içinde hemde kentteki yerleşik nüfus içinde yeni sosyal tabakalar oluşturması ile ortaya çıkan ve tamamı ile toprak sahibinin denetiminde olan yeni bir sosyal üretimin, konut ve konut alanları ile kentsel arazi kullanımının dağıtıcısı olarak bu özel uzmanlık dalları önemli roller üstlenmişlerdir (99). Bu genel anlatım özellikle Peru'da kentleşme olgusunda uygulama bulmuştur.

Dünya pazarlarında şeker ve kahvenin önem kaybetmesi üretici veya işçi olarak bu sektör içinde yer alan nüfusun, balıkçılık, balık unu ve guano üretimindeki patlamanın yarattığı yeni işgücü arzının yönlendiriciliğinin

de yüksek yaylalardan kıyılara, kırsal alandan kentlere ve özellikle limanlara göçmesine neden olmuştur.

II. Dünya Savaşının ardından, ülkede sürdürülen yaygın hastalıklara karşı savaş ve aşılama sonucu oluşan ancak işgücü arzı artışı ile desteklenemeyen nüfus artışı, bu sosyal hareketlilik ve yapısal değişim süreci içinde unutulmaması gereken önemli bir faktördür (100).

Peru, toplam nüfusu gelişimi incelendiğinde: 1955'ten 1980'e kadar yaklaşık 9.23 milyonluk bir nüfus artışının olduğu gözlenmektedir. Bu artış % 107.95'lik bir nüfus büyüme oranını ortaya koymaktadır. Aynı dönemde toplam kentsel nüfus farkı 8.25 milyon olmuştur. % 221 toplam nüfusu büyüme oranı (yıllık % 8.84) ile 1960-1980 döneminde Dünya kentsel nüfus büyüme oranının (yıllık % 4.04) iki katından daha büyük bir değer göstermektedir (101) (Tablo: 76).

PERU	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	...	8.55	9.91	11.75	13.48	15.47	17.18
Kentsel Nüfus	...	3.73	4.70	...	7.70	9.86	11.80
Kentl. Oranı	...	43.6	47.4	...	57.3	63.7	67.4
Lima	...	1.04	1.43*	...	3.30*	...	4.27*

* Metropoliten Alan Nüfusu

Tablo: 76. PERU'DA NÜFUS GELİŞMESİ, BÜYÜK KENT LİMA (1950 - 1980)

1970-1975 döneminde oluşan 1.99 milyonluk nüfus farkı 1950-1980 dönemi içinde dönemler itibarı ile elde edilen en büyük artış olmaktadır (Tablo: 75).

Toplam nüfusun gösterdiği gelişmesi izlendiğinde ise 1970-1975 döneminin 1960'dan itibaren gözlenen nüfus gelişmesinin doruk noktası durumunda olduğu görülmektedir (Tablo: 77).

PERU	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	...	15.90	18.56	14.72	14.76	11.05
B	...	15.75	21.32	20.04	23.06	19.81

A: Nüfus Büyüme Oranı,

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 77. PERU'DA NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

Peru toplam nüfus artışının 1960-1975 döneminde % 65 civarında oluşması Peru'daki nüfus gelişmelerinin bu dönemlerde ivme kazandığını ortaya koymaktadır. 1975-1980 dönemindeki % 18.81 lik oranın, 1980 kesiti için Birleşmiş Milletler İstatistik Servisi'nce yapılan tahminlerden elde edilen, 17.78 milyonluk toplam nüfusuna dayalı olduğundan, gerçekte % 25'in üzerinde gerçekleşmesi olasılığı oldukça yüksek görülmektedir.

Toplam kentsel nüfus Peru'da oldukça yüksek oranlar göstermektedir. 1955-1980 döneminde toplam 8.07 milyonluk bir nüfus farkı ile % 216 lık bir büyüme oranına sahiptir. Bu, 1955'de ki 3.73 milyonluk toplam kentsel nüfusun 25 yıl içinde 3.16 kat büyüyerek toplam nüfus içindeki payını % 43.6'dan % 67.4'e yükselmesi anlamındadır.

1980'de toplam kentsel nüfusun yaklaşık % 35.7 sini oluşturan başkent Lima'da, kentleşme ve kentli nüfus gelişmesinde, özellikle ülke içinde gözlenen göçlerin arazi kullanımı üzerindeki baskısının sonuçları açısından, farklılık gösteren bir kentsel yapı gözlenmektedir. Bu farklılık, kente olan göçlerin sonunda, kentsel yapının köhnemesi ve oluşan yeni ortama kent plancılarının ve mimarların etkimeleri olarak tanımlanabilir (102).

Başlangıçta Lima bağımsız çekirdekler olarak kurulmuştur. (Tarihi çekirdek, ki şimdi politik ve ekonomik merkez durumundadır, El Callac Limanı ve San Isidro ile Miraflores konut alanları gibi) bunlardan San Isidro ve Miroflores tarihi çekirdekler arasındaki boşlukları doldururken bir yandan da şehir çevreye yayılmasına devam etmektedir. Doldurulan boşluklar genelde, orta tabakaya hitap eden konutlar ve planlama çalışmalarına

sahne olur iken alt tabakalar çevreye gecekondulara (yerel deyimi ile "pueblos juvenes") dağılmışlardır. Bu alanlara uygulanan geliştirici ekonomik, sosyal ve malzeme programlarının devamında, daha henüz eskimemiş çok büyük merkezi alanların köhnemesi ve terkedilmesi ile karşı karşıya kalınmaktadır (103).

Tarahi alanlara gelindiğinde ise, buralarda yapı sistemi geleneksel inşaat sistemi üzerine kurulmuştur. Az pişmiş tuğlalardan veya ahşap karkas üzerine toprak kaplayarak yapılmış yapılarla oluşan kentsel doku uzun ömürlü olmamasının yanında deprem vs. gibi doğa tahriplerine karşı da zayıf bir yapılanmayı oluşturmaktadır.

İşsizlik ve marjinalite konut alanlarında ve bu alanlardaki kira düzeylerinde kademelenmelerin oluşmasına neden olmuştur. Tarihi kesim içinde yukarıda tanımlanmaya çalışılan yapının aksi görüntüsü ile "El Porvenir", betonarme ve sağlam yapıların bulunduğu ve göçmenlerin metropole ilk geldiklerinde tercih ettikleri önemli bir alan durumundadır. Bunun önemli bir nedeni El Porvenir'in, kente yeni gelenlerin her türlü kentsel hizmete ve marjinal sektörün iş alanlarına yakın olmak istemlerine kolayca yanıt verecek bir konumda olmasıdır.

Lima'nın nüfus gelişmesini, 1940'ta 500.000 lik bir nüfus büyüklüğünden 1960'ta 1.43 milyona, 1970 de 3.30 milyona ve 1980'de ise 4.27 milyona ulaşmış olması ile kısaca tanımlamak mümkündür. 1960-1970 döneminde görülen 1.87 milyonluk nüfus artışı yukarıda sıralanan 20 yıllık dönem itibarı ile en önemli artış olmaktadır. Bu dönemlerde Lima, toplam kentsel nüfusu içindeki payı olarak 1960'da % 30.4, 1970'de % 42.8 ve 1980'de % 36.18 değerlerine sahiptir. Aynı dönemlerde toplam nüfusa olan oranı ise, 1960'da % 14.42, 1970'de % 24.48 ve 1980'de % 24.85 dir.

1980'de kentsel nüfusa olan oranda bir düşme gözlenirken, toplam nüfusa olan oranda % 24.48 den % 24.85'e ulaşan bir artış görülmektedir.

Yine bu dönemlerde kentsel nüfus farkından alınan pay olarak 1960-1970 döneminde % 62.33 ve 1970 - 1980 döneminde de % 35.36 lık değerler göstermektedir.

d.NÜFUSU BİR MİLYONU AŞMIŞ DİĞER LATİN AMERİKA KENTLERİNİN NÜFUS GELİŞMELERİ

Latin Amerika ülkelerinde nüfus hareketleri, nedenleri ve kentlere ve kentleşmeye olan yansımalarının olabildiğinde ayrıntıda incelemesi yapılan ilk bölümde anılan ülke ve büyük kentleri (metropolleri) genelde oluşum nedenleri ve işleyiş nitelikleri açısından diğer Latin Amerika ülkelerinin ve büyük kentlerinin de gösterdikleri özellikleri taşımaktadır. Bu açıdan bu bölümde ele almak istenilen üç Latin Amerika ülkesi, (Arjantin, Kolombiya ve Brezilya) ve bu ülkelerdeki büyük kentleri, (Buenos Aires, Bogoto ve Medellin, Santiago, Montevideo gibi) sadece demografik kantitatif değerleri ile incelemekle yetinilecektir. Bu dört ülke ve büyük kentlerin, nüfus gelişmeleri yapılan genel tanımlamaların dışında özellikler taşımaları olasıdır. Ancak ülkelerarası etkileşim, uygulanan politikalar ve ülke içinden kaynaklanan sosyal ve ekonomik koşulların yanında, nüfus hareketlerinin şekillenmesi ve yönlenmesi açısından kalıcı ve etkin nitelikte olabilecekleri zayıf görülmektedir.

da. ARJANTİN (BÜYÜK KENT:BUENOS AİRES)

Alan olarak Brezilya'dan sonra Güney Amerika'nın ikinci büyük ülkesi olan Arjantin 1950 kesitinde 17.19 milyonluk toplam nüfusu ile nüfus sıralamasında ikinci durumdadır.

Buenos Aires ise 1950'de 2.982.580 kişilik nüfusu ile Latin Amerika'nın en büyük kenti durumundadır. Bugün yaklaşık 500 km.lik bir yarıçapa sahip olan Buenos-Aires metropoliten alanı, 1970 sayımlarına göre 500.000 lik La Plata ve 800.000 'lik Rosario ile Latin Amerika'nın Rio-Sao Paulo megalapolisinden sonraki ikinci megalopolisi olma yolundadır.

ARJANTİN TOPLAM NÜFUSU VE BUENOS AİRES

ARJANTİN	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	17.19	18.97	20.01	21.92	23.37	25.38	27.06
Kentsel Nüfus	11.08	...	14.76	...	...	...	...
Kentl. Oranı	64.4	...	73.8	...	...	...	...
Buenos Aires	2.98	3.67	7.0*	7.98*	8.35*	8.92*	9.91*

* Metropoliten alan nüfusunu belirler. Buenos Aires Metropoliten alanı daha evvel 1947 sayımlarında belirtilmiştir. 1950 tahmini nüfusu 5.100.000 dir (104).

1950'de 17.19 milyon olan Arjantin toplam nüfusu 1980'de yaklaşık % 50 lik bir büyüme oranı göstererek 27.06 milyona erişmiştir. Toplam kentsel nüfus hakkında 1960'tan sonraki dönemler için bilgi bulunamamış olması toplam nüfus gelişmesi içinde kentsel gelişmelerin tanımlanmasına ve Buenos Aires'in demografik göstergelerde izlenen gelişmesinin eksik kalmasına neden olmuştur.

Arjantin toplam nüfusuna beşer yıllık dönemlerde bakıldığında; 1950-1980 döneminde elde edilen toplam 9.87 lik nüfus farkı dönemler itibarı ile şu oranlarda gerçekleşmiştir: (Tablo: 79).

ARJANTİN	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	10.35	5.48	9.54	6.61	8.60	6.62
B	18.03	10.53	19.35	14.69	20.36	17.02

A: Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı.

Tablo: 79. ARJANTİN'DE NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

BUENOS AIRES	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	17.33	19.34	34.98	36.40	35.73	35.14	36.62
B	...	...	51.30	25.51	28.36	62.50	
C	58.47	...	42.71	43.17	35.58	33.34	30.1

A: Kent Nüfusu / Ülke Nüfusu

B: Kent Nüfus Farkı / Ülke Nüfus Farkı

C: Kent Nüfusu / Metropolitan Alan Nüfusu

(A ve B oranlarında 1950 ve 1955 dönemlerinde kent nüfusu diğer dönemlerde metropolitan alan nüfusu kullanılmıştır).

Tablo: 80. ARJANTİN'DE KENTSEL NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

Kentsel nüfus değerleri bulunabilen 1950 ve 1960 kesitinde Buenos Aires Metropolitan Alan nüfusu toplam kentsel nüfusun % 46.02 si ile % 47.42 sini oluşturmaktadır.

Tablo: 80 - C satırında izlenen oranlar Buenos Aires Metropolitan Alanında son dönemlerde daha da artan bir nicelikte kent çevresinin nüfusunun geliştiğini ortaya koymaktadır. Bunun nedenleri arasında, toprak rantları, toprak kullanım politikaları ve en önemlisi marjinaliteyi, tüm Latin Amerika büyük kentlerinde olduğu gibi Buenos Aires'te de gözlemek mümkündür. Bunun bir diğer anlamı ise büyüyen gecekondü alanları; büyüyen kentsel sorunlardır.

Buenos Aires 1950 kesitinde kent nüfusu büyüklüğü olarak Dünya sıralamasında 123 kent içinde 2.982.580 kişilik nüfusu ile 12. sıradadır. Daha sonraki dönemlerde sırası ile, 1955'te 11, 1960'ta 5., 1965'te 4, 1970'te 5. 1975'te 5. 1980'de de yine 4. sırada bulunmaktadır (105).

1950'deki 5.100.000'lik metropolitan alan nüfusu alındığında ise 7. sırada bulunmaktadır.

db- KOLOMBİYA, (BÜYÜK KENT: BOGOTA, MEDELLİN)

27.52 milyonluk toplam nüfusu ile Latin Amerika ülkeleri içinde üçüncü büyük ülke durumundadır. Diğer ülkelere oranla daha dengeli bir kentsel dağılım göstermektedir. Ülke içinde nüfus büyüklükleri bakımından gelişmiş üç kent, Kolombiya'da kırdan göçenlerin dağılmasını ve tek merkezde yoğunlaşmalarının nedeni olmaktadır. Bunlardan Bogota (Başkent) ve Medellin milyonun üzerine çıkarılarken, üçüncü önemli kent durumundaki Cali nüfusu milyona yaklaşmıştır (106). Kolombiya'da gözlenen önemli bir gelişme özellikle 1951-1964 döneminde küçük kentlerdeki nüfus gelişmesinin yukarıda anılan üç önemli kente oranla çok daha yüksek düzeylerde gerçekleşmiş olmasıdır. Browning tarafından 1958'de anılan ideal kent hiyerarşisi (1. kent ikincinin iki katı, üçüncünün üç, dördüncünün dört ve n'incinin n katı olması) 1973 dönemlerinde gerçekleşmiş gözükmektedir.

KOLOMBİYA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	11.59	12.66	14.13	17.49	21.12	23.64	27.52
Kentsel Nüfus	4.38	...	...	9.24	12.72	13.86	...
Kentl. Oranı	37.8	...	...	52.8	60.2	58.6	...
Bogota	0.65	0.90	1.18	1.69	2.29	2.83 ^(a)	...
Medellin	0.36	0.45	0.61	0.77	...	1.11 ^(a)	...

(a) 1973 itibari ile

Bu dönemde Bogota metropolitan alanı nüfusu 2.855.065 ve Medellin Metropolitan Alan nüfusu 1.159.194 dur. Aynı dönemdeki toplam kentsel nüfus 13.409.685 dir. Kentleşme oranı da % 59.5 civarındadır.

Tablo: 81. KOLOMBİYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ, BÜYÜK KENT: LİMA, MEDELLİN (1950 - 1980)

1950 - 1980 döneminde Kolombiya toplam nüfusu beşer yıllık periodlarda incelendiğinde ise; (Tablo 82).

KOLOMBİYA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	9.23	11.61	23.78	20.75	11.93	16.41
B	6.71	9.22	21.09	22.78	15.82	24.35

A: Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 82. KOLOMBİYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

BOGOTA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	5.60	7.10	8.35	9.66	10.84	13.70	...
B	23.36	14.04	15.17	16.52	37.70	...	...
C	14.84	...	...	18.29	18.00	20.63	...
D	...	...	...	17.24	47.36	...	...

Tablo: 82.a. BOGOTA NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

MEDELLİN	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	3.10	3.55	4.31	4.40	...	4.69*	...
B	8.41	10.88	4.76	...	...	...	...
C	8.22	...	...	8.33	...	8.00	...

Tablo: 82.b. MEDELLİN NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

A: Kent Nüfusu / Ülke Toplam Nüfusu

B: Kent Nüfus Farkı / Ülke Toplam Nüfus Farkı

C: Kent Nüfusu / Ülke Kentsel Nüfusu

D: Kent Nüfus Farkı / Ülke Kentsel Nüfus Farkı

(*) 1973 nüfusunun 1975 toplam nüfusuna oranı.

Bogota'nın 1950 - 1975 dönemi içinde toplam nüfusa oranı % 5.60 dan % 13.70'e yükselmiş ve aynı dönemde toplam kentsel nüfusun % 14.84 ünü oluştururken 1975 döneminde % 20.63 lük bir orana erişmiştir. Toplam nüfus farklarından aldığı paylar ise % 23.36 ile % 37.70 dir. Toplam kentsel nüfus farkından aldığı pay 1965 - 1970 döneminde % 17.24'den bir dönem sonra % 47.36'ya yükselmiştir (Tablo: 82.a).

Medellin ise 1950 döneminde toplam nüfusun % 3.10'na sahip bulunmaktaydı. 1975 dönemi itibarı ile bu oran % 4.69 dur. Kentsel nüfusun 1950 döneminde % 8.22 sini barındırırken 1975 döneminde bu oran 8.0 civarlarında kalmıştır (Tablo: 82.b.)

dc- BREZİLYA

Güney Amerika kıtasının alan olarak en geniş ülkesidir. Bir zamanlar İspanyol sömürgesi olan pekçok Latin Amerika ülkesinin aksine Brezilya Portekiz sömürgesi olmuştur. Brezilya'lıların çoğunluğu Portekizce konuşmaktadır. Portekiz, Almanya, İtalya ve İspanya'dan gelen göçmenler Brezilya nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Melez olan nüfusun beşte biri kızıl derili ve Avrupalı karışımı Mestizo'lar ya da zenci ve Avrupalı karışımı Mulattoe'lerdir. Eğitim zorunludur. Okur-yazar oranı 1975'te yüzde altmış civarında tespit edilmiştir.

Ekonomik patlamasını şeker kamışı üretiminde gerçekleştiren Brezilya'da bugün kahve üretimi şeker kamışından daha önemli bir yer tutmaktadır. Dünya Kahve üretiminin dörtte birini yetiştiren Brezilya'da kahve "fazenda" adlı çiftliklerde yetiştirilmektedir (108).

BREZİLYA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: BRAZİLİA, BELO, HORIZONTE, FORTALEZA, NOVA IGUAÇU, PORTO ALEGRE, RECİFE, RIO DE JANEIRO, SAO PAULO, SALVADOR)

Brezilye'da kentsel gelişimler incelendiğinde kentsel geliştirme programları ile karşılaşmaktadır. Bunların kısa tanımları dört grup altında yapılabilir.

- Güney şehirlerine olan yoğun göçün önlenmesi,
- Amazon havzası ve fakir mahallelerinin düzenlendiği bazı kentler için yeni nüfus yerleşim şemalarının geliştirilmesi,
- Gelişim planlarına katkıda bulunacak her türlü organizasyonlar için teşvik primlerinin uygulanması,
- Kentsel alanlarda, toprak kullanımında kamu kontrolünün arttırılması(109).

Bu geliştirme programlarının en önemlisi yapımına yaklaşık 20 yıldır devam edilen karayolları ağı projesidir. Kıyılarda gözlenen yüksek yoğunluklu yerleşmelere olan göçü iç taraflarda tutmayı amaçlayan proje yakın yollarda yeni kentlerin doğmasına neden olmuştur.

Brezilya'da, 7 milyonluk Rio ile 8 milyonluk Sao Paulo nüfus yığılması probleminin en açık gösterimleri olmaktadır. Bu bölgede 50.000 milkarelik dört ayrı bölgede üç tane milyonun üzerinde yirmidokuz tane de yüzbinin üzerinde nüfuslu kent bulunmaktadır. Toplam 20 milyon nüfus milkarede 300 kişilik bir yoğunlukla bu bölgede Brezilya'nın olduğu kadar, New York megalopolisinin dışında kıtanın en kalabalık alanı durumundadır (110).

Ancak tüm uygulanmaya çalışılan önlemlere karşın, çevresindeki yaklaşık 42 milyonluk nüfus Rio-Sao Paulo megalopolisinin büyümesine devam edeceği kanısını sürdürmektedir. Brezilya'da etkin bir doğum kontrol uygulaması yapılamadığından nüfus artışının önüne etkili biçimde geçilememektedir. Uzun

senelerdir nüfus politikalarında uygulanmaya çalışılan desantralizasyon Brezilya'da kentsel alanlara olan yığılımı önleyebilecek tek çare olarak görülmektedir (111).

BREZİLYA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	51.94	60.18	70.97	82.22	92.34	106.23	123.03
Kentsel Nüf.	18.78	...	31.99	...	51.77	63.32	78.15
Kentleşme Or.	36.1	...	45.0	...	56.0	59.6	63.5
Brasilia	...	0.01	0.09	...	0.27	0.54	1.30
Fortaleza	0.20	0.33	0.35	...	0.52	1.10	1.30
Nova Iguaçu	...	...	0.13	...	0.33	0.93	1.18
Porto Alegre	0.37	0.47	0.61	...	0.87	1.04	1.22
Recife	0.51	0.64	0.79	...	1.04	1.25	1.43
Rio de Janeiro	2.30	2.76	3.22	...	4.25	4.85	5.54
Sao Paulo	2.02	2.84	3.16	...	5.18	7.19	8.73
Salvador	0.39	0.49	0.63	...	0.99	1.50	1.50

Tablo: 83 . BREZİLYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

Brezilya toplam nüfusu 1950'de 51.94 milyon iken 1980'e kadar geçen otuz yıllık dönemde yaklaşık 2.36 kat artarak 123.03 milyona erişmiştir. 1950-1980 dönemi yaklaşık nüfus artış oranı % 136.8 dir. Aynı dönemde kentsel nüfus 4.16 kat artarak 18.78 milyondan 78.15 milyona çıkmıştır. Toplam kentsel nüfusta gerçekleştirilen büyüme oranı % 316'dır. (Tablo: 83). Toplam nüfusta görülen % 123.03 lik artış oranı yıllık yaklaşık % 4.1 civarında iken toplam kentsel nüfusta yaklaşık % 10.53'dür. Görüldüğü gibi kentsel nüfusta çok hızlı bir artış izlenmektedir. Tüm bu nüfus kıyıda ki kentsel alanlarda yoğunlaşmaktadır. Özellikle Rio-Sao Paulo megalopolisinin çok kısa bir süre içinde Belo Horizonte'yi de içine alması kaçınılmaz görülmektedir. Yukarıda da açıklandığı gibi Brezilya'da gerçekleştirilmeye çalışılan tüm programların temelinde Rio-Sao Paulo megalopolisinin nüfus artışın önüne geçilmesi vardır. Ancak bugüne değin olumlu sonuçlar alınamamış ve Megalopolisin çevresinde yeni kentsel alanların yaratılması ile sonuçlanmıştır.

Bu durum iç bölgelerin kıyıya akma eğiliminin önüne geçmek için daha etkin önlemlere gereksinme duyulduğunun kanıtı olarak ortaya çıkmaktadır.

		1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
Toplam Nüfus	A	15.86	17.93	15.85	12.30	15.04	15.81
	B	11.59	15.17	15.82	14.23	19.53	23.63
Kentsel Nüfus	C	70.31		61.82		22.31	23.42
	D	22.25		33.31		19.45	24.97

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950-1980 Toplam Nüfus Farkı

C: Kentsel Nüfus Büyüme Oranı

D: Dönem Kentsel Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Kentsel Nüfus Farkı

Tablo: 84. BREZİLYA'DA TOPLAM VE KENTSEL NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

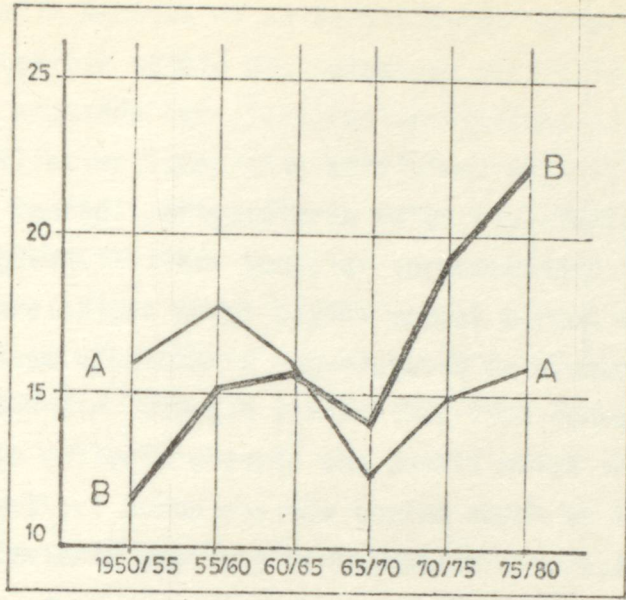
Toplam nüfus ve toplam kentsel nüfusun gelişimi incelendiğinde 1975-1980 dönemi, toplam nüfus ve toplam kentsel nüfus açısından önemli artışların olduğu bir dönem olarak ortaya çıkmaktadır (Tablo: 84). Brezilya toplam nüfusunun beşer yıllık artışı yaklaşık olarak % 15-17 civarlarındadır. Ülkedeki nüfus artışında (1965-1970 dönemindeki % 12.30 luk değer haricinde), toplam nüfus artış yüzdesinde negatif eğimli doğrusal hareket gözlenmesine rağmen dönemler itibarı ile oluşan nüfus farkında hızlı bir yükselme ile, önemli artışlar gözlenmektedir (Grafik: 12).

Brezilya'da büyük kentlerin nüfus gelişmeleri, ülkesel nüfus gelişimi içinde incelendiğinde Rio ve Sao Paulo'nun toplam nüfuslarının sadece kent nüfusları itibarı ile diğer milyonluk kentlerin toplam nüfuslarından daha büyük olduğu gözlenmektedir.

Bu durum iç bölgelerin kıyıya akma eğiliminin önüne geçmek için daha etkin önlemlere gereksinme duyulduğunun kanıtı olarak ortaya çıkmaktadır (Tablo 86).

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Diğer kentler							
Rio-Sao Paulo	41.89	42.67	50.72		54.23	65.59	69.69

Tablo: 86.



Grafik: 12.

3- ASYA VE ORTA DOĞU ÜLKELERİNDE NÜFUS GELİŞİMİ

Toplam Nüfus	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Rio-Sao Paulo	8.32	9.30	8.99	...	10.21	11.33	11.60
Diğer Büyük Kentler Topl.	3.48	3.97	4.56	...	5.54	7.44	8.01
Kentsel Nüfus							
Rio-Sao Paulo	23.00	...	19.94	...	18.21	19.01	18.26
Diğer Büyük Kentler Topl.	9.63	...	10.13	...	9.89	12.49	10.95

Tablo: 85

Toplam ülke nüfusuna ve toplam kentsel nüfusa oranları açısından da Rio-Sao Paulo tek merkez karakteri göstermektedir (Tablo: 85). Rio-Sao Paulo nüfus büyüklüğünün diğer büyük kentler toplam nüfus büyüklüğüne olan oranı, dönemler itibarı ile kentlerdeki yığılmaları da kolaylıkla ortaya koymaktadır (Tablo 86).

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Diğer kentler							
Rio-Sao Paulo	41.89	42.67	50.78	...	54.29	65.69	69.09

Tablo: 86

Afrika ve Latin Amerika'da da karşılaşılan bu farklı kent tanımları yüzünden ortak bir temele oturtulamayan verilerle, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında karşılaştırmalar yapılmasını zorunlu olmuştur. Birleşmiş Milletler İstatistik servisiace belirli kesitlerde açıklanan, ülkelerdeki kentsel yerleşmelerin nüfus büyüklüklerine göre dağılımları da yeterli güvenilirlikte sonuçlar vermemektedir. Çoğu gerçek anlamda ve belirli aralıklara nüfus sayımı yapmak birçok az gelişmiş ülkede olduğu gibi, Asya ülkelerinin çoğunluğunda da ekonomik ve coğrafi koşulların güdümündedir. Örneğin Çin'de 1962-1983 döneminde Birleşmiş Milletlerce finanse edilenin dışında son önemli nüfus sayımı 1952-1953 döneminde yapılmıştır. Bunun dışında toplam nüfus ve kentsel nüfus verileri değişik yöntemlerle yapılmış örneklemlerin sonuçlarıdır.

3- ASYA VE ORTA DOĞU ÜLKELERİNDE NÜFUS GELİŞMESİ

a- ASYA TOPLAM NÜFUS VE KENTSEL NÜFUS GELİŞMESİ

Bu bölümde Asya kıtasındaki büyük kentlerin nüfus gelişmelerini ve bu gelişmenin ülkesel nüfus hareketleri içindeki konumu incelenecektir. Çin hakkında sürekli veri bulunamaması nedeni ile sadece 1957 kesiti bilgileri verilmektedir.

Asya toplam 1.38 milyarlık nüfusu ile (Sovyetler Birliği hariç) Dünya toplam nüfusunun % 54.91 ini oluşturduğu 1950 yılından, bu yana hızlı bir nüfus artışı göstererek 1980'de 2.55 milyarlık bir nüfus büyüklüğüne erişmiş ve dünya nüfusunun %57.95'ne ulaşmıştır (Tablo: 1).

Asya'da kırdan kente göç hareketleri oldukça kısıtlıdır (112). Kentsel alanlardaki nüfus gelişmesi genelde kırsal kesimdeki nüfus hareketleri ile bir neden sonuç ilişkisi içinde görülür iken Asya'da kırsal nüfus hareketleri veya kentsel alanlardaki nüfus gelişmeleri tamamı ile kırsal nüfus hareketleri ile açıklanamaz. Ancak istatistiksel değerlendirmelerdeki kentsel nüfus verilerinin saptanmasında kullanılan ölçütlerin farklılığı, (bu verilerin kullanılmasının kaçınılmazlığı yanında) değerlendirilmelerde niteliksel yanılgıların kaynağı olmaktadır (113).

Tablo: 87'de görüldüğü gibi 1966 tahmini nüfusunun toplam nüfusa oranı

Afrika ve Latin Amerika'da da karşılaşılan bu farklı kent tanımları yüzünden ortak bir temele oturtulamayan verilerle, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında karşılaştırmalar yapılmasını zorunlu olmaktadır. Birleşmiş Milletler İstatistik servisinde belirli kesitlerde açıklanan, ülkelerdeki kentsel yerleşmelerin nüfus büyüklüklerine göre dağılımları da yeterli güvenilirlikte sonuçlar vermemektedir. Çünkü gerçek anlamda ve belirli aralıklara nüfus sayımı yapmak birçok az gelişmiş ülkede olduğu gibi, Asya ülkelerinin çoğunluğunda da ekonomik ve coğrafi koşulların güdümündedir. Örneğin Çin'de 1982-1983 döneminde Birleşmiş Milletlerce finanse edilenin dışında son önemli nüfus sayımı 1952-1953 döneminde yapılmıştır. Bunun dışında toplam nüfus ve kentsel nüfus verileri değişik yöntemlerle yapılmış örneklemelerin sonuçlarıdır.

Asya'da ki kentleşmeyi ve büyük kentlerin nüfus gelişmeleri, 1950-1980 döneminde Birleşmiş Milletler ECAFE sekreatasyası tarafından, Asya Nüfusu üzerine 1963'te Delhi'de yapılmış olan konferansa sunulan "Asya'da ve Uzak Doğu'da Nüfusun Şimdiki ve Gelecekteki Durumu" adlı araştırmasından elde edilen verilere, 1970 ve 1980 için yine Birleşmiş Milletler İstatistik Servisince yayımlanan Demografik yıllıklardan alınan değerler eklenecek incelenecektir.

ÜLKELER	YIL	KENTSEL NÜFUS ORANI	YIL	KENTSEL NÜFUS ORANI	YIL	KENTSEL NÜFUS ORANI
ÇİN	1956(T)	14.2		...		...
TAYVAN	1956(T)	50.0		...		...
HİNDİSTAN	1961	18.0	1971	19.9	1980	21.8(T)
ENDONEZYA	1961	14.9	1971	17.4		...
İRAN	1956	34.3	1970	40.6	1978	48.8
KORE C.	1960	28.0	1970	41.2	1980	51.3(T)
PAKİSTAN	1961	13.1	1972	25.5		...
FİLİPİNLER	1960	29.9	1970	31.8		
TAYLAN	1960	18.5	1970	13.2		...
IRAK	1960	43.6	1971	59.0	1977	63.7
SURİYE	1960	36.9	1970	43.5		...
VIETNAM C.	1960	9.9	1970	26.9		...
SİNGAPUR	1960	62.6	1970	100.0	1980	100.0(T)

Tablo:87.

Tablo: 87'de görüldüğü gibi 1956 tahmini nüfusunun toplam nüfusa oranı % 56.0 olan Tayvan ile 1960 nüfusu ile Singapur % 62.6 lık oranları ile Asya'nın en yüksek kentleşme oranlarına sahip iki ülkesi durumundadır. Bu ülkeleri daha sonra % 43.6 lık değeri ile Irak, % 36.9 luk değeri ile Suriye, % 34.3 lük değeri ile İran, % 29.9 ve % 28.0 lık değerleri ile Filipinler ve Kore Cumhuriyeti izlemektedir. Diğer 6 ülke kentsel nüfusun toplam nüfuslarına olan oranları açısından % 20'nin altında değerler göstermektedir. 1970'e gelindiğinde Hindistan, Edonezya ve Taylan kentli nüfus oranlarını % 20'nin üzerine çıkaramayan ülkeler olarak kalmakta ve diğer üç ülkenin oranlarını % 20'nin üzerine çıkardıkları görülmektedir. 1970'de Singapur dışlanırsa, eldeki veriler doğrultusunda % 59.0 luk değeri ile Irak en yüksek, Taylan ise % 13.2 lik oranı ile en düşük orana sahip ülkeler durumundadır. Bu kesitte Suriye yaklaşık % 43.5, Kore Cumhuriyeti % 41.2 ve İran % 40.6 lık değerleri ile yüksek oranlara sahip ülkelerdir.

Aynı kesitte, Pakistan ve Vietnam Cumhuriyeti kentsel nüfus oranını 1960 oranlarının çok üzerine çıkarmıştır. Tablo: 88'de anılan ülkelerdeki 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşayanların toplam ülke nüfuslarına oranları verilmiş olup gerçek anlamda bir karşılaştırma yapma olanağı bulunabilmektedir.

ÜLKELER	YIL	A	YIL	A
ÇİN	1953	8.3	...	...
TAYVAN	1959	25.0(T)	...	...
HİNDİSTAN	1960	8.0(T)	1971	11.8
ENDONEZYA	1959	9.4(T)	1971	11.5
İRAN	1960	18.1(T)	1973	26.0
KORE C.	1959	22.8(T)	1970	36.9
PAKİSTAN	1961	7.3	1972	16.3
FİLİPİNLER	1960	9.9	1968	14.1(T)
TAYLAN	1960	24.9	1970	...
IRAK	1957	19.7	1965	33.0
SURİYE	1964	26.9	1970	42.5
VIETNAM C.	1959	10.8	1973	20.1
SİNGAPUR	1959	62.8(T)	1970 ^x	100.0

A: Nüfusu 100.000 ve daha fazla olan yerleşmeler toplam nüfusunun ülke toplam nüfusuna oranı.

x: Singapur toplam nüfusu % 100 kentsel nüfus kabul edilmektedir.

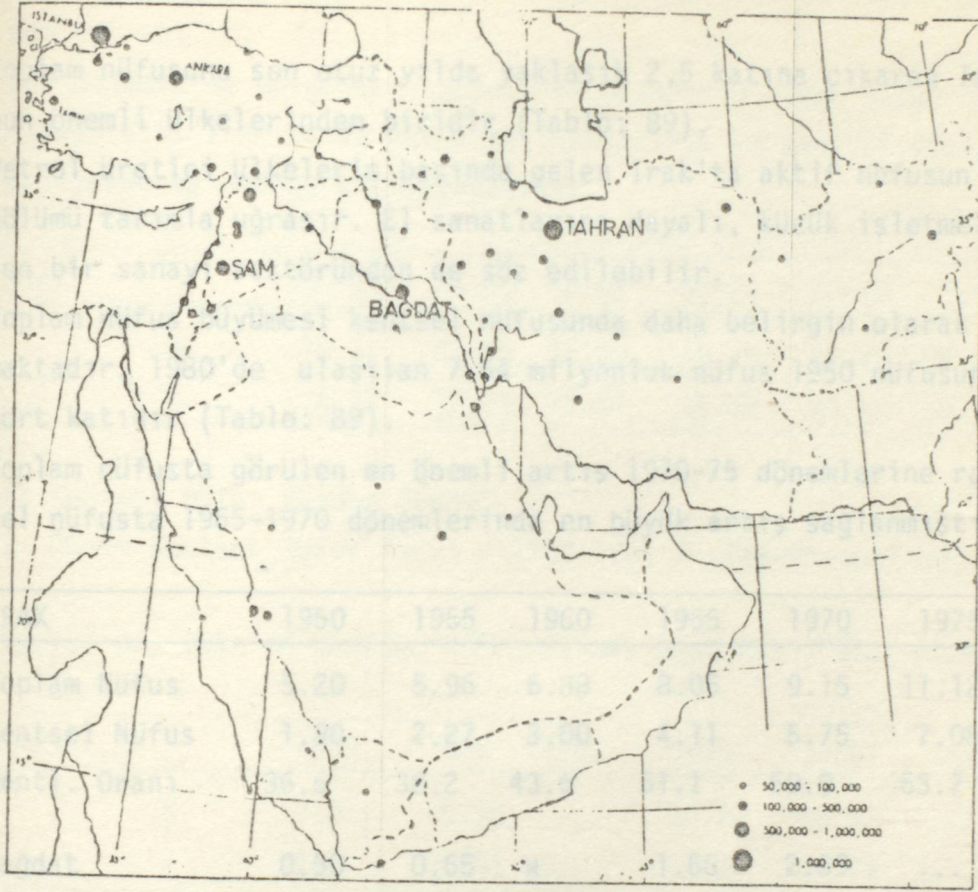
Tablo: 88

Çin'de 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin nüfusu toplam nüfusun % 8.3'ünü oluşturmaktadır. Kentsel nüfusun oranı ise % 14.2 dir. 1960 için elde edilen bilgiler ışığında Tayvan'ın 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler nüfusu oranı olarak % 25.0 ile diğer ülkelere oranla oldukça ileri bir orana sahip olduğu gözlenmiştir. Tayvan'la birlikte Kore Cumhuriyeti, Taylan ve Suriye % 22.8 ile % 26.9 arasında değişen oranlara sahiptir. 1970'de ise en önemli oran Suriye'de görülmektedir. Daha sonra % 36.9 luk değeri ile Kore Cumhuriyeti gelmektedir.

b- ORTA DOĞU'DA Kİ BÜYÜK KENTLER VE ÜLKELERİNDEKİ NÜFUS GELİŞMELERİ

Orta Doğu Avrupâ, Asya ve Afrika kıtaları arasında coğrafi açıdan önemli yer tutmaktadır. Çağın önemli enerji kaynaklarından biri olan petrolün çoğunlukla bu bölgeden çıkartılması ve bu bölgelerdeki ülkelerin giriştikleri iç ve dış savaşlar, bölgenin durumunu daha da önemli kılmıştır. Bölgedeki nüfus dağılımı hemen tüm ülkelerde oldukça dengesizdir. Bunun nedeni bölgedeki etkin coğrafi koşullardır. Bu bölgede toplam alanın 4/5 ni kıraç dağlık alanlar veya çöller oluşturmaktadır. Geri kalan 1/5 lik alanda ise bölge nüfusun yaklaşık % 99'unu besleyen tarım yapılmaktadır. İşsizlik son dönemlerde petrol dışsatımı ile kazanılan gelirle başlatılmış büyük yatırım projelerinde emilmek istenmektedir. Ancak son senelerde izlenen petrol fiyatlarındaki düşüş tüm gelişmesini bu kaynağa bağlamış olan birçok ortadoğu ülkesi için oldukça büyük sıkıntılar yaratacaktır. Suriye ve Irak'ta sanayi, elsanatlarına dayalı küçük sanayi türündedir. Bu sektör Suriye'de milli gelirin onda üçünü meydana getirirken Irak'ta bu oran altı da birdir.

Tarım sektöründe çalışan nüfusun aktif nüfus içindeki oranı hemen tüm ortadoğu ülkelerinde eşdeğerdedir. Aktif nüfusun dörtte üçünün uğraşı olan tarım, Irak ve Suriye'de milli gelirin yaklaşık beşte ikisini, Lübnan'da ise yüzde elli'ye yakın bir bölümünü oluşturur. Son dönemlerde bu ülkelerde tarımsal ilerleme programları ve toprak ıslah çalışmaları hız kazanmaktadır.



* 1950 yılı kent nüfusu 393.499'dur.

Harita: 5

Ekonomik ve demografik problemlerin dışında bölgedeki politik karışıklıklar, bölgenin önemli bir kararsızlık dönemini oluşturmuştur. Bu kararsızlık ve çalkantılar, toplumsal yaşamda da kendini hissettirmekte özellikle şehirlerde nüfus gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Tablo: 90. İRAK'TA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

Büyükşehir Bagdat ülkedeki toplam nüfusun % 30'una yakını ve toplam kent nüfusunun da % 47'sini barındırırken, 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin toplam nüfusunun % 69'unu oluşturmaktadır (1970 dönemi itibarıyla) (Tablo: 92).

ba- IRAK, IRAK'TA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: BAĞDAT)

Toplam nüfusunu son otuz yılda yaklaşık 2,5 katına çıkaran Irak, Ortadoğu'nun önemli ülkelerinden biridir (Tablo: 89).

Petrol üretici ülkelerin başında gelen Irak'ta aktif nüfusun önemli bir bölümü tarımla uğraşır. El sanatlarına dayalı, küçük işletmelerde yürütülen bir sanayi sektöründen de söz edilebilir.

Toplam nüfus büyümesi kentsel nüfusunda daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. 1980'de ulaşılan 7.64 milyonluk nüfus 1950 nüfusunun yaklaşık dört katıdır (Tablo: 89).

Toplam nüfusta görülen en önemli artış 1970-75 dönemlerine raslarken kentsel nüfusta 1965-1970 dönemlerinde en büyük artış sağlanmıştır (Tablo:90).

IRAK	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	5.20	5.96	6.88	8.05	9.15	11.12	13.08
Kentsel Nüfus	1.90	2.27	3.00	4.11	5.75	7.08	7.64
Kentl. Oranı	36.6	38.2	43.6	51.1	59.0	63.7	63.7
Bağdat	0.50	0.65	*	1.66	2.69	...	...

* 1960 yılı kent nüfusu 393.499 dur.

Tablo: 89. IRAK'TA NÜFUS GELİŞMESİ, BÜYÜK KENT: (BAĞDAT (1950 - 1980)

IRAK	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	14.61	15.43	17.00	21.11	14.05	17.62
B	9.64	11.67	14.84	13.95	25.00	24.87

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 90. IRAK'TA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

Başkent Bağdat ülkedeki toplam nüfusun % 30'una yakını ve toplam kentsel nüfusun da % 47'sini barındırırken, 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin toplam nüfusunun % 89'unu oluşturmaktadır (1970 dönemi itibarı ile) (Tablo: 92).

Genel hatları ile Irak'ta tek merkezli bir kentsel nüfus hareketinden söz edilebilir.

Son dönemlerde bölgedeki siyasal kargaşaların diğer bölge ülkelerinde olduğu gibi Irak'ta da nüfus gelişmelerinde ve kentsel alanlarda önemli etkilerde bulunduğu unutulmamalıdır.

IRAK	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	19.47	32.15	37.00	39.90	23.13	8.51
B	6.44	12.71	19.34	28.57	23.17	9.75

A: Kentsel Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Kentsel Nüfus Farkı / 1950-1980 Toplam Kentsel Nüfus Farkı

Tablo: 91. IRAK'TA KENTSEL NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

BAĞDAT	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	9.61	10.90	...	20.62	29.39	...	...
B	26.31	28.63	...	40.39	46.78	...	...

Tablo: 92. BAĞDAT NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980).

bb. SURİYE, SURİYE'DE KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: ŞAM)

Genel gelişimi ile Ortadoğu ülkelerinde gözlenen özelliklere sahip olan Suriye'de toplam nüfusta son otuz senede yaklaşık 2.5 katlık bir gelişme ve toplam kentsel nüfusunun toplam nüfusa oranı % 46 civarına çıktığı gözlenmektedir. (Tablo: 93).

SURİYE	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	3.21	3.68	4.57	5.47	6.30	7.35	8.98
Kentsel Nüfus	...	...	1.68	...	2.74	3.41	4.14
Kentl. Oranı	...	...	36.9	...	43.5	46.6	...
ŞAM	0.30	0.40	0.53	0.56	0.84*	1.04	...

* 1970 yılı şam metropoliten alanı nüfusu 923.253'dür.

Tablo: 93. SURİYE'DE NÜFUS GELİŞMESİ, BÜYÜK KENT: ŞAM (1950 - 1980)

SURİYE	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	14.64	24.18	19.69	15.71	16.67	22.17
B	8.14	15.42	15.59	14.38	18.19	28.24

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 94. SURİYE'DE NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

ŞAM	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	9.34	10.86	11.59	10.23	13.34	14.15	...
B	21.27	14.06	3.34	33.73	19.04	...	...

A: Kent Nüfusu / Ülke Toplam Nüfusu

B: Kent Nüfus Farkı / Ülke Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 95. SURİYE'DE KENTSEL NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

Toplam nüfus artışında en önemli dönem, bir evvelki döneme oranla % 22.17'lik bir artışın görüldüğü ve 1950-1980 döneminde oluşan toplam nüfus farkının % 28.24'ü oranında bir nüfus farkının gözlemlendiği 1975-1980 dönemi olmuştur. Diğer dönemlerde (1950-1955 dönemi hariç) hemen hemen eş değer artışları kaydedilmektedir (Tablo: 94) Kentsel nüfus hakkında elde edilen bilgiler 1970'ten itibaren süreklilik kazanmaktadır. 1970'te 2.74 milyon olarak saptanan kentsel nüfus 1.5 kat artarak 1980'de 4.14 milyona çıkmıştır. 1960 kesitinde saptanabilen toplam kentsel nüfus ise 1.68 milyon civarlarındadır (Tablo: 93).

Suriye toplam nüfusu ve kentsel nüfusunun izlenilen gelişmesi içinde 1975'te milyonun üzerine çıkmış olan Şam kentinin 1950'den 1975'e kadar ki nüfus gelişmesi izlendiğinde, kent nüfusu olarak toplam nüfustan aldığı pay 1970'deki % 9.34'ten 1975'de % 14.15'e çıktığı aynı zamanda (devamlılık göstermemekle birlikte) toplam nüfus farkına katkısının 1965 - 1970 döneminde % 33.73'e vardığı gözlenmektedir (Tablo: 95). Şam kent nüfusunun 1970-1975 döneminde toplam kentsel nüfusun % 30.5 ini oluşturması ve bununla birlikte aynı oranın 1960'ta % 31.5 civarlarında olması, 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin toplam kentsel nüfus büyümesinde ağırlıklarını kaybetmediklerini göstermektedir.

bc. İRAN, İRAN'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: TAHRAN)

Irak ve Suriye gibi İran'da Asya kıtasında çok hızlı nüfus artışı gösteren ülkelerden biridir. Ortadoğu ülkelerinde gözlenen hızlı nüfus artışı paralelinde, Latin Amerika ve hatta bazı Afrika ülkeleri gibi dünyanın nüfus artışı hızı olarak en önde gelen ülkeleri arasındadır. Son otuz yılda gözlenen nüfus artışı yaklaşık % 123 düzeylerindedir. 1950'de 16.78 milyon olan toplam nüfus 1980'de 2.23 kat artarak 37.45 milyona, yine 1950'de 3.76 milyon olan kentsel nüfus ise 1980'de 4.6 kat artarak 17.34 milyona ulaşmıştır (Tablo: 96).

İRAN	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	16.78	18.95	21.72	25.09	29.25	32.87	37.45
Kentsel Nüfus	3.76	5.95	7.44	9.79	11.89	15.12	17.34
Kentl. Oranı	20.0	31.4	34.3	39.0	40.6	46.0	48.8
Tahran	0.70	1.51	1.83	2.69	4.00	4.49	...

Tablo: 96. İRAN'DA NÜFUS GELİŞMESİ, BÜYÜK KENT, TAHRAN (1950 - 1980)

Dönemler itibarı ile 1975-1980 dönemi toplam nüfus için, 1970-1975 dönemi ise kentsel nüfus için önemli farkların görüldüğü dönemlerdir (Tablo: 97). 1980 nüfusu hakkında bilgi olmamakla birlikte Tahran'ın hem toplam nüfusta hem de kentsel nüfus içindeki oranının yükselmekte olduğu gözlenmektedir. Kentin toplam nüfus farklarına en önemli katkıyı 1.31 milyonluk bir nüfus farkının oluşması ile 1965-1970 döneminde (% 31.49 ile) yaptığı, aynı dönemde kentsel nüfusa ise % 62.38'e varan bir katkıda bulunduğu izlenmektedir (Tablo: 98). Tahran İran'da ki 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusunun 1960'ta % 46.5'ini 1970'te ise % 52.6'sını oluşturmaktadır.

İRAN	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	11.45	14.61	15.51	16.58	12.37	11.93
B	10.49	13.40	16.30	20.12	17.51	22.15
C	58.24	25.04	31.58	21.45	27.16	14.68
D	16.12	10.97	17.30	15.46	23.78	16.34

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

C: Kentsel Nüfus Büyüme Oranı

D: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Kentsel Nüfus Farkı

Tablo: 97. İRAN'DA TOPLAM VE KENTSEL NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

TAHRAN	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	4.17	7.96	8.42	10.72	13.67	13.66	3.16
B	37.32	11.55	25.51	31.49	13.53	8.36	8.36
C	18.61	25.39	24.46	27.47	33.64	29.69	1.60
D	36.98	21.47	36.59	62.38	15.17		

A: Kent Nüfusu / Toplam Nüfus

B: Kentsel Nüfus Farkı / Toplam Nüfus Farkı

C: Kent Nüfusu / Kentsel Nüfus

D: Kent Nüfus Farkı / Toplam Kentsel Nüfus Farkı

Tablo: 98. TAHRAN NÜFUS GELİŞMESİ (1950-1980)

c. DİĞER ASYA ÜLKELERİNDE NÜFUS GELİŞMESİ VE BÜYÜK KENTLER

ca. KORE CUMHURİYETİ (GÜNEY KORE) KORE CUMHURİYETİ'NDE KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: PUSAN, SEOUL, TEAGU)

Kore Cumhuriyeti 1955'ten 1980'e kadar 16.98 milyonluk bir nüfus artışına tanık olmuş ve beraberinde kentsel nüfusunu da 5.26 milyondan 21.44 milyona çıkarmıştır. Görüldüğü gibi toplam nüfusunda izlenen % 82.79'luk artışın yanında kentsel nüfusta yaklaşık % 300'lük bir artış söz konusudur (Tablo: 99).

KORE CUMHURİYETİ	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	20.51	21.50	24.99	29.21	31.47	34.68	37.49
Kentsel Nüfus	...	5.26	6.99	9.78	12.93	16.77	21.44
Kentl. Oranı	...	24.5	28.0	33.6	41.2	48.4	57.2
Pusan	...	1.05	1.16	1.42	1.84	2.45	3.16
Seoul	1.14*	1.57	2.44	3.80	5.43	6.88	8.36
Teagu	0.27*	0.49	0.67	0.85	1.06	1.31	1.60

* Metropolitan alan nüfusudur.

Tablo: 99. KORE CUMHURİYETİNDE NÜFUS GELİŞMESİ (1950-1980)

Bu, Asya ülkeleri içinde oldukça yüksek bir değerdir. Kore Cumhuriyeti'nde 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusu da 1970 değerleri ile 11.612.000 civarında bulunmaktadır. Bu kesitte toplam kentsel nüfusun % 89.8'inin 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşadığı anlaşılmaktadır.

Toplam ve kentsel nüfusların 1950-1980 dönemi içinde gösterdikleri gelişmeler izlendiğinde; 1955-1960 dönemindeki nüfus artışının önemli olduğu görülmektedir. Aynı şekilde 1970-1975 döneminde nüfus artışının, 1950-1980 döneminde oluşan 11.98 milyonluk nüfus farkının % 18.90'ına eşit olduğu görülmektedir (Tablo: 100).

KORE CUMHURİYETİ	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	4.82	16.23	16.88	7.73	10.20	8.10
B	5.82	20.55	24.85	13.31	18.90	16.54

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 100. KORE CUMHURİYETİNDE NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

KORE CUMHURİYETİ	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	...	32.89	39.91	32.20	29.68	27.84
B	...	10.69	17.24	19.46	23.73	28.86

A: Kentse Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Kentse Nüfus Farkı

Tablo: 101. KORE CUMHURİYETİNDE KENTSEL NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

Kentse nüfusta ise 1975-1980 dönemi toplam kentse nüfus farkının % 28.86 'sının gerçekleştirildiği dönem olmuştur. Ancak kentse nüfusta görülen artışın dönemler arasında ivme kazanması, toplam nüfusa oranla daha sürekli bir artışın gözlenmesi, 100.000 ve daha fazla nüfuslu ve metropoliten alan altında kalan diğer kentlerde de nüfus artışının hızlandığı anlamındadır. (1970 'de bu kentlerin toplam nüfusu 3.28 milyon civarlarındadır. Oysa 1960 döneminde ancak 1.42 milyonluk bir toplam nüfusa sahip bulunmaktadırlar) (115).

Kore Cumhuriyeti'nde, başkent Seoul, hem toplam nüfus hem de kentse nüfus içinde en büyük paya sahip kent durumundadır (Tablo: 102).

1980'deki 8.36 milyonluk nüfusu ile, hem Asya hem de tüm dünya metropoller arasında en sıralarda yer almaktadır.

Seoul toplam nüfus farkı ve toplam kentse nüfus farklarından aldığı paylar olarak da yüksek değerlere sahiptir (116).

Seoul'u Pusan izlemektedir, toplam nüfustan aldığı payı (1955'de % 4.85) 1966'de % 8.43'e çıkararak, toplam nüfus farkından aldığı pay ise (1955-60 döneminde % 3.15) 1975-1980 döneminde % 28.25'lik bir orana yükselmiştir.

Toplam Nüfus		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
SEOUL	A	5.55	7.30	9.76	13.0	17.25	19.83	22.30
	B	43.49	24.92	32.22	72.12	45.17	52.67	
PUSAN	A	...	4.88	4.64	4.86	5.84	7.06	8.43
	B	...	3.15	6.16	18.58	19.0	25.26	
TEAGU	A	1.31	2.28	2.68	2.90	3.36	3.77	4.26
	B	22.22	5.15	4.26	9.29	7.78	10.32	

A: Kent Nüfusu / Ülke Toplam Nüfusu

B: Kent Nüfus Farkı / Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 102.

Kentsel Nüfus		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
SEOUL	A	...	29.84	34.90	38.85	41.99	41.02	38.99
	B	...	50.29	48.74	51.74	37.76	31.69	
PUSAN	A	...	19.96	16.59	14.51	14.23	14.60	14.73
	B	...	6.35	9.31	13.34	15.88	15.20	
TEAGU	A	...	9.31	9.58	8.69	8.12	7.81	7.46
	B	...	10.40	6.45	6.67	6.51	6.20	

A: Kent Nüfusu / Kentsel Nüfus

B: Kent Nüfus Farkı / Kentsel Nüfus Farkı

Tablo: 103.

Kore Cumhuriyeti'nde, başkent Seoul, hem toplam nüfus hem de kentsel nüfus içinde en büyük paya sahip kent durumundadır (Tablo: 102).

1980'deki 8.36 milyonluk nüfusu ile, hem Asya hem de tüm dünya metropoller arasında ön sıralarda yer almaktadır.

Seoul toplam nüfus farkı ve toplam kentsel nüfus farklarından aldığı paylar olarak da yüksek değerlere sahiptir (103).

Seoul'ü Pusan izlemektedir. toplam nüfustan aldığı payı (1955'de % 4.88) 1980'de % 8.43'e çıkmış, toplam nüfus farkından aldığı pay ise (1955-60 döneminde % 3.15) 1975-1980 döneminde % 25.26'lık bir orana yükselmiştir.

Bu oranlara Teagu'de eklendiğinde 1955'te toplam nüfusun % 14.48 ini teşkil ederlerken 1980'de yaklaşık % 35'ini oluşturdıkları izlenmektedir. Toplam nüfus farkına katkılarının oranı çok daha yüksek gerçekleşmiş ve toplam nüfus farkının % 88.25'i bu üç kentte oluşturulmuştur.

Kentsel nüfus bakımından ise bu üç kent 1955'te yaklaşık % 60 lık oranlarını, kentsel nüfusta izlenen artış oranında bir artış göstererek korumaktadırlar.

cb. BURMA (BURMANYA) BURMA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: RANGOON)

1950 toplam nüfusu 18.49 milyon olan Burma (Burmanya)'da 1980 de nüfus 35.29 milyona ulaşırken yaklaşık % 52.'lik bir büyüme olmuştur. Bu dönemler arasında 1950-1980 toplam nüfus farkının oluşmasında etken olan en önemli dönemler 1960-1965 % 24.22 ile ve 1970-1975 % 30.47 ile olmuştur. 1950'deki toplam nüfus içindeki % 3.84 lük payını başkent Rangoon 1975'te % 7.52'ye kadar çıkarmıştır.

BURMA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	18.49	19.69	20.66	24.73	27.58	30.17	35.29
Kentsel Nüfus	...	...	...	...	...	...	...
Kentl. Oranı	...	...	...	...	...	...	...
Rangoon	0.71	0.77	0.82	1.70	1.71	2.27	...

Tablo: 104. BURMA'DA NÜFUS GELİŞMESİ, BÜYÜK KENT RANGOON (1950-1980)

BURMA		1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A		6.43	4.92	19.69	11.52	9.39	16.97
B		7.14	5.77	24.22	16.96	15.41	30.47

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 105. BURMA'DA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

RANGOON	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	3.84	3.91	3.96	6.87	6.20	7.52	...
B	5.0	5.15	21.62	0.35	21.62	...	...

A: Kent Nüfusu / Toplam Nüfus

B: Kent Nüfus Farkı / Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 106. BURMA'DA KENTSEL NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

1970 kesitinde milyonun üzerine çıkan kent, toplam nüfus farklarından aldığı paylar olarak 1960-1965 döneminde % 21.62 ve 1970-1975 döneminde % 21.62 ile en yüksek oranlara sahip olmuştur (Tablo: 106). 1960-1965 dönemi Rangoon için milyonun üzerine çıktığı dönem 1970-1975 dönemi ise 2 milyonu aştığı dönem olarak görülmektedir (Tablo: 104). Genel izlenim olarak kentlerin milyonu aştıkları dönemlerin en önemli nüfus artışları ile üst üste geldiği söylenebilir.

cc. ENDONEZYA, ENDONEZYA'DA KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENTLER: BANDUG, JAKARTA, SURABAJA)

1980'de 147.38 milyonluk toplam nüfusu ile Endonezya Asya toplam nüfusunun % 17.35'nin yaşadığı bir ülke durumundadır. 1950'den bu yana nüfusunu yaklaşık 2 katına çıkararak önemli bir nüfus artışı göstermiştir (Tablo: 107).

ENDONEZYA - BANDUG, JAKARTA, SURABAJA

ENDONEZYA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	76.0	83.86	96.39	97.63	118.31	127.59	147.38
Kentsel Nüfus	...	...	14.36	11.36	20.46	23.24	...
Kentl. Oranı	...	...	14.9	1.6	17.4	18.2	...
Bandug	0.75	0.83	0.97	...	1.20	...	...
Jakarta	...	1.86	2.90	...	4.57	...	...
Surabaja	0.80	0.93	1.00	...	1.55	...	...

Tablo: 107. ENDONEZYA'DA NÜFUS GELİŞMESİ (1950-1980)

Nüfus gelişmesinde en önemli dönem, 1950-1980 döneminde oluşan 71.38 milyonluk farkın % 28.97'sinin oluştuğu, 1965-1970 dönemidir. Bu dönemde Kara Asya'sının güney doğusundaki siyasal ortam büyük bir nüfusun adalara geçmesine neden olmuştur. Diğer önemli bir dönem ise % 19.79 ile 1975-1980 dönemidir (Tablo: 108).

1970 dönemi değerleri ile kentleşme oranı olarak Endonezya çalışmanın içinde yer alan diğer Asya ülkeleri arasında Taylan ile birlikte son sıralarda yer almaktadır.

En önemli kentleri Bandug, başkent Jakarta ve Surabaja'dır. 1960 döneminde toplam 4.87 milyonluk nüfusları ile toplam ülke nüfusunun % 5.05 ini barındıran bu kentler 1970'te bu oranı 7.32 milyonluk toplam nüfusları ile % 6.18'e çıkarmışlardır.

Kentsel nüfustan aldıkları paylar ise 1960'ta % 33.91 ile 1970'te ise % 35.77 dir (Tablo: 109). Endonezya'da 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusundan, yukarda anılan kentlerin aldıkları paylar ise, 1960'ta % 47.5 ve 1970'te de % 53.92'dir.

ENDONEZYA	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	10.34	14.94	1.28	21.18	7.84	15.51
B	10.77	17.79	1.73	28.97	13.0	19.79

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950-1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 108. ENDONEZYA'DA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Bandug	A	0.98	0.99	1.0	...	1.01	...	...
	B	...	...	6.7	...	5.86	...	...
Jakarta	A	...	2.21	3.0	...	3.86	...	...
	B	...	...	20.19	...	22.33	...	...
Surabaja	A	1.05	1.10	1.03	...	1.31	...	...
	B	...	...	6.96	...	7.57	...	...

A: Kent Nüfusu / Toplam Nüfus

B: Kent Nüfusu / Kentsel Nüfus

Tablo: 109. ENDONEZYA'DA KENTSEL NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950-1980)

cd. FİLİPİNLER, FİLİPİNLER'DE KENTSEL GELİŞMELER (BÜYÜK KENT: MANİLA)

1970 döneminde 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşayan nüfus toplam kentli nüfusun % 41.6 sını oluşturan Filipinler'de, eski başkent Manila'da % 12'lik bir orana sahiptir. Genel Karakteri ile Filipinler'de 100.000 ve daha az nüfuslu yerleşmeler yaygındır.

FİLİPİNLER	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	19.91	21.60	27.09	31.27	36.68	41.83	48.40
Kentsel Nüfus	...	7.62	8.10	...	11.68	...	...
Kentl. Oranı	...	35.3	29.9	...	31.8	...	...
Manila	1.02	1.12	1.14	1.35	1.40	1.44	...

Tablo: 110. FİLİPİNLERDE NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

FİLİPİNLER	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	8.48	25.41	15.43	17.30	14.04	15.70
B	5.93	19.26	14.67	18.98	18.07	23.06

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 111. FİLİPİNLER'DE NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

1950 döneminde 19.91 milyon olan toplam nüfus 2.4 kat artarak 1980 döneminde 48.4 milyona çıkmıştır. 1950-1980 dönemi içinde ancak 1955, 1960 ve 1970 dönemlerine ait kentsel nüfus verileri bulunmaktadır. 1960-1970 döneminde kentsel nüfusta % 44.2 lik bir artış gözükmektedir. Ancak son senelerde Filipinler'de kentleşme hareketlerinde önemli atılımlar yapıldığı bilinmektedir. Kentleşme oranının 1970-1980 döneminde çok daha yüksek değerlere ulaşacağı tahmin edilmektedir. (Tablo: 110).

MANİLA	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	5.12	5.13	4.20	4.31	3.81	3.44	...
B	5.91	0.36	5.02	0.92	0.78	16.75	...

A: Kent Nüfusu / Toplam Nüfus

B: Kent Nüfus Farkı / Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 112. SINGAPUR'DA NÜFUS BOYUTU ORANLARI (1950 - 1980)

Toplam nüfus artışında 1955'ten bu yana dönemler arası dengeli bir artış gözlenmektedir. Ancak 1975-1980 döneminde gerçekleştirilen nüfus farkı 1950-1980 dönemi toplam nüfus farkının % 28.06 olması ile dikkati çekmektedir (Tablo: 111).

Önemli kent Manila'nın ise toplam nüfustan aldığı paylar % 3-5 ler civarında kalmakta toplam nüfus artışına ise özellikle son dönemlerde önemli bir katkıda bulunmadığı gözlenmektedir (Tablo:112).

ce. SINGAPUR VE TAYLAN

SİNGAPUR VE TAYLAN'DA KENTSEL GELİŞMELER

(BÜYÜK KENTLER: SİNGAPUR, BANGKOK)

SİNGAPUR - SİNGAPUR

SİNGAPUR	1950	1955	1960	1965*	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	1.02	1.30	1.63	1.91	2.02	2.25	2.37
Kentsel Nüfus	0.76	0.86	1.02	1.91	2.02	2.25	2.39
Kentl. Oranı	75.4	66.2	62.7	100	100	100	100
Singapur	0.76	0.86	1.02	1.91	2.02	2.25	2.36

* 1965 yılından sonra Singapur nüfusu kentsel nüfus olarak kabul edilmektedir.

Tablo: 113. SİNGAPUR'DA NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

SİNGAPUR	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	27.45	25.38	17.17	5.76	11.38	6.22
B	20.43	24.08	20.43	8.03	16.78	10.21

A: Toplam Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 114. SİNGAPUR'DA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

1965 yılına kadar kırsal nüfus olarak tanımlanabilecek bir nüfusa sahip olan Singapur, 1965 yılından itibaren tamamı ile kentsel karakterli bir nüfus olarak tanımlanmaktadır. Alan olarak çok küçük olması bunun en önemli nedenidir (Tablo: 113).

Nüfus büyümesinde azalmalar gözlenmektedir. En önemli dönem, 1950-1980 yılları arasında gerçekleştirilen 1.34 milyonluk nüfus farkının ancak % 8.03 'nün gerçekleştirilebildiği 1965-1970 dönemi olmuştur. Bu dönem bilindiği gibi uzak doğu için siyasal karışıklıklar ve çalışmaların yoğun olduğu dönemdir. 1970-1975 dönemindeki siyasal durulma nüfus artışında bir kısırdanma yaratırken 1975-1980 döneminde yine bir azalma görülmeye başlanmıştır (Tablo:114).

TAYLAN - BANGKOK

TAYLAN	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	18.49	20.09	26.26	30.60	34.40	41.87	46.45
Kentsel Nüfus	...	1.74	4.78	...	4.53	...	...
Kentl. Oranı	...	8.7	18.2	...	13.2	...	...
Bangkok	0.93*	1.08	1.23	1.61	1.86*	4.78	...

* Kent Nüfusudur.

Tablo : 115. TAYLAN'DA NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

TAYLAN	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	8.65	30.71	16.52	12.42	21.71	10.93
B	5.72	22.06	15.52	13.59	26.71	16.38

A: Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo : 116. TAYLAN'DA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1953 - 1980)

1950'den 1980 yılına kadar geçen 30 yıl sonunda Taylan toplam nüfusu % 151 oranında bir artış göstererek 18.49 milyondan 46.45 milyona yükselmiştir. Bu nüfus büyümesinin % 22.06 lık bölümü 1955-1960 döneminde gerçekleştirilirken % 26.71 lik bölümü de 1970-1975 döneminde oluşmuştur. (Tablo: 116).

Kentsel nüfus 1960'ta 4.78 milyon civarlarında iken (B.M. İstatistik servisi tarafından yayımlanan demografik yıllıklardan) 1970'te 4.53 milyon olarak saptanmıştır. Bu farklılığın tam olarak tanımını yapmamakla birlikte yine B.M.'in başka bir kuruluşunun yayımladığı verilerden elde ettiğimiz değerler olarak 1960 döneminde Taylan'da yalnız 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşayanların toplamı 6.53 milyon civarlarındadır (116). Bangkok 1960'ta toplam nüfusun % 4.68'ini ve kentsel nüfusun % 25.73'ünü oluştururken 1970'te bu oranların % 5.40 ile % 41.06 çıkararak ülke kentsel yerleşmeleri içindeki önemini artırmıştır (Tablo: 117).

BANGKOK	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	5.03	5.37	4.68	5.26	5.40	9.98	...
B	...	62.06	25.73	...	41.06	...	...

A: Kent Nüfusu / Toplam Nüfus

B: Kent Nüfusu / Kentsel Nüfus

Tablo: 117. BANGKOK'DA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980).

cf. HİNDİSTAN ve PAKİSTAN

HİNDİSTAN VE PAKİSTAN'DA KENTSEL GELİŞMELER

(BÜYÜK KENTLER: o AHMEDABAD, BENGALOR, BOMBAY, KALKUTA, DELHI
HAYDARABAD, KANPUR, MADRAS, POONA
o KARACİ, LAHOR)

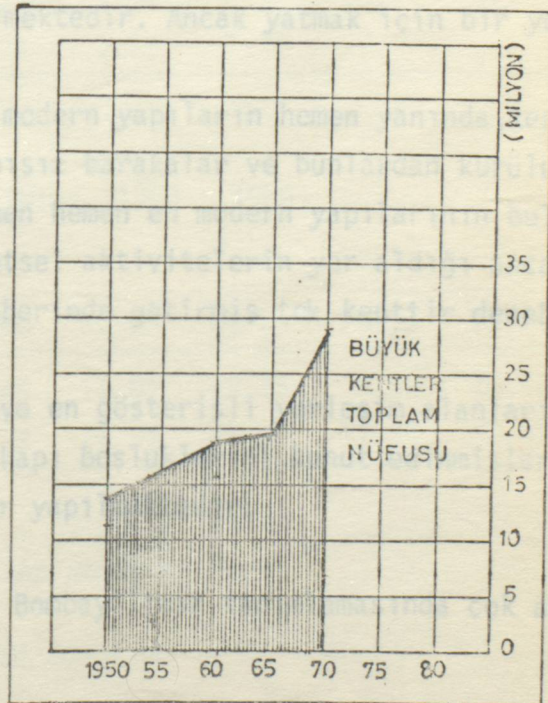
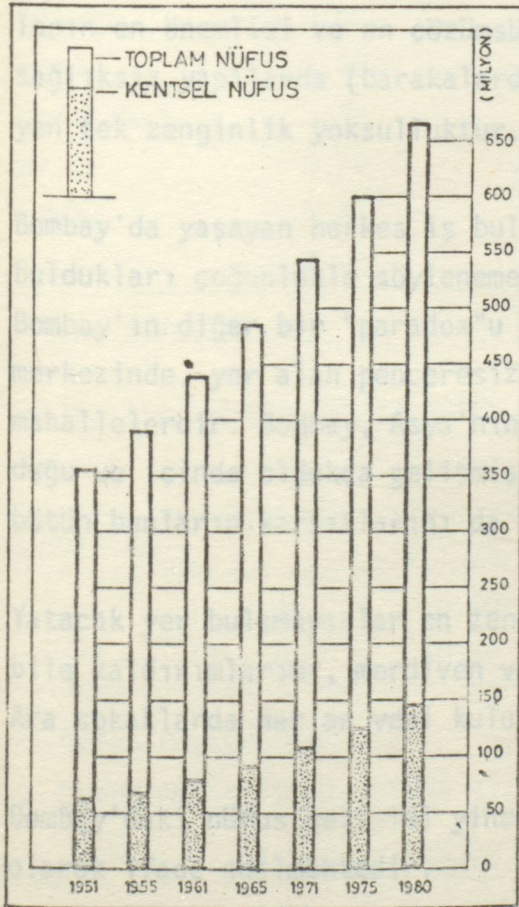
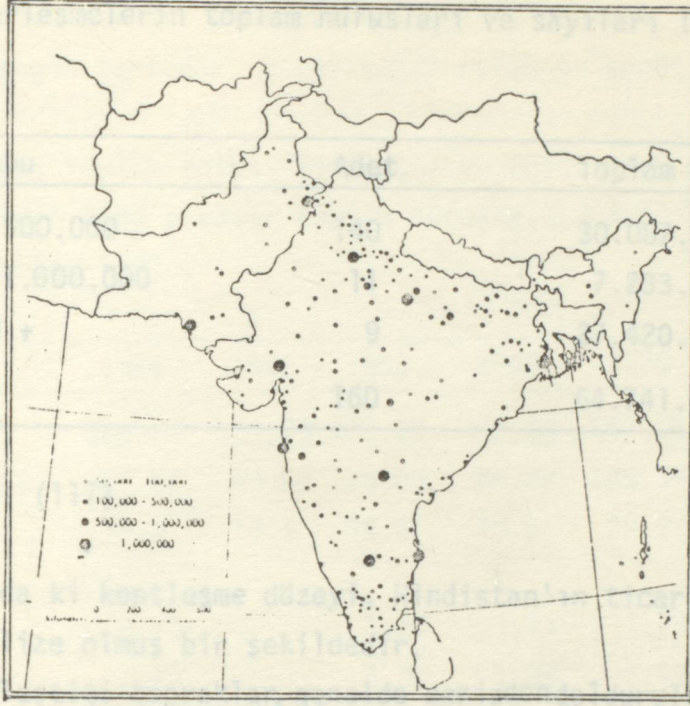
HİNDİSTAN



Harita: 6.

1980'de tahmini 663.60 milyonluk toplam nüfusu ile dünyanın Çin'den sonra en kalabalık ülkesi olan Hindistan kentsel nüfus olarak 145.26 milyonluk bir nüfus büyüklüğüne sahiptir. (Kentli nüfus kentleri 5000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde yaşayanlar olarak tanımlanmıştır).

Genel yerleşim dağılımı Ganj Irmağı havzası (Ultra Prades) ve Andra Prades bölgesidir.



Grafik: 13.

Hindistan'da 1971 sayımında nüfus gruplarına göre 100,000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin toplam nüfusları ve sayıları Tablo 117'de verilmiştir.

Nüfus grubu	Adet	Toplam Nüfus
100.000 - 500.000	140	30.087.262
500.000 - 1.000.000	11	7.233.032
1.000 .000 +	9	27.420.826
Toplam	160	64.741.120

Tablo: 118. (117).

Hindistan'da ki kentleşme düzeyi, Hindistan'ın ticari başkenti Bombay da kristallize olmuş bir şekildedir.

Kentin yerleştiği topraklar, genelde denizdendoldurulup ıslah edilmiş ve yüzeyi henüz kurumadan yapılanmıştır. Kentteki barınma sorunu tüm sorunların en önemlisi ve en çözümsüz olanıdır. Nüfusun yarıdan fazlası çok sağlıklı yapılar (barakalarda) yaşamaktadır. Kentte kontrol edilemeyen tek zenginlik yoksulluktur.

Bombay'da yaşayan herkes iş bulabilmektedir. Ancak yatmak için bir yer buldukları çoğunlukla söylenemez.

Bombay'ın diğer bir "paradox"u çok modern yapıların hemen yanında, kent merkezinde, yer alan penceresiz kapısız barakalar ve bunlardan kurulu mahallelerdir. Bombay, Asya'nın hemen hemen en modern yapılarının bulunduğu ve içinde oldukça gelişmiş kentsel aktivitelerin yer aldığı ancak bütün bunların karşıtlarını da beraberinde getirmiş tek kenttir denebilir.

Yatacak yer bulamayanlar en zengin ve en gösterişli yerleşim alanlarının bile kaldırımlarını, merdiven veya kapı boşluklarını konut edinmişlerdir. Ara sokaklarda her an yeni kulubeler yapılmaktadır.

Bombay'daki nüfus gelişimi yine bir Bombay'ının tanımlamasında çok açık olarak ifade edilmektedir.

"- Bu adam buraya çaraszlıktan gelmedi, o buraya Bombay'ın bir dilenci için çok iyi bir yer olduğunu bildiği için geldi. Burası Güney Asya'nın en zengin kentidir, ancak kendi refahını kendi boğuyor" (118).

Hindistan'daki toplam nüfus, kentleşme ve büyük kent gelişmeleri izlendiğinde; 1950'den 1980'e kadar toplam nüfusta 1.9 katlık bir artış gözlenmektedir (Tablo: 119).

HİNDİSTAN	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	356.74	389.20	438.60	482.53	547.95	600.76	663.60
Kentsel Nüfus	61.87	68.52	78.83	89.22	109.09	124.96	145.26
Kentl. Oranı	17.3	17.6	18.0	18.8	29.9	20.8	21.8
Ahmedabad	0.79	...	1.20	1.35	1.74	...	...
Bengalor	0.78	...	1.20	1.39	1.65	...	...
Bombay	2.84*	...	4.15*	4.65*	5.97*	...	...
Kalkuta	4.58	...	4.40	4.64	7.03	...	...
Delhi	1.38	...	2.36	2.71	3.64	...	...
Haydarabad	1.08	...	1.25	1.30	1.79	...	...
Kanpur	0.70	...	0.97	1.09	2.27	...	...
Madras	1.41*	...	1.73*	1.86*	3.17	...	...
Poona	0.59	...	0.74	0.79	1.13	...	...

* Kent nüfuslarıdır.

Tablo: 119. HİNDİSTAN'DA NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

HİNDİSTAN	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	9.10	12.69	10.01	13.55	9.63	10.46
B	10.58	16.09	14.31	21.32	17.21	20.47

A: Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 120. HİNDİSTAN'DA NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

HİNDİSTAN	1950-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80
A	10.74	15.04	13.18	22.27	14.54	16.24
B	7.97	12.36	12.46	23.82	19.03	24.34

A: Kentsel Nüfus Büyüme Oranı

B: Dönem Nüfus Farkı / 1950-1980 Toplam Kentsel Nüfus Farkı

Tablo: 121. HİNDİSTAN'DA KENTSEL NÜFUS BÜYÜME ORANLARI (1950 - 1980)

HİNDİSTAN	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	1.88	...	2.15	2.17	2.62	...	...
B	2.08	...	1.95	1.92	2.37	...	...
C	10.87	...	11.98	11.75	13.19	...	...
D	12.0	...	10.84	10.41	11.91	...	...

A: Kalkuta ve Bombay Toplam Nüfusu

B: Diğer Büyük Kentler Toplam Nüfus / Toplam Nüfus

C: Kalkuta ve Bombay Toplam Nüfus / Toplam Kentsel Nüfus

D: Diğer Büyük Kentler Toplam Nüfusu / Toplam Nüfus

Tablo: 122.

HİNDİSTAN	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
A	3.96	...	4.10	4.09	4.99	...	...
B	22.87	...	22.82	22.16	25.10	...	...

A: Büyük Kentler Toplam Nüfusu / Toplam Nüfus

B: Büyük Kentler Toplam Nüfusu / Toplam Kentsel Nüfus

Tablo: 123.

Hindistan'daki büyük kentlerin toplam nüfustan aldıkları paylar (Tablo: 123) de izlenebilir.

1950-1980 dönemi değerleri ile Hindistan toplam nüfusunda yaklaşık % 86.1'lık bir nüfus büyümesi gözlenmektedir.

Tablo: 124. PAKİSTAN'DA NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

Aynı dönemler arasında toplam kentsel nüfusta görülen büyüme ise % 134.8 dir.

Toplam nüfus artışının en yüksek olduğu dönemler ise 1950-1980 dönemi arasında 306.86 milyon olarak gerçekleşen nüfus artışının % 27.32 sinin ve % 20.47 sinin olduğu 1965-1970 ve 1975-1980 dönemleridir. Kentsel nüfusta oluşan nüfus farkının % 24.34 ü ile % 23.82 sinin gerçekleştiği 1975-1980 ve 1965-1970 dönemleri kentsel nüfus gelişmesindeki önemli sıçramaların görüldüğü dönemlerdir (Tablo: 120) (Tablo: 121).

Bombay ve Kalkuta Hindistan'ın en büyük kentleridir. Bombay'ın metropoliten alan nüfusunun elde edilmemiş olması yorumlanmaya çalışılan nüfus büyümesinin tanımlanamamasına neden olmaktadır. Ancak başka bir kaynakta bu nüfusun 8.2 milyon civarlarında olduğu geçmektedir (119). Kalkuta ise 1950 de 4.58 milyon olan metropoliten alan nüfusunu 1971 de 7.03 milyona çıkarmıştır. 1971 döneminde yapılan sayımların dışında son dönemler için bu iki ve diğer büyük kentler hakkında bilgi bulunamamıştır.

Hindistan'da ki büyük kentlerin toplam nüfusa ve toplam kentsel nüfusa olan oranları Tablo: 122 ve Tablo: 123'te verilmiştir.

PAKİSTAN

Pakistan hakkındaki demografik bilgiler 1950'den bu yana onar senelik periodlar itibari ile bulunmaktadır. 1975 yılı itibari ile verilen 70.26 milyonluk ve 1980 yılı itibari ile verilen 82.44 milyonluk nüfus büyüklükleri B.M. istatistik servisinde yapılan tahminlerden alınmıştır. Bu itibarla Pakistan nüfus gelişmesini 1950 - 1970 dönemleri arasında onar yıllık periodlar içinde yapılması zorunlu olmuştur.

PAKİSTAN	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	75.84	93.33	93.72	...	64.30	70.26	82.44
Kentsel Nüfus	7.86	...	12.29	...	16.56	...	...
Kentl. Oranı	10.4	...	13.1	...	25.5	...	...
Karaci	1.93*	...	1.92	...	3.48*	...	...
Lahor	0.85	...	1.23	...	2.16*	...	...

* Metropoliten alan nüfusudur.

Tablo: 124. PAKİSTAN'DA NÜFUS GELİŞMESİ (1950 - 1980)

1950-1960 dönemleri arasında toplam nüfusta 17.88 milyonluk bir nüfus artışı gerçekleştirilmiş ve yüzde olarak % 23.57 lik bir artış sağlanmıştır. 1960-1970 döneminde ise gerçekleştirilen nüfus artışı tablomuzda negatif değerler göstermektedir. Ancak nüfusta gerçek anlamda bir nüfus azalması anlamında değildir ve 1971'de Batı Pakistan'ın bağımsızlığını kazanmasından kaynaklanmaktadır. (Tablo: 124). Diğer taraftan 1970-1980 toplam nüfusları itibarı ile gerçekleştirildiği tahmin edilen nüfus artışı 18.14 milyon civarlarında olup yüzde olarak 28.21 lik bir artış oranına karşılık gelmektedir. Bu oran 1950-1960 döneminde gerçekleştirilen artış oranının üzerindedir.

Pakistan'ın önemli iki kenti olan Karaci ve Lahor ise 1950 de ülke nüfusu içindeki oranları olarak % 1.50 ve % 1.12 lik değerlere sahip bulunmakta idiler, ancak 1960'ta bu değerleri % 2.04 ve % 1.31'e çıkmış ve 1970'te ise % 5.41 ile % 3.36 değerlerine ulaşmıştır.

Aynı kentlerin toplam kentsel nüfus içindeki payları ise 1950'de % 14.37 ile % 10.81, 1960'ta % 15.62 ile % 10.0 ve 1970'te % 21.01 (Metropolitan alan nüfusu oranı olarak) ile % 13.04 (Metropolitan alan nüfusu olarak) oranındadır.

Karaci 1970'de Pakistan'da 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusunun % 33.08 ine sahip iken Lahor'un ancak % 20.53'üne sahip olduğu görülmektedir. Pakistan'da yine 1970'de 100.000 ve daha az nüfuslu kentsel yerleşmelerde yaşayanların, toplam kentsel nüfusa oranı % 36.48 dir.

C. TÜRKİYE'DE NÜFUS GELİŞMESİ

TÜRKİYE BÜYÜK KENTLERİ NÜFUS GELİŞMESİ

1- TOPLAM NÜFUS GELİŞMESİ

Ülkemizde kentleşme süreci, genel gösterimleri ile az gelişmiş ülkelerde gözlenen süreç ile paralellikler göstermektedir. Bununla beraber bunlar genelde biçimsel benzerlikler olarak nitelenebilir. Az gelişmiş ülkelerde genelde Avrupalı, merkantalistlerin etkinlikleri ile başlayan bir ekonomik ve sosyal değişimin en belirgin sonuçlarından biri olan kentleşme bu ülkelerde tamamı ile demografik ve tek merkezli olmaktadır.

Ülkemizde ise dış etmenlerin kentleşme sürecinde etkin olmadıkları söylenemezse de, ülkemizin içinde bulunduğu stratejik ve politik konum etkilerinin yoğunluğu açısından oldukça kısıtlayıcı ve kısa süreli olmasını doğurmuştur. Ülkemizin değişik dönemlerde geçirdiği ve halende geçirmekte olduğu ekonomik ve sosyo-kültürel değişimin, yarattığı nüfus hareketleri açısından kentleşme sürecinin niteliğini belirleyen en önemli öğe olarak gözükmektedir.

Az gelişmiş diğer ülkelerde ve özellikle Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde gözlenen her boyutu ile bağımlı gelişme çabaları ülkemizde daha değişik nitelikler taşımaktadır. Merkezi yönetime dayalı planlı bir gelişme modeline dayandırılan ekonomik ve sosyal gelişim, ülke boyutlarında dengeli dağıtılamadığı ve yerel yönetimin yetersizliği yüzünden istenilen hedeflere ulaşamamıştır. Çok partili parlamenter demokratik sürece geçilmesiyle hemen hemen aynı dönemlere raslayan kentleşme süreci başlangıcı, ülkemizde tarım sektöründe elde edilen kaynakların, sanayi sektörüne aktarılmaya başlanmasıyla da başlangıcı olmuştur. Genel de yer seçimi açısından büyük kentlere doğru tercihlerini kullanan sanayi kuruluşları, emek yoğun üretim teknolojilerini yoğun olarak kullanmalarından ötürü işgücünün dikkatini büyük kentlere çekmiştir. Ancak burada, kırsal kesimdeki "itici

güçler" olarak tanımlanagelen ögelerin aslında "modern girdilerin" kullanılması ile tanımlanamayacağını eklemekte fayda vardır. Belirli dönemlerde kırsal kesimden göç eden nüfusu traktör sayısı ile oranlamaya kadar gitmiş olan bu yaygın kanı kırsal kesimdeki mülkiyet değişiminin etkin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Süreci içinde sosyal yapıda gelişen mekanizmalar kırsal kesimde de bir yandan mekanizasyona bağlı bir kapitalistleşme yaratırken, diğer yandan mülksüzleşme ve kırdan kopuş mekanizmalarının oluşmasını da sağlamıştır. Bu mekanizmalara, kırdan kopmayı engelleyen bir çeşit kırsal marjinal kesimin yaratılması da etkenlerdendir (120).

Ülkemiz nüfus gelişimi irdelendiğinde genel olarak üç farklı dönemle karşılaşılmaktadır. Bu farklılığın nedeni tamamı ile nüfus gelişiminin doğal dengesinin bilerek bozulmasından kaynaklanmaktadır ve yine bozulan bu dengenin gelişme süreci içindeki zararlarının ortadan kaldırılması için yeniden oluşturulması, yoğun çabalar gerekmiştir.

1927 - 1950 dönemini kapsayan ilk dönem doğum oranlarının yüksekliğine dayanarak nüfustaki gelişmenin ölüm oranlarının düşürülmesi ile oluşturulması çabalarını kapsar. Ancak daha sonraları yüksek doğum oranı ile bağıntılı olarak nüfusu dengede tutan yüksek ölüm oranının düşürülmesi, aynı paralellikte doğum oranlarının düşürülmemesi nedeni ile ülkede önemli nüfus artışlarına neden olmuştur.

İkinci dönem 1950 - 1960 dönemidir. Bu dönemde ölüm oranlarındaki azalma hızlanırken doğum oranları da hızlı bir artışa girmiş ve ülke nüfusu da doğal olarak hızlı bir artışın içine girmiştir. (Tablo: 125).

1960 sonrası ise nüfus artış hızında beliren azalma ile üçüncü dönemi oluşturmaktadır. Bu dönem nüfusun, doğum oranının ölüm oranına yaklaştırılması ile dengelenmeye çalışıldığı dönem olarak tanımlanabilir (121).

Bu nüfus hareketliliği içinde özellikle 1950'den sonra kentleşme olgusu etken olmaya başlamıştır. Kent yaşamının, doğurganlık eğilimlerini sınırlayıcı etkilerinden dolayı doğum oranlarının düşmesindeki payı büyüktür.

Bu dönemlerde ülke toplam nüfusunda görülen gelişmelere baktığımızda:

Yıl	Toplam Nüfus	A	B
1935	16.366.704	8.98	5.16
1940	17.831.321	5.38	3.38
1945	18.790.655	11.44	7.60
1950	20.947.188	14.89	10.98
1955	24.064.773	15.33	13.00
1960	27.754.820	13.11	12.82
1965	31.391.421	13.41	14.83
1970	35.605.176	13.31	16.71
1975	40.347.719	10.88	15.47
1980	44.736.957		

A= Nüfus Büyüme Oranı

B= Dönemler Arası Nüfus Farkı / 1935 - 1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 125

Yukarıda anılan üç dönem itibarı ile toplam nüfusun gelişimi ise:

Türkiye	1 ^o	2 ^o	3 ^o
A	27.99	32.65	61.18
B	16.14	23.98	59.83

A= Nüfus Artış Oranı

B= Dönem Nüfus Farkı / 1935-1980 Toplam Nüfus Farkı

Tablo: 126

Türkiye	1 ^o	2 ^o	3 ^o
Yıllık Nüfus büyüme oranı	1.86	3.26	3.05

Tablo: 127

Tablo 126 ve 127'den de izlendiği gibi Türkiye toplam nüfusu 2^o dönem olan 1950 - 1960 döneminde yıllık % 3.26 lık bir artış göstermektedir. Bu dönemde gerçekleştirilen nüfus farkının 1935-1980 dönemlerinde gerçekleştirilen toplam nüfusun % 23.98'i oranında olması ise 10 yıllık bir dönemde gerçekleştirilen nüfus artışının önemini kanıtlamaktadır.

Aynı dönemlerde toplam kentsel nüfus (D.i.E. tanımlaması ile) 4.24 milyondan 19.64 milyona ulaşarak yaklaşık 4.63 kat artmıştır. Önceki bölümlerde incelediğimiz diğer ülkelerle karşılaştırma yapılırsa 1950'de 5.58 milyon olan toplam kentsel nüfusun 1980'e kadar 3.5 kat arttığı bu artışın ise % 251 ile en yüksek değerlerden biri olduğu görülmektedir.

10.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusu olarak bakıldığında kentli nüfusun çok daha büyük bir artış gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Artış oranındaki yükselme 20.000 ve 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin toplam nüfusları incelendiğinde daha da belirginleşmektedir (Tablo: 128).

Yıllar	10.000 +	20.000 +	100.000 +
1935	2.721.575	2.132.172	1.079.168
1940	3.287.319	2.508.302	1.187.147
1945	3.523.127	2.692.489	1.428.675
1950	3.523.127	3.083.191	1.762.067
1955	5.499.501	4.493.632	2.520.060
1960	7.346.701	6.360.715	3.585.747
1965	9.391.619	8.313.217	5.050.636
1970	12.784.128	11.008.133	7.313.142
1975	16.721.324	14.517.396	10.001.695
1980	20.339.630	18.040.871	12.379.028

Tablo: 128.

1935-1980 döneminde 10.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusu 7.47 kat, 20.000 ve üstü yerleşmelerinki 8.46 kat, 100.000 ve üstü yerleşmelerinki ise 11.41 kat artmıştır (Tablo: 129-130).

Bu görünümü ile 100.000 ve üstü yerleşmeler kentsel nüfusun önemli bir bölümünü kendilerinde barındırmakta, bu görünüm ise daha çok gelişmiş ülkelerde gözlenen bir gelişimle benzeşmektedir.

Ülkemizdeki büyük kentlerin nüfus gelişmesi 1935'ten başlayarak incelenecektir. Ancak Türkiye toplam nüfusu ve toplam kentsel nüfusu içindeki konumları diğer bölümlerde inceleme aralığı olarak kabul ettiğimiz 1950-1980 dönemlerinde verilecektir (Tablo: 131).

TÜRKİYE	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Toplam Nüfus	20.95	24.06	27.75	31.39	35.60	40.34	44.73
Kentsel Nüfus*	5.58	7.17	8.94	10.80	13.69	16.87	19.64
Kent. Oranı	26.6	29.8	32.2	34.4	38.4	41.8	43.9
İstanbul	1.17	1.53	1.88	2.29	3.02	3.92	4.78
Ankara	0.55	0.76	0.99	1.29	1.68	2.21	2.48
İzmir	0.61	0.75	0.91	1.08	1.26	1.50	1.82

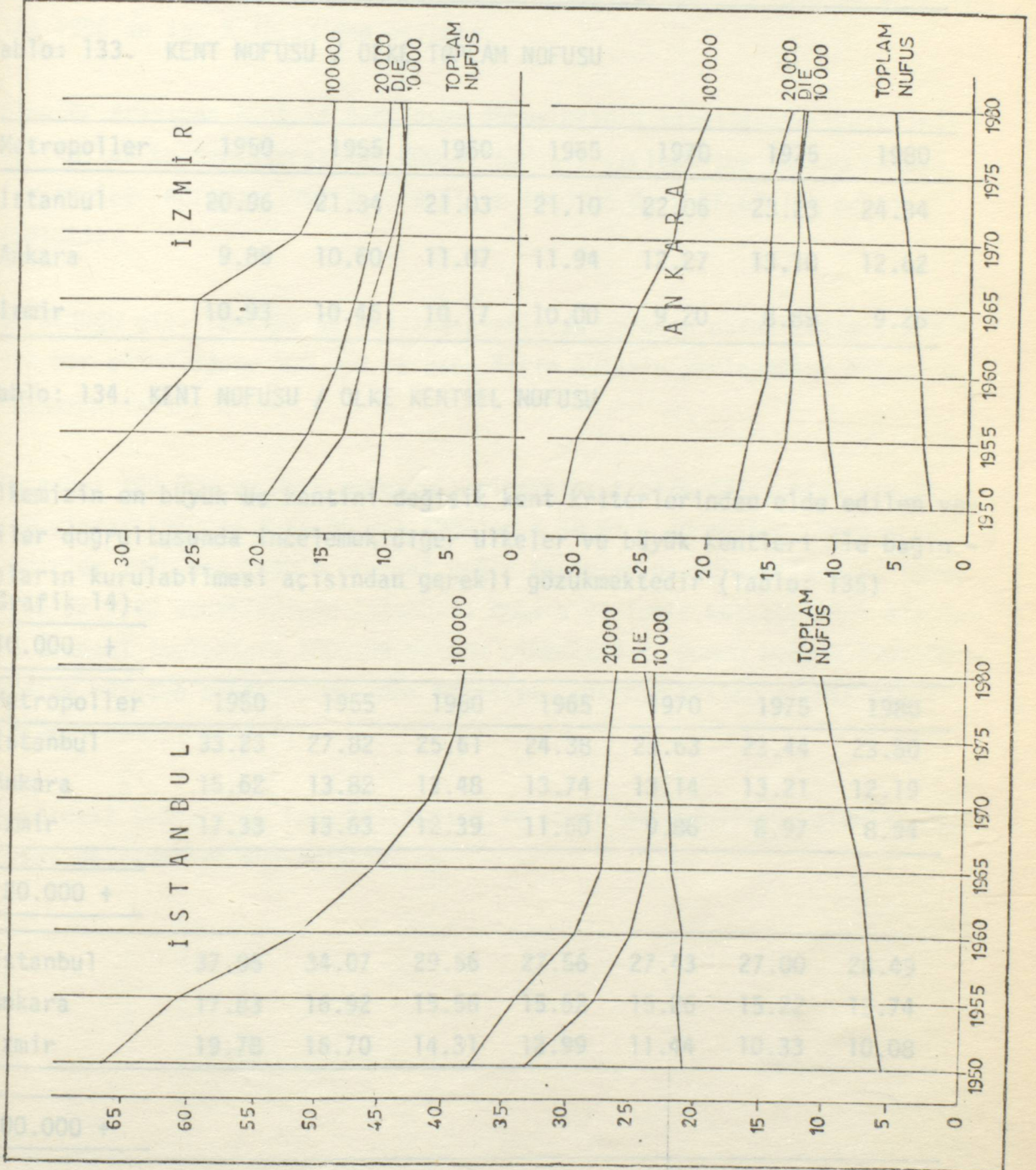
* D.İ.E. tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda.

Tablo: 131. TÜRKİYE'DE NÜFUS GELİŞMESİ, BÜYÜK KENTLERİ, İSTANBUL, ANKARA, İZMİR (1950 - 1980)

İstanbul, Ankara ve İzmir metropoliten alan nüfuslarının Türkiye toplam nüfusu ve toplam kentsel nüfusu içindeki payları irdelendiğinde

- İstanbul metropoliten alan nüfusunun toplam nüfusa oranının 1950'de % 5.58'den 1980'de % 10.68'e yükseldiği,
- Ankara metropoliten alan nüfusunun oranı ise % 2.62'den % 5.54'e yükseldiği,
- İzmir metropoliten alan nüfusunun oranının da % 2.91'den % 4.07'ye yükseldiği görülmektedir (Tablo: 133).
- İstanbul metropoliten alan nüfusunun toplam kentsel nüfusa oranı ise 1950'de % 20.96'dan 1980'de % 24.34'e yükselmiştir.
- Ankara metropoliten alan nüfusunun oranı ise % 9.85'ten % 12.62'e,
- İzmir metropoliten alan nüfusunun oranı ise % 10.93'ten % 9.26'ya düşmüştür (Tablo: 134).

Büyük Kentler	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
İstanbul	6.58	6.36	6.77	7.29	8.48	9.71	10.68
Ankara	2.62	3.15	3.56	4.11	4.72	5.48	5.84
İzmir	2.91	3.11	3.28	3.44	3.54	3.72	4.07



Grafik: 14. İSTANBUL, ANKARA, İZMİR NUFUSU'NUN ÜLKE TOPLAM NUFUSUNA ORANI
(1950 - 1980)

Büyük Kentler	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
İstanbul	5.58	6.36	6.77	7.29	8.48	9.71	10.68
Ankara	2.62	3.15	3.56	4.11	4.72	5.48	5.54
İzmir	2.91	3.11	3.28	3.44	3.54	3.72	4.07

Tablo: 133. KENT NÜFUSU / ÜLKE TOPLAM NÜFUSU

Metropoller	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
İstanbul	20.96	21.34	21.03	21.10	22.06	23.23	24.34
Ankara	9.85	10.60	11.07	11.94	12.27	13.10	12.62
İzmir	10.93	10.46	10.17	10.00	9.20	8.89	9.26

Tablo: 134. KENT NÜFUSU / ÜLKE KENTSEL NÜFUSU

Ülkemizin en büyük üç kentini değişik kent kriterlerinden elde edilen veriler doğrultusunda incelemek diğer ülkeler ve büyük kentleri ile bağın - tıların kurulabilmesi açısından gerekli gözükmektedir (Tablo: 135) (Grafik 14).

Metropoller	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
İstanbul	33.23	27.82	25.61	24.38	23.63	23.44	23.50
Ankara	15.62	13.82	13.48	13.74	13.14	13.21	12.19
İzmir	17.33	13.63	12.39	11.50	9.86	8.97	8.94

Metropoller	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
İstanbul	37.95	34.07	29.56	27.56	27.43	27.00	26.49
Ankara	17.83	16.92	15.56	15.52	15.26	15.22	13.74
İzmir	19.78	16.70	14.31	12.99	11.44	10.33	10.08

Metropoller	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
İstanbul	66.40	60.71	52.44	45.34	41.29	39.19	38.61
Ankara	31.21	30.16	27.61	25.54	22.97	22.09	20.03
İzmir	34.61	29.76	25.38	24.95	17.23	14.99	14.72

Tablo: 135. KENT NÜFUSU / ÜLKE KENTSEL NÜFUSU (KRİTERLER DOĞRUSUNDA)

Günümüzde planlama kurallarınca kent kriteri olarak kabul edilen 10.000 + nüfus yerleşmeler toplam nüfusu Türkiye toplam nüfusunun 1950'de 16.81'ini 1980'de ise % 145.47'sini oluşturmaktadır. Genelde Birleşmiş Milletler İstatistik servislerince kabul edilen 20.000 + nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusu ise yine toplam nüfusun 1950'de % 14.71 ini 1980'de ise % 40.33'üne eşittir.

Ülkeler arasında kent ve kentleşme düzeylerinin karşılaştırılmalarında kullanılan kriter olarak 100.000 + nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusu ise toplam nüfusun 1950'de % 8.41 ve 1980'de de % 27.67'lik oranına sahiptir.

Görüldüğü gibi Türkiye'de kentsel alanlarda görülen nüfus artışının büyük bir çoğunluğunu 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler nüfusu oluşturmaktadır.

İstanbul 100.000 ve üstü nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusundan aldığı pay olarak 1950'de % 66.60'tan 1980'de % 38.61'e düşmüştür. Ankara ve İzmir'de 1950'den 1980'e oransal değer kayıplarına uğramışlardır. 1950, 1955 ve 1960 dönemlerinde İstanbul, Ankara ve İzmir metropoliten alanları oransal toplamaları 100 'ün üstüne çıkmaktadır. Bunun nedeni 100.000 + toplam nüfusun oluşturulmasında Belediye sınırları kriter olarak kabul edilmiş olmasındandır.

Aşağıdaki tablolarda İstanbul Ankara ve İzmir metropoliten alanlarının nüfus gelişmeleri verilmiştir.

Tablo: 136. İSTANBUL, ANKARA, İZMİR, METROPOLİTEN ALAN NÜFUSLARI (1935 - 1980)

İSTANBUL METROPOLİTEN										
ALAN NÜFUSU										
İSTANBUL İL TOPLAM NÜFUSU	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
	889.301	997.312	1.085.581	1.173.567	1.563.630	1.832.092	2.293.823	3.019.032	3.904.588	4.741.890
- YALOVA İLÇESİ										
TOPLAM NÜFUSU	16.840	17.078	20.276	22.255	26.671	33.101	37.090	42.689	55.036	75.787
+ GEBZE İLÇESİ										
TOPLAM NÜFUSU	17.809	20.810	20.277	22.933	25.406	30.442	33.674	46.981	70.044	115.450
TOPLAM	890.270	1.001.044	1.085.582	1.174.245	1.535.365	1.879.433	2.290.407	3.023.324	3.919.596	4.781.553

ANKARA METROPOL ALAN NÜFUSU

YERLEŞME ADI

MERKEZ İLCE TOPLAM NÜFUSU

ALTINDAĞ İLÇESİ TOPLAM NÜFUSU

YERLEŞME ADI	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
MERKEZ İLCE TOPLAM NÜFUSU	103.353	202.486	271.943	338.498	507.463	716.542	978.867	1.321.411	1.794.999	2.001.057

ÇANKAYA İLÇESİ TOPLAM NÜFUSU

YENİMAHALLE İLÇESİ TOPLAM NÜFUSU

AYAS İLÇESİ

Şehir

Merkez Bucağı T.N. (Gençali)

BALA İLÇESİ

Şehir

-Merkez Bucağı

.(Abazlı, Aşkoğlu, Aydoğan, Bahçekardalak, Büyükbayalık, Davdanlı, Ergin, Küçükbayalık, Taiköy, Ücem)

-Karaali Bucağı T.N. (Ahmetçayırı)

- Karakeçili Bucağı

(Karakeçili, Bağkaya, Catalçeşme, Keklice, Küçükbayat, Sulubük)

ÇAMLIDERE İLÇESİ

Şehir

-Merkez Bucağı

(Ahatlar, Bardakçılar, Buğrular, Doğanlar, Erdelek, Elmali, Elören, Konaklı, Meseler, Muzrupagacın, Pelitcik, Tatlak)

-Pecenek Bucağı

T.N-(Çukurören, Dağkuzören, Osmansın, Üzmüş)

ÇUBUK İLÇESİ TOPLAM NÜFUSU

Şehir

-Merkez Bucağı

T.N.- (Ahırköy, Akbayır, Asağiemirler, Avcıova, Camili, Dağkalfat, Dalyasan, Dedeler, Demirci, Eskiçöte, Kızılören, Köşrelilik, Kumyucuköy, Küçükali, Meseli, Nusratlar, Okcular, Öyümigde, Susuz, Uluadaç, Yıldırım, Yıldırımören, Yıldırımavcı, Yukarı Çavundur).

-Akyurt Bucağı T.N.

-Sirkeli Bucağı T.N.

ANKARA METROPOL ALANI

POLATLI İLÇESİ

Şehir

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1980
12.311	14.294	18.790	25.724	32.280	36.631	40.869	52.318	64.591

- Merkez Bucakı

(Basrı, Beyceğiz, Çekirdeksiz, Çimenceğiz, Eskiopolatlı, Gencali, Hacıtuğrul, Iğciler, Ömerler, Karakaya, Karapınar, Karayavsan, Kargalı, Kayabasi, Kızılcakışla, Kusu, Seyhali, Taspınar, Öcpınar, Yağmurbaba)

- Temelli Bucakı

T.N. (Güres)

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1980
15.066	16.027	17.239	20.234	21.477	20.239	20.261	22.463	160.119
9.404	10.345	12.342	9.594	10.305	8.740	10.400	11.505	13.855
321.212	376.463	462.030	551.285	766.487	999.155	1.296.408	2.214.533	2.482.098

ANKARA METROPOL ALAN NUFUSU

T.N. (Güres)

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1980
17.272	17.262	25.074	25.074	25.074	25.074	25.074	25.074	25.074
24.334	24.334	24.334	24.334	24.334	24.334	24.334	24.334	24.334
36.547	36.547	36.547	36.547	36.547	36.547	36.547	36.547	36.547
6.531	6.531	6.531	6.531	6.531	6.531	6.531	6.531	6.531
6.945	6.945	6.945	6.945	6.945	6.945	6.945	6.945	6.945
6.038	6.038	6.038	6.038	6.038	6.038	6.038	6.038	6.038
17.560	17.560	17.560	17.560	17.560	17.560	17.560	17.560	17.560
16.745	16.745	16.745	16.745	16.745	16.745	16.745	16.745	16.745
22.840	22.840	22.840	22.840	22.840	22.840	22.840	22.840	22.840

MANTISA

MANTISA

MANTISA

MANTISA

MANTISA

MANTISA

MANTISA

MANTISA

MANTISA

MANTISA

1- TOPLAM METROPOLİTEN NÜFUSU İÇİNDEKİ FARKLARI

	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
MEZARCIK NÜF. TOPL.	1604567	1892773	2082790	2334739	3052019	3788655	4666444	5479899	7646300	9018530
AKARCA	19.06	19.89	22.19	23.61	25.11	25.37	27.78	28.18	29.00	27.31
İSTANBUL	52.34	52.90	52.12	50.10	50.31	49.57	40.43	30.63	51.31	52.65
AYDIN İLİ	25.10	27.21	25.15	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970
KUSADASI İLCESTİ (T.N.)	9.816	9.872	9.738	10.753	11.426	12.403	13.724	15.625	16.019	21.346
İZMİR METROPOLİTEN ALAN NÜFUSU	473.485	514.866	535.128	609.209	750.167	910.067	1.079.629	1.264.907	1.502.171	1.817.849

* 1945 ve 1950 dönemlerinde Karşıyaka ilçesi kentsel nüfusu Merkez Kaza kentsel nüfusunun içinde sayıldığı için, verilen nüfus yalnız Karşıyaka ilçesi kırsal nüfusedir.

MEZARCIK NÜFUSU	1935/40	40/45	45/50	50/55	55/60	60/65	65/70	70/75	75/80
TOPLAMI	12.77	13.06	12.10	20.72	24.14	23.17	27.95	31.91	18.92
AKARCA	17.29	22.74	16.31	19.03	20.16	29.75	29.79	31.61	12.09
İSTANBUL	12.44	8.44	8.16	30.75	22.41	21.86	32.00	29.69	21.99
AYDIN İLİ	8.74	3.94	13.64	23.16	21.32	18.53	17.16	18.76	21.01

1-1 NÜFUS FARKLARI

MEZARCIK NÜF. FARKI	20/40	40/45	45/50	50/55	55/60	60/65	65/70	70/75	75/80
AKARCA	56254	85617	85205	215202	232750	247553	186750	537185	267505
İSTANBUL	110774	84538	88659	261120	344060	410974	732917	896272	861957
İZMİR	43301	20243	74061	140954	159903	160502	185278	237284	215678

Tablo 135

METROPOL OLARAK TANIMLANAN YERLEŞMELERİN

I- TOPLAM METROPOL NÜFUSU İÇİNDEKİ PAYLARI %

	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
METROPOL NÜF. TOPL.	1684967	1892373	2082790	2334739	3052019	3788655	4666444	5970899	7636300	9018500
ANKARA	19.06	19.89	22.19	23.61	25.11	26.37	27.78	28.18	29.00	27.33
İSTANBUL	52.84	52.90	52.12	50.30	50.31	49.61	49.08	50.63	51.33	52.65
İZMİR	28.10	27.21	25.69	26.09	24.58	24.02	23.14	21.19	19.67	20.02

Tablo: 137.

II- NÜFUS ARTIŞ YÜZDELERİ

METROPOL NÜFUS	1935/40	40/45	45/50	50/55	55/60	60/65	65/70	70/75	75/80
TOPLAMI	12.31	10.06	12.10	30.72	24.14	23.17	27.95	8.91	18.92
ANKARA	17.20	22.74	19.31	39.03	30.36	29.75	29.79	31.61	12.08
İSTANBUL	12.44	8.44	8.16	30.75	22.41	21.86	32.00	29.65	21.99
İZMİR	8.74	3.94	13.84	23.14	21.32	18.63	17.16	18.76	21.01

Tablo: 138.

III NÜFUS FARKLARI

TOP. MET. NÜF. FARKI	207406	190417	251949	7117280	736636	877789	1304455	1665401	1445200
ANKARA	55251	85617	89205	215202	232668	297253	386260	531865	267565
İSTANBUL	110774	84538	88663	361120	344068	410974	732917	896272	861957
İZMİR	41381	20262	74081	140958	159900	169562	185278	237264	315678

Tablo: 139.

IV- METROPOL NÜFUS FARKLARININ "TOPLAM METROPOL NÜFUSLARI FARKI" İÇİNDEKİ PAYI

	1935/40	40/45	45/50	50/55	55/60	60/65	65/70	70/75	75/80
ANKARA	26.64	44.96	35.41	30.00	31.58	33.86	29.61	31.94	18.52
İSTANBUL	53.41	44.40	35.19	50.35	46.71	46.82	56.19	53.82	59.64
İZMİR	19.95	10.64	29.40	19.65	21.71	19.32	14.20	14.24	21.84

Tablo: 140.

METROPOL OLARAK TANIMLANAN YERLEŞMELERİN

I- NÜFUS BÜYÜKLÜĞÜ SIRALAMASI

	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
890270 34	1001044 34	1085582 34	1174245 34	1535365 34	1879433 34	2290407 34	3023324 34	3919569 34	4781553 34	
473485 35	514866 35	535128 35	609209 35	766487 06	999155 06	1296408 06	1682668 06	2214533 06	2482098 06	
321212 06	376463 06	462080 06	551285 06	750167 35	910067 35	1079629 35	1264907 35	1502171 35	1817849 35	

Tablo: 141.

II- TOPLAM METROPOL NÜFUSU İÇİNDEKİ PAYLARININ SIRALAMASI

58.84 34	52.90 34	52.12 34	50.30 34	50.31 34	49.61 34	49.08 34	50.63 34	51.33 34	52.65 34	
28.10 35	27.21 35	25.69 35	26.09 35	25.11 06	26.37 06	27.78 06	28.18 06	29.00 06	27.33 06	
19.06 06	19.89 06	22.19 06	23.61 06	24.58 35	24.02 35	23.14 35	21.19 35	19.67 35	20.02 35	

Tablo: 142.

III- NÜFUS ARTIŞ YÜZDELERİ SIRALAMASI

1935/40	40/45	45/50	50/55	55/60	60/65	65/70	70/75	75/80								
17.20	06	22.74	06	19.31	06	30.36	06	29.75	06	31.61	06	21.99	34			
12.44	34	8.44	34	13.84	35	30.75	34	22.41	34	21.86	34	29.79	06	21.01	35	
8.74	35	3.94	35	8.16	34	23.14	35	21.32	35	18.63	35	17.16	35	18.76	12.08	06

Tablo: 143.

IV- NÜFUS FARKLARININ SIRALAMASI

110774	34	85617	06	89205	06	361120	34	344068	34	410974	34	732917	34	896272	34	861957	34
55251	06	84538	34	88663	34	215202	06	232668	06	297253	06	386260	06	531865	06	315678	35
41381	35	20262	35	74081	35	140958	35	159900	35	169562	35	185278	35	237264	35	267565	06

Tablo: 144.

V- NÜFUS FARKLARININ TOPLAM METROPOL NÜFUSLARI FARKI İÇİNDEKİ PAYININ SIRALAMASI

53.41	34	44.96	06	35.41	06	50.35	34	46.71	34	46.82	34	56.19	34	53.82	34	59.64	34
26.64	06	44.40	34	35.19	34	30.00	06	31.58	06	33.86	06	29.61	06	31.94	06	21.84	35
19.95	35	10.64	35	29.40	35	19.65	35	21.71	35	19.32	35	14.20	35	14.24	35	18.52	06

Tablo: 145.

Nüfus yoğunluğu yüksek, az gelişmiş ülkelerde ise 1920'de toplam nüfus 948.8 milyon, toplam kentsel nüfus 50.0 milyon, kırsal nüfus 898.8 milyon ve büyük kent nüfusu ise 10.5 milyondur. 1960'ta ise toplam nüfus 1519.8 milyona, kentsel nüfus 225.0 milyona, kırsal nüfus 1294.8 milyona, büyük kent nüfusu ise 102.3 milyona yükselmiştir.

Nüfus büyümesinin oransal değerleri toplam nüfusta % 60.18, kentsel nüfusta % 350, kırsal nüfusta % 44.06 ve büyük kent nüfusunda ise % 893'dür (122).

BÖLÜM III- SONUÇ

Toplam Nüfus	1920	1930	1940	1950	1960
--------------	------	------	------	------	------

1950'den 1980'e kadar nüfus gelişmelerinin incelendiği dünya büyük kentlerinde ve ülkelerinde izlenen gelişmelere genelde iki ayrı grupta toplanmıştır.

- Gelişmiş ülkeler ve nüfus gelişmeleri,
- Gelişmekte olan ülkeler ve nüfus gelişmeleri.

Ülkelerin gruplara dağılımı.

Bu grupları kendi içlerinde de ikiye ayırmak olasıdır.

- Nüfus yoğunluğu yüksek ülkeler,
- Nüfus yoğunluğu düşük ülkeler.

Dünya nüfusunu ve dünya toplam kentsel nüfusu yukarıda belirtilen sınıflandırmalar doğrultusunda incelendiğinde 1920'de gelişmiş ülkelere yüksek yoğunluğa sahip olanlarının toplam nüfuslarının 379.9 milyon, toplam kentsel nüfuslarının (20.000 ve üstü) 177.4 milyon, toplam kırsal nüfuslarının 262.5 milyon ve büyük kent nüfuslarının (500.000 ve üstü) 51.9 milyon olduğu, 1960'ta ise toplam nüfusun 517.9 milyona, kentsel nüfusun 216.7 milyona, kırsal nüfusun 301.2 milyona ve büyük kent nüfuslarının da 97.2 milyona ulaştığı görülmektedir.

Bu kategorilerde yüksek yoğunluklu gelişmiş ülkelerin gerçekleştirdikleri gelişme oranları ise sırası ile toplam nüfusta % 36,32, kentsel nüfusta % 84,58, kırsal nüfusta % 14,74 ve büyük kent nüfuslarında ise % 87,3 civarındadır.

Nüfus yoğunluğu yüksek, az gelişmiş ülkelerde ise 1920 de toplam nüfus 948.8 milyon, toplam kentsel nüfus 50.0 milyon, kırsal nüfus 898.8 milyon ve büyük kent nüfusu ise 10.3 milyondur. 1960'ta ise toplam nüfus 1519.8 milyona, kentsel nüfus 225.0 milyona, kırsal nüfus 1294.8 milyona, büyük kent nüfusu ise 102.3 milyona yükselmiştir.

Nüfus büyümesinin oransal değerleri toplam nüfusta % 60.18, kentsel nüfusta % 350, kırsal nüfusta % 44.06 ve büyük kent nüfusunda ise % 893 tür (122).

	1920	1930	1940	1950	1960
Toplam Nüfus	948.8	1519.8	2296.9	2515.8	2994.4
Dünya Top.Nüfusu	1.860.2	2.069.3	2296.9	2515.8	2994.4
G.1.*	379.9	417.7	451.3	474.9	517.9
G.2.*	292.4	340.1	370.3	383.1	458.6
AG.1.*	948.8	1036.5	1149.5	1269.7	1519.8
AG.2.*	239.1	275.0	325.8	389.1	498.1

* Ülkelerin gruplara dağılımı.

G1 : Nüfus yoğunluğu yüksek gelişmiş ülkeler = Japonya ve tüm Avrupa

G2 : Nüfus yoğunluğu düşük gelişmiş ülkeler = Kuzey Amerika, Sovyetler Birliği, Avustralya ve Yeni Zellanda.

AG.1:Nüfus yoğunluğu yüksek az gelişmiş ülkeler = Karaibler ve Güney batı Asya haricinde tüm Asya.

AG.2:Güney batı Asya, Latin Amerika, Afrika ve Avustralya ve Yeni Zellanda dışında kalan tüm Okyanusya.

Tablo: 146 (123).

	1920	1930	1940	1950	1960
Kentsel Nüfus	50.0	225.0	427.0	531.5	753.4
Dünya Top.Kent.N.	252.9	328.1	427.0	531.5	753.4
G.1.	117.4	141.8	167.6	178.8	216.7
G.2.	67.4	92.4	124.3	151.4	216.0
AG.1.	50.0	70.6	101.8	147.7	225.0
AG.2.	18.1	23.3	33.3	53.6	95.7

Tablo: 147 (124)

Kırsal Nüfus	1920	1930	1940	1950	1960
Dünya Top. Kırsal N.	1607.3	1741.2	1869.9	1985.3	2241.0
G.1.	262.5	275.9	283.7	296.1	301.2
G.2.	225.0	247.7	246.0	231.7	242.6
AG.1.	898.8	965.9	1047.7	1122.0	1294.8
AG.2	221.0	251.7	292.5	335.5	402.4

Tablo: 148 (125).

Büyük Kentler	1920	1930	1940	1950	1960
Dünya Toplamı	94.9	135.6	176.8	224.4	351.6
G.1.	51.9	65.9	76.1	76.3	97.2
G.2.	28.2	45.3	57.7	73.5	115.2
AG.1	10.3	18.1	33.4	56.2	102.3
AG.2	4.5	6.3	9.6	18.4	36.9

Tablo: 149 (26)

İki ana gruptaki toplam nüfuslar incelendiğinde gelişmiş ülkelerde nüfus büyüme oranı ortalaması % 45.2 olurken, az gelişmiş ülkelerde % 69.8'dir.

	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000
Dünya Top. N.	1860	2069	2297	2516	2994	3636	4468	5456	6515
G	672	758	821	858	976	1091	1211	1337	1454
AG	1188	1271	1340	1658	1697	2545	3257	4119	5058

* (127)

Tablo: 150.

1920'den 1970'e ve 1970'ten 2000 yılına kadar olan değerler farklı iki kaynaktan (128) elde edilmiştir ve çakıştıkları 1970 dönemi için elde edilen değerler farklılık göstermektedir. Ancak uygulanan birleştirme yöntemi (1) ile verilerin 1920 - 2000 dönemi içinde sürekliliği sağlanmıştır.

Kentsel N.	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000
Dünya Topl.	253	328	427	531	753	1352	1854	2517	3329
G	185	234	292	330	432	717	864	1021	1174
AG	68	94	135	201	321	635	990	1496	2155

Kırsal N.									
Dünya Topl.	1607	1741	1870	1985	2241	2284	2614	2939	3186
G	487	523	530	528	544	374	347	316	280
AG	1120	1218	1340	1457	1697	1910	2267	2623	2906

Tablo: 151. (129)

Bir diğer kaynaktâ (130) ise 1800'den 1970'e kadarki dönemde Dünya toplam, kentsel ve kırsal nüfusları şu değerleri içermektedir.

	1800	1850	1900	1950	1960	1970
Dünya Top.Nüfus	978	1262	1650	2502	3013	3628
Kentsel Nüfus	29	80	224	706	993	1399
Kırsal Nüfus	948	1181	1425	1795	2018	2229

Tablo: 152.

Tablolar aracılığı ile verilmeğe çalışılan Dünya toplam nüfusu ve bileşenlerinin tarihsel gelişimleri ve 2000 yılına kadarki kestirimleri toplam nüfus ve kentsel nüfus artışının gelişim doğrultularını vermektedir.

Az gelişmiş olan ancak nüfus yoğunluğu yüksek ülkelerde kent nüfusunun gelişmiş yüksek yoğunluklu ülkeler düzeyine çıktığı ve genelde bu ülkelerde kentsel nüfusun yanı sıra kırsal nüfusun da yüksek bir artışa sahip olduğu gözlenmektedir. Bununla beraber gelişmiş ülkelerde kırsal nüfusun azalma eğilimi içinde olduğu, kentsel nüfusta da düşük oranlarda artışın kaydedildiği dikkati çekmektedir. Gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerdeki benzer nüfus hareketleri dünya toplamında da kendini göstermektedir.

Sanayi devrimi sonrasında; günümüzde gelişmiş olarak tanımlanan ülkelerdeki kentsel nüfus artışı; Dünya toplam kentsel nüfusunun belirleyicisi konumda iken son 30 yılda "Azgelişmiş Ülkeler"deki kentsel nüfus artışı da belirleyici nitelik kazanmıştır.

20.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler Dünya toplam nüfusunun 1800'den 1970'e kadar geçirdiği gelişim incelendiğinde; 23 milyondan 1169 milyona çıktığı görülmektedir. Bu, yıllık ortalama % 29.31 oranına varan bir artışın gerçekleştiğini göstermektedir. Aynı dönemde Dünya toplam nüfusu yıllık ortalama % 1.6 oranında gelişme göstermiştir.

Dünya nüfusunun kentsel alanlarda yoğunlaştığı ve yoğunlaşmasını sürdüreceği kaçınılmazdır. Nereye kadar ve ne oranda kentleşilebilecektir? Tahminimiz kentsel nüfusun belirli bir doyum noktasında duracağı üzerindedir. Dünya toplam kentsel nüfus gelişmesini sağlayan en önemli kaynak az gelişmiş ülkelerdeki kırsal nüfus potansiyeli ve kırsal nüfustaki yüksek doğurganlıktır. Ancak kente göçün artması veya en azından sürmesi kırsal nüfustaki doğurgan nüfusun azalmasını da beraberinde getirecektir. Kentsel yaşamın özelliklerinden biri olan düşük doğum oranı, kentsel nüfusun gelişmesini de bir noktada tutacaktır.

20.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusunun Dünya toplam nüfusu içindeki payı 1800'lerde % 2.35'ken 1970'te % 32.2 'ye yükselmiştir. Özetle 1800'lerde her 100 kişiden 2'si kentlerde yaşarken, 1970'te her 3 kişiden biri kentte yaşamaktadır. 2000 yılında ise her iki kişiden birinin kentli olacağı tahmin edilmektedir (Tablo: 152).

	1800	1850	1900	1950	1960	1970
20.000 +	23	54	151	566	809	1169
100.000 +	16	29	90	406	592	863
100.000 + / 20.000 +	69.5	53.	56.6	71.7	73.2	73.8

Tablo: 153. 20.000 + VE 100.000 + NÜFUSLU YERLEŞMELER TOPLAM NÜFUSU (1800 - 1970)

100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler nüfusları; ülkelerin arası karşılaştırılması için en uygun kriter olarak gözükmektedir. Ancak veri yetersizliği nedeni ile bu karşılaştırma incelenen ülkeler genelinde yapılamamıştır. Ancak Tablo:153'de 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerdeki toplam nüfusun 1800 - 1970 döneminde gösterdiği gelişim ve bu nüfusun 20.000 ve üstü yerleşimler oranının toplam nüfusuna gelişimi verilmiştir.

Dünya toplam kentsel nüfusunun 100.000 ve daha fazla nüfuslu kentlerde yığılma eğiliminde olduğu açıkça gözlenmektedir. Yapılan oranlamada 1800'lerden 1850'lere kadar 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin değer kaybettiği, ancak 1900'lerin başından itibaren değer kazanarak % 73.8'e kadar yükseldiği saptanmıştır.

20.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusunun 1920 - 1960 dönemi ve 1975 yılı kıtalara dağılımı ayrıca 2000 yılı için yapılan kestirimler Tablo: 154'te verilmektedir.

	1920	1930	1940	1950	1960	1975*	2000*
AFRİKA	6.9	9.7	13.8	21.5	36.4	75	165
L.AMERİKA	12.9	18.1	25.2	40.6	67.8	166	355
K.AMERİKA	43.5	58.0	64.3	83.2	112.5	204	281
ASYA	66.1	91.2	132.1	182.8	276.6	707	1934
AVRUPA (131)	104.4	123.3	140.1	147.6	173.8	351	662
OKYANUSYA	3.1	3.8	4.5	5.8	8.3	12	19
SOVYETLER B.	16.0	24.0	47.0	50.0	78.0	...	...

* (132)

Tablo: 154.

100.000 ve üstü nüfuslu yerleşmeler toplam nüfusunun gelişiminin izlenmesi amacıyla Tablo:155'de verilmiştir.

100.000 +	1960	1975	2000
AFRİKA	20	48	129
L.AMERİKA	51	118	296
K.AMERİKA	119	144	240
ASYA	204	486	1509
AVRUPA	189	271	454
OKYANUSYA	7	10	16

Tablo: 155. (133).

Milyonun üzerinde nüfusa sahip kentler incelendiğinde; 1950 döneminde toplam 49 büyük kentin 122.013.632 milyonluk bir nüfusu barındırdığı 1955 döneminde kent sayısının 68'e nüfusun ise 161.190.169 milyona çıktığı görülmektedir. 1975 döneminde toplam büyük kent sayısı 117'e varmış, nüfuslarının toplamı ise 334.670.624 milyona erişmiştir. 1980 dönemi itibari ile toplam sayı 120, toplam nüfus ise 350.514.191 'dir. (Tablo: 157).

1950 - 1980 döneminde büyük kentlerin kıtalara dağılım oranları ise Asya ortalama % 40, K.Amerika % 17-26, Avrupa % 12-27, L.Amerika % 7-14, Sovyetler Birliği % 5-7, Afrika % 1-4 ve Okyanusya % 1-2 arasında değişim göstermektedir (Tablo:156).

Dünya büyük kentlerinin 1950 - 1980 dönemi itibarı ile sıralaması tablo:158) de yapılmıştır. Ancak böyle bir sıralamanın sağlıklı olabilmesi için verilerin yeterli ve tanımların benzer olması gerekliliği belirgin olarak görülmüştür. Sağlıklı sıralamaya olanak vermeyen noktaları;

1. Her dönem için kent nüfuslarının bulunamaması,
2. Verilerdeki Metropoliten Alan - Kent Bütünü tanımlarının ülkeden ülkeye ve dönemden döneme farklılıklar taşıması ve tanımların standartlaştırılamaması, Bu nedenle oluşturulan sıralamada nüfus verisine rastlamayan dönemler için bir evvelki ya da daha evvelki dönemin nüfusunun kullanılması,
3. Bu nedenle 1975 den sonra "Kent Bütünü" nüfusu milyonu aşan kentler ya da "Metropoliten Alan" nüfusu milyonu aştığı halde kent bütünü nüfusu milyonun altında kalan kentlerin, sıralamaya alınamaması olarak özetlenebilir.

U açıdan Tablo: 157'de verilen toplam nüfuslar, yeterince sağlıklı olmayıp en az değerleri içermektedir.

YILLAR	AFRİKA		L. AMERİKA		K. AMERİKA		ASYA		AVRUPA		OKYANUSYA		SSCB	
	AD	NÜFUS	KI. AD.	NÜFUS	AD	NÜFUS	AD	NÜFUS	AD	NÜFUS	AD	NÜFUS		
1950	1	2.100.506	5	9.318.464	9	31.864.102	16	34.640.548	14	33.747.644	2	3.014.046	2	7.328.322
1955	2	3.107.006	5	11.866.905	9	33.147.076	32	68.767.765	15	32.959.055	2	3.114.040	3	8.328.322
1960	3	5.961.554	7	20.000.422	10	40.791.189	38	83.419.641	19	42.610.823	2	3.014.040	3	10.365.196
1965	4	8.372.909	8	23.652.703	11	42.884.669	43	99.552.155	19	42.204.094	2	3.014.040	7	15.673.000
1970	6	12.391.504	11	34.580.647	11	53.753.714	47	130.025.457	18	42.538.373	2	5.244.747	9	19.523.000
1975	10	19.031.439	14	42.555.328	12	59.621.603	47	136.876.738	20	45.809.499	2	5.626.017	12	25.150.000
1980	9	16.983.081	16	50.238.584	14	65.808.089	48	140.833.407	19	44.533.429	2	5.626.601	12	26.491.000

Tablo: 156. KİTALARA GÖRE BÜYÜK KENT ADET VE NÜFUSLARI (1950 - 1980)

YILLAR	ADET	TOPLAM NÜFUS
1950	49	122.013.632
1955	68	161.190.169
1960	82	206.162.865
1965	94	236.353.570
1970	104	298.057.442
1975	117	334.670.624
1980	120	350.514.191

Tablo: 157. DÜNYA TOPLAM BOYUK KENT ADET VE NÜFUSLARI (1950 - 1980)

Araştırmanın sonucunu genel hatları ile özetlemek gerekirse:

- Günümüzde nüfus gelişmesi olarak gözlenen iki değişik eğilim vardır.
 - Gelişmiş ülkelerdeki ölüm ve doğum oranlarının düşüklüğünden kaynaklanan sabit ivmeli denebilecek nüfus artışı.
 - Gelişmekte olan ülkelerde görülen, azalan ölüm oranlarına rağmen yüksek oranlarda kalan doğum oranlarının güdümündeki hızlı nüfus artışı.
- Gösterdikleri nüfus artış karakteri açısından geçiş döneminde olduklarını söyleyebileceğimiz ülkeler ise doğum oranlarını düşürme çabasında olan ülkelerdir.
- Kentleşme eğilimi olarakta genelde üç ana eğilim gözlenmektedir.
 - Kırsal kesimdeki hızlı nüfus artışında kaynak bulan, tek merkeze doğru, bu merkezin büyümesi ile görüntülenen niceliksel kentleşme eğilimi (gelişmekte olan ülke niteliğini yeni kazanan ülkeler)
 - Genelde 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerin nüfus artışı gösterdikleri, ancak büyük merkezlerin genişlemesinin de sürdüğü daha dağınık ülkesel yerleşme düzeni doğuran kentleşme eğilimi (gelişmekte olan ülkeler)
 - Nüfus kayıpları görülen ve tam anlamı ile ülke yüzeyine dengeli dağılımın sağlandığı, niceliksel olduğu kadar aynı paralellikte niteliksel gelişmesini de sağlayan gelişmiş ülke kentleşmesi.

Büyük kentlerdeki gelişim içinde üç ayrı özellik genelde gözlenmektedir.

- Az gelişmiş ülke tanılarına yeni katılmış ülkelerdeki tek merkezli kentleşmenin odağı olan büyük kentlerin, tüm kentsel alanda ve geniş çevresinde genelde sağlıklı ve ekonomik etmenlerden yoksun, nüfus bileşenleri açısından genç ve bekar bir kuşağın hakimiyeti altında, sosyal katmanların çok belirgin ve çok ayrık kentsel gelir dağılımının dengesiz olduğu kentsel bir büyüme modeline sahip oldukları görülmektedir.
- Arazi kullanımını denetleyici mekanizmaların işletilmeye çalışıldığı, sanayi sektörünün desantralizasyonu çabalarına girilmiş ve kente yığılmaları bu yoldan engellemek ve büyük kent gelişimlerini dengeleyebilecek yeni bölgesel merkezleri yaratan ve yatırımlar açısından bu alanlara yönelip bölgesel dengesizliği kaldırmaya çalışan, etkin ve devamlı politik süreç içinde bulunan ülkelerde gözlenen kentleşme karakteri.
- Gelişmiş ülkelerde nüfusun kent dışına çıkması ile karakterize olan ve tamamı ile yönetim ve hizmetler sektörünün ağırlıkta olduğu işgücü arzı ve talebinin dengede bulunduğu, her yönüyle sağlıklı düzeylere erişmiş büyük kentlerin yanında, ülke düzeyine yayılmış işleyen bir hiyerarşik yerleşme sistemine sahip kentleşme süreci.

Ülkemiz kentleşme süreci olarak ikinci sınıfta yer almaktadır. Ancak kentsel alanlardaki gelişimin denetim altına alınabilmesi, alt yapı düzenlemelerinin tamamlanabilmesi ve daha dengeli ülkesel yerleşim sistemine ve hedeflere ulaşmada daha etkin olmalarının sağlanması gerekmektedir.

01.01.01	ANKARA	01.01.01	ANKARA
01.01.02	ANKARA	01.01.02	ANKARA
01.01.03	ANKARA	01.01.03	ANKARA
01.01.04	ANKARA	01.01.04	ANKARA
01.01.05	ANKARA	01.01.05	ANKARA
01.01.06	ANKARA	01.01.06	ANKARA
01.01.07	ANKARA	01.01.07	ANKARA
01.01.08	ANKARA	01.01.08	ANKARA
01.01.09	ANKARA	01.01.09	ANKARA
01.01.10	ANKARA	01.01.10	ANKARA
01.01.11	ANKARA	01.01.11	ANKARA
01.01.12	ANKARA	01.01.12	ANKARA
01.01.13	ANKARA	01.01.13	ANKARA
01.01.14	ANKARA	01.01.14	ANKARA
01.01.15	ANKARA	01.01.15	ANKARA
01.01.16	ANKARA	01.01.16	ANKARA
01.01.17	ANKARA	01.01.17	ANKARA
01.01.18	ANKARA	01.01.18	ANKARA
01.01.19	ANKARA	01.01.19	ANKARA
01.01.20	ANKARA	01.01.20	ANKARA
01.01.21	ANKARA	01.01.21	ANKARA
01.01.22	ANKARA	01.01.22	ANKARA
01.01.23	ANKARA	01.01.23	ANKARA
01.01.24	ANKARA	01.01.24	ANKARA
01.01.25	ANKARA	01.01.25	ANKARA
01.01.26	ANKARA	01.01.26	ANKARA
01.01.27	ANKARA	01.01.27	ANKARA
01.01.28	ANKARA	01.01.28	ANKARA
01.01.29	ANKARA	01.01.29	ANKARA
01.01.30	ANKARA	01.01.30	ANKARA
01.01.31	ANKARA	01.01.31	ANKARA
01.01.32	ANKARA	01.01.32	ANKARA
01.01.33	ANKARA	01.01.33	ANKARA
01.01.34	ANKARA	01.01.34	ANKARA
01.01.35	ANKARA	01.01.35	ANKARA
01.01.36	ANKARA	01.01.36	ANKARA
01.01.37	ANKARA	01.01.37	ANKARA
01.01.38	ANKARA	01.01.38	ANKARA
01.01.39	ANKARA	01.01.39	ANKARA
01.01.40	ANKARA	01.01.40	ANKARA
01.01.41	ANKARA	01.01.41	ANKARA
01.01.42	ANKARA	01.01.42	ANKARA
01.01.43	ANKARA	01.01.43	ANKARA
01.01.44	ANKARA	01.01.44	ANKARA
01.01.45	ANKARA	01.01.45	ANKARA
01.01.46	ANKARA	01.01.46	ANKARA
01.01.47	ANKARA	01.01.47	ANKARA
01.01.48	ANKARA	01.01.48	ANKARA
01.01.49	ANKARA	01.01.49	ANKARA
01.01.50	ANKARA	01.01.50	ANKARA
01.01.51	ANKARA	01.01.51	ANKARA
01.01.52	ANKARA	01.01.52	ANKARA
01.01.53	ANKARA	01.01.53	ANKARA
01.01.54	ANKARA	01.01.54	ANKARA
01.01.55	ANKARA	01.01.55	ANKARA
01.01.56	ANKARA	01.01.56	ANKARA
01.01.57	ANKARA	01.01.57	ANKARA
01.01.58	ANKARA	01.01.58	ANKARA
01.01.59	ANKARA	01.01.59	ANKARA
01.01.60	ANKARA	01.01.60	ANKARA
01.01.61	ANKARA	01.01.61	ANKARA
01.01.62	ANKARA	01.01.62	ANKARA
01.01.63	ANKARA	01.01.63	ANKARA
01.01.64	ANKARA	01.01.64	ANKARA
01.01.65	ANKARA	01.01.65	ANKARA
01.01.66	ANKARA	01.01.66	ANKARA
01.01.67	ANKARA	01.01.67	ANKARA
01.01.68	ANKARA	01.01.68	ANKARA
01.01.69	ANKARA	01.01.69	ANKARA
01.01.70	ANKARA	01.01.70	ANKARA
01.01.71	ANKARA	01.01.71	ANKARA
01.01.72	ANKARA	01.01.72	ANKARA
01.01.73	ANKARA	01.01.73	ANKARA
01.01.74	ANKARA	01.01.74	ANKARA
01.01.75	ANKARA	01.01.75	ANKARA
01.01.76	ANKARA	01.01.76	ANKARA
01.01.77	ANKARA	01.01.77	ANKARA
01.01.78	ANKARA	01.01.78	ANKARA
01.01.79	ANKARA	01.01.79	ANKARA
01.01.80	ANKARA	01.01.80	ANKARA
01.01.81	ANKARA	01.01.81	ANKARA
01.01.82	ANKARA	01.01.82	ANKARA
01.01.83	ANKARA	01.01.83	ANKARA
01.01.84	ANKARA	01.01.84	ANKARA
01.01.85	ANKARA	01.01.85	ANKARA
01.01.86	ANKARA	01.01.86	ANKARA
01.01.87	ANKARA	01.01.87	ANKARA
01.01.88	ANKARA	01.01.88	ANKARA
01.01.89	ANKARA	01.01.89	ANKARA
01.01.90	ANKARA	01.01.90	ANKARA
01.01.91	ANKARA	01.01.91	ANKARA
01.01.92	ANKARA	01.01.92	ANKARA
01.01.93	ANKARA	01.01.93	ANKARA
01.01.94	ANKARA	01.01.94	ANKARA
01.01.95	ANKARA	01.01.95	ANKARA
01.01.96	ANKARA	01.01.96	ANKARA
01.01.97	ANKARA	01.01.97	ANKARA
01.01.98	ANKARA	01.01.98	ANKARA
01.01.99	ANKARA	01.01.99	ANKARA
01.01.100	ANKARA	01.01.100	ANKARA

1- 03.04.05.	NEW-YORK	9.555.943	63- 07.00.02	KHARKOV	833.432
2- 05.08.02	LONERA	8.548.023	64- 05.04.03	MÜNİH	828.325
3- 05.05.01	PARİS	6.657.859	65- 03.04.03	HOUSTON	806.701
4- 04.14.07	TOKYO	6.227.500	66- 05.12.01	VARŞOVA	803.888
5- 04.15.05	ŞANGHAY	6.000.000	67- 04.02.03	SURABAJA	800.000
6- 03.04.01	ŞİKAGO	5.177.868	68- 04.11.01	AHMEDABAD	793.813
7- 04.11.04	KALKUTA	4.578.071	69- 04.11.02	BENGAL CR	778.977
8- 03.04.04	LOS ANGELES	4.367.911	70- 02.06.01	MONTEVIDEO	770.000
9- 07.00.06	MOSKOVA	4.137.018	71- 04.07.01	SİNGAPUR	769.216
10- 03.04.06	PHILADELFHIA	3.671.048	72- 04.14.02	KOBE	765.435
11- 07.00.05	LENİNGRAD	3.191.304	73- 04.02.01	BANDUG	750.000
12- 03.04.02	DETROIT	3.016.197	74- 05.10.04	TORİNO	719.300
13- 02.01.01	BUENOS AIRES	2.928.580	75- 04.01.01	RANGUN	711.520
14- 04.11.03	BOMBAY	2.839.270	76- 04.11.07	KANPUR	705.383
15- 03.02.02	MEXICO CITY	2.344.795	77- 04.05.01	TAHRAN	699.110
16- 02.02.07	RIO DE JANEIRO	2.303.063	78- 02.07.01	KARAKAS	693.896
17- 05.08.01	BIRMINGHAM	2.237.685	79- 01.02.01	KAZABLANKA	682.388
18- 05.04.04	BATI BERLİN	2.146.252	80- 02.03.01	BOGOTA	648.324
19- 01.04.01	KAHİRE	2.100.506	81- 07.00.01	GORKY	644.116
20- 02.02.09	SAO PAULO	2.017.025	82- 01.03.02	CAPE TOWN	632.013
21- 04.15.04	PEKİN	1.956.136	83-	İZMİR	609.209
22- 04.15.06	TİENSTİN	1.772.840	84- 04.15.05	OSAKA	606.972
23- 05.09.01	GLASKOW	1.750.654	85- 07.00.08	ODESA	604.223
24- 05.01.01	VİYANA	1.731.557	86- 04.11.09	POONA	588.545
25- 05.04.01	HAMBURG	1.682.200	87- 07.00.11	TAŞKENT	586.005
26- 05.10.03	ROMA	1.651.754	88- 03.01.03	VANCOVVER	561.960
27- 06.01.02	SYDNEY	1.621.046	89-	ANKARA	551.285
28- 05.11.01	BUDAPEŞTE	1.571.205	90- 04.15.09	PORT ARTHUR	543.690
29- 04.15.04	PEKİN	1.536.364	91- 04.15.07	HARBİN	520.000
30- 04.11.08	MADRAS	1.416.056	92- 07.00.12	TİFLİS	519.175
31- 03.01.01	MONTREAL	1.395.400	93- 02.02.06	RECİFE	512.370
32- 06.01.01	MELBOURNE	1.393.000	94- 04.04.01	BAGDAT	499.410
33- 04.11.05	DELHİ	1.384.211	95- 04.15.11	SİAN	472.279
34- 05.10.01	MİLANO	1.274.245	96- 04.09.01	TAYPE	450.777
35- 03.03.01	HAVANA	1.217.470	97- 04.15.02	CHENGDU	440.000
36- 05.03.01	DOĞU BERLİN	1.189.074	98- 07.00.10	SVERDLOVSK	425.544
37-	İSTANBUL	1.774.245	99- 07.00.07	NOVOSİBİRSK	405.589
38- 05.07.02	MADRID	1.171.428	100- 01.01.01	ADDİS-ABEBA	401.915
39- 04.13.02	SEOUL	1.141.766	101- 07.00.04	KUIBYSKEV	390.000
40- 04.12.01	KARACI	1.126.417	102- 02.02.08	SALVADOR	389.422
41- 05.07.01	BARSELONA	1.125.158	103- 03.02.01	GUADALAJARA	377.016
42- 03.01.02	TORONTO	1.117.470	104- 02.02.05	PORTO ALEGRE	375.049
43- 04.14.03	KYOTO	1.101.854	105- 01.06.01	KİNŞHASA	366.819
44- 04.11.06	HAYDARABAD	1.085.722	106- 02.03.02	MEDELLİN	358.189
45- 04.14.04	NAGOYA	1.030.635	107- 02.02.02	BELA HORIZONTE	339.422
46- 04.03.01	MANİLA	1.024.557	108- 04.14.06	SAPPORA	313.850
47- 04.15.08	NANKİNG	1.019.149	109- 04.06.01	ŞAM	291.157
48- 02.05.01	SANTIAGO	1.015.796	110- 07.00.09	OMSK	281.000
49- 05.10.02	NAPOLİ	1.010.550	111- 01.05.01	LAGOS	271.800
50- 02.04.01	LİMA	1.000.000	112- 04.13.03	TEAGU	269.113
51- 05.06.01	BÜKREŞ	984.619	113- 05.04.02	KÖLN	254.449
52- 04.14.08	YOKOHAMA	951.189	114- 04.15.12	TAİYVAN	230.000
53- 04.08.01	BANGKOK	931.770	115- 02.02.03	FORTALEZA	205.052
54- 05.02.01	PRAG	931.525	116- 04.02.02	JAKARTA	0
55- 04.15.03	CHONGGİNG	928.668	117- 04.10.01	SAYGON	0
56- 01.04.02	İSKENDERİYE	925.081	118- 04.13.01	PUSAN	0
57- 01.03.01	JOHANNESBURG	884.007	119- 04.14.01	KİTAKYUSHU	0
58- 04.15.10	MUKDEN	863.515	120- 04.15.14	WUHAN	0
59- 04.15.01	KANTON	861.024	121- 02.02.01	BRASILIA	0
60- 04.15.13	TSINTAO	850.508	122- 01.04.03	GAZZE	0
61- 04.12.02	LAHOR	849.476	123-02.02.04	NOVA İGUACU	0
62- 07.00.03	KİEV	846.293			

1- 03.04.05	MEW-YORK	9.555.963	63- 04.11.06	HAYDARABAD	1.085.722
2- 05.08.02	LONDRA	8.348.023	64- 04.13.01	PUSAN	1.049.363
3- 04.14.07	TOKYO	7.866.606	65- 02.04.01	LIMA	1.045.000
4- 04.15.05	ŞANGHAY	6.900.000	66- 04.15.12	TAIYVAN	1.020.000
5- 03.04.01	ŞİKAGO	5.177.868	67- 05.10.02	NAPOLİ	1.010.550
6- 05.05.01	PARİS	4.823.252	68- 01.03.01	JOHANNESBURG	1.006.500
7- 04.11.04	KALKUTA	4.578.071	69- 07.00.01	GORKY	1.000.000
8- 03.04.04	LÖS ANGELES	4.367.911	70- 04.14.02	KOBE	979.305
9- 07.00.06	MOSKOVA	4.137.018	71- 02.07.01	KARAKAS	971.988
10- 04.15.04	PEKİN	4.010.000	72- 05.02.01	PRAG	931.525
11- 02.01.01	BUENOS AIRES	3.673.575	73- 04.02.03	SURABAJA	929.000
12- 03.04.06	PHILADELPHIA	3.671.048	74- 01.04.02	İSKENDERİYE	925.081
13- 04.15.06	TİENTŞİN	3.220.000	75- 02.03.01	BOGOTA	903.200
14- 07.00.05	LENİNGRAD	3.191.304	76- 04.07.01	SİNGAPUR	861.500
15- 03.02.02	MEXICO-CITY	3.161.629	77- 02.06.01	MONTEVIDEO	860.000
16- 03.04.02	DETROİT	3.016.197	78- 04.12.02	LAHOR	849.476
17- 02.02.09	SÃO PAULO	2.841.940	79- 07.00.03	KİEV	846.000
18- 04.11.03	BOMBAY	2.839.270	80- 07.00.02	KHARKOV	833.432
19- 02.02.07	RİO DE JANEIRO	2.766.934	81- 04.02.01	BANDUG	833.000
20- 04.14.05	OSAKA	2.547.316	82- 05.04.03	MÜNİH	828.325
21- 04.15.10	MUKDEN	2.411.000	83- 03.04.03	HOUSTON	806.701
22- 05.08.01	BİRMİNGHAM	2.237.095	84- 05.12.01	VARŞOVA	803.888
23- 05.04.04	BATI BERLİN	2.146.952	85- 04.11.01	AHMEDABAD	793.818
24- 04.15.14	WUHAN	2.146.000	86- 04.11.02	BENGALOR	778.977
25- 04.15.03	CHONGGİNG	2.121.000	87- 04.01.01	RANGUN	774.676
26- 01.04.01	KAHİRE	2.100.506	88-	ANKARA	766.487
27- 04.10.01	SAYGON	1.900.800	89-	İZMİR	750.167
28- 04.02.02	JAKARTA	1.865.000	90- 01.02.01	KAZABLANKA	750.000
29- 04.15.01	KANTON	1.840.000	91- 04.09.01	TAYPE	737.029
30- 05.09.01	GLASGOW	1.759.654	92- 05.10.04	TORİNO	719.300
31- 05.01.01	VİYANA	1.731.557	93- 04.11.07	KANPUR	705.383
32- 05.04.01	HAMBURG	1.682.200	94- 01.03.02	CAPE TOWN	687.900
33- 05.10.03	ROMA	1.651.754	95- 03.01.03	VANCOUVER	665.017
34- 06.01.02	SYDNEY	1.621.040	96- 04.04.01	BAGDAT	656.399
35- 03.01.01	MONTREAL	1.620.758	97- 02.02.06	RECİFE	647.102
36- 04.03.01	MANİLA	1.575.522	98- 07.00.08	ODESSA	604.223
37- 04.13.02	SEOUL	1.574.868	99- 04.11.09	POONA	588.545
38- 05.12.01	BUDAPEŞTE	1.571.205	100- 07.00.11	TAŞKENT	585.005
39- 04.15.07	HARBİN	1.552.000	101- 03.02.01	GUADALAJARA	561.338
40- 02.05.01	SANTIAGO	1.539.456	102- 04.14.01	KİTAKYUSHU	533.847
41-	İSTANBUL	1.535.365	103- 03.02.03	MONTERREY	531.623
42- 04.05.01	TAHRAN	1.512.082	104- 07.00.12	TİFLİS	519.175
43- 04.15.09	PORT ARTHUR	1.508.000	105- 02.02.08	SALVADOR	496.730
44- 04.15.08	NANKİNG	1.419.000	106- 04.13.03	TEAGU	488.960
45- 04.11.08	MADRAS	1.416.056	107- 02.02.05	PORTO ALEGRE	475.758
46- 06.01.01	MELBOURNE	1.393.000	108- 02.02.02	BELA HORIZONTE	457.623
47- 04.11.05	DELHİ	1.384.211	109- 02.03.02	MEDELLİN	457.530
48- 03.01.02	TORONTO	1.358.028	110- 01.01.01	ADDİS-ABEEA	415.050
49- 04.14.04	NAGOYA	1.336.780	111- 04.14.06	SAPPORA	426.620
50- 04.15.11	SİAN	1.310.000	112- 07.00.10	SVERDLOVSK	425.544
51- 05.10.01	MİLANO	1.274.245	113- 04.06.01	ŞAM	408.774
52- 05.06.01	BÜKREŞ	1.236.908	114- 07.00.07	NOVOSİBİRSK	405.589
53- 03.03.01	HAVANA	1.217.674	115- 07.00.04	KUİBYSKEV	390.000
54- 04.14.03	KYOTO	1.204.084	116- 02.02.03	FORTALEZA	331.959
55- 05.03.01	DOĞU BERLİN	1.189.074	117- 01.05.01	LAGOS	300.000
56- 05.07.02	MADRİD	1.171.428	118- 01.06.01	KINSHASA	299.806
57- 04.14.08	YOKOHAMA	1.143.687	119- 07.00.09	OMSK	281.000
58- 04.12.01	KARACİ	1.126.417	120- 05.04.02	KÖLN	242.449
59- 05.07.01	BARSELONA	1.125.158	121- 02.02.01	BRASİLİA	12.825
60- 04.15.13	TSİNTAO	1.121.000	122- 02.02.04	NOVA IGUAÇU	0
61- 04.15.02	CHENGDU	1.107.000	123- 01.04.03	GAZZE	0
62- 04.08.01	BANGKOK	1.086.900			

1-	03.04.05	NEW-YORK	10.694.633	63-	04.08.01	BANGKOK	1.229.528
2-	04.14.07	TOKYO	9.683.802	64-	03.03.01	HAVANA	1.217.674
3-	05.08.02	LONDRA	8.182.550	65-	04.11.02	BENGALOR	1.206.961
4-	05.05.01	PARIS	7.361.387	66-	04.11.01	AHMEDABAD	1.206.001
5-	02.01.01	BUENOS AIRES	7.000.000	67-	05.03.01	DOĞU BERLİN	1.189.074
6-	04.15.05	ŞANGHAY	6.900.000	68-	02.03.01	BOGOTA	1.188.180
7-	03.04.01	ŞİKAGO	6.220.913	69-	05.10.02	NAPOLİ	1.182.815
8-	07.00.06	MOSKOVA	6.044.000	70-	04.13.01	PUSAN	1.163.671
9-	03.04.04	LOS ANGELES	6.038.771	71-	05.12.01	VARŞOVA	1.139.189
10-	04.11.04	LALKUTA	4.404.703	72-	04.03.01	MANILA	1.138.611
11-	03.04.06	PHILADELPHIA	4.342.897	73-	04.15.13	TSİNTAO	1.121.000
12-	04.11.03	BOMBAY	4.152.056	74-	04.14.02	KORE	1.113.977
13-	04.15.04	PEKİN	4.010.000	75-	04.15.02	CHENGDU	1.107.000
14-	02.02.09	SÃO PAULO	3.825.351	76-	01.03.01	JOHANNESBURG	1.096.541
15-	03.04.02	DETROİT	3.762.360	77-	05.04.03	MÜNİH	1.085.014
16-	01.04.01	KAHİRE	3.348.779	78-	05.10.04	TORİNO	1.025.822
17-	07.00.05	LENİNGRAD	3.321.196	79-	04.07.01	SİNGAPUR	1.023.700
18-	02.02.07	RIO DE JANEIRO	3.307.163	80-	04.15.12	TAİYUAN	1.020.000
19-	04.15.06	TİENTSİN	3.220.000	81-	04.02.03	SURABAJA	1.007.945
20-	03.02.02	MEXİCO CITY	3.161.629	82-	05.02.01	PRAG	1.005.379
21-	04.14.05	OSAKA	3.011.593	83-	07.00.01	GORKY	1.000.000
22-	04.02.02	JAKARTA	2.906.533	84-		ANKARA	999.155
23-	04.13.02	SEUL	2.445.402	85-	04.02.01	BANDUG	972.566
24-	04.15.10	MUKDEN	2.411.000	86-	04.11.07	KANPUR	971.062
25-	04.11.05	DELHİ	2.359.408	87-	01.02.01	KAZABLANKA	965.277
26-	05.08.01	BİRMİNGHAM	2.343.596	88-		İZMİR	910.067
27-	05.07.02	MADRİR	2.259.931	89-	04.09.01	TAYPE	898.655
28-	05.10.03	ROMA	2.188.160	90-	02.06.01	MONTEVIDEO	860.000
29-	05.04.04	BATI BERLİN	2.146.952	91-	07.00.03	KİEV	846.000
30-	04.15.14	WUHAN	2.146.000	92-	07.00.02	KHARKOV	833.432
31-	04.15.03	CHONGGİNG	1.121.000	93-	04.01.01	RANGUN	821.800
32-	03.01.01	MONTREAL	2.109.509	94-	01.03.02	CAPE TOWN	807.211
33-	04.12.01	KARACİ	1.912.598	95-	02.02.06	RECİFE	797.234
34-	02.05.01	SANTIAGO	1.907.378	96-	03.10.03	VANCOUVER	790.165
35-		İSTANBUL	1.879.433	97-	03.02.01	GUADALAJARA	740.394
36-	04.15.01	KANTON	1.840.000	98-	04.11.09	POONA	737.426
37-	04.05.01	TAHRAN	1.838.982	99-	02.02.02	BELA HORIZONTE	693.328
38-	05.04.01	HAMBURG	1.832.346	100-	04.11.01	TEAGU	676.692
39-	03.01.02	TORONTO	1.824.481	101-	04.14.01	KİTAKYUSHU	673.508
40-	05.11.01	BUDAPEŞTE	1.807.299	102-	02.02.08	SALVADOR	655.735
41-	05.09.01	GLASGOW	1.802.035	103-	02.02.05	PORTO ALEGRE	641.173
42-	04.11.08	MADRAS	1.729.141	104-	02.03.02	MEDELLİN	614.030
43-	05.01.01	VİYANA	1.627.566	105-	07.00.08	ODESA	604.223
44-	06.01.02	SYDNEY	1.621.040	106-	03.02.03	MONTERREY	601.085
45-	04.14.04	NAGOYA	1.591.935	107-	07.00.11	TAŞKENT	585.545
46-	05.10.01	MİLANO	1.582.534	108-	04.06.01	ŞAM	529.579
47-	05.07.01	BARSELONA	1.557.853	109-	04.14.06	SAPPORA	523.839
48-	04.15.07	HARBİN	1.552.000	110-	07.00.12	TİFLİS	519.175
49-	01.04.02	İSKENDERİYE	1.516.234	111-	02.02.03	FORTALEZA	514.818
50-	04.15.09	PORT ARTHUR	1.508.000	112-	01.01.01	ADDİS-ABEBA	448.512
51-	02.04.01	LİMA	1.436.231	113-	07.00.10	SVERDLEVSK	425.544
52-	04.15.08	NANKİNG	1.419.000	114-	07.00.07	NOVOSİBİRSK	405.589
53-	03.04.03	HOUSTON	1.418.322	115-	01.06.01	KINSHASA	402.492
54-	04.10.01	SAYGON	1.400.000	116-	04.04.01	BAGDAT	393.499
55-	06.01.01	MELBOURNE	1.393.000	117-	07.00.04	KUİBYSKEV	390.000
56-	04.14.08	YOKOHAMA	1.375.710	118-	01.05.01	LAGOS	364.000
57-	02.07.01	KARAKAS	1.336.119	119-	07.00.09	OMSK	281.000
58-	04.15.11	SİAN	1.310.000	120-	01.04.03	GAZZE	262.218
59-	04.12.02	LAHOR	1.296.477	121-	05.04.02	KÖLN	254.449
60-	05.06.01	BÜKREŞ	1.291.351	122-	02.02.04	NOVA İGUACU	134.708
61-	04.14.03	KYOTO	1.284.818	123-	02.02.01	BRASİLİA	89.698
62-	04.11.06	HAYDARABAD	1.251.119				

1-	04.14.07	TOKYO	10.869.800	63-	06.01.01	MELBOURNE	1.393.000
2-	03.04.05	NEW-YORK	10.694.633	64-	04.11.02	BENGALOR	1.389.730
3-	05.08.02	LONDRA	8.186.830	65-	05.06.01	BÜKREŞ	1.372.130
4-	02.01.01	BUENOS AIRES	7.984.000	66-	04.14.03	KYOTO	1.365.007
5-	05.05.01	PARİS	7.361.387	67-	04.03.01	MANILA	1.356.000
6-	04.15.05	ŞAHGAŞ	6.900.000	68-	04.11.01	AHMEDABAD	1.348.425
7-	07.00.06	MOSKOVA	6.423.000	69-	07.00.03	KIEV	1.332.000
8-	03.04.01	ŞİKAGO	6.220.913	70-	05.12.01	VARŞOVA	1.323.000
9-	03.04.04	LOS ANGELES	6.030.771	71-	04.15.11	ŞİAN	1.310.000
10-	04.11.03	BOMBAY	4.653.687	72-	04.11.06	HAYDARABAD	1.305.520
11-	04.11.04	KALKUTA	4.641.617	73-	04.12.02	LAHOR	1.296.666
12-	04.02.02	JAKARTA	4.500.000	74-		ANKARA	1.296.408
13-	03.04.06	PHILADELPHIA	4.342.897	75-	04.14.02	KOBE	1.216.666
14-	01.04.01	KAHİRE	4.219.853	76-	05.10.02	NAPOLİ	1.212.790
15-	04.15.04	PEKİN	4.010.000	77-	01.02.01	KAZABLANKA	1.200.000
16-	02.02.09	SÃO PAULO	3.825.351	78-	05.04.03	MÜNİH	1.182.411
17-	04.13.02	SEOUL	3.794.959	79-	02.06.01	MONTEVIDEO	1.154.465
18-	03.04.02	DETROİT	3.762.360	80-	01.03.01	JOHANNESBURG	1.152.000
19-	07.00.05	LENİNGRAD	3.641.000	81-	04.09.01	TAYPE	1.135.500
20-	02.02.07	RİO DE JANEIRO	3.307.163	82-	04.15.13	TSİNTAO	1.121.000
21-	04.15.06	TİENTSİN	3.220.000	83-	05.10.04	TORİNO	1.115.466
22-	03.02.02	MEXİCO-CİTY	3.161.629	84-	04.15.02	CHENGDU	1.107.000
23-	04.14.05	OSAKA	3.156.222	85-	03.02.01	GUADALAJARA	1.105.930
24-	04.11.05	DELHİ	2.711.000	86-	07.00.11	TAŞKENT	1.093.000
25-	04.05.01	TAHRAN	2.695.283	87-	04.11.07	KANPUR	1.086.190
26-	05.07.02	MADRID	2.558.583	88-	07.00.01	GORKY	1.085.000
27-	03.01.01	MONTREAL	2.436.817	89-		İZMİR	1.079.629
28-	05.10.03	ROMA	2.417.140	90-	05.01.01	DOĞU BERLİN	1.071.462
29-	04.15.10	MUKDEN	2.411.000	91-	07.00.02	KHARKOV	1.070.000
30-	05.08.01	BİRMİNGHAM	2.384.230	92-	04.14.01	KİTAKYUSHU	1.042.388
31-		İSTANBUL	2.290.407	93-	07.00.07	NOVOSİBİRSK	1.029.000
32-	05.04.04	BATI BERLİN	2.201.835	94-	04.15.12	TAİYUAN	1.020.000
33-	02.05.01	SANTIAGO	2.184.149	95-	05.09.01	GLASGOW	1.018.582
34-	03.01.02	TORONTO	2.158.496	96-	05.02.01	PRAG	1.017.156
35-	04.15.14	WUHAN	2.146.000	97-	04.02.03	SURABAJA	1.007.245
36-	04.15.03	CHONGGİNG	2.121.000	98-	04.02.01	BANDUG	972.566
37-	02.07.01	KARAKAS	2.064.033	99-	07.00.04	KUİBYSKEV	950.000
38-	04.14.04	NAGOYA	1.935.430	100-	07.00.10	SVERDLOVSK	917.000
39-	05.11.01	BUDAPESTE	1.928.000	101-	01.06.01	KİNSHASA	901.520
40-	04.07.01	SİNGAPUR	1.913.500	102-	03.01.03	VANCOUVER	892.286
41-	04.12.01	KARACİ	1.912.598	103-	03.02.03	MONTERREY	849.677
42-	04.11.08	MADRAS	1.864.813	104-	04.13.03	TEAGU	845.073
43-	05.04.01	HAMBURG	1.856.530	105-	05.04.02	KÖLN	841.682
44-	04.15.01	KANTON	1.840.000	106-	01.03.02	CAPE TOWN	807.211
45-	01.04.02	İSKENDERİYE	1.801.056	107-	07.00.12	TİFLİS	805.000
46-	04.14.08	YOKOHAMA	1.788.915	108-	02.02.06	RECİFE	797.234
47-	04.01.01	RANGUN	1.703.062	109-	04.11.09	POONA	796.827
48-	02.03.01	BOGOTA	1.697.311	110-	04.14.06	SAPPORA	794.408
49-	05.07.01	BARSELONA	1.696.008	111-	02.03.02	MEDELLİN	772.887
50-	05.10.01	MİLANO	1.661.970	112-	07.00.08	ODESSA	735.000
51-	04.04.01	BAGDAT	1.657.424	113-	07.00.09	OMSK	722.000
52-	05.01.01	VİYANA	1.638.584	114-	02.02.02	BELA HORIZONTE	693.328
53-	06.01.02	SYDNEY	1.621.040	115-	01.05.01	LOGOS	663.246
54-	04.08.01	BANGKOK	1.608.305	116-	02.02.08	SALVADOR	665.735
55-	04.15.07	HARBİN	1.552.000	117-	02.02.05	PORTOALEGRE	641.173
56-	03.03.01	HAVANA	1.543.900	118-	01.04.03	GAZZE	571.249
57-	04.41.09	PORT ARTHUR	1.508.000	119-	04.06.01	ŞAM	562.967
58-	04.10.01	SAYGON	1.485.300	120-	02.02.03	FORTALEZA	514.818
59-	02.04.01	LİMA	1.436.231	121-	01.01.01	ADDİS-ABEBA	480.700
60-	04.13.01	PUSAN	1.425.703	122-	02.02.04	NOVA İGUACU	134.708
61-	04.15.08	NANKİNG	1.419.000	123-	02.02.01	BRASİLİA	89.698
62-	03.04.03	HOUSTON	1.418.323				

1-	03.04.05	NEW-YORK	11.571.899	63-		ANKARA	1.682.668
2-	04.14.07	TOKYO	11.403.744	64-	04.11.02	BENGALOR	1.653.779
3-	04.14.05	ŞANGHAY	10.820.000	65-	07.00.03	KİEV	1.632.000
4-	03.02.02	MEXİCO-CİTY	8.589.630	65-	05.01.01	VİYANA	1.614.841
5-	02.01.01	BUENOS AIRES	8.352.900	66-	05.06.01	BÜKREŞ	1.591.784
6-	05.05.01	PARİS	8.196.746	67-	01.02.01	KAZABLANKA	1.561.280
7-	04.15.04	PEKİN	7.570.000	68-	04.02.03	SURABAJA	1.556.255
8-	05.08.02	LONDRA	7.379.014	69-	04.15.07	HARBİN	1.552.000
9-	07.00.06	MOSKOVA	7.061.000	70-	04.15.09	PART ARTHUR	1.508.000
10-	03.04.04	LOS ANGELES	7.032.075	71-	03.02.01	GUADALAJARA	1.455.824
11-	04.11.04	KALKUTA	7.031.382	72-	01.03.01	JOHANNESBURG	1.441.366
12-	03.04.01	ŞİKAGO	6.978.947	73-	04.14.03	KYOTO	1.419.165
13-	04.11.03	BOMBAY	5.970.575	74-	04.15.08	NANKİNG	1.419.000
14-	02.02.09	SAO PAULO	5.869.966	75-	04.03.01	MANİLA	1.339.583
15-	04.13.02	SEOUL	5.433.198	76-	07.00.11	TAŞKENT	1.385.000
16-	01.04.01	KAHİRE	4.961.000	77-	05.04.03	MÜNİH	1.338.924
17-	03.04.06	PHILADELPHIA	4.817.914	78-	05.12.01	VARŞOVA	1.326.200
18-	04.02.02	JAKARTA	4.576.009	79-	04.15.11	SİAN	1.310.000
19-	04.15.06	TİENTSİN	4.280.000	80-	04.14.02	KOBE	1.288.937
20-	02.02.07	DIO DE JANEIRO	4.252.009	81-	01.06.01	KINSHASA	1.288.122
21-	03.04.02	DETROİT	4.199.931	82-	04.11.07	KANPUR	1.275.742
22-	04.05.01	TAHRAN	4.002.000	83-		İZMİR	1.264.907
23-	02.05.01	SANTIAGO	4.000.000	84-	05.10.02	NAPOLİ	1.234.228
24-	07.00.05	LENİNGRAD	3.950.000	85-	07.00.02	KHARKOV	1.223.000
25-	04.11.05	DELHİ	3.647.023	86-	04.02.01	BANDUG	1.201.730
26-	04.12.01	KARACİ	3.498.634	87-	04.15.13	TSİNTAO	1.121.000
27-	02.04.01	LİMA	3.302.523	88-	05.02.01	PRAG	1.190.536
28-	04.11.08	MADRAS	3.169.930	89-	05.10.04	TORİNO	1.178.376
29-	05.07.02	MADRİD	3.121.000	90-	07.00.01	GORKY	1.170.000
30-		İSTANBUL	3.023.324	91-	02.06.01	MONTEVİDEO	1.154.465
31-	04.14.05	OSAKA	2.980.487	92-	04.11.09	POONA	1.135.034
32-	06.01.02	SYDNEY	2.850.630	93-	02.02.02	BELA HORIZONTE	1.128.295
33-	05.10.03	ROMA	2.800.849	94-	01.03.02	CAPE TOWN	1.107.763
34-	03.01.01	MONTREAL	2.743.210	95-	04.15.02	CHENGDU	1.107.000
35-	04.04.01	BAGDAT	2.696.000	96-	05.03.01	DOĞU BERLİN	1.088.827
36-	03.02.01	TORONTO	2.628.043	97-	04.13.03	TEAGU	1.063.553
37-	04.15.10	MUKDEN	2.411.000	98-	07.00.04	KUİBYSKEV	1.047.000
38-	06.01.01	MELBOURNE	2.394.117	99-	02.02.06	RECİFE	1.046.454
39-	02.03.01	BOGOTA	2.293.919	100-	04.14.01	KİTAKYUSHU	1.042.321
40-	04.14.08	YOKOHAMA	2.238.264	101-	07.00.07	NOVOSİBİRSK	1.029.000
41-	05.04.04	BATI BERLİN	2.201.835	102-	07.00.10	SVERDLOVSK	1.026.000
42-	04.15.01	KANTON	2.200.000	103-	04.15.12	TAİYUAN	1.020.000
43-	02.07.01	KARAKAS	2.175.000	104-	05.08.01	BİRMİNGHAM	1.013.336
44-	04.12.02	LAHOR	2.165.392	105-	04.14.06	SAPPORA	1.010.023
45-	04.15.14	WUHAN	2.160.000	106-	02.02.08	SALVADOR	1.005.216
46-	04.15.03	CHONGGİNG	2.121.000	107-	04.06.01	ŞAM	923.253
47-	04.14.04	NAGOYA	2.036.053	108-	05.09.01	GLASGOW	905.032
48-	01.04.02	İSKENDERİYE	2.032.000	109-	03.01.03	VANCOUVER	892.286
49-	05.11.01	BUDAPEŞTE	2.028.000	110-	01.05.01	LAGOS	875.107
50-	04.07.01	SİNGAPUR	2.016.800	111-	02.02.05	PORTO ALEGRE	869.795
51-	03.04.03	HOUSTON	1.985.031	112-	03.02.03	MONTERREY	858.107
52-	04.08.01	BANGKOK	1.867.297	113-	05.04.02	KÖLN	841.682
53-	04.13.01	PUSAN	1.842.259	114-	02.02.03	FORTALEZA	828.763
54-	04.10.01	SAYGON	1.825.297	115-	07.00.12	TİFLİS	805.000
55-	04.11.06	HAYDARABAD	1.796.339	116-	02.03.02	MEDELLİN	772.000
56-	04.09.01	TAYPE	1.769.568	117-	07.00.08	ODESA	735.000
57-	05.04.01	HAMBURG	1.766.214	118-	02.02.04	NOVA İGUACU	724.862
58-	03.03.01	HAVANA	1.751.210	119-	07.00.09	OMSK	722.000
59-	05.07.01	BARSELONA	1.742.000	120-	01.04.03	GAZZE	711.900
60-	04.11.01	AHMEDABAD	1.741.522	121-	01.01.01	ADDİS-ABEBA	644.120
61-	05.10.01	MİLANO	1.752.663	122-	03.02.04	NETZAHUALCOYOTL	571.035
62-	04.01.01	RANGUN	1.703.062	123-	02.02.01	BRAZİL	272.002

1-	03.02.02	MEXICO-CITY	11.943.050	63-	04.09.01	TAYPE	1.769.568
2-	04.14.07	TOKYO	11.622.651	64-	01.02.01	KAZABLANKA	1.753.400
3-	03.04.05	NEW-YORK	11.571.899	65-	04.11.01	AHMEDABAD	1.741.522
4-	04.05.05	ŞANGHAY	10.820.000	66-	05.10.01	MILANO	1.731.281
5-	02.01.01	BUENOS AIRES	8.965.000	67-	05.09.01	GLASGOW	1.727.625
6-	05.05.01	PARIS	8.612.531	68-	03.02.03	MONTERREY	1.725.013
7-	07.00.06	MOSKOVA	7.734.000	69-	05.04.01	HAMBURG	1.717.388
8-	04.15.04	PEKİN	7.570.000	70-	04.11.02	BENGALOR	1.653.779
9-	02.02.09	SÃO PAULO	7.198.608	71-	07.00.11	TAŞKENT	1.643.000
10-	03.04.04	LOS ANGELES	7.032.075	72-	05.01.01	VIYANA	1.591.000
11-	04.11.04	KALKUTA	7.031.382	73-	05.06.01	BÜKREŞ	1.565.872
12-	05.08.02	LONDRA	7.028.200	74-	02.02.03	FORTALEZA	1.557.200
13-	03.04.01	ŞİKAGO	6.978.947	75-	04.02.03	ŞURABAJA	1.556.255
14-	04.13.02	SEOUL	6.879.464	76-	04.15.07	HARBİN	1.552.000
15-	04.11.03	BOMBAY	5.970.575	77-	04.15.09	PORTE ARTHUR	1.508.000
16-	01.04.01	KAHİRE	5.074.016	78-	02.02.09	SÃO PAULO	1.507.700
17-	02.02.08	SALVADOR	4.857.160	79-		İZMİR	1.502.171
18-	03.04.06	PHILADELPHIA	4.817.914	80-	01.05.01	LAGOS	1.476.837
19-	04.02.02	JAKARTA	4.576.009	81-	04.14.03	KYOTO	1.450.000
20-	04.05.01	TAHRAN	4.496.159	82-	05.12.01	VARŞOVA	1.448.900
21-	07.00.05	LENİNGRAD	4.372.000	83-	01.03.01	JOHANNESBURG	1.441.166
22-	04.15.06	TİENTSİN	4.280.000	84-	04.03.01	MANİLA	1.438.252
23-	03.04.02	DETROİT	4.199.931	85-	04.15.08	NANKİNG	1.419.000
24-	04.08.01	BANGKOK	4.170.000	86-	07.00.02	KHARKOV	1.387.000
25-	02.05.01	SANTIAGO	4.000.000	87-	04.14.02	KOBE	1.360.000
26-		İSTANBUL	3.919.596	88-	05.04.03	MÜNİH	1.314.860
27-	04.11.05	DELHİ	3.647.023	89-	04.15.01	ŞİAN	1.310.000
28-	05.07.02	MADRID	3.520.320	90-	04.13.03	TEAGU	1.309.131
29-	04.12.01	KARACİ	3.498.634	91-	07.00.01	GORKY	1.305.000
30-	02.04.01	LİMA	3.302.523	92-	01.06.01	KİNSHASA	1.288.122
31-	04.11.08	MADRAS	3.169.930	93-	07.00.07	NOVOSİBİRSK	1.286.000
32-	06.01.02	SYDNEY	3.021.982	94-	04.11.07	KANPUR	1.275.242
33-	05.10.03	ROMA	2.868.248	95-	02.02.07	RİO DE JANEIRO	1.249.821
34-	02.03.01	BOGOTA	2.855.065	96-	01.04.03	GAZZE	1.246.713
35-	03.01.01	MONTREAL	2.802.485	97-	04.14.06	SAPPORA	1.240.000
36-	04.14.05	OSAKA	2.780.000	98-	05.10.02	NAPOLİ	1.223.785
37-	04.04.01	BAGDAT	2.696.000	99-	05.10.04	TORİNO	1.202.215
38-	03.01.02	TORONTO	2.628.043	100-	04.02.01	BANDUG	1.201.730
39-	04.14.08	YOKOHAMA	2.620.000	101-	07.00.04	KUIBYSKEV	1.186.000
40-	06.01.01	MELBOURNE	2.604.035	102-	02.06.01	MONTEVIDEO	1.173.254
41-	02.07.01	KARAKAS	2.576.000	103-	05.02.01	PRAG	1.173.031
42-	04.13.01	PUSAN	2.450.125	104-	07.00.10	SVERDLOVSK	1.171.000
43-	04.15.10	MUKDEN	2.441.000	105-	02.03.02	MEDELLİN	1.159.194
44-	01.04.02	İSKENDERİYE	2.317.705	106-	04.11.09	POONA	1.135.034
45-	04.01.01	RANGUN	2.276.000	107-	04.15.13	TSİNTAO	1.121.000
46-	04.07.01	SİNGAPUR	2.249.000	108-	02.02.04	NOVA İGUACU	1.109.839
47-	01.06.01	KİNSHASE	2.242.297	109-	01.03.02	CAPE TOWN	1.107.763
48-	04.15.03	CHONGGİNG	2.121.000	110-	04.15.02	CHENGDU	1.107.000
49-		ANKARA	2.214.513	111-	05.03.01	DOĞU BERLİN	1.094.496
50-	04.15.01	KANTON	2.200.000	112-	01.01.01	ADDİS-ABEBA	1.084.420
51-	04.12.02	LAHOR	2.165.392	113-	04.14.01	KİTAKYUSHU	1.060.000
52-	04.15.14	WUHAN	2.160.000	114-	05.08.01	BİRMİNGHAM	1.058.000
53-	04.14.04	NAGOYA	2.080.000	115-	02.02.06	RECİFE	1.043.964
54-	03.02.01	GUADALAJARA	2.075.773	116-	04.06.01	ŞAM	1.042.245
55-	05.11.01	BUDAPESTE	2.063.306	117-	07.00.12	TİFLİS	1.030.000
56-	05.04.04	BATI BERLİN	2.047.948	118-	07.00.08	ODESSA	1.023.000
57-	07.00.03	KİEV	2.013.000	119-	05.04.02	KÖLN	1.013.771
58-	03.04.03	HOUSTON	1.985.031	120-	07.00.09	OMSK	1.002.000
59-	03.03.01	HAVANA	1.861.442	121-	02.02.05	PORTE ALEGRE	931.954
60-	04.10.01	SAYGON	1.842.297	122-	03.01.03	VANCOUVER	829.286
61-	05.07.01	BARSELONA	1.809.722	123-	03.02.04	NETZAHUALCOYOTL	571.035
62-	04.11.06	HAYDARABAD	1.796.339	124-	02.02.01	BRASİLİA	272.002

1- 03.02.02	MEXICO-CITY	14.750.182	63- 04.10.01	SAYGON	1.842.297
2- 04.14.07	TOKYO	11.687.222	64-	İZMİR	1.817.849
3- 04.15.05	ŞANGHAY	10.820.000	65- 07.01.01	TAŞKENT	1.816.000
4- 02.01.01	BUENOSAİRES	9.910.000	66- 04.11.06	HAYDARABAD	1.796.339
5- 03.04.05	NEW-YORK	9.080.777	67- 04.09.01	TAYPE	1.769.568
6- 02.02.09	SAO PAULO	8.732.000	68- 01.02.01	KAZABLANKA	1.753.400
7- 05.05.01	PARİS	8.612.531	69- 05.07.01	BARSELONA	1.742.354
8- 04.13.02	SEOUL	8.366.756	70- 04.11.01	AHMEDABAD	1.741.522
9- 07.00.06	MOSKOVA	8.099.000	71- 05.10.01	MİLANO	1.731.081
10- 04.15.04	PEKİN	7.570.000	72- 05.09.01	GLASGOW	1.727.625
11- 03.04.04	LOS ANGELES	7.445.721	73- 04.11.02	BENGALOR	1.653.779
12- 01.04.01	CHIKAGO	7.057.853	74- 05.04.01	HAMBURG	1.651.041
13- 04.11.04	KALKUTA	7.031.382	75- 04.13.03	TEAGU	1.607.458
14- 05.08.02	LONDRA	6.877.000	76- 05.01.01	VİYANA	1.580.600
15- 04.11.03	BOMBAY	5.970.575	77- 04.02.03	SURABAJA	1.556.225
16- 02.02.07	RİO DE JANEIRO	5.539.100	78- 04.15.07	HARBİN	1.552.000
17- 01.04.01	KAHİRE	5.074.016	79- 05.12.01	VARŞOVA	1.542.500
18-	İSTANBUL	4.781.553	80- 04.15.09	PORT ARTHUR	1.508.000
19- 03.04.06	PHILADELPHIA	4.700.996	81- 02.02.08	SALVADOR	1.501.700
20- 07.00.05	LENİNGRAD	4.638.000	82- 01.05.01	LAGOS	1.476.837
21- 04.02.02	JAKARTA	4.576.009	83- 04.14.03	KYOTO	1.467.700
22- 04.05.01	TAHRAN	4.496.159	84- 07.00.02	KHARKOV	1.464.000
23- 03.04.02	DETROİT	4.344.139	85- 01.03.01	JOHANNESBURG	1.441.366
24- 04.15.06	TİENTSİN	4.280.000	86- 04.03.01	MANİLA	1.438.252
25- 02.04.01	LİMA	4.278.800	87- 02.02.06	RECİFE	1.432.800
26- 04.08.01	BANGKOK	4.178.000	88- 04.15.07	NANKİNG	1.419.000
27- 02.05.01	SANTIAGO	3.853.000	89- 04.14.02	KOBE	1.372.086
28- 04.12.01	KARACİ	3.498.634	90- 04.14.06	SAPPORA	1.371.108
29- 04.11.05	DELHİ	3.647.023	91- 07.00.01	GORKY	1.358.000
30- 05.07.02	MADRİD	3.200.000	92- 07.00.07	NOVOSİBİRSK	1.328.000
31- 04.11.08	MADRAS	3.169.930	93- 04.15.11	SİTAN	1.310.000
32- 04.13.01	PUSAN	3.160.276	94- 02.02.01	BRASİLİA	1.306.400
33- 06.01.02	SYDNEY	3.021.982	95- 02.02.03	FORTALEZA	1.306.300
34- 03.04.03	HOUSTON	2.891.146	96- 05.04.03	MÜNİH	1.299.693
35- 05.10.03	ROMA	2.868.248	97- 01.06.01	KİNSHASA	1.288.122
36- 03.01.02	TORONTO	2.864.700	98- 01.01.01	ADİSABEBA	1.277.159
37- 02.03.01	BOGOTA	2.855.065	99- 04.11.07	KANPUR	1.275.242
38- 02.07.01	KARAKAS	2.842.121	100- 01.04.01	GAZZE	1.246.711
39- 03.01.01	MONTREAL	2.818.300	101- 07.00.04	KUİBYSKEV	1.226.000
40- 04.14.03	YOKOHAMA	2.763.700	102- 07.00.10	SVEROLOVSK	1.225.000
41- 04.04.01	BAGDAT	2.696.000	103- 05.10.02	NAPOLİ	1.223.785
42- 04.14.05	OSAKA	2.682.221	104- 04.02.01	DANDUG	1.221.730
43- 06.01.01	MELBOURNE	2.604.035	105- 02.02.05	PORTO ALEGRE	1.221.000
44-	ANKARA	2.482.098	106- 05.10.04	TORİNO	1.202.215
45- 03.02.01	GUADALAJARA	2.467.657	107- 04.15.13	TSİNTAO	1.121.000
46- 04.15.10	MUKDEN	2.441.000	108- 05.02.01	PRAG	1.193.136
47- 04.07.01	SİNGAPUR	2.390.800	109- 02.02.04	NOVA İGUACU	1.183.600
48- 03.02.04	NETZAHUALCOYOTL	2.331.351	110- 03.01.03	VANCOUVER	1.175.200
49- 01.04.02	İSKENDERİYE	2.317.705	111- 02.06.01	MONTEVIDEO	1.173.234
50- 04.01.01	RANGUN	2.276.000	112- 02.03.02	MEDELLİN	1.159.194
51- 04.15.01	KANTON	2.200.000	113- 05.03.01	DOĞU BERLİN	1.145.743
52- 07.00.03	KİEV	2.192.000	114- 04.11.09	POONA	1.135.034
53- 04.12.02	LAHOR	2.165.392	115- 01.03.02	CAPE-TOWN	1.107.763
54- 04.15.14	WUHAN	2.160.000	116- 04.15.02	CHENGDU	1.107.000
55- 04.15.03	CHOGGİNG	2.121.000	117- 07.00.2	TİFLİS	1.080.000
56- 04.14.04	KALKUTA	2.089.332	118- 04.14.01	KİTAKYUSHU	1.068.415
57- 05.11.01	BUDAPESTE	2.058.000	119- 04.06.01	ŞAM	1.042.245
58- 03.02.03	MONTERREY	2.018.625	120- 07.00.08	ODESSA	1.037.000
59- 02.02.02	BELA HORIZONTE	1.937.200	121- 05.08.01	BİRMİNGHAM	1.033.000
60- 05.06.01	BÜKREŞ	1.934.025	122- 07.00.09	OMSK	1.028.000
61- 05.04.04	BATI BERLİN	1.907.750	123- 04.15.12	TAİYUAN	1.020.000
62- 03.03.01	HAVANA	1.861.442	124- 05.04.02	KÖLN	976.136

EK-1

Bu bölümde, Japonya'nın 1950 yılı için İstatistik Servisince yayımlanan nüfus verileri, iller ve kent nüfusları verilmiştir.

Veriler iki gruba ayrılmıştır: İl nüfus verileri, ikinci grupta metropoliten alan nüfus verileri.

Japonya nüfus verileri, 1950 yılı için nüfus verileri olduğundan veriler 1950 yılı için nüfus verileri olarak kabul edilir.

EKLER

AFRİKA

ALGERİ	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
ANGOLA	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
BURUNDİ	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
KAMERYUN	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
KENYA	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
LIBERYA	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
MAROKKO	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
MOZAMBIK	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
NİJER	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
NİJERİYE	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
SENEGALE	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
SIYERİLİ	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
TANZANİYE	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
TOGOK	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
ZAMBİ	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
ZANZİBAR	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000

EK - I

Bu bölümde, çalışmada incelenen kentlerin, Birleşmiş Milletler İstatistik Servisince yayınlanan yıllıklardan elde edilen metropoliten alan ve kent nüfusları verilmiştir.

Veriler iki satır olarak düzenlenmiş, ilk satır kent nüfusları, ikincisi ise metropoliten alan nüfuslarıdır.

- Japonya kentleri verilerinde, metropoliten alan tanımı yapılmamış olduğundan veriler tek satır halinde, kent bütünü verilerini kapsamaktadır.

01. AFRIKA

EGYPTA	.ADDIS-ABEBA	401.915	431.050	448.512	480.700	644.120	1.083.420	1.277.159
	...	...	...	...	...	...	...	...
IAS	.KAYANLANKA	682.380	750.000	965.277	1.200.000	1.371.300	1.371.300	...
	...	...	...	...	...	1.561.200	1.753.400	...
G.AFRİKA	.JOHANNESBURG	631.901	...	595.083	1.152.000	1.313.284	...	...
	...	1.006.500	1.006.541	...	...	1.441.366	...	...
	.CAPE TOWN	441.209	...	508.341	...	697.531	...	...
	...	632.013	687.900	807.211	...	1.107.763	...	...
MISIR	.KAHİRE	2.100.506	...	3.348.779	4.219.853	4.961.000	5.074.016	...
	...	...	...	...	...	...	...	...
	.İSKENDERİYE	925.081	...	1.516.234	1.801.056	2.032.000	2.317.705	...
	...	...	...	...	...	...	...	...
	.GAZZE	...	...	262.218	571.249	711.900	1.246.713	...
	...	...	...	...	...	...	...	...
NİJERYA	.LAGOS	271.800	300.00	364.000	663.246	875.417	1.060.848	...
	...	...	...	...	...	...	1.476.837	...
ZAİRE	.KINSHASA	290.277	299.806	402.492	901.520	1.288.122	2.242.297	...
	...	366.819	...	...	...	...	...	...

02. G. AMERİKA

ARJANTİN	.BUENOS AIRES	2.982.580	3.673.575	2.996.634	3.447.000	2.972.453	2.976.000	2.983.000
	...	...	...	7.000.000	7.984.000	8.352.900	8.925.000	9.910.000
BRAZİLİYA	.BRASİLIA	...	12.823	89.698	...	272.002	544.862	1.306.400
	.BELA HORIZONTE	338.585	457.623	642.912	...	1.106.722	1.557.200	1.937.200
	...	...	...	693.328	...	1.128.295	...	...
	.FORTALEZA	205.052	331.959	354.942	...	520.175	1.109.839	1.306.800
	...	...	...	514.818	...	828.763	...	...
	.NOVA IGUAÇU	...	...	134.708	...	331.475	931.954	1.183.600
	...	...	...	...	...	724.862	...	...
	.PORTO ALBRETE	375.049	475.758	617.629	...	869.795	1.043.964	1.221.000
	...	...	...	641.173	...	...	...	...
	.RECIFE	512.370	647.102	788.569	...	1.046.454	1.249.821	1.432.800
	...	...	...	797.234	...	...	...	...
	.RIO DE JANEIRO	2.303.063	2.766.934	3.223.408	...	4.252.009	4.857.160	5.539.100
	...	...	...	3.307.163	...	...	...	...
	.SALVADOR	389.422	496.730	630.878	...	998.258	1.507.700	1.501.700
	...	...	...	676.715	...	1.005.716	...	...
	.SAO PAULO	2.017.025	2.841.940	3.164.004	...	5.186.752	7.198.608	8.732.000
	...	...	...	3.825.351	...	5.869.966	...	...
PERU	.LİMA	1.000.000	1.045.000	1.262.107	...	2.833.609	...	3.302.503
	...	...	...	1.436.231	...	3.302.523	...	4.278.800
ŞİLİ	.SANTİAGO	...	...	...	...	...	...	...
	...	1.015.796	1.539.456	1.907.378	2.184.149	4.000.000	...	3.853.000
	...	...	...	...	...	...	...	...
URUGVAY	.MONTEVIDEO	770.000	860.000	...	1.154.465	...	1.173.254	...
	...	...	...	...	...	...	...	...
BREZİLYA	.KARAKAS	495.064	700.018	786.863	1.439.486	1.662.627	...	1.662.627
	...	693.896	971.966	1.336.119	2.064.036	2.175.000	2.576.000	2.845.191

03. K. AMERIKA

KANADA	.MONTREAL	1.021.520	1.109.439	1.191.062	1.222.256	1.214.355	1.080.542	1.080.545
		1.395.400	1.620.758	2.109.502	2.436.817	2.743.210	2.802.481	2.818.300
	.TORONTO	675.754	667.706	672.407	664.584	2.628.043	...	633.320
		1.117.470	1.358.028	1.824.481	2.158.496	...	...	2.864.700
	.VANCOUVER	344.833	364.844	384.522	410.375	...	...	410.190
		561.960	665.017	790.165	852.286	...	...	1.175.200
	.GUINAWANA	337.016	561.330	740.394	1.105.930	1.193.601	1.640.902	1.906.145
		...	...	...	...	1.455.024	2.075.773	2.467.657
MEKSIKA	.MEXICO-CITY	2.334.795	3.161.629	...	3.287.334	6.894.165	8.628.024	9.191.295
		...	...	...	...	8.589.630	11.943.050	14.750.182
	.MONTREY	333.422	531.623	601.005	849.671	858.107	1.090.226	1.004.629
		...	...	...	...	...	1.725.013	2.018.625
	.NEITZAHUN CCYCTE	...	...	...	...	571.035	...	2.331.351
		...	...	...	...	...	...	...
KUBA	.HAVANA	785.455	...	...	982.900	1.006.500	1.008.500	...
		1.217.674	...	...	1.543.900	1.751.216	1.861.442	...
AED	.SİKAKO	1.970.358	...	3.550.404	...	3.172.929	...	3.005.072
		4.367.911	...	6.220.913	...	6.978.947	...	7.057.052
	.DETROIT	1.849.568	...	1.670.144	...	1.386.817	...	1.203.339
		3.016.197	...	3.762.360	...	4.199.931	...	4.344.139
	.HOUSTON	596.163	...	938.219	...	1.320.018	...	1.594.086
		806.701	...	1.418.323	...	1.965.031	...	2.891.146
	.LOS ANGELES	1.970.358	...	2.479.015	...	2.746.854	...	2.960.763
		4.367.911	...	6.038.771	...	7.032.075	...	7.445.721
	.NEW-YORK	7.891.957	...	7.731.984	...	7.646.818	...	7.071.030
		9.555.943	...	10.694.633	...	11.571.899	...	9.080.777
	.PHILADELPHIA	2.071.605	...	2.002.512	...	1.861.719	...	1.688.210
		3.671.048	...	4.342.897	...	4.817.914	...	4.700.996

04. ASYA

BURMA	RANGOON	...	...	...	...	...	...	...
		711.620	774.676	821.800	1.703.002	1.717.649	2.276.000	...
ENDONEZYA	BANDUNG	...	833.000	972.566	...	1.201.730	...	...
		750.000	...	...	...	...	...	...
	JAKARTA	...	1.065.000	2.906.533	4.500.000	4.576.009	...	...
	SURABAYA	...	929.000	1.007.945	...	1.556.255	...	...
		800.000	...	...	...	...	...	...
FILIPINER	MANILA	1.024.557	1.117.650	1.138.611	1.356.000	1.399.583	1.438.252	...
		...	1.575.522	...	...	...	...	...
IRAK	BAKU	499.410	355.958	393.499	1.490.579	2.696.000	...	...
		...	656.399	...	1.657.424	...	...	...
İRAN	TEHRAN	699.110	1.512.082	1.838.982	2.695.283	4.002.000	4.496.159	...
SURİYE	ŞAM	291.157	408.774	529.579	562.967	836.668	1.042.245	...
		...	...	...	...	923.253	...	...
SİNGAPUR	SİNGAPUR	769.216	861.500	1.023.700	1.913.500	2.016.800	2.249.900	2.390.000
		...	...	...	...	...	...	...
TAYLAN	BANGKOK	931.770	824.600	...	1.608.305	1.867.297	4.178.000	...
		...	1.086.900	1.229.528	...	...	...	...
TAYVAN	TAYPE	450.777	737.029	898.655	1.135.500	1.759.568	...	...
		...	...	...	...	...	...	...
VIETNAM C.	SAYGON	...	1.900.800	1.400.000	1.485.300	1.825.297	...	...
		...	...	...	...	...	...	...
HİNDİSTAN	AMMELABAD	788.333	...	1.149.918	1.285.407	1.585.544	...	...
		793.813	...	1.206.001	1.348.425	1.741.522	...	...
	BENGALUR	778.977	...	1.093.798	959.803	1.540.741	...	...
		...	...	1.206.961	1.389.230	1.653.779	...	...
	BOMBEY	2.839.270	...	4.152.056	4.653.687	5.970.575	...	...
		...	...	...	...	...	...	...
	KALKUTTA	2.548.677	...	2.927.289	3.026.436	3.148.746	...	...
		4.578.071	...	4.404.703	4.641.617	7.031.382	...	...
	DELHI	914.700	...	2.061.788	2.369.464	3.287.883	...	...
		1.304.211	...	2.359.408	2.711.008	3.647.023	...	...
	JAYPURNW	803.048	...	1.118.553	1.249.844	1.607.396	...	...
		1.085.722	...	1.251.119	1.305.520	1.796.339	...	...
	KANPUR	636.443	...	895.106	987.227	1.154.388	...	...
		705.383	...	971.062	1.086.190	1.275.242	...	...
	MADRAS	1.416.056	...	1.729.141	1.864.813	2.469.449	...	...
		...	...	...	...	3.169.930	...	...
	POONA	480.982	...	597.562	648.080	856.105	...	...
		588.545	...	737.426	796.827	1.135.034	...	...
PAKİSTAN	KARACİ	1.009.438	...	1.912.598	...	3.498.634	...	...
		1.126.417	...	...	...	...	...	...
	LAHOR	849.476	...	1.296.477	...	2.165.372	...	...
		...	...	...	...	...	...	...
KORE CUM.	PUSAN	...	1.049.363	1.163.671	1.425.703	1.842.259	2.450.125	3.160.276
		...	...	...	...	...	...	...
	SEOUL	1.141.766	1.574.868	2.445.402	3.794.959	5.433.198	6.879.464	8.366.756
		...	...	...	...	...	...	...
	TEAGU	269.113	488.960	676.692	845.073	1.063.253	1.309.131	1.607.458
		...	...	...	...	...	...	...
JAPONYA	KITAKYUSHU	...	533.847	673.508	1.042.388	1.042.321	1.060.000	1.068.415
		...	...	...	...	...	...	...
	KORE	765.435	979.305	1.113.977	1.216.666	1.288.937	1.360.000	1.372.086
	KYOTO	1.101.854	1.204.084	1.284.818	1.365.007	1.419.165	1.460.000	1.467.700
	NAGOYA	1.030.635	1.336.780	1.591.935	1.935.430	2.036.053	2.080.000	2.089.332
	OSAKA	1.956.136	2.547.313	3.011.563	3.156.222	2.900.487	2.700.000	2.682.221
	SAITAMA	313.850	426.620	523.839	741.400	1.010.023	1.240.000	1.371.100
	TOKYO	5.385.071	6.969.104	8.310.027	8.893.094	8.840.942	8.400.000	8.448.382
		6.227.500	7.886.605	9.683.802	10.869.800	11.403.744	11.622.651	11.687.222
	YOKOHAMA	951.189	1.143.687	1.375.710	1.788.915	2.238.264	2.620.000	2.763.270

03. AVRUPA

04. ASYA (Devam)

ÇİN	KANUN	1.120.000	1.890.000	...	...	2.200.000	...	...
	CHENGU	440.000	1.107.000	...	...	...	...	...
	CHONGKING	905.673	2.121.000	...	...	...	...	...
	CHIN	1.721.546	4.010.000	...	...	7.570.000	...	...
	SANGHAY	606.972	6.900.000	...	...	10.820.000	...	...
	TIENSIN	1.772.840	3.220.000	...	...	4.280.000	...	...
	HARBIN	661.984	1.552.000	...	...	...	...	...
	NANKING	1.113.972	1.419.000	...	...	...	...	...
	PORT-ARTHUR	543.690	1.508.000	...	...	...	...	...
	MIKIN	1.021.057	2.411.000	...	...	...	...	...
	SIAN	472.270	1.310.000	...	...	...	...	...
	TAIYUAN	230.000	1.020.000	...	...	...	...	...
	TSINGTAO	850.000	1.121.000	...	...	...	...	...
	WUHAN	...	2.146.000	...	...	2.160.000	...	...

06. OKYANUS

05. AVRUPA

AVUSTURYA	.VİYANA	1.731.557	...	1.627.556	1.638.584	1.614.841	1.592.800	1.580.600
		...	...	...	...	...	...	...
ÇEKOLOVAKYA	.PRAG	931.525	...	1.005.379	1.017.156	1.190.536	1.173.031	1.193.136
		...	...	...	...	...	...	...
D. ALMANYA	.DOĞU BERLİN	1.189.074	...	...	1.071.462	1.088.827	1.094.496	1.145.743
		...	...	...	...	...	...	...
F. ALMANYA	.HAMBURG	1.682.200	...	1.832.346	1.856.530	1.766.214	1.717.383	1.653.043
		...	...	...	...	...	...	...
	.KÖLN	254.449	...	...	841.667	...	1.017.771	976.176
		...	...	...	...	...	...	...
	.MÜNCHEN	828.325	...	1.085.014	1.182.411	1.338.924	1.314.865	1.299.693
		...	...	...	...	...	...	...
	.WESTERDALE	2.146.912	...	...	2.201.885	...	2.047.948	1.902.750
		...	...	...	...	...	...	...
FRANSA	.PARİS	2.725.374	2.850.189	2.700.091	...	2.590.771	2.317.227	...
		6.657.859	4.823.252	7.361.387	...	8.169.746	8.612.531	...
ROMANYA	.BUKREŞ	984.619	1.777.661	1.227.111	1.239.458	1.591.784	1.565.872	1.858.413
		...	1.226.908	1.291.351	1.372.130	...	...	1.934.025
İSPANYA	.BARCELONA	1.125.158	...	1.557.853	1.696.008	1.742.000	1.809.722	1.742.354
		...	...	...	...	...	...	...
	.MADRID	1.171.428	...	2.259.931	2.558.583	3.121.000	3.520.320	3.200.067
		...	...	...	...	...	...	...
İNGİLTERE	.BIRMINGHAM	1.112.685	...	1.107.187	1.106.040	1.013.366	1.058.800	1.033.900
		2.237.095	...	2.343.596	2.384.230	...	...	...
	.LONDRA	3.347.982	...	3.200.484	3.184.600	7.379.014	7.028.200	6.877.000
		8.348.023	...	8.182.550	8.186.830	...	...	...
İSÇİYA	.GLASGOW	1.089.767	...	1.055.017	1.018.582	905.032	816.265	794.316
		1.759.654	...	1.802.035	...	...	1.727.625	1.727.625
İTALYA	.MILANO	1.264.381	...	1.569.078	1.661.970	1.725.663	1.731.281	...
		1.274.245	...	1.570.514	...	...	...	...
	.NAPOLI	927.678	...	1.114.000	1.212.700	1.234.228	1.223.785	...
		1.010.550	...	1.182.815	...	...	...	...
	.ROMA	1.551.520	...	2.043.055	2.417.140	2.800.849	2.868.248	...
		1.651.754	...	2.188.160	...	...	...	...
	.TORİNO	711.282	...	1.021.546	1.115.466	1.178.376	1.202.215	...
		719.300	...	1.025.822	...	...	...	...
MACARİSTAN	.BUDAPEŞTE	1.058.288	...	1.807.299	1.928.000	2.028.000	2.063.306	2.058.000
		1.571.205	...	...	...	...	...	...
POLONYA	.VARŞOVA	803.888	...	1.139.189	1.323.000	1.326.200	1.448.900	1.542.500
		...	...	...	...	...	...	...

06 OKYANUSYA

AVUSTRALYA	.MELBOURNE	100.000	...	...	...	2.394.117	2.479.225	...
		1.393.000	...	...	...	...	2.604.035	...
	.SYDNEY	65.925	...	...	...	2.850.630	2.765.040	...
		1.621.040	...	...	...	...	3.021.982	...

07. SOVYETLERBİRLİĞİ

SOVYETLER B.	.CERK	644.116	...	...	1.085.000	1.170.000	1.305.000	1.358.000
		1.000.000	...	...	...	...	...	...
	.KAZAN	833.432	...	...	1.070.000	1.223.000	1.385.000	1.464.000
		...	...	...	...	...	...	...
	.KIEV	846.293	...	...	1.332.000	1.632.000	2.013.000	2.192.000
		...	...	...	...	...	...	...
	.KUBYSK	390.000	...	...	950.000	1.047.000	1.186.000	1.226.000
		...	...	...	...	...	...	...
	.KININRAD	...	...	2.899.955	3.329.000	3.513.000	3.512.974	4.588.000
		3.191.304	...	3.321.196	3.641.000	3.950.000	4.372.000	4.638.000
	.MOSKVA	4.137.018	...	5.045.905	6.366.000	6.942.000	6.941.000	8.011.000
		...	...	6.044.000	6.423.000	7.061.000	7.734.000	8.099.000
	.NOVOSIBIRSK	405.589	...	...	1.029.000	...	1.286.000	1.328.000
		...	...	...	...	...	...	...
	.ODESSA	604.223	...	...	735.000	...	1.023.000	1.037.000
		...	...	...	...	...	...	...
	.OMSK	281.000	...	...	722.000	...	1.002.000	1.128.000
		...	...	...	...	...	...	...
	.SVERLOVSK	425.544	...	...	917.000	1.026.000	1.171.000	1.225.000
		...	...	...	...	...	...	...
	.TASIKENT	528.005	...	...	1.093.000	1.385.000	1.643.000	1.816.000
		...	...	...	...	...	...	...
	.TIFLİS	519.175	...	...	805.000	...	1.030.000	1.080.000
		...	...	...	...	...	...	...

01 AFRIKA

01.01.01	AFRICA	2,67	2,28	2,16	2,12	2,61	2,34	4,11
01.02.01	ALGERIA	7,42	7,21	8,30	2,00	10,14	10,12	
01.03.01	ANGOLA	6,77	7,15	6,85	6,45	6,70		
01.04.01	CAPE TOWN	4,00	4,05	5,04		5,15		
01.04.02	CAIRO	10,14		12,00	14,00	14,00	12,00	
01.04.03	ISRAEL	4,22		5,43	5,99	5,99	6,22	
01.04.04	LIBYA			1,00	1,00	2,12	3,30	
01.05.01	LIBYA	0,89	0,85	0,85	1,17	1,30	2,24	
01.06.01	KIN SHASA	2,25	2,34	2,24	2,12	2,31	2,00	

EK-2

Bu bölümde Ek: 1'de listelerinde verilmiş olan kent nüfuslarının ülke toplam nüfuslarına oranları verilmiştir.

02.01.01	ALGERIA	17,34	17,34	24,00	24,00	25,23	25,14	26,02
02.01.02	ANGOLA							1,00
02.01.03	CAPE TOWN					0,89	1,00	1,00
02.01.04	CAIRO	0,72	0,72	0,90		0,70	0,87	0,95
02.01.05	ISRAEL	0,86	1,07	1,12		1,13	1,17	1,15
02.01.06	LIBYA	4,43	4,50	4,65		4,50	4,57	4,50
02.01.07	SALVADOR	0,34	0,37	0,42		1,00	1,41	1,22
02.01.08	SAO PAULO	3,08	4,32	5,30		6,35	6,77	7,00
02.02.01	BOGOTA	5,55	7,13	7,21	7,70	10,85	12,47	
02.02.02	MEDELLIN	7,00	8,60	8,34	8,41		4,50	
02.03.01	LIBYA		12,22	14,49		20,49		24,00
02.03.02	SANTIAO	10,72	22,76	25,98	25,71	45,04		34,71
02.03.03	MONTEVIDEO						42,19	
02.03.04	BARCELONA	13,97	15,70	17,70	23,66	20,91	21,40	20,00

03 K. AMERİKA

		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
03.01.01	MEXICO	10,17	10,11	11,77	12,17	12,71	12,18	
03.01.02	BRAZIL	8,14	8,04	9,10	10,70	12,13		
03.01.03	VENEZUELA	4,09	4,23	4,41	4,45			
03.01.04	CARACAS	1,46	2,10	2,11	2,07	3,00	3,40	1,33
03.01.05	MEXICO CITY	2,05	11,04			17,75	19,05	21,25
03.02.01	BOGOTA	1,29	1,99	1,72	1,97	1,97	2,90	2,90
03.02.02	MEZAMACOVOS					1,18		1,21
03.03.01	HAVANA	12,00			20,22	20,43	13,04	

01 AFRIKA

01.01.01	ADDİSABEBA	2,67	2,25	2,16	2,12	2,61	3,94	4,11
01.02.01	KAZABLANKA	7,62	7,71	8,30	9,00	10,14	10,13	
01.03.01	JOHANNESBURG	6,97	7,15	6,85	6,45	6,70		
01.03.02	CAPE TOWN	4,98	4,88	5,04		5,15		
01.04.01	KAHİRE	10,26		12,88	14,03	14,88	13,84	
01.04.02	İSKENDERİYE	4,52		5,83	5,98	6,09	6,32	
01.04.03	GIZA			1,00	1,89	2,13	3,39	
01.05.01	LAGOS	0,89	0,96	0,65	1,17	1,50	2,24	
01.06.01	KIN SHASA	3,25	2,34	2,84	5,12	5,93	9,00	

02 CÜNEY AMERİKA

02.01.01	BURNOS AİRES	17,34	19,36	34,98	36,42	35,73	35,16	36,62
02.02.01	BRAZİL		0,02	0,12		0,29	0,51	1,06
02.02.02	BELO HORIZONTE	0,65	0,75	0,97		1,22	1,46	1,57
02.02.03	FORTALEZA	0,39	0,55	0,72		0,89	1,04	1,06
02.02.04	NOVA İGUAÇU			0,18		0,78	0,87	0,96
02.02.05	FORTO ALEGRE	0,72	0,78	0,90		0,94	0,98	0,99
02.02.06	RECİFE	0,98	1,07	1,12		1,13	1,17	1,16
02.02.07	RİODE JANEİRO	4,43	4,59	4,65		4,60	4,57	4,50
02.02.08	SALVADOR	0,74	0,82	0,92		1,08	1,41	1,22
02.02.09	SAO PAULO	3,88	4,72	5,38		6,35	6,77	7,09
02.03.01	BOGOTA	5,59	7,13	7,91	9,70	10,85	12,07	
02.03.02	MEDELLİN	3,08	3,60	4,34	4,41		4,90	
02.04.01	LİMA		12,22	14,49		24,49		24,06
02.05.01	SANTIAGO	16,72	22,76	25,98	25,72	45,04		34,71
02.06.01	MONTEVİDEO						42,19	
02.07.01	KARAKAS	13,77	15,78	17,76	23,66	20,91	21,48	20,48

03 K. AMERİKA

		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
03.01.01	MONTREAL	10,17	10,31	11,77	12,17	12,71	12,18	
03.01.02	TORONTO	8,14	8,64	10,18	10,78	12,18		
03.01.03	VANCOUVER	4,09	4,23	4,41	4,45			
03.02.01	GUADALAJARA	1,46	2,10	2,11	2,57	3,00	3,45	3,55
03.02.02	MEXİCO-CİTY	9,05	11,84			17,75	19,85	21,25
03.02.03	MONTERREY	1,29	1,99	1,72	1,97	1,77	2,86	2,90
03.02.04	NETZAHUALCOYOTİ					1,18		3,21
03.03.01	HAVANA	22,04			20,22	20,43	19,94	

04 ASYA		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
04.01.01	RANGUN	3,84	3,93	3,97	6,94		10,56	
04.02.01	BANDUG	0,98	0,99	1,00		1,01		
04.02.02	JAKARTA		2,22	3,01	4,60	3,86		
04.02.03	SURABAYA	1,01	1,10	1,01		1,11		
04.03.01	MANILA	5,14	7,29	4,20	4,33	3,81	3,43	
04.04.01	BAĞDAT	9,59	11,00	5,71	20,58	27,65		
04.05.01	TAHRAN	4,16	7,97	8,46	10,74	13,68	13,67	
04.06.01	ŞAM	9,06	11,08	11,57	10,27	13,26	14,17	
04.07.01	SİNGAPUR	75,39	66,23	62,76	100	100	100	100
04.08.01	BANGKOK	5,03	5,40	4,68	5,25	5,42	9,97	
04.09.01	TAYPE	5,90	8,27	8,46				
04.10.01	SAYGON		15,83	8,79		9,95		
04.11.01	AHMEDABAD	0,22		0,27	0,27	0,31		
04.11.02	BENGALOR	0,21		0,27	0,28	0,30		
04.11.03	BOMBAY	0,79		0,94	0,96	1,08		
04.11.04	KALKUTTA	1,28		1,00	0,96	1,28		
04.11.05	DELHİ	0,38		0,53	0,56	0,66		
04.11.06	HAYDARABAD	0,30		0,28	0,27	0,32		
04.11.07	KANPUR	0,19		0,22	0,22	0,23		
04.11.08	MADRAS	0,39		0,39	0,38	0,57		
04.11.09	POONA	0,16		0,16	0,16	0,20		
04.12.01	KARAÇİ	1,48		2,04		5,44		
04.12.02	LAHOR	1,11		1,38		3,36		
04.13.01	PUSAN		4,87	4,65	4,87	5,85	7,06	8,42
04.13.02	SEOUL	5,56	7,32	9,78	12,98	17,26	19,83	22,31
04.13.03	TEAGU	1,31	2,26	2,70	2,89	3,37	3,77	4,28
04.14.01	KİTAKYUSHU		0,59	0,72	1,06	1,00	0,94	0,91
04.14.02	KABE	0,91	1,09	1,19	1,23	1,24	1,21	1,17
04.14.03	KYOTO	1,32	1,34	1,37	1,38	1,36	1,30	1,25
04.14.04	NAGOYA	1,23	1,49	1,70	1,96	1,96	1,85	1,78
04.14.05	OSAKA	2,35	2,85	3,22	3,21	2,87	2,48	2,29
04.14.06	SAPPORA	0,37	0,47	0,55	0,80	0,97	1,10	1,17
04.14.07	TOKYO	7,54	8,81	10,36	11,06	10,99	10,38	10,00
04.14.08	YOKOHAMA	1,14	1,28	1,47	1,81	2,15	2,34	2,36
04.15.01	KANTON	0,20	0,30			0,29		
04.15.02	CHENGDU	0,08	0,18					
04.15.03	CHONGGİNG	0,18	0,34					
04.15.04	PEKİN	0,31	0,65			0,98		
04.15.05	ŞANGHAY	1,09	1,13			1,40		
04.15.06	TİENTSİN	0,32	0,52			0,55		
04.15.07	HARBİN	0,12	0,25					
04.15.08	NANKİNG	0,20	0,23					
04.15.09	PORTARTHUR	0,09	0,24					
04.15.10	MUKDEN	0,18	0,39					
04.15.11	SİAN	0,08	0,21					
04.15.12	TAIYVAN	0,04	0,16					
04.15.13	TSİNTAO	0,15	0,18					
04.15.14	WUHAN		0,35					

05 AVRUPA		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
05.01.01	VİYANA	24,96		23,02	22,56	21,69	21,17	21,03
05.02.01	PRAG	7,53		7,31	7,17	8,28	7,92	7,78
05.03.01	DOĞU BERLİN					6,37	6,49	6,85
05.04.01	HAMBURG	3,51		3,39	3,16	2,97	2,77	2,68
05.04.02	KÖLN	0,52		1,55	1,43		1,63	1,58
05.04.03	MÜNİH	1,73		2,01	2,01	2,25	2,12	2,11
05.04.04	BATI BERLİN	4,47			3,75		3,31	3,08
05.05.01	PARİS	15,95	11,14	16,16		16,36	16,37	
05.06.01	BÜKREŞ	6,03	7,13	7,01	7,18	7,77	7,36	8,68
05.07.01	BARCELONA	4,02		5,09	5,48	5,12	5,11	4,73
05.07.02	MADRİD	4,18		7,38	8,27	9,19	9,94	8,70
05.08.01	BİRMİNGHAM	4,45		4,44	4,53	1,83	1,88	1,84
05.08.02	LONDRA	16,62		15,52	15,56	13,33	12,57	12,30
05.09.01	GLASGOW					17,30	33,21	33,40
05.10.01	MİLANO	2,70		3,17	3,16	3,20	3,10	
05.10.02	NAPOLİ	2,14		2,36	2,31	2,29	2,19	
05.10.03	ROMA	3,50		4,38	4,60	5,21	5,13	
05.10.04	TORİNO	1,52		2,05	2,12	2,19	2,15	
05.11.01	BUDAPEŞTE	17,07		18,12	18,99	19,67	19,61	19,23
05.12.01	VARŞOVA	3,21		3,83	4,2	4,06	4,25	4,40

06 OKYANUSYA		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
06.01.01	MELBOURNE	17,02				18,77	19,23	
06.01.02	SYDNEY	19,81				22,35	22,31	

07 SOVYETLER B.		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
07.00.01	GORKY	0,55			0,46	0,48	0,51	0,50
07.00.02	KHARKOV	0,46			0,46	0,50	0,54	0,54
07.00.03	KİEV	0,46			0,57	0,67	0,79	0,82
07.00.04	KUİBYSKEN	0,21			0,41	0,43	0,46	0,45
07.00.05	LENİNGRAD	1,76		1,55	1,57	1,63	1,72	1,73
07.00.06	MOSKOVA	2,28		2,82	2,78	2,92	3,04	3,03
07.00.07	NOVOSİBİRSK	0,22			0,44		0,50	0,49
07.00.08	ODESA	0,33			0,31		0,40	0,38
07.00.09	OMSK	0,15			0,31		0,39	0,38
07.00.10	SVERDLOVSK	0,23			0,39	0,42	0,46	0,45
07.00.11	TAŞKENT	0,32			0,47	0,57	0,64	0,68
07.00.12	TBİLİSİ	0,28			0,34		0,40	0,40

		1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000
01.01	ETRAPIA				6.0	3.3	11.0	19.0
					1,125,000	2,191,000	3,276,000	4,234,000
01.02	PAS			29.3	29.3	30.1	30.2	
				1,411,972	2,985,000	5,075,925	6,619,000	
01.03	U. ALBANA	42.5		46.7		47.5	47.8	
		5,394,644		7,431,129		10,290,743	11,016,000	
01.04	WESIR			37.5	40.6	42.0	43.5	44.2
				9,862,702	12,234,503	14,615,000	16,097,500	18,297,000
01.05	WELIWA	10.2		10.1				
		1,076,000		8,531,504				
01.06	YANAR		21.3			21.0	21.7	20.7
			2,395,249			4,694,492	5,311,936	7,396,802

		1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000
02.01	ARABERIN			33.7				
				14,769,341				
EK-3	ETIYA	46.7		46.1		38.7	38.6	43.3
		19,741,000		11,594,325		52,736,507	53,320,200	58,451,500

02.02	WELIWA	20.0			22.8	24.3	25.5	
				41.4	47.4	57.3	61.7	67.4
				1,777,964	4,409,130	7,305,306	9,061,000	11,775,000
02.05	WELI			47.2		47.7	48.7	51.3
				1,067,300		2,173,177	2,983,543	3,805,400
02.06	WELIWA					41.0	41.0	
						1,000,100		
02.07	WELIWA	41.3		47.4	47.8	75.7	81.8	86.1
		2,899,344		5,671,043	6,340,700	12,094,700	13,124,820	14,292,070

Bu bölümde, çalışmada incelenen ülkelerin, kentsel nüfus ve kentleşme oranları verilmiştir.

		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
01.01	ETİYOPYA				6.8	9.7	11.9	13.6
					1.525.400	2.391.000	3.276.000	4.224.900
01.02	FAS			29.3	29.9	35.1	38.2	
				3.411.671	3.985.000	5.409.725	6.619.000	
01.03	G AFRIKA	42.5		46.7		47.8	47.9	
		5.396.644		7.481.128		10.280.202	11.018.000	
01.04	MISIR			37.9	40.6	42.0	43.9	44.2
				9.863.703	12.234.502	14.015.000	16.097.550	18.097.000
01.05	NİJERYA	10.2		16.1				
		3.096.000		8.971.464				
01.06	ZAİRE		21.2			21.6	27.7	30.3
			2.795.249			4.694.395	6.911.935	7.996.905
		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
02.01	ARJANTİN			73.7				
				14.758.341				
02.02	BREZİLYA	36.2		45.1		56.1	59.6	63.5
		19.782.891		31.990.938		51.774.052	63.320.200	78.153.300
02.03	KOLOMBİYA	38.0			52.8	60.3	59.5	
		4.387.396			9.239.626	12.723.000	13.409.685	
02.04	PERU		43.6	47.4		57.3	63.7	67.4
			3.727.954	4.698.178		7.705.306	9.861.500	11.979.500
02.05	ŞİLİ			67.2		75.1	78.3	81.1
				4.062.500		6.675.137	7.983.516	9.006.448
02.06	URUGUAY						83.0	
							2.308.129	
02.07	VENEZUELA	53.8		67.4	71.6	75.7	74.4	76.1
		2.709.344		5.073.845	6.240.743	7.874.763	8.918.678	10.583.531

		1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
03.01	KANADA	62.6	66.6	69.6	73.6	76.1	75.5	
		8.817.637	10.714.855	12.700.390	14.726.759	16.410.785	17.366.970	
03.02	MEKSİKA	42.6	48.7	50.7	55.1	58.7	62.8	66.0
		10.981.483	13.009.532	17.705.118	23.677.927	28.377.932	37.748.028	45.795.644
03.03	KÜBA	51.4			53.1	60.3		
		2.996.407			4.049.800	5.169.420		
03.04	A.B.D.							
04.01	BURMA							
04.02	ENDONEZYA			14.9	11.6	17.4	18.2	
				14.358.370	11.366.000	20.614.486	23.246.000	
04.03	FİLİPİNLER		35.3	29.9		31.8		
			7.621.000	8.102.476		11.677.820		
04.04	TRAK	36.6	38.2	43.6	51.5	59.0	63.	63.7
		1.902.500	2.275.400	3.001.000	4.112.291	5.751.442	7.083.853	7.464.054
04.05	İRAN	20.00	31.4	34.3	39.0	40.6	46.0	48.8
		3.760.996	5.953.563	7.445.382	9.794.246	11.896.000	15.122.000	17.342.000
04.06	SURİYE			36.9		43.5	46.6	
				1.684.956		2.741.171	3.417.739	
04.07	SİNGAPUR	75.4	66.2	62.7	100.	100.	100.	100.
		769.216	861.500	1.123.000	1.913.000	2.016.000	2.249.000	2.390.000
04.08	TAYLAN		8.7	18.2	13.2			
			1.743.080	4.778.648		4.553.100		
04.09	TAYVAN							
04.10	VIETNAM			9.9		26.9		
				1.518.754		4.931.000		
04.11	HİNDİSTAN	17.3	17.6	180	18.8	19.9	20.8	21.8
		61.872.379	68.526.000	78.836.000	89.227.000	109.094.309	124.959.000	145.261.000
04.12	PAKİSTAN	10.4		13.1		25.5		
		7.863.320		12.295.298		16.559.908		
04.13	KORE		24.5	28.0	33.6	41.2	48.4	57.3
			5.262.778	6.998.844	9.810.426	12.953.792	16.769.946	21.440.825
04.14	JAPONYA	37.5	56.3	63.5	68.1	72.2	75.9	
		31.203.191	50.288.026	59.333.171	66.918.621	74.853.337	84.967.269	
04.15	ÇİN							

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
05.01	AVUSTURYA				51.9		
					3.866.565		
05.02	ÇEKOSLOVAKYA				63.0	66.7	
					9.058.536	9.795.000	
05.03	D. ALMANYA				73.8	75.3	76.2
					12.592.304	12.706.503	12.749.032
05.04	F. ALMANYA						
05.05	FRANSA					73.0	
						38.388.045	
05.06	ROMANYA				41.1	43.2	
					8.442.743	9.182.463	
05.07	İSPANYA				56.1	61.2	64.2
					19.075.565	21.680.612	23.555.641
05.08	İNGİLTERE				65.0		
					36.025.355		
05.09	İSKOÇYA				70.7	70.0	
					3.704.823	3.638.691	
05.10	İTALYA						
05.11	MACARİSTAN				50.2	51.4	54.0
					5.188.000	5.415.000	5.785.228
05.12	POLONYA				52.8	55.26	57.7
					17.230.000	18.815.721	20.184.768
05.13	YUNANİSTAN						
06.01	AVUSTRALYA				85.6	86.0	
					10.913.451	11.630.476	
07.00	SOVYETLER BİR.				57.3	60.3	62.3
					140.424.100	153.526.700	163.55.944

İSTANBUL ŞEHİR İHTİSAPLARI

YERLEŞME ADI	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
ADALAR İLÇESİ (Toplam Kentsel N.)	16 814	13 325	14 053	15 405	16 564	19 834	15 219	17 600	13 171	18 232
BAKIRKÖY İLÇESİ (T.N)	28 377	33 532	40 595	42 596	107 287	102 617	168 694	341 743	568 799	882 505
Şehir										
Merkez Bucağı (T.N)										
Avcılar										
Firuzköy										
Halkalı										
Küçükçekmece										
Sefaköy										
Mahmutbey Bucağı (T.N)										
Mahmutbey										
Altınşehir										
Atışalanı										
Erenler										
Güneşli										
Güngören										
Habipler										
İkitelli										
Kayabaşı										
Kirazlı										
Kocasinan										
Samlar										
Yenibosna										
Yeşilbağ										
BEŞİKTAŞ İLÇESİ (Toplam Kentsel N)	55 007	59 422	63 611	73 432	84 698	93 647	107 442	136 105	174 931	188 117
BEYKOZ İLÇESİ	15 103	31 236	25 611	29 658	36 859	47 000	54 051	64 201	89 282	99 157
Şehir										
Merkez Bucağı										
Tokat										
										Tokat yok
BEYOĞLU İLÇESİ (Toplam Kentsel N)	189 168	202 784	203 142	277 807	208 158	216 425	218 985	225 850	230 532	223 360
EMİNÖNÜ İLÇESİ (Toplam Kentsel N)	100 933	105 683	111 064	123 056	146 896	134 052	137 849	136 997	122 885	93 324
EYÜP İLÇESİ	24 337	27 900	36 908	38 009	717 50	113 354	165 811	236 364	293 474	326 511
Şehir										
Merkez Bucağı (T.N)										
Alibeyköyü										
Bayrampaşa										
Kemerburgaz Bucağı										
Kemerburgaz										
										Bayrampaşa yok
FATİH İLÇESİ (Toplam Kentsel N)	150 504	160 589	181 025	226 853	286 733	300 594	344 602	417 662	504 127	474 578
GAZİOSMANPAŞA İLÇESİ	156	517	544	1191	13 067	60 665	85 065	121 002	155 774	211 733
Şehir										
Merkez Bucağı										
Cebeci										
Küçükköy										
										Küçükköy yok
KADIKÖY İLÇESİ	57 542	57 901	66 600	77 993	102 926	134 328	166 425	241 593	362 578	468 217
Şehir										
Merkez Bucağı (T.N)										
Küçükbakkal										
SARIYER İLÇESİ	20 040	21 988	25 540	25 893	35 446	43 991	46 729	62 957	79 329	110 469
Şehir										
ŞİŞLİ İLÇESİ (T.N)	42 451	44 881	54 422	2305	125 554	181 402	268 143	365 621	440 572	467 685
Şehir										
Merkez Bucağı (T.N)										
Ayazağa										
Kağıthane										
										Merkez N Beyoğlu İlçesi içinde

ÜSKÜDAR İLÇESİ

Şehir

Merkez Bucağı

Alemdar

Aşağı dudullu

Çekme

Sarıgazi

Sultan Çiftliği

Ümraniye

Yukarı dudullu

15 925 15 925 15 925 15 925 15 925 15 925 15 925 15 925 15 925 15 925

ZEYTİNBURNU İLÇESİ (Top. K. N)

Paoli İlçesi
Nifusu için

88 341 102 874 117 905 123 548 124 543

ÇATILCA İLÇESİ

Şehir

Büyük Çekmece Bucağı

Büyük Çekmece

Ahmediye

Çakmaklı

Esenyurt

Gürpınar

Güzelce

Kavaklı

Kıraç

Kumburgaz

Mimarşinan

Tepcek

Yakuplu

Hadımköy Bucağı

Hadımköy

Boyalık

14 743 33 161 45 432 18 577 27 480 21 969 25 972 32 613 32 342 47 24

KARTAL İLÇESİ

Şehir

Merkez Bucağı

Aydınlı

Başbüyük

Dolayoba

Güzelyalı

Kurtköy

Küçükyalı

Maltepe

Orhanlı

Pendik

Soğanlık

Şeyhli

Tuzla

Yakacık

Yayalar

Samandıra Bucağı

Samandıra

Büyükbakkal

18 398 18 995 22 880 27 162 36 162 65 311 94 598 165 395 282 674 408 352

SİLİVRİ İLÇESİ

Şehir

Merkez Bucağı

Alipaşa

Celaliye

Çanta

Çeltik

Döğirmen

Gümüşyaka

Kavaklı

Ortaköy

Selimpaşa

12 865 13 918 16 369 16 883 17 579 18 701 20 547 22 437 24 393 36 048

410 692 747 (806)

ŞİLE İLÇESİ

Şehir

Merkez Bucağı

Ahmetli

Meşrutiyet

2131 2701 3254 2450 2831 3266 3196 3897 4531 5431

YALOVA İLÇESİ

Şehir

Çınarcık Bucağı

Çınarcık

3311 3203 4603 7378 7870 16 025 19 052 19 756 30 203 48 187

GEBZE İLÇESİ

Şehir

Merkez Bucağı (T.N)

Eskihisar

Güzeltepe

Muallim

Pelitli

Şekerpınar

Tavşanlı

Darıca Bucağı (T.N)

Darıca

7889 7865 8962 10 031 11 596 15 037 17 273 28 186 47 725 88 375

İSTANBUL ŞEHİR BÜTÜNÜ
NÜFUSU

816 714 894 458 908 306 1088 919 1433 138 1785 837 2197 284 2928 725 3826 393 4688 484

ANKARA ŞEHİR NÜFUSU

	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
MERKEZ İLÇE (Toplam Kentsel Nüfus)										
ALTINDAĞ İLÇESİ	3884	4442	4876	4778	5448	6008	8096	10 830	11 287	12 896
Şehir										
Merkez Bucağı										
Gıcık										
Karacaören										
Karaköy										
Karapürçek										
Ovacık										
Pursaklar										
Solfasıl										
Bağlum Bucağı										
Bağlum										
Saray										
ÇANKAYA İLÇESİ	2183	2358	2592	2552	3262	5573	6160	8502	12 350	23 616
Şehir										
Merkez Bucağı										
Beytepe										
Dikmen										
İmrehar										
Karakusanlar										
Kusunlar										
Yeşilkent										
Gölbaşı										
Gölbaşı										
Taşpınar										
YENİMAHALLE İLÇESİ	2400	3391	3751	3904	5687	8105	12 798	18 401	24141	32 269
Şehir										
Merkez Bucağı										
Bağlıca										
Çayyolu										
Elvan										
Ergasi										
İvedik										
Sincan Bucağı										
Sincanköy										
Osmaniye										
Yenikent Bucağı										
Yenikent										
ÇUBUK İLÇESİ	2799	3784	4096	5011	7911	8395	11 796	13 594	16 911	19 675
Şehir										
Merkez Bucağı										
Esenboğa										
Güldarbi										
Yenice										
Akyurt Bucağı										
Balıkhisar										
Sirkeli Bucağı										
Dumlupınar										
ELMADAĞ İLÇESİ	3705	4551	6480	6698	7324	8811	12 830	15 927	17 792	21 014
Şehir										
Merkez Bucağı										
Hasanoğlan										
POLATLI İLÇESİ	3378	4424	7740	10 819	16 816	20822	23 394	33 440	36 234	44 880
Şehir										
Temelli Bucağı										
Temelli										
	141 069	179 192	256 247	322 298	497 689	707 781	900 734	1336 846	1819 719	2032 105

ALTINDAĞ

ÇANKAYA

YENİMAHALLE

Şehir Nüfusları MERKEZ İLÇE içindedir.

İZMİR ŞEHİR BÜTÜNÜ

İZMİR BELEDİYE SINIRLARI
İÇİNDEKİ YERLEŞLERİZMİR MERKEZ İLÇE
KARŞIYAKA

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
170 959	183 762	199 826	230 143	256 088	296 635	329 052	400 038	465 234	530 064
18 849	22 970			44 920	64 194	82 574	120 894	171 600	227 700

İZMİR ŞEHİR BÜTÜNÜ
İÇİNDEKİ YERLEŞMELER

YERLEŞME ADI

BAĞLI BULUNDUĞU
İLÇE MERKEZİ
KARŞINAYA
BORNOVA

BÜYÜKÇİÖLÜ

BORNOVA

PINARBAŞI

ÇAMDIRI

ALTINDAĞ

GÜLTEPE

BUCA

GAZİEMİR

YEŞİLYURT

BAIÇOVA

NARLIDERE

GÜZELBAHÇE

MERKEZ İLÇE

102	1000	1044	1440	2445	5520	10625	13 012	18 507	24 036
8528	9291	10 624	12 038	17 928	25 015	30 455	33 273	45 096	60 397
1472	1472	1560	1746	1767	1882	2236	3459	5156	6001
-	-	-	2121	5785	15 587	23 993	32 530	42 376	50 523
1747	1793	2004	1110	2193	4436	8077	13 320	19 975	32 357
-	-	-	-	-	16 803	28 115	38 586	44 469	48 240
8060	9835	10 814	17 106	27 161	30 170	38 879	52 526	70 715	103 105
3739	7091	4434	4295	8825	9826	18 142	15 409	18 995	25 183
-	-	-	-	-	5642	9250	14 075	18 695	33 678
2207	1576	1089	1362	1701	3114	6387	11 432	16 906	30 030
1740	2104	2079	2655	6182	11 176	14 147	12 853	14 667	23 180
1452	1263	1411	1701	1924	2469	2880	3005	4126	6466

TODLAM NÜFUS

219 635	242 142	234 965	275 725	377 069	492 469	602 882	764 912	956 597	1201 040
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------

ZONGULDAK ŞEHİR BÜTÜNÜ

	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
ZONGULDAK MERKEZ İLÇE	20 603	27 972	32 978	35 722	47 589	54 010	55 404	77 135	90 221	109 044
KİLİMLİ MERKEZ İLÇE	1 955	1 795	9 775	11 039	17 026	20 294	21 020	24 765	26 649	34 353
KOZLU MERKEZ İLÇE	7 548	5 310	11 664	11 835	13 190	17 533	25 742	24 981	27 322	32 121
TOPLAM NÜFUS	30 136	35 077	54 417	58 596	77 805	91 837	102 166	126 881	144 192	175 518

SAMSUN ŞEHİR BÜTÜNÜ

	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
SAMSUN MERKEZ İLÇE	32 482	37 216	38 725	44 019	62 629	87 688	107 510	134 061	162 478	198 749
TEKKEKÖY MERKEZ İLÇE	953	1 544	2 537	2 496	3 100	3 574	4 455	5 292	7 955	8 036
TOPLAM NÜFUS	33 435	38 760	41 262	46 515	65 729	91 262	111 965	139 353	170 433	206 785

SAKARYA ŞEHİR BÜTÜNÜ

	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
ADAPAZARI MERKEZ İLÇE	24 839	25 793	29 386	35 581	55 622	79 420	86 124	101 283	114 130	130 997
SERDİVAN MERKEZ İLÇE	1 610	1 831	2 003	2 348	3 263	5 873	7 871	9 855	12 257	17 320
ERENLER MERKEZ İLÇE	981	1 096	1 228	1 363	1 688	6 023	9 587	8 192	11 544	15 372
TOPLAM NÜFUS	27 430	28 720	32 617	39 292	60 573	91 316	103 582	119 330	136 931	163 689

MALATYA ŞEHİR BÜTÜNÜ

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
27 296	36 292	41 530	48 621	64 519	83 692	104 428	123 841	154 505	179 074
2170	2548	2701	2994	3069	3688	4244	5125	10 182	10 674
-	-	-	-	-	1773	4624	7825	11 136	12 703
29 466	38 840	44 231	51 615	67 588	89 153	111 296	141 791	175 823	202 451

TOPLAM NÜFUS

KAYSERİ ŞEHİR BÜTÜNÜ

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
23 964	52 467	57 554	65 488	82 405	102 596	124 653	150 985	207 037	281 320
2942	2840	3179	3167	3413	3170	3223	3336	3924	3651
3037	3327	3453	3350	3721	3879	4301	4244	4410	8478
677	706	724	889	1068	1510	2749	8322	17 595	25 960
30 620	59 340	65 150	72 954	90 607	111 155	136 926	176 887	232 966	319 409

KAYSERİ MERKEZ İLÇE

FARUKİ " (B.M.)

FARUKİ " (B.M.)

FARUKİ " (B.M.)

FARUKİ " (B.M.)



EZURUM ŞEHİR BÜTÜNÜ

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
33 104	47 613	50 875	53 353	75 371	90 069	105 317	133 444	162 973	190 241
666	1126	1555	1281	5365	5620	7612	8530	8947	11 888
33 770	48 739	52 440	54 634	80 736	95 689	112 929	141 974	171 920	202 129

TOPLAM NÜFUS

NÜFUS ARTIŞ YÜZDELERİ

	35/40	40/45	45/50	50/55	55/60	60/65	65/70	70/75	75/80
TOPLAM ŞEHİR BÜTÜNÜ	14,90	12,76	13,84	37,26	29,68	25,52	23,75	30,24	20,13
ADANA ŞEHİR BÜTÜNÜ	15,26	14,27	16,79	44,09	36,23	25,21	20,83	36,35	20,87
A.KARA ŞEHİR BÜTÜNÜ	27,02	43,00	25,78	54,42	42,21	38,56	36,31	36,12	11,67
ELAZIĞ ŞEHİR BÜTÜNÜ	14,00	-6,02	17,71	39,25	29,60	30,49	36,65	22,67	8,98
ERZURUM ŞEHİR BÜTÜNÜ	44,32	7,59	4,18	47,78	18,52	18,02	25,72	21,09	17,57
İSTANBUL ŞEHİR BÜTÜNÜ	9,52	10,49	10,18	31,61	24,61	23,04	33,29	30,65	22,53
İZMİR ŞEHİR BÜTÜNÜ	10,25	-2,96	17,35	36,76	30,60	22,42	26,88	25,06	25,55
KAYSERİ ŞEHİR BÜTÜNÜ	93,79	9,81	11,96	24,20	22,68	23,18	29,18	31,70	37,11
MALATYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	31,81	13,88	16,69	30,95	31,91	27,08	25,15	24,00	15,14
SAKARYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	4,70	13,57	20,46	54,16	50,75	13,43	15,20	14,75	19,54
SAMSUN ŞEHİR BÜTÜNÜ	15,93	6,46	12,73	41,31	38,84	22,69	24,46	26,61	17,20
ZONGULDAK ŞEHİR BÜTÜNÜ	16,40	55,13	7,68	32,78	18,03	11,25	24,19	13,64	21,73

ŞEHİR BÜTÜNÜ NÜFUS FARKLARI

TOPLAM ŞEHİR BÜTÜNÜ	218761	215140	263382	806850	882115	983711	1506553	1918644	1663733
NÜFUS FARKI									
ADANA ŞEHİR BÜTÜNÜ	11 793	12 711	17 092	52 410	62 060	58 825	60 861	128 334	100 457
ANKARA ŞEHİR BÜTÜNÜ	38 123	77 055	66 051	175 391	210 092	272 953	356 112	48 2873	212 386
ELAZIĞ ŞEHİR BÜTÜNÜ	3975	-1948	5387	14 054	14 490	19 621	30 777	26 015	12 640
ERZURUM ŞEHİR BÜTÜNÜ	14 969	3701	2194	26 102	14 953	17 240	29 045	29 946	30 209
İSTANBUL ŞEHİR BÜTÜNÜ	77 744	93 848	100 613	344 219	352 699	411 447	731 421	897 688	862 091
İZMİR ŞEHİR BÜTÜNÜ	22 507	-7177	40 760	101 344	115 400	110 413	162 030	191 685	244 443
KAYSERİ ŞEHİR BÜTÜNÜ	28 720	5820	7794	17 653	20 548	25 771	39 961	56 079	86 443
MALATYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	9374	5391	7384	15 973	21 565	24 143	28 495	34 032	26 628
SAKARYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	1290	3897	6675	21 281	30 743	12 226	15 748	17 601	26 758
SAMSUN ŞEHİR BÜTÜNÜ	5325	2502	5253	19 214	25 533	20 703	27 388	37 080	30 352
ZONGULDAK ŞEHİR BÜTÜNÜ	4941	19 340	4179	19 209	14 032	10 329	24 715	17 311	31 326

ŞEHİR BÜTÜNÜ NÜFUSUNUN İL TOPLAM NÜFUSU İÇİNDEKİ PAYININ SIRALAMASI

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980										
0,90	34	0,88	34	0,89	34	0,91	34	0,92	34	0,93	34	0,94	34	0,96	34	0,96	34	0,97	34
0,37	35	0,38	35	0,37	06	0,39	06	0,47	06	0,54	06	0,60	06	0,65	06	0,70	06	0,71	06
0,26	06	0,30	06	0,35	35	0,37	35	0,42	35	0,46	35	0,49	35	0,54	35	0,57	35	0,61	35
0,22	01	0,24	01	0,24	01	0,23	01	0,27	01	0,31	01	0,32	01	0,34	01	0,39	01	0,41	38
0,16	23	0,18	38	0,19	38	0,19	38	0,21	38	0,25	54	0,26	23	0,30	23	0,36	54	0,39	01
0,15	54	0,17	23	0,16	44	0,17	44	0,20	23	0,23	23	0,26	54	0,30	38	0,34	38	0,38	54
0,12	44	0,15	44	0,16	23	0,17	23	0,20	54	0,23	38	0,26	38	0,23	44	0,34	44	0,35	23
0,11	38	0,15	54	0,15	54	0,15	54	0,20	44	0,22	44	0,25	44	0,26	54	0,31	23	0,33	44
0,10	25	0,13	25	0,14	67	0,14	67	0,16	67	0,17	25	0,18	25	0,21	25	0,23	25	0,25	25
0,10	55	0,11	55	0,13	25	0,12	25	0,15	25	0,16	67	0,16	67	0,17	67	0,19	54	0,21	55
0,09	67	0,10	67	0,10	55	0,09	55	0,12	55	0,14	55	0,15	55	0,17	55	0,17	67	0,18	67

ŞEHİR BÜTÜNÜ NÜFUSUNUN İL TOPLAM KENTSEL NÜFUSU İÇİNDEKİ PAYININ SIRALAMASI

1935	1940		1945		1950		1955		1960		1965		1970		1975		1980		
100	34	100	34	100	34	100	34	100	34	100	34	100	34	100	34	100	34	100	34
100	06	100	25	100	25	100	67	100	25	100	25	100	44	100	44	90,67	06	92,55	23
100	25	100	44	100	44	100	25	100	44	100	54	100	25	92,82	25	90,28	23	90,39	44
100	67	100	67	100	54	100	44	100	54	100	44	93,29	06	91,61	06	88,83	44	89,62	06
100	44	100	23	100	23	100	54	100	23	100	23	90,56	54	88,09	23	83,76	35	84,64	35
100	23	100	54	94,65	06	100	23	94,50	06	94,15	06	89,20	23	82,80	35	79,11	25	78,18	38
100	54	93,49	06	85,15	38	95,34	06	88,64	38	89,58	38	80,69	35	81,85	38	77,68	54	75,66	54
88,36	01	89,91	01	83,59	67	86,77	38	83,28	67	81,24	35	80,18	38	77,95	54	77,06	38	75,62	25
76,52	55	84,50	38	81,16	01	78,57	01	78,59	35	73,26	01	72,41	01	67,14	01	66,79	01	67,10	01
75,99	35	77,98	55	78,49	55	77,09	55	76,07	01	71,92	55	67,23	55	62,54	55	61,39	55	60,55	55
75,20	38	75,29	35	74,80	35	74,66	35	70,16	55	68,14	67	56,27	67	50,92	67	47,49	67	46,87	67

BÜYÜK ŞEHİR BÜTÜNÜ TANIMLAMASINA GİREN İLLERİN
İL TOPLAM KENTSEL NÜFUSU İÇİNDEKİ PAYLARI 10.000⁺ + B.Ş.B

ŞEHİR BÜTÜNÜ ADI	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
ADANA ŞEHİR BÜTÜNÜ	88,36	89,91	81,16	78,57	76,07	73,26	72,41	67,14	66,79	67,10
ANKARA ŞEHİR BÜTÜNÜ	100	93,49	94,65	95,34	94,50	94,15	93,29	91,61	90,67	89,62
ELAZIĞ ŞEHİR BÜTÜNÜ	100	100	100	100	100	100	89,20	88,09	90,28	92,55
ERZURUM ŞEHİR BÜTÜNÜ	100	100	100	100	100	100	100	92,82	79,11	75,62
İSTANBUL ŞEHİR BÜTÜNÜ	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
İZMİR ŞEHİR BÜTÜNÜ	75,99	75,29	74,80	74,66	78,59	81,24	80,69	82,80	83,76	84,64
KAYSERİ ŞEHİR BÜTÜNÜ	75,20	84,50	85,15	86,77	88,64	89,58	80,18	81,85	76,06	78,18
MALATYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	100	100	100	100	100	100	100	100	88,83	90,39
SAKARYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	100	100	100	100	100	100	90,56	77,95	77,68	75,66
SAMSUN ŞEHİR BÜTÜNÜ	76,52	77,98	78,49	77,09	70,16	71,92	67,23	62,54	61,39	60,55
ZONGULDAK ŞEHİR BÜTÜNÜ	100	100	83,59	100	83,28	68,14	56,27	50,92	47,49	46,87

TOPLAM ŞEHİR BÜTÜNÜ NÜFUSU İÇİNDEKİ PAYLARI %

	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
TOPLAM ŞEHİR BÜTÜNÜ NÜFUSU	1 467 937	1 686 698	1 901 838	2 165 220	2 972 070	3 854 185	4 837 896	6 344 449	8 263 093	9 926 826
ADANA ŞEHİR BÜTÜNÜ	5,26	5,28	5,35	5,49	5,76	6,06	6,04	5,56	5,83	5,86
ANKARA ŞEHİR BÜTÜNÜ	9,61	10,62	13,47	14,89	16,75	18,36	20,27	21,07	22,02	20,47
ELAZIĞ ŞEHİR BÜTÜNÜ	1,93	1,92	1,60	1,65	1,68	1,67	1,74	1,81	1,70	1,54
ERZURUM ŞEHİR BÜTÜNÜ	2,30	2,89	2,75	2,52	2,71	2,48	2,33	2,24	2,08	2,04
İSTANBUL ŞEHİR BÜTÜNÜ	55,64	53,03	51,97	50,29	48,22	46,34	45,42	46,16	46,31	47,23
İZMİR ŞEHİR BÜTÜNÜ	14,96	14,36	12,35	12,73	12,69	12,78	12,46	12,06	11,58	12,10
KAYSERİ ŞEHİR BÜTÜNÜ	2,09	3,52	3,43	3,37	3,05	2,88	2,83	2,79	2,82	3,22
MALATYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	2,01	2,30	2,33	2,38	2,27	2,31	2,34	2,23	2,13	2,04
SAKARYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	1,87	1,70	1,72	1,82	2,04	2,37	2,14	1,88	1,66	1,65
SAMSUN ŞEHİR BÜTÜNÜ	2,28	2,30	2,17	2,15	2,21	2,37	2,32	2,20	2,13	2,08
ZONGULDAK ŞEHİR BÜTÜNÜ	2,05	2,08	2,86	2,71	2,62	2,38	2,11	2,00	1,74	1,77

ŞEHİR BÜTÜNÜ NÜFUS FARKININ TOPLAM ŞEHİR BÜTÜNÜ NÜFUS FARKI İÇİNDEKİ PAYI %

	1935/40	40/45	45-50	50/55	55/60	60/65	65/70	70/75	75/80
ADANA ŞEHİR BÜTÜNÜ	5,39	5,91	6,49	6,50	7,04	5,98	4,04	6,69	6,04
ANKARA ŞEHİR BÜTÜNÜ	17,43	35,82	25,08	21,74	23,82	27,75	23,64	25,17	12,76
ELAZIĞ ŞEHİR BÜTÜNÜ	1,82	-0,91	2,05	1,74	1,64	2,00	2,04	1,36	0,76
ERZURUM ŞEHİR BÜTÜNÜ	6,84	1,72	0,83	3,23	1,70	1,75	1,93	1,56	1,82
İSTANBUL ŞEHİR BÜTÜNÜ	35,54	43,62	38,20	42,66	39,98	41,83	48,55	46,79	51,82
İZMİR ŞEHİR BÜTÜNÜ	10,29	-3,34	15,48	12,56	13,08	11,22	10,75	9,99	14,69
KAYSERİ ŞEHİR BÜTÜNÜ	13,13	2,71	2,96	2,19	2,33	2,62	2,65	2,92	5,20
MALATYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	4,28	2,51	2,80	1,98	2,44	2,45	1,89	1,77	1,60
SAKARYA ŞEHİR BÜTÜNÜ	0,59	1,81	2,53	2,64	3,49	1,25	1,05	0,92	1,61
SAKSUN ŞEHİR BÜTÜNÜ	2,43	1,16	1,99	2,38	2,89	2,10	1,82	1,93	1,82
ZONGULDAK ŞEHİR BÜTÜNÜ	2,26	8,99	1,59	2,38	1,59	1,05	1,64	0,90	1,88

- 1) K.S.B. Grac Ekonomik tarih çözümlerinde tarihsel verilerden hareket ederek, yerleşme düzeni ile ekonomik gelişme arasında yakın bir ilişki kurmuş ve süreci üç aşamada tanımlamıştır.

- Toplama ekonomisi
- Geçmiş ekonomisi
- Tarihî köy ekonomisi
- Kent ekonomisi
- Ana kent ekonomisi

SERCER, Yakut., Türkiye'de Kentleşme, Kültür Bakanlığı Yay. No. 345, Milli Gazisi No 12, Ankara, 1972, s. 30'dan
BRAS, R.S.B., An Introduction to Economic History, 1962.

- 2) CIPOLLA, Ekonomi ve Nüfus, Çev. Mehmet Sami Gergin, YİİSİ Matbaası, İstanbul, 1980, ss. 77-100.

- 3) CIPOLLA, y.a.g.e. s. 135.

KAYNAKLAR

- 4) CIPOLLA, y.a.g.e.

- 5) Tutarlı bu özellikler,

- Coğrafi mekân (tabiat şartları, iklim, toprak ve kaynaklar)
 - İlk faktör (Bazari sebepleri)
 - İkinci faktör
 - Tarihî sebepler
- olarak tanımlanmaktadır.

TUTANCI, C.O., Az Gelişmişin Sosyolojisi, İstanbul, Yılmaz Matbaası, 1980, s. 31.

- 6) TEKEİ, İhsan., "Kentleşme Sürecinde Barınma Sorunu ve Çözümleri", Türkiye'de Kentleşme Yılları, Ankara, İTİB, 1987, ss. 147-151.

- 7) CIPOLLA, y.a.g.e., s. 111'den, D.M. Demography Yearbook, 1982, s. 100.

- 8) TUTANCI, C.O., y.a.g.e., s. 33.

- 1) N.S.B. Gras Ekonomik tarih çözümlemesinde tarihsel verilerden hareket ederek, yerleşme düzeni ile ekonomik gelişme arasında yakın bir ilişki kurmuş ve süreci beş aşamada tanımlamıştır.
 - Toplama ekonomisi
 - Göçebe ekonomisi
 - Yerleşik köy ekonomisi
 - Kent ekonomisi
 - Ana kent ekonomisi

SENCER, Yakut., Türkiye'de Kentleşme, Kültür Bakanlığı Yay. No. 345, Bilim Dizisi No 12, Ankara, 1972, s.10'dan

GRAS, N.S.B., An Indroduction to Economic History, 1922.
- 2) CİPOLLA, Ekonomi ve Nüfus, Çev. Mehmet Sırrı Gezgin, Yüksel Matbaası, İstanbul, 1980, ss.77-100.
- 3) CİPOLLA, y.a.g.e.s.139.
- 4) CİPOLLA, y.a.g.e, s.83.
- 5) Tütengil bu 'öğeleri,
 - Coğrafi mevki (Tabiat şartları, toprak, iklim ve madenler)
 - Irk faktörü (Beşeri sebepler)
 - Din faktörü
 - Tarihi sebepler.

olarak tanımlamaktadır.

TÜTENGİL, C.O., Az Gelişmenin Sosyolojisi, İstanbul, Ülken Yayınları, 1980, s.31.
- 6) TEKELİ, İlhan., "Kentleşme Sürecinde Marjinal Kesim ve Türkiye", Türkiye'de Kentleşme Yazıları, Ankara, Turhan Ki-tapevi, 1982, ss.147-181.
- 7) CİPOLLA, a.g.e., s.111'den, U.N. Demografic Yearbook, 1953, s.100.
- 8) TÜTENGİL, C.O., a.g.e., s.33.

- 9) TEKELİ, İlhan., "Tarihte Anadolu'da Kentsel Yaşam", a.g.e., s.29.
- 10) CİPOLLÀ, a.g., s.98.
- 11) SENCER, Yakut., a.g.e., s.33.
- 12) TÖTENGİL, C.O., a.g.e., s.69.
- 13) TÖTENGİL, C.O., y.a.g.e., s.32.
- 14) U.N. Population Division, Bureau of Social Affairs, "World Urbanization Trend 1920-1960" der, Breese, Gerald., The City in Newly Developing Countries, Prentice-Hall, Inc. Englewood Cliff.N.J.1969, s.24.
- 15) U.N., Statistical Yearbook 1980, s.133.
- 16) U.N. Population Division, Bureau of Social Affairs, a.g.m. 25.
- 17) U.N. Population Division, Bureau of Social Affairs, y.a.g.m., s.25.
- 18) U.N. Statistical Yearbook, 1980, s.133.
- 19) U.N. ECAFE Secretariat, "The Demographic Situation and Prospective Population Trends in Asia and the Far East" der Breese Gerald, a.g.e.s.77.
- 20) Gelişim Ansiklopedisi, C. III, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1976, s.118-119.
- 21) ALKIN, Doğan., "Zenginler - Fakirler", Milliyet Gazetesi, 9. Ağustos 1983, s.4.
- 22) KOHEN, Sami., "Demokrasi Nasıl Yaşar", Milliyet Gazetesi, 9 Ağustos, 1983, s.7.
- 23) U.N., Statistical Yearbook 1980, s.133.
- 24) GEORGE, Pierre., "L'Explosion Urbaine en Afrique", L'Urbanisme, No: 159, Juin 1977, s.56.
- 25) GEORGE, Pierre., y.a.g.m., s.56.
- 26) U.N., Demographic Yearbook, 1980, Departement of Economic and Social Affairs, Statistical Office, N.Y., 1980, s.173.

- 27) GEORGE, Pierre, y.a.g.m.s.57.
- 28) GEORGE, Pierre, y.a.g.m., s.58.
- 29) GEORGE, Pierre, y.a.g.m., s.58.
- 30) Whitaker's Almanac 1930, "The Largest Cities of the World", J. Whitaker's and Sons Ltd. London, 1868 - s.276.
- 31) The World Almanac and Book of Facts 1945, "Population of Importants Foreign Cities" Newspaper Enterprise Association Inc., New York, 1868,- s.273.
- 32) World Bank, Economic Raport, 1975.
- 33) Gelişim Ansiklopedisi, "Etyopya", C. VIII Gelişim Yayınları, İstanbul, 1976, ss. 59-60.
- 34) GEORGE, Pierre., y.a.g.m., s.59.
- 35) U.N., Demographic Yearbook 1975, a.g.e., s.253.
- 36) Gelişim Ansiklopedisi, "G.A. Cumhuriyeti", a.g.e., s.80.
- 37) Gelişim Ansiklopedisi, "Fas", a.g.e., s.61.
- 38) GEORGE, Pierre., y.a.g.m., s.57.
- 39) GEORGE, Pierre., y.a.g.m., s.58.
- 40) GEORGE, Pierre., y.a.g.m., s.58.
- 41) Dönemlerde elde edilen nüfus büyüme oranı değerlerinin aritmetik ortalaması.
- 42) U.N. Demographic Yearbook 1975, a.g.e., s.170.
- 43) Gelişim Ansiklopedisi, "Mısır", a.g.e., s.357.

- 44) ALDRED, Cyril., Egypt to the End of the Old Kingdom, Thames and Houdson, London, 1965, s.130.
- 45) GEORGE, Pierre., a.g.m., s.56.
- 46) World Almanac and Book of Facts 1950, a.g.e., s.274.
- 47) GEORGE, Pierre., a.g.m., ss.56-65.
- 48) U.N., Demographic Yearbook 1975, a.g.e., s.176.
- 49) Gelişim Ansiklopedisi, "Güney Afrika", a.g.e., s.13.
- 50) GEORGE, Pierre., a.g.m., ss.60-61.
- 51) Gelişim Ansiklopedisi, "Nijerya", a.g.e., s. 151
- 52) KOHEN, Sami., "Demokrasi Nasıl Yaşar?", Milliyet Gazetesi, İstanbul, 7 Ağustos 1983, s.7.
- 53) GEORGE, Pierre., a.g.m., s.61.
- 54) U.N., Demographic Yearbook, 1975, a.g.e., s.254.
- 55) GEORGE, Pierre., a.g.m., s.60.
- 56) GROVE, Noel., "Nigeria Struggles with Boom Times", National Geographic C.155, No.3, Washington, D.C., March 1979, s.418.
- 57) U.N., Demographic Yearbook 1965, a.g.e., s.141.
U.N., Demographic Yearbook 1975, a.g.e., s.254.
- 58) GROVE, Noel., a.g.m., ss.413-444.
- 59) Gelişim Ansiklopedisi, "Zaire", a.g.e., s.219-220.
- 60) GEORGE, Pierre., a.g.m., ss.59-60.

61. U.N., Demographic Yearbook 1978, a.g.e., s.267.
62. Monroe Doktrini: A.B. Devletlerinin önemli bir aracı olarak C.i.A. ve O.E.A. gibi (Amerikan Ülkeleri Organizasyon) tüm kıta üzerinde, A.B. Devletlerinin ve buna bağlı olarak A.B.D. kaynaklı şirketlerin çıkarlarını koruyan değiştirilemez ve çok dikkatli bir polis örgütünün varlığını ve oluşum nedenlerini açıklayan bir tutumdur.
76. En açık uygulaması, Küba'daki "Domuzlar Körfezi Çıkartması" ile Quatamala'da yapılan hükümet darbesi olarak gösterilmektedir. Bu örnekler özellikle Latin Amerika'da çoğaltılabilir. Bu doktrin paralelinde çalışan diğer bazı kuruluşlar ise 1959'a kadar görülen Milli Cinayet Sendikası ile Mafya'dır. Ancak bu kuruluşlar hiçbir zaman aynı olayda etkinlik göstermemişlerdir ve maksimum kazanca ulaşma yolları ve sosyal nedenleri farklıdır.
77. "Ameriques Lesquelles", L'Architecture d'Aujourd'hui, no. 173. Mai/Juin 1974, s.6.
78. y.a.g.m., s.5.
79. y.a.g.m., s.5.
80. U.N., Statistical Yearbook 1980, a.g.e., s.133.
63. Négron, Marko., "A Caracas: Technique du Logement, Urbanisation, Marginalité et Dependence en Amerique Latine", Architecture d'Aujourd'hui, no: 173, Mai/Juin 1974, s.46.
64. Négron, Marko., y.a.g.m. s.46.
65. Négron, Marko., y.a.g.m. s.48-49.
66. Venezuela'da kent tanımı 2500 ve daha fazla nüfuslu yerleşmeler yapılmakta olup genel tablolaradaki kentsel nüfus büyüklüğü bu doğrultudadır.
67. Negro, Marko., a.g.m., s.49.
68. "Ameriques Lesquelles", L'Architecture d'Aujourd'hui, a.g.m., s.6.
69. Orinoko; Venezuela körfezinin hemen doğusuna dökülen Venezuela'nın en önemli akarsuyu. 1800 lerde bakır, salamura et, canla hayvan ve tütün üretim ve dağılımı ile başlayan ve bugünkü Venezuela'nın önemli kentsel merkezlerinin olduğu, kentsel yoğunluk alanı.

74. "Ameriques, lesquelles", Architecture d'Aujourd'hui, a.q.m., s.6.
75. "Au Mexique: Logement, Instrument Politique", Architecture d'Aujourd'hui, No. 173, Mai/Juin 1974, s.78.
76. "Ameriques, lesquelles", Architecture d'Aujourd'hui, a.q.m., s.6.
77. Breese, Gerald., "South America: Urban Places Over 50.000", a.g.e., s.164.
78. "Au Mexique: Logement, Instrument Politique", Architecture d'Aujourd'hui, a.q.m., s.75.
79. y.a.g.m., s.75.
80. y.a.g.m., s.76.
81. I.S.S.S.T.E. (Instituto de Seguridad Socialy Servicios Sociales de los Trabajadores del Estado)
I.M.S.S. (Instituto Mexicano del Seguro Social).
82. Architecture d'Aujourd'hui, a.q.m. s.76.
83. -, y.a.g.m., s.76
84. -, y.a.g.m., s.77.
85. -, y.a.g.m., s.77.
86. -, y.a.g.m., s.76.
87. -, y.a.g.m., s.77.
88. U.N., Demographic Yearbook 1980, a.g.e., s.173.
89. U.N., Demographic Yearbook 1980, a.g.e., s.163.
1979 tahmini nüfus verileri.
90. Bu dönemde ve 1970 kesitine kadar metropoliten alan nüfusları bulunamamıştır. Bahis konusu olan nüfuslar yalnızca kent nüfuslarıdır.
- 91.
- | | 1970 | 1975 | 1980 |
|-------------|-------|-------|-------|
| Mexico city | 14.24 | 14.34 | 13.26 |
| Quadalajara | 2.46 | 2.72 | 2.73 |
| Monterrey | ... | 1.81 | 1.53 |

- | | 1970 | 1975 | 1980 |
|-------------|-------|-------|-------|
| Mexico-City | 24.30 | 22.86 | 20.07 |
| Quadalajara | 4.20 | 4.34 | 4.14 |
| Monterrey | ... | 2.88 | 2.32 |
92. Gelişim Ansiklopedisi, "Venezuela", a.g.e., s.212
93. "Amerique, Lesquelles" a.g.e., s.6.
94. U.N., Demographic Yearbook 1980, a.g.e., s.156.
95. Négro, Marko., a.g.m., s.48-49.
96. Gelişim Ansiklopedisi, "Peru" a.g.e., s.157.
97. Cerro de Pasca:
Cerro de Pasca bir Amerikan kumpanyasının ismidir. Çok uluslu bir kuruluş olan kumpanya Peru'da gümüş, altın, kurşun ve bakır çıkarmakta idi. Maden alanlarında kurdukları yerleşmelerden birinin adı da Cerro de Pasca'dır. Zamanında 80.000 kişilik nüfusa sahip olan Cerro de Pasca dünyanın en yüksek kentidir.
98. Baracco, J., "A Lima: Architecture Sociale, Dependance, Architecture et Université" Architecture d'Aujourd'hui, No- 173, Mai/Juin, 1974, s.25.
99. Baracco, J., y.a.g.m., s.25.
100. Population Division, U.N. Bureau of Social Affaires, "World Urbanization Trends 1920-1980,(der)Breese Gerald., a.g.e., s.44.
101. Baracco, J., a.g.m., s.25.
102. Baracco, J., a.g.m., s.25.
103. U.N. Commission for Latin America, "Urbanization and Distribution of Population by size of Locality" (der), Breese, Gerald.,a.g.e.s.191. Tablo: 1.
104. National Geographic, "Bamby" C.182, March 1982, National Geographic Society, Washington D.C., 1982, s.230.

105. Sıralama tablolarında Buenos Aires için 1950 ve 1955 dönemlerinde metropoliten alan nüfusu ortalama değerler olarak tahmin edildiğinden, kent nüfusu ölçüt olarak kabul edilmiştir. 1960 ve daha sonraki dönemlerde metropoliten alan nüfusu ile sıralama yapılmıştır.
106. 1973 sayımlarına göre kent nüfusu 893.253, metropoliten alan nüfusu 923.264'dür.
- 107) Gilbert, Alan, "Urban and Regional Development Programs in Colombia Since 1951" der, Corelins., Wayne, A., Trueblood, Felicity M., Latin American Urban Research c.5, Sage Publications, Beverly Hills, London, 1975, s.244-249.
- 108) Gelişim Ansiklopedisi, "Brezilya", a.g.e., s.44.
- 109) Harrigan, John, J., "Political Economy and the Menagement of Urban Development in Brazil", Rabmovitz, Francine, F., Trueblood, Felicity, M., Latin American Urban Research, C.1, Sage Puplications, Bevely Hills California, 1970, s.207-211.
110. Harrigan, John J., y.a.g.m., s.203.
111. Harrigan, John,J., y.a.g.m., s.210.
112. U.N. ECAFE Secretariat, "The Demographic Situation and Prospective Population Trends in Asia and the For Est", Breese, Gerald, a.g.e., s.76-80.
113. U.N. ECAFE Secretariat, y.a.g.m.
114. U.N. ECAFE Secretairat, y.a.g.m.
115. 1980 kesitinde söz konusu kentlerin toplam nüfusu kaynak yetersizliğinden elde edilememiştir.
116. U.N. LCAFL Secreteriat, a.g.m.
117. U.N. Demographic Yearbook 1975, s.261-262-263.
118. National Geographic, "Bombay" C.162, March 1983, National Geographic Society, Washington D.C., 1983, s.295.

119. National Geographic, y.a.g.m. s.296
120. Tekeli, İlhan, "Türkiye Tarımında Mekanizasyonun Yarattığı Yapısal Dönüşümler ve Kırdan Kopuş Süreci", Türkiye'de Kentleşme Yazıları Turhan Kitabevi, Ankara, 1982, s.113.
121. Sencer, Yakut., a.g.e., s.41.
122. U.N. ECAFE Secretariat., a.g.m. s.36.
123. U.N. ECAFE Secretariat., y.a.g.m., s.36.
124. U.N. ECAFE Secretariat, y.a.g.m., s.36.
125. U.N. ECEFE Secretariat, y.a.g.m., s.36.
126. U.N. ECAFE Secretariat, y.a.g.m., s.36.
127. 1960'a kadar olan değerler için bakınız tablo 145
- 1970'ten sonraki değerler için bakınız: U.N. "A Concise Summary of the World Population Situation in 1970" New-York, 1971, anan, Gutkind, Peter. C.W., Urban Anthropolgy Perspectives on "Third World" Urbanization and Urbanism, Van Gorcum and Comp. B.V., Assen Hollanda, 1974, s.246.
128. Davis, K., World Urbanization 1950-1970, Analysis of Trends, Relationships and Development, Population seria No 9, Institute of International Studies. University of California, Berkeley, 1972,s.56.
129. 1970'ten itibaren veriler
U.N."A Concise Summary of the World Population Situation in 1970"
a.g.m., s.26.
130. İki kaynaktan alınan veriler.
131. Davis, K., World Urbanization 1950-1970 Analysis of Trends, Relationships and Development, a.g.e., s.56.
132. 1975'ten itibaren Sovyetler Birliği Avrupa'ya dahil edilmiştir.



133. U.N. Yearboks, U.N. Growth of the World's Urban and Rural Population (1920 -2 000) N.Y. 1969, anan, Gutking Peter C.W., a.g.e. s.241.

1975'ten sonraki dönemler için kullanılan kaynakta 1960 dönemi için verilen değerler şu şekildedir (Milyon olarak) Afrika 38, L. Amerika 92, K. Amerika 166, Asya 356, Avrupa 341, Okyanusya 10.

134. U.N. a.g.e., anan, Gutkind, Peter. C.W., y.a.g.e., s.242.

30000	Yıldırım Hımtak
	Relove Bordo
	11/11
	11/11
11/11	11/11

